

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1938:36
JUSTITIEDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

RÖRANDE

DJURSKYDDSLAGSTIFTNING

AVGIVET DEN 1 NOVEMBER 1938

S T O C K H O L M
1 9 3 8

Statens offentliga utredningar 1938

Kronologisk förteckning

1. Beträkande angående omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m. Idun. (4), 107 s. S.
2. Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. Av E. Eidem. Uppsala, Almqvist & Wiksell. vij, 393 s. E.
3. Byggnadsindustrien i Sverige. 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster. Idun. vij, 198 s. S.
4. Byggnadsindustrien i Sverige. 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar. Idun. vij, 202 s. S.
5. Beträkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen. Marcus. 314 s. Jo.
6. Beträkande i näringsfrågan. Marcus. 173, 251* s. S.
7. Beträkande angående barnbeklädnadsbidrag m. m. Marcus. 133, 18* s. S.
8. 1936 års yrkesskolsakkunniga. Beträkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm. Hægström. viij, 455 s. 2 bil. E.
9. Utlåtande rörande flottans fartygstyper m. m. Norstedt. 71 s. Fö.
10. Byggnadsindustrien i Sverige. 1. Allmän översikt, yttrandet och förslag. Idun. xvij, 741 s. S.
11. Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. Av F. Schmidt. Norstedt. 64 s. Ju.
12. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet & landsbygdens enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. Hægström. 89 s. Fi.
13. Beträkande angående förvärvsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnsörd. Marcus. 52 s. S.
14. Beträkande och förslag angående skolöverstyrelsens organisation. Hægström. ix, 396 s. E.
15. Beträkande angående "landsbygdens avfolkning". Marcus. 208, 90* s. S.
16. Beträkande och förslag angående verksamheten vid kungl. dramatiska teatern, dess förvaltning och ledning. Hægström. 78 s. E.
17. Beträkande med förslag till lotteriförordning m. m. Marcus. 70 s. H.
18. Beträkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m. Beckman. 121 s. Ju.
19. Yttrande med socialetiska synpunkter på befolkningsfrågan. Marcus. 52, 10* s. S.
20. Beträkande angående barnkrubbor och sommarkolonier m. m. Marcus. 76, (2), 16* s. S.
21. Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 1. Beckman. 254 s. S.
22. Beträkande med förslag till reformerad hyreslagstiftning. Norstedt. 278 s. Ju.
23. Beträkande med förslag till lag om enskilda vägar m. m. Beckman. 229 s. K.
24. Beträkande med vissa demografiska utredningar. Marcus. 290 s. S.
25. Beträkande med förslag till lag om villkorlig frivillig m. m. Norstedt. 77 s. Ju.
26. Beträkande med utredning och förslag angående centrala verkstadsskolor m. m. Idun. (2), 320 s. E.
27. Beträkande med förslag till trafikförsäkringslag jämte därmed sammanhängande författningar. Norstedt. 139 s. Ju.
28. 1936 års järnvägskommitté. Beträkande rörande åtgärder för enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet. Norstedt. 276 s. K.
29. Beträkande med utredning och förslag angående intagning av elever i första klassen av de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. Idun. 216 s. E.
30. Beträkande jämte lagförslag angående lärlingsutbildningen inom hantverket och den mindre industrien. Idun. 159 s. H.
31. Försöksutredning beträffande omfattningen av yrkesmässig godstrafik med automobil eller släpvagn under år 1937. Beckman. 211 s. K.
32. Beträkande med utredning och förslag angående begynnelsepråket i realskolan. Hægström. 228 s. E.
33. Beträkande och förslag rörande den andliga vården inom försvarsväsendet. Beckman. 95 s. Fö.
34. Den statliga egnahemsverksamheten. Marcus. viij, 681 s. Jo.
35. Beträkande och förslag angående utsträckning av den årliga lästiden vid folkskolan m. m. Idun. 102 s. E.
36. Beträkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning. Marcus. 154 s. Ju.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1938:36

JUSTITIEDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

RÖRANDE

DJURSKYDDSLAGSTIFTNING

AVGIVET DEN 1 NOVEMBER 1938

STOCKHOLM 1938

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

388706

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

BRITANNICA AND
ENCYCLOPEDIA
DIURSKYDSE

1911

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för Kungl. justitiedepartementet	5
 Författningsförslag.	
Förslag till djurskyddslag	11
Förslag till lag om ändring i 18 kap. strafflagen	19
Förslag till lag angående tillägg till lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal ..	20
Förslag till lag om okynnes och skadegörande hundar	21
Förslag till kungörelse med förbud mot vissa metalltrådsstängsel	22
Förslag till kungörelse angående åldersmärkning av häst	23
Förslag till kungörelse angående ändring i viss del av veterinärtaxan den 8 december 1933 (nr 630)	24
Förslag till kungörelse angående transport av levande djur med motorfordon	25
Förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar av järnvägstrafikstadgan den 12 juni 1925 (nr 348)	31
Förslag till förordning angående djurs omhändertagande eller avlivande i vissa fall	33
 Motiv.	
<i>Gällande bestämmelser och deras tillkomst</i>	37
<i>Ifrågasatta reformer beträffande lagstiftningen om djurplågeri och djurskydd</i>	41
<i>Utländsk lagstiftning</i>	58
England	58
Tyskland	60
Danmark	61
Finland	64
Norge	65
<i>Utredningsmannens förslag</i>	69
Inledande synpunkter	69
Förslaget till djurskyddslag	73
Behandling i allmänhet av djur	73
Stallrum	74
Utfodring och skötsel	76
Bindning jämte annat inskränkande av djurs rörelsefrihet	76
Agande av djur	79
Upphängning av djur	80
Överanstängning	80
Djurs medverkan och förevisande vid vissa tillställningar	81
Handel med hästar inom riket	84
Export av hästar	87
Transport av djur	90
Kastrering	92
Kupering	94
Egentliga operationer samt annan sjukvård	99
Vetenskapliga försök å levande djur	102

Särskilda regler om slaktdjur	Sid. 107
Djurskyddsinspektion	108
Polisingripande vid djurplågeri eller eljest lagstridig behandling av djur	114
Särskilda regler angående sjuka eller skadade djur	118
Ansvarsbestämmelser	122
Övriga bestämmelser	125
Förslaget till lag om ändring i 18 kap. strafflagen	126
Förslaget till lag angående tillägg till lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal	128
Förslaget till kungörelse angående transport av levande djur med motorfordon	129
Förslaget till kungörelse angående ändring i vissa delar av järnvägstrafikstadgan den 12 juni 1925	137
Förslaget till förordning angående djurs omhändertagande eller avlivande i vissa fall..	139
Förslaget till lag om okynnes och skadegörande hundar	142
Historik	142
Utredningsmannens förslag	145

Bilagor.

Bilaga A. Brottlighet mot 18 kap. 16 § strafflagen åren 1913—1935.....	150
Bilaga B. Fall av djurplågeri, inrapporterade till De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund åren 1931—1937	151
Bilaga C. Utförelse av andra hästar än föl under 1 år och hingstar åren 1925—1936....	152
Bilaga D. Förteckning över framställningar i djurskyddsfrågor, vilka överlämnats eller inkommit till utredningsmannen.....	154

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

I skrivelse den 4 mars 1935, nr 61, anhöll riksdagen, i anledning av två inom andra kammaren väckta motioner (II: 130 och II: 340), att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning angående en särskild lag om djurskydd och vad därmed ägde samband samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Den 23 april 1937 anmäldes inför Kungl. Maj:t i statsrådet av chefen för justitiedepartementet statsrådet Westman dels ifrågavarande riksdagsskrivelse, dels ock åtskilliga från enskilda organisationer gjorda framställningar i djurskyddsfrågan. Departementschefen anförde härefter, bland annat, att även enligt hans mening skulle en lagstiftning av det slag, riksdagen angivit, vara av betydelse såsom ägnad att motverka att onödigt lidande tillfogades djuren. En utredning syntes alltså böra komma till stånd rörande en särskild lag om djurskydd och vad därmed ägde samband. Under detta utredningsarbete borde, under beaktande av lagstiftningen på detta område i våra grannländer, till allsidig prövning upptagas samtliga de spörsmål som från olika håll blivit i denna fråga väckta. Utredningen borde sålunda bland annat avse frågorna om kastring av husdjur, om kupering av vissa kroppsdelar å djur, om transport av djur, om handel med och export av hästar, om reglering av det vetenskapliga användandet av djur för försöksändamål, om djurskyddsinspektion samt om nya bestämmelser angående omhändertagande av djur, som utsattes för djurplågeri, och om menagerier. Huruvida 18 kap. 16 § strafflagen borde undergå omarbetning syntes ock böra göras till föremål för undersökning. Departementschefen anförde vidare, att utredningen syntes böra anförtros åt särskild utredningsman med biträde av sek-

reterare. Utredningsmannen torde beredas tillfälle att under arbetets gång överlägga med representanter för de intressen som berördes av ifrågavarande spörsmål. Ett antal sakkunniga personer torde därför böra utses för att i den omfattning, utredningsmannen funne erforderligt, med honom deltaga i utredningsarbetet.

Sedan Kungl. Maj:t i anledning härav bemyndigat chefen för justitiedepartementet att låta verkställa den ifrågavarande utredningen, tillkallades jämlikt detta bemyndigande undertecknad den 5 maj 1937 att vara utredningsman, varjämte professorn vid veterinärhögskolan, medicine doktorn Vilhelm Sahlstedt, vice ordföranden i De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund, före detta professorn Harry Stålfors och ledamoten av riksdagens andra kammare, hemmansägaren Nestor Hammarlund i Errarp samma dag tillkallades att såsom sakkunniga med utredningsmannen deltaga i överläggningarna i ämnet. Till sekreterare åt utredningsmannen utsågs samtidigt extra fiskalen i Svea hovrätt Karl Sidenbladh.

Sedan Stålfors anmält, att han på grund av tilltagande ohälsa icke kunde beräkna att annat än tillfälligtvis deltaga i förekommande överläggningar, tillkallade departementschefen den 22 mars 1938 sekreteraren i De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund, majoren, filosofie kandidaten Max Schürer von Waldheim såsom ytterligare sakkunnig. Stålfors avled sedermera den 20 juni 1938.

Under utredningsmannens sysslande med uppdraget har till honom för att tagas i övervägande vid fullgörandet av detsamma överlämnats ytterligare ett antal framställningar, varjämte andra framställningar inkommit direkt till utredningsmannen.

De sakkunniga ha på kallelse av utredningsmannen sammanträtt sex gånger och antalet överläggningsdagar har utgjort åtta.

Sedan utredningen numera slutförts, får utredningsmannen härmed vördsamtt avgiva betänkande med förslag till djurskyddslagstiftning, som innefattar följande författningsförslag, nämligen

- 1) förslag till djurskyddslag;
- 2) förslag till lag om ändring i 18 kap. strafflagen;
- 3) förslag till lag angående tillägg till lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal;
- 4) förslag till lag om okynnes och skadegörande hundar;
- 5) förslag till kungörelse med förbud mot vissa metalltrådstängsel;
- 6) förslag till kungörelse angående åldersmärkning av häst;
- 7) förslag till kungörelse angående ändring i viss del av veterinärtaxan den 8 december 1933 (nr 630);
- 8) förslag till kungörelse angående transport av levande djur med motorfordon;
- 9) förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar av järnvägstrafikstadgan den 12 juni 1925 (nr 348); samt
- 10) förslag till förordning angående djurs omhändertagande eller avlivande i vissa fall.

De sålunda i betänkandet innefattade författningsförslagen ha av de sakkunniga enhälligt biträtts. Schürer von Waldheim har därvid uttalat, att han med hänsyn till de intressen, vilka han närmast hade att företräda, helst sett, att förslagen i olika avseenden ytterligare utbyggts och gjorts mera ingripande, men att han, i betraktande av de enligt hans mening obestridliga fördelar ur djurskyddssynpunkt, som ett genomförande av förslagen ändock komme att medföra, ansett sig kunna biträda de olika förslagen.

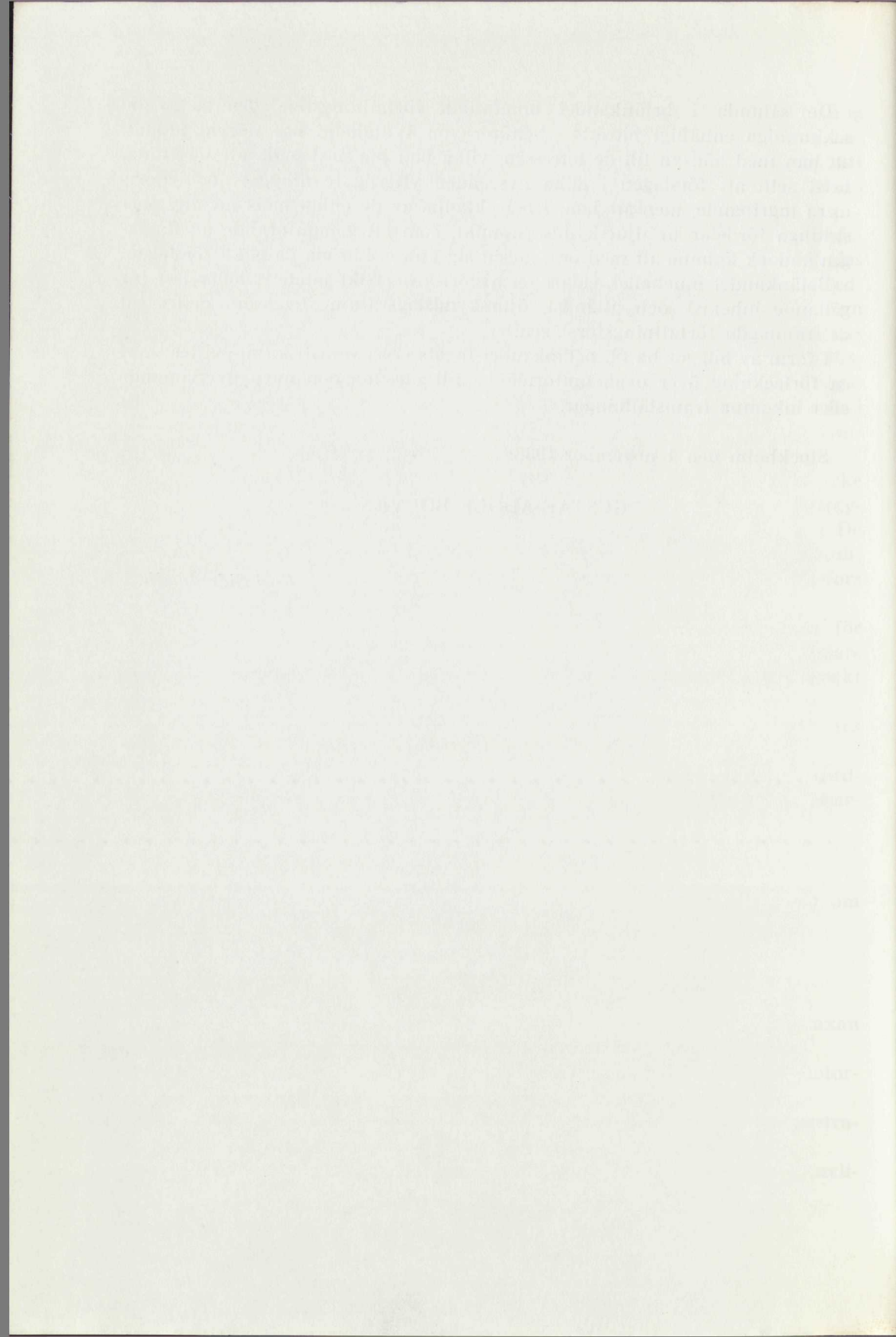
Betänkandet innehåller vidare en historisk översikt jämte redogörelser för gällande inhemska och utländska djurskyddslagstiftningar ävensom motiv till de framlagda författningsförslagen.

I form av bilagor ha till betänkandet fogats vissa statistiska uppgifter samt en förteckning över ovan omnämnda, till utredningsmannen överlämnade eller inkomna framställningar.

Stockholm den 1 november 1938.

GUSTAF ADOLF BOUVENG.

Karl Sidenblad.

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

FORFATTNINGENS ÖRSÄK

Förslag
till
Djurskyddslag.

Häri genom förordnas som följer:

Om djurs vård och behandling.

1 §.

Djur skall behandlas med omtanke och på sådant sätt, att det icke onödigtvis tillfogas lidande.

2 §.

Stallrum eller annat utrymme, vari djur förvaras, skall vara tillräckligt rymligt och tätt ävensom i övrigt av beskaffenhet, som med hänsyn till rådande förhållanden kan anses lämplig.

När omständigheterna därtill föranleda, skall djur förvaras i eller hava tillgång till stallrum eller utrymme, som sägs i första stycket.

3 §.

Djur skall förses med foder, vatten och strö i tillräcklig myckenhet samt av tillfredsställande beskaffenhet ävensom i övrigt erhålla skäligen omvårdnad.

Stallrum eller annat utrymme, vari djur förvaras, skall hållas tillfredsställande rengjort.

4 §.

Djur må ej bindas eller tjudras på ett för djuret plågsamt sätt eller sålunda, att det icke kan komma i åtnjutande av erforderlig vila. Ej heller vare det tillåtet att inskränka djurs rörelsefrihet under betesgång genom att med rem eller dylikt förbinda något av djurets ben med dess hals eller huvud.

På Konungen ankommer att meddela sådana föreskrifter angående stängsels beskaffenhet, som kunna erfordras i syfte att förebygga skada å djur som hållas å bete.

Hund som hålles bunden eller innestängd skall genom tillgång till rymlig hundgård, genom rastning eller på annat lämpligt sätt dagligen erhålla tillfälle till nödig motion. Genom detta stadgande göres dock icke inskränkning i vad särskilda författningar innehålla angående hunds lösgående.

5 §.

Vid agande av djur må icke användas piska, rem, spö eller dylikt, därest den del av föremålet i fråga, som vid slaget träffar djuret, är försedd med metallbeslag, tagg, större knut eller liknande inrättning.

6 §.

Levande djur må ej upphängas vid någon kroppsdel, såvida det icke dessförinnan fullständigt bedövats eller fråga är om företagande av operativt ingrepp eller annan behandling för sjukdom.

7 §.

Djur må icke användas till arbetsprestation, vars utförande överstiger djurets krafter eller vilken för detsamma medför överansträngning. Vid bedömandet härav skall hänsyn tagas jämväl till en av ålderdom, trötthet, sjukdom eller annan orsak beroende kraftnedsättning hos djuret.

8 §.

Djur må icke användas till förevisning, filminspelning eller dylik tillställning, då användandet medför avsevärd smärta, ångest eller därmed jämförligt lidande för djuret, ej heller vare dressyr av djur för sådan tillställning tillåten, då därav följer lidande som nyss är sagt.

9 §.

I cirkus eller annan sådan inrättning, som föres från ort till ort, må förevisning av djur äga rum allenast i det fall, att förevisningen huvudsakligen avser att ådagalägga djuret bibragt dressyr och äger rum å därför avsedd arena eller annan därmed jämförlig, särskild plats; dock att vad sålunda stadgas icke utgör hinder att i anslutning till dylik uppvisning förevisa sådant djur jämväl i stall eller annat förvaringsrum.

10 §.

Häst som på grund av ålderdom, sjukdom, lyte eller oart icke lämpligen kan användas såsom avels- eller bruksdjur må icke utan tillstånd av polischefen i orten säljas eller bortbytas till annat ändamål än slakt, såvida icke försäljningen eller bytet sker i samband med överlåtelse av jordbruks- eller annan rörelse.

Häst skall före utgången av det kalenderår, då den uppnår två års ålder, förseas med åldersmärke. Närmare bestämmelser angående sådan märkning meddelas av Konungen.

11 §.

Ej må någon utan Konungens tillstånd från riket utföra häst som på grund av ålderdom, sjukdom, lyte eller oart icke lämpligen kan användas som avels- eller bruksdjur.

12 §.

Vid transport av djur, vare sig djuret befordras med järnväg, automobil, fartyg eller annat forskaffningsmedel, skall iakttagas:

a) att transportmedlet är lämpligt för den ifrågavarande transporten samt utrustat med erforderliga anordningar för underlättande av djurets lastning eller lossning ävensom för dess skyddande under transporten mot stötar, skavning eller dylikt, mot onödiga ansträngningar samt mot ogynnsamma väderleksförhållanden;

b) att djuret inlastas på lämpligt sätt samt under färden erhåller tillräckligt med foder, vatten och luft jämte nödig vård och, där så lämpligen kan ske, tillfälle till erforderlig vila; samt

c) att transporten utföres med nödig försiktighet.

Konungen äger meddela närmare föreskrifter rörande transport av djur.

13 §.

Kastrering av häst må utföras endast av veterinär och under bedövning.

Vad sålunda stadgas om häst skall äga tillämpning jämväl i fråga om kastrering av annat djur över tre månaders ålder med undantag för ren.

14 §.

Kupering av svansen å häst må företagas allenast där operationen sker till hävande av sjukdom eller oart hos djuret eller, beträffande häst av ardenner- eller därmed jämförlig ras, där djuret är avsett till avel eller utförsel ur riket. Operationen skall utföras av veterinär och under bedövning.

Kupering av svansen å annat djur än häst må, där djuret uppnått två månaders ålder, utföras endast av veterinär och under bedövning.

Kupering av öronen å hund är förbjuden.

15 §.

Annat operativt ingrepp av nämnvärd betydelse å djur än i 13 eller 14 § sägs, vilket icke avser vetenskapligt försöksändamål, må företagas endast av veterinär, såvida icke anlitande av sådan skulle medföra oskäligen kostnad eller tidsutdräkt som kan äventyra operationens resultat.

16 §.

Sådan behandling av djur, vilken företages i avsikt att bota sjukdom eller skada hos djuret och ej består i operativt ingrepp av nämnvärd betydelse, må, där behandlingen kan befaras medföra avsevärt lidande för djuret, utföras endast av veterinär eller efter dennes anvisningar; dock vare tillkallande eller rådfrågande av veterinär icke nödvändigt, därest detta skulle medföra kostnad eller tidsutdräkt, som sägs i 15 §.

17 §.

Konungen äger förordna, att vad i 13, 15 eller 16 § stadgas icke eller blott i vissa avseenden skall äga tillämpning inom viss del av riket.

18 §.

Användande av levande djur till vetenskapligt försök, vilket består i operativt ingrepp, insprutning eller blodavtappning eller eljest är sådant, att det kan befaras medföra lidande för djuret, må äga rum vid universitet, högskola eller därmed jämställt forskningsinstitut, som drives av staten eller understödes med statsmedel, vid av staten, landsting eller kommun drivet sjukhus eller vid av hushållningssällskap inrättat laboratorium.

Försök som nyss är sagt skall utföras under överinseende av ledaren för vederbörande institution eller den avdelning därav, där försöket företages, och på hans ansvar.

Efter beprövande av ledaren för institutionen må försök företagas även utanför dennas lokaler.

19 §.

Vill någon eljest utföra försök som avses i 18 § söke därtill medicinalstyrelsens tillstånd. Sådant tillstånd skall angiva försökens ändamål, plats för utförande av försöken ävensom art och antal av de djur som få användas därtill. Tillstånd meddelas för viss tid, högst två år, och må när skäl därtill äro återkallas.

Vid utförande av försök varom är fråga i denna paragraf skall vad i 18 § andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

20 §.

Försök varom förmäles i 18 eller 19 § skall utföras så, att därvid använt djur tillfogas så litet lidande som försökets syfte medgiver. Innebär försöket operativt ingrepp av nämnvärd betydelse eller kan det eljest befaras medföra avsevärt lidande för djuret, skall detta dödas, så snart ändamålet med försöket uppnåtts, såvida icke de menliga verkningarna därav vid denna tidpunkt huvudsakligen upphört.

Innebär försöket operativt ingrepp av nämnvärd betydelse å varmblodigt djur, må försöket, därest det sker för forskningsändamål, företagas endast till utrönande av något för vetenskapen okänt eller osäkert förhållande, och, om det sker i undervisningssyfte, företagas blott i sådant fall, där dess ändamål icke lämpligen kan uppnås på annan väg, såsom genom användande av plansch, film, modell eller preparat.

Försök vars syfte är uppnående av teknisk färdighet må företagas å varmblodigt djur allenast där djuret genom bedövning försatts i medvetslöst tillstånd.

21 §.

Kalv eller får, som införes till slakthus eller annat slakteri, skall nedslaktas snarast möjligt under den dag djuret ankommit dit. Annat djur skall efter ankomsten till nu nämnd inrättning nedslaktas så snart sig göra låter.

Om övervakning av lagens efterlevnad samt om djurs omhändertagande i vissa fall.

22 §.

Inom varje kommun skall hälsovårdsnämnden eller, där särskild sådan ej finnes tillsatt, kommunalnämnden till djurskyddsinspektör utse en eller flera bland nämndens ledamöter eller, där så befinnes lämpligare, bland övriga till ledamot av nämnden valbara personer. Uppdraget att vara djurskyddsinspektör gäller för fyra år.

Djurskyddsinspektör skall enligt nämndens anvisningar inom kommunen vaka däröver, att de till djurens skydd meddelade bestämmelserna, särskilt i fråga om djurstallars beskaffenhet samt djurs behandling och utfodring, vederbörligen efterlevas. Han skall till nämnden meddela av honom iakttagna missförhållanden ävensom av honom i anledning därav eller i övrigt vidtagna åtgärder.

23 §.

Länsstyrelsen äger på begäran av djurskyddsorganisation godkänna lämplig person att vara djurskyddskonsulent inom länet eller del därav. För verksamhet inom samma område må vid behov godkännas två eller flera djurskyddskonsulenter. Godkännande meddelas för viss tid, högst fyra år, och må när skäl därtill äro återkallas.

Djurskyddskonsulent äger att gå allmänheten tillhanda med råd och anvisningar angående djurs vård och behandling. Han äger ock vaka över att de till djurens skydd meddelade föreskrifterna efterlevas. Han bör vid utövandet av sin verksamhet samverka med vederbörande djurskyddsinspektörer.

24 §.

Det åligger en var som äger, vårdar eller befordrar djur att vid anfordran lämnna polisman, djurskyddsinspektör, djurskyddskonsulent och med polis-mans befogenhet utrustad ordningsvakt för djurtillsyn ävensom veterinär tillträde till stallrum, inhägnad eller annat ställe, där djur förvaras, jämte tillfälle att besiktiga varje av honom ägt eller omhänderhaft djur, foderparti, fordon eller annat transportmedel, varmed djur befordras, samt bindsle, selle eller redskap, som användes vid djurs skötsel, utnyttjande, uppfostran eller dressyr.

25 §.

Den som utför försök varom förmäles i 18 eller 19 § är skyldig att föra särskild bok angående inköp av därtill avsedda varmblodiga djur. I boken skall angivas säljares namn och adress samt inköpta djurs antal, art och, i den mån sådan kan angivas, ras.

Bok varom sägs i första stycket skall förvaras under en tid av tio år, räknat från den dag, då sista inskrivningen verkställdes. Den skall på begäran företes för polismyndighet.

26 §.

Finner polisman, att djur är utsatt för djurplågeri av allvarlig beskaffenhet eller behandling, som strider mot bestämmelserna i denna lag och som kan befaras medföra sådant djurplågeri, och sker ej på tillsägelse av polismannen omedelbar rättelse, äger han skriftligen meddela förbud att använda stallrum, foder, transportmedel, bindsle, sele eller annat, som kan förutsättas vara eller bliva orsak till djurets lidande, så ock meddela annan föreskrift för ifrågavarande djurs vård och behandling.

Förbud eller föreskrift, som sålunda meddelats, skall omedelbart lända till efterrättelse ändå att däröver föres klagan.

27 §.

Är djur utsatt för djurplågeri som sägs i 26 § och sker ej på tillsägelse av polisman omedelbar rättelse, äger polischefen i orten att i den ordning Konungen förordnar omhändertaga djuret och föranstalta om veterinärbesiktning å detsamma samt, där sådant finnes påkallat av omständigheterna, låta efter värdering avliva djuret eller ock försälja det.

28 §.

Meddelas förbud eller annan föreskrift, som sägs i 26 §, eller vidtages åtgärd varom förmäles i 27 § skall den som meddelat förbudet eller föreskriften eller vidtagit åtgärden ofördröjligen väcka åtal för djurplågeri eller eljest lagstridig behandling av djur eller, där han ej själv äger anhängiggöra åtal, hos allmän åklagare göra angivelse om brottet.

Har förbud eller föreskrift, som avses i första stycket, meddelats eller där nämnd åtgärd vidtagits, och har talan om ansvar ej blivit väckt eller svaranden med stämning sökt inom åtta dagar därefter, vare förbud eller föreskrift, som nyss nämnts, ej längre gällande och gånge åtgärd, varom är fråga, åter där så kan ske.

29 §.

Infaller ej dag till vilken målet instämmts sist å fjortonde dagen från den, då beslut meddelats om förbud eller annan föreskrift, varom förmäles i 26 §, eller därom, huru skall förfaras med djur som omhändertagits enligt 27 §, må, så framt ej djuret blivit avlivat eller försålt, den mot vilken talan väckts påkalla länsstyrelsens prövning av det föreliggande beslutet.

Vad länsstyrelsen besluter gånge omedelbart i verkställighet.

30 §.

Har talan om ansvar för djurplågeri eller eljest lagstridig behandling av djur blivit anhängiggjord, och yrkar svaranden, i fall då djuret icke blivit avlivat eller försålt, att förbud eller annan föreskrift, som meddelats, eller eljest vidtagen åtgärd skall upphävas eller ändras, har domstolen att så snart kan ske meddela beslut i frågan.

Över domstolens beslut må klagan föras allenast av svaranden. Meddelas beslutet under rättegången, skall klagan däröver föras särskilt.

31 §.

Finner veterinär, att sjukt eller skadat djur, som vårdas av honom, icke kan beräknas bliva nöjaktigt återställt och att det skulle medföra onödigt lidande för djuret att låta det leva, och vägrar ägaren att låta avliva detsamma, skall veterinären omedelbart göra anmälan om förhållandet till polischefen i orten.

32 §.

Finner polischefen på grund av anmälan som sägs i 31 § eller eljest anledning antaga, att djur befinner sig i sådana omständigheter, som i nämnda lagrum förmåles, äger han att efter veterinärbesiktning, där ej skriftligt utlåtande av veterinär angående djurets tillstånd ändock finnes att tillgå, och värdering samt i övrigt i den ordning Konungen förordnar ombesörja djurets avlivande.

Befinnes djur vara så svårt skadat, att det uppenbarligen måste avlivas, äger polischefen samt i särskilt uppenbara och trängande fall annan polisman eller veterinär att utan iakttagande av bestämmelserna i första stycket genast draga försorg om djurets dödande.

Om dödande av vissa skadade jaktbara djur finnes särskilt stadgat.

Ansvarsbestämmelser m. m.

33 §.

Överträder någon i denna lag meddelad bestämmelse om djurs vård och behandling, straffes med dagsböter, där ej förseelsen är straffbar såsom djurplågeri enligt allmänna strafflagen.

Till enahanda straff vare den förfallen, som vägrar att lämna tillträde eller tillfälle till besiktning varom förmåles i 24 §.

34 §.

Underlåter veterinär att göra anmälan varom stadgas i 31 § och är han icke underkastad ansvar för ämbetsbrott, straffes med dagsböter.

35 §.

Den som uraktlåter att fullgöra i 10 § andra stycket föreskriven märkningsskyldighet, så ock den som icke iakttager bestämmelserna i 25 § angående förande, förvarande eller uppvisande av där omförmäld bok, straffes med böter från och med fem till och med tre hundra kronor.

36 §.

Säljer, bortbyter, giver, pantsätter, lånar eller leger någon djur till den, för vilken meddelats förbud varom förmäles i 18 kap. 17 § strafflagen, eller anställer han denne till att sköta, köra, slakta eller eljest syssla med djur, straffes, därest han hade vetskap om förbudet, med dagsböter.

37 §.

Begår barn under femton år förseelse mot denna lag, svare den vilken vården om barnet åligger för förseelsen, där det ej visas, att den skett utan hans vetskap eller att han gjort vad på honom ankommit för att förhindra densamma.

38 §.

Åtal för förseelse mot denna lag anhängiggöres vid allmän domstol. Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

39 §.

Polischefen i orten äger inställa förevisning av djur, vilken strider mot de i denna lag meddelade föreskrifterna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1940; dock att dels åldersmärkning varom förmäles i 10 § andra stycket ej erfordras i fråga om häst som fötts före nämnda dag, dels ock tillstånd jämlikt 19 § att efter lagens ikraftträdande utföra försök som avses i nämnda lagrum må meddelas dessförrinnan.

Genom denna lag upphävas lagen den 6 maj 1921 (nr 188) om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur samt förordningen den 30 december 1916 (nr 596) angående förbud mot förevisning av djur i s. k. menagerier.

Förslag

till

Lag om ändring i 18 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 16 § strafflagen¹ skall erhålla följande ändrade lydelse samt att i samma kap. skall införas en ny paragraf, betecknad 17 §, av nedan angivna innehåll:

16 §.

Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter eller fängelse i högst sex månader. Finnes brottet vara att tillskriva synnerlig råhet hos gärningsmannen eller äro omständigheterna eljest försvårande, må till straffarbete i högst ett år dömas.

17 §.

Begår någon gärning, som i 16 § sägs, må domstolen, om gärningsmannen kan antagas vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava djur, meddela honom förbud för viss tid, minst ett och högst fem år, eller för alltid att äga, sköta, köra, slakta eller eljest syssla med djur.

Överträder någon honom meddelat förbud som nu är sagt, straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1940.

---

¹ Senaste lydelse se 1921:187.

Förslag
till
Lag angående tillägg till lagen den 8 april 1927 (nr 77)
om försäkringsavtal.

Härigenom förordnas, att i lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal skall införas en ny paragraf, betecknad 90 a §, av följande lydelse:

90 a §.

Innehåller försäkringsavtal förbehåll, enligt vilket försäkringshavarens rätt till ersättning skall vara underkastad särskilda regler för det fall att djur dödas i den ordning varom finnes särskilt stadgat, vare det förbehåll utan verkan, därest vederbörlig uppgift om försäkringens bestånd lämnats vid föregånget prövningsförfarande eller skadat djur dödats utan särskilt sådant förfarande.

—————
Denna lag träder i kraft den 1 januari 1940.
—————

Förslag

till

Lag om okynnes och skadegörande hundar.

Härigenom förordnas, med ändring av vad 22 kap. 6 och 7 §§ byggningsbalken innehålla mot denna lag stridande, som följer:

1 §.

Okynnes hund, som biter folk eller hemdjur, må ej lös vara.

Hålles ej hund som nyss sagts bunden eller instängd eller eljest under omedelbar tillsyn av ägaren eller annan, som har hunden i sin vård, må polischefen i orten föranstalta om dess dödande. Anträffas sådan hund å område, varöver hundens ägare eller vårdare ej äger förfoga, må den av en var dödas.

2 §.

Vad i 1 § stadgas gälle ock, under tid då får hållas å bete i trakten, beträffande hund som driver får.

3 §.

Göres av hund skada å hemdjur, gälde hundens ägare skadan fullt. Kan det ej utrönas, vilken ägares hund förövat sådan skadegörelse, skall så anses som hade skadan orsakats av hund, vilken vid tidpunkten för skadegörelsen löpte lös i den nejd där skadegörelsen förövades; dock vare hundens ägare fri från ansvarighet, därest det göres antagligt att hunden icke åstadkommit skadan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1940.

Genom denna lag upphäves lagen den 9 juni 1893 (nr 37 s. 1) angående ändring i vissa delar av 22 kap. 6 och 7 §§ byggningsbalken.

Förslag

till

Kungörelse med förbud mot vissa metalltrådsstängsel.

Härigenom förordnas, med stöd av 4 § andra stycket djurskyddslagen, som följer:

1 §.

Innehåller för betesdjur uppsatt stängsel, som är avsett att nyttjas under längre tid än sex månader, en eller flera med taggar försedda metalltrådar, och består det icke i övrigt till väsentlig del av staket, gärdesgård, stenmur eller jordvall, skall det vara försett med långslöpande slana, lämpligen anbragt något under den översta tråden.

2 §.

Släpper någon djur å område, som är inhägnat med stängsel av beskaffenhet att det jämlikt 1 § icke må nyttjas, böte, där ej å förseelsen följer straff enligt djurskyddslagen, från och med fem till och med två hundra kronor.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1940.

F ö r s l a g

till

Kungörelse angående åldersmärkning av häst.

Härigenom förordnas, med stöd av 10 § andra stycket djurskyddslagen, som följer:

Åldersmärkning av häst, varom förmäles i 10 § andra stycket djurskyddslagen, skall verkställas genom brännmärkning på hästens hals under manen eller på bakdelen. Det inbrända märket skall tydligt utvisa de två sista siffrorna i djurets födelseårtal.

Märkning som nyss sagts skall utföras av veterinär.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1940.

Förslag

till

Kungörelse angående ändring i viss del av veterinärtaxan den 8 december 1933 (nr 630).

Härigenom förordnas, att 9 § taxan den 8 december 1933 för arvode åt vissa i civil tjänst anställda veterinärer m. fl. (veterinärtaxa) skall erhålla följande ändrade lydelse:

9 §.

För veterinärens — — — arvode sålunda:

1. För operation, mindre ..... 1 krona 50 öre—3 kronor

---

19. » annat här ej nämnt intyg, utförligare ..... 3—4 kronor

20. » » » » » » , mindre utförligt ..... 1—2 »

21. » åldersmärkning av häst ..... 2 »

Beträffande ersättning — — — i 8 §.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1940.

F ö r s l a g

till

Kungörelse angående transport av levande djur med motorfordon.

Härigenom förordnas, med stöd av 12 § djurskyddslagen, som följer:

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Transport av levande djur med motorfordon må, förutom i fall varom nedan stadgas, försiggå allenast med iakttagande av föreskrifterna i denna kungörelse.

2 §.

Släpfordon som drages av annat motorfordon än traktor eller därmed jämförligt motorredskap må icke brukas för transport av levande djur.

Levande djur må icke transporteras i samma lastrum som annat gods, såvida icke djuret är inneslutet i lämpligt emballage. Vad sålunda stadgas utgör dock icke hinder att i lastrum vari djur transporteras inlasta annat gods, såframt det för djuret återstående utrymmet är av beskaffenhet och storlek, som stadgas i 14 §, och sådana anordningar i övrigt vidtagits, att djuret icke löper risk att bliva klämt eller eljest skadat.

Om fordonets beskaffenhet och utrustning.

3 §.

Lastflaket skall vara så starkt, att icke ens det tyngsta ifrågakommande djur kan trampa igenom detsamma.

Skall fordonet användas för transport av hästar eller fullvuxna nötkreatur, skall lastrummet mäta minst 2.5 meter i längd och 1.7 meter i bredd.

4 §.

Lastrummet skall vara försett med väggar av sådan styrka, att de under alla förhållanden kunna motstå inlastade djurs tryck vid fordonets krängningar eller vid lastning och lossning.

Lastrummets främre gavel skall vid transport av hästar eller fullvuxna nötkreatur vara minst 1.75 meter och eljest minst 1.5 meter hög. Övriga väggar skola hålla minst 1.5 meter i höjd.

5 §.

Lastrummets främre gavel skall vara tät. Sidoväggarna skola vara täta till minst 1 meters höjd ovan flaket och bakgaveln till minst 0.5 meters höjd ovan detsamma. I övrigt skola i lastrummets väggar finnas anbragta för erforderlig ventilation tillräckliga hål eller springor. Dessa öppningar skola vid kall väderlek kunna på lämpligt sätt utifrån tillslutas. Vid sådan tillslutning skall iakttagas, att de inlastade djuren dock erhålla tillräcklig lufttillförsel.

Lastrummets väggar skola tätt sluta till varandra och till flaket.

6 §.

Lastflaket, insidan av lastrummets väggar samt förekommande avbalkningar skola vara släta, varför inga utskjutande kanter, beslag, ringar, bultar, muttrar, skruvar eller spikar få där förekomma.

Vid transport av hästar böra sidoväggarna madrasseras eller klädas med säckar, filtar eller dylikt.

7 §.

Å fordon, som icke är avsett att användas uteslutande för transport av djur som befordras i särskilda burar, lådor eller dylikt, skola finnas ringar för djurens bindning. Ringarna skola vara infällbara eller anbragta på utsidan av lastrummets väggar. I sistnämnda fall skola bindslena trädas igenom för ändamålet i nämnda väggar anbragta hål, vilkas kanter skola vara beslagna eller noggrant avfasade.

8 §.

Vid transport av andra djur än sådana, som lämpligen kunna lyftas på och av fordonet, skall medföras en tillräckligt hållfast lastbrygga, därest icke sådan brygga eller därmed jämställd anordning med visshet kan beräknas vara tillgänglig på platsen för djurens in- eller urlastning.

Medförd lastbrygga skall vara minst dubbelt så lång som avståndet från lastflakets övre sida till marken och försedd med tvärgående ribbor till stöd för djurens fötter. En sådan lastbrygga kan lämpligen utgöras av lastrummets bakre gavel, vilken i så fall bör vara dubbel, hopvikbar med tvärribborna på de hopfällda insidorna och nedfällbar utåt på medförda bommar.

9 §.

Vid avsevärd nederbörd, kyla, stark vind eller starkt solsken skall, såvida ej annan, likvärdig anordning träffats, såsom tak över lastrummet anbringas en därtill avpassad presenning, vilken jämte för dess påläggande nödiga anordningar alltid skall medföras å fordonet.

10 §.

Vid transport av djur, som icke befordras i särskilda burar, lådor eller dylikt, skall lastrummets golv förses med ett omkring 5 centimeter tjockt lager av grov sågspån, kutterspån, torvströ, vete- eller havreagnar, ungefär 10 centimeter lång hackelse, stenfri sand eller annat med hänsyn till rådande förhållanden lämpligt strömedel. Såsom strömedel må ej användas fin sågspån, torvmull, kalk eller grovt grus. Finare grus må endast användas vid transport av djur, som befordras i stående ställning.

Vid transport av svin under stark värme bör kallt vatten tillföras strömedlet men får icke hällas på djuren.

Om burar, lådor och annat emballage.

11 §.

Bur, låda eller dylik anordning, vari djur transporteras, skall vara tillräckligt hållfast. Den skall vara så konstruerad, att nödig luftväxling möjliggöres, och i övrigt vara av sådan storlek och beskaffenhet, att däri inneslutet djur fritt kan intaga stående ställning och icke löper fara att skadas.

12 §.

Är fordon inrättat uteslutande för transport av djur i fack eller lådor, må vad i 4 och 5 §§ stadgas eftergivnas, såvida varje fack eller låda, med iakttagande av vad i 11 § föreskrives angående luftväxling, är tillräckligt tät att förhindra, att däri inneslutet djur utsättes för vind och kyla.

13 §.

Vad i 10 § är stadgat angående strömedel å lastrummets golv skall äga motsvarande tillämpning å botten i bur, låda eller dylikt, vari djur befordras.

Om lastning av djur.

14 §.

Djur skola lastas så, att de icke tränga varandra. Större djur skola alltid hava bekväm ståplats, varvid särskilt skall iakttagas, att de icke kunna mot lastrummets bakre gavel eller eljest skada svansroten eller bakdelen av kroppen i övrigt. Mindre djur skola, när de befordras i särskilt emballage eller när transporten överskrider fyra timmar, hava plats att samtidigt ligga.

För varje inlastat djur av nedannämnda slag skall alltefter djurets storlek och transportens längd beräknas följande golvyta:

Häst, större tjur, oxen	1'50—2'00	kvm
Ko	1'40—1'60	»
Ungnöt	1'20—1'40	»
Fargalt, sugga	0'70—1'00	»
Kalv över 120 kilograms levande vikt	0'50—1'00	»
Kalv om 80—120 kilograms levande vikt, gödsvin ...	0'35—0'50	»
Kalv under 80 kilograms levande vikt, får, get	0'20—0'35	»
Smågris	0'15—0'30	»

15 §.

Djur som befördras i stående ställning skola av varandra eller av särskilt anbragta väggar eller bommar hava sådant stöd i sidled, att de kunna stå stadigt och icke skadas vid fordonets krängningar eller genom stötar på ojämn väg.

16 §.

Djur av olika art eller avsevärt olika storlek må icke lastas på samma fordon, såvida de ej efter art och storlek åtskiljas från varandra genom lämpliga avbalkningar; dock må får och mindre kalvar lastas tillsammans.

Hästar skola avskiljas från djur av andra slag med heltäta väggar.

17 §.

Djur må icke lastas tvärs över fordonet bakom andra, i fordonets längdriktning placerade djur, med mindre särskilda anordningar vidtagits, som förhindra att djuret trampas eller nedsmutsas av de framför stående djuren.

18 §.

Bindning av djur vid transport skall ske på sådant sätt, att djuret kan hålla huvudet i naturlig höjd och hava erforderlig rörelsefrihet. Särskilt skall detta iakttagas beträffande tjur, som bindes i nosring. Djurs huvud må icke genom höjning av halsen eller på annat plågsamt sätt tvingas innanför lastrummets väggar.

Grimma, rep eller rem, varmed djur bindes, skall vara av erforderlig styrka och må ej anbringas på sådant sätt att djuret kan skadas eller plågas därav.

Hästar, fullvuxna nötkreatur och ungnöt skola under transporten vara bundna.

19 §.

Djur må icke transporteras med sammanbundna ben, såvida det icke på grund av svaghet eller sjukdom måste befördras i liggande ställning.

20 §.

Vid transport av svagt, sjukt eller högdräktigt djur skola särskilda försiktighetsmått vidtagas, så att djuret ej utsättes för onödiga lidanden och ansträngningar.

Djur som är behäftat med benbrott eller annan allvarlig skada må icke befördras i levande tillstånd.

21 §.

Burar, lådor eller dylikt, vari djur befordras, skola stadigt fästas vid fordonet och vid varandra. Betyggande åtgärder skola vidtagas, så att samtliga djur tillföras tillräckligt med luft och så att orenlighet från ett i övre lagret lastat djur icke rinner ned på därunder förvarat djur.

22 §.

Vid slakthus, marknadsplats eller annat ställe, där lastning eller lossning av levande djur kan beräknas förekomma i större utsträckning, skall finnas lämplig anordning för lastningens eller lossningens underlättande.

Om djurs vård under transporten.

23 §.

Fordon varmed djur befordras skall framföras med försiktighet, så att djuret icke skadas genom stötar på ojämn väg eller vid fordonets krängningar i kurvor eller inbromsning.

24 §.

Såvida icke å fordonet finnes anordning som gör det möjligt för föraren eller vid transporten medföljande person att hålla nödig tillsyn å befordrat djur, åligger det föraren att minst en gång varje timme avbryta färden och förvissa sig om djurets tillstånd.

25 §.

Större djur må icke transporteras längre tid än fem timmar och mindre djur längre tid än fyra timmar i sträck. Innan färden sedan fortsättes, skall djur, såvida det icke befordras i rymligt emballage, urlastas samt i varje fall utfodras, vattnas och beredas nödig vila.

Vid övernattning skall djur förvaras på skyddad plats.

Om renhållning.

26 §.

Efter användningen skall fordonet snarast väl rengöras och, då transporten avsett djur som kan tänkas vara behäftat med smittsam sjukdom, jämväl desinfekteras.

Bur, låda eller dylikt, varmed djur befordrats, må ej utan föregående rengöring ånyo användas för sådant ändamål. Kan befordrat djur tänkas vara behäftat med smittsam sjukdom, skall ifrågavarande emballage snarast efter användningen desinfekteras eller uppbrännas.

Ansvarsbestämmelser m. m.

27 §.

Använder någon för transport av levande djur fordon, eller bur, låda eller dylikt, som enligt denna kungörelse icke må därtill nyttjas, eller underlåter någon att för sådan transport utrusta fordon, eller bur, låda eller dylikt, på sätt ovan finnes stadgat, eller lastar någon djur annorlunda än som enligt denna kungörelse är tillåtet, eller åsidosätter någon de angående djurs vård under transporten ovan meddelade föreskrifterna, straffes jämlikt 33 § djurskyddslagen.

28 §.

Underlåter någon att iakttaga vad i 22 eller 26 § är stadgat, straffes med dagsböter, där ej förseelsen skall straffas enligt allmän strafflag.

Vad i 38 § djurskyddslagen är föreskrivet skall äga motsvarande tillämpning å förseelse, som avses i denna paragraf.

29 §.

Angående rätt för polisman, djurskyddsinspektör, djurskyddskonsulent, med polismans befogenhet utrustad ordningsvakt för djurtillsyn eller veterinär att besiktiga såväl fordon som därmed befordrat djur finnes stadgat i 24 § djurskyddslagen.

Undantagsbestämmelser.

30 §.

Vad i denna kungörelse stadgas skall icke äga tillämpning å transport av skadat eller sjukt djur till veterinär, såvida transporten utföres på sådant sätt, att djuret ej utsättes för onödigt lidande.

Bestämmelserna i denna kungörelse skola ej heller äga tillämpning å militär transport, å transport av högst 40 kilometers sammanlagd längd, som djurs ägare eller stadigvarande innehavare själv eller genom hos honom anställd person tillfälligtvis företager, eller å transport av djur inuti personautomobil, allt såvida transporten är så anordnad, att djuret icke skadas eller plågas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1940.

Motorfordon som före nämnda dag särskilt inrättats för transport av levande djur må dock, oaktat det icke uppfyller de i denna kungörelse givna föreskrifterna angående beskaffenhet och utrustning, intill den 1 januari 1945 fortfarande användas till sådan transport, såvida avvikelserna av besiktningsman efter samråd med veterinär prövas icke medföra större olägenhet i djurskyddshänseende. Sådan besiktning vare dock ej erforderlig, därest fordonet i vederbörlig ordning godkänts för yrkesmässig befordran av levande djur.

Förslag

till

Kungörelse angående ändring i vissa delar av järnvägs- trafikstadgan den 12 juni 1925 (nr 348).

Härigenom förordnas, att §§ 46, 47 och 50 järnvägstrafikstadgan den 12 juni 1925 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

§ 46.

Allmänna bestämmelser angående mottagande och befordring av djur.

1. För befordring av djur skall utfärdas fraktsedel i enlighet med vad för befordring av ilgods finnes stadgat; dock må för befordring av djur, som förvaras i emballage, utfärdas fraktgodsfraktsedel, därest avsändaren önskar försända dem såsom fraktgods och järnvägen icke med hänsyn till förhandenvarande omständigheter finner ett sådant transportsätt vådligt för deras välbefinnande.

2. Järnvägsförvaltning äger — — — få transporterats.

6. Järnvägsvagn, varmed djur befordras, skall rangeras med nödig försiktighet och bör icke framföras i tågets sista del.

7. Angående djur, som medföras av resande, är stadgat i 2 kap. här ovan.

§ 47.

Inlastning.

1. I fråga — — — följande bestämmelser:

a) Inlastningen skall — — — stationsbefälet bestämmer.

b) Det åligger järnvägen att ombesörja, att golv och väggar i de vagnar, i vilka djur skola transporterats, äro fria från utskjutande kanter, spikar eller dylikt, att inga föremål, varpå djuren kunna skada sig, finnas i vagnarna, samt att golvet före djurens införande i vagnarna i erforderlig grad beströs med aska, sand, sågspån, torvströ eller annat lämpligt ströämne, därvid särskilt skall iakttagas att, om öppna vagnar användas, ströämnet icke må vara av lättantändlig beskaffenhet.

c) Det åligger — — — vara hopbundna.

---

f) Djur av väsentligt olika art och storlek få icke lastas i samma vagn, för så vitt icke djuren kunna genom avbalkningar, skiljeväggar eller eljest på betryggande sätt skiljas i lämpliga grupper efter art och storlek. Även vid transport av större antal småkreatur av samma slag eller svin skall järnvägs-vagnen på nyss nämnt sätt indelas i fållor av lämplig storlek.

2. I fråga — — — lämpliga skiljeväggar.

§ 50.

Järnvägens tillsyn över djuren.

1. Järnvägspersonalen skall — — — till befordring.

2. Skulle järnvägspersonalen under transporten finna, att djuren plågas till följd av bristande utrymme, otillräcklig fodring eller vattning, bristande lufttillförsel, olämplig eller otillräcklig uppbindning, ogynnsamma inflytelser av rådande väderlek eller andra orsaker, skall personalen utan dröjsmål ombesörja, att anledningarna till djurens lidanden såvitt möjligt avlägsnas. Kunna bristerna icke avhjälpas av medföljande vårdare eller järnvägspersonalen under tågets gång eller under de i tidtabellen angivna uppehållen å stationerna, skola djuren, i den mån behov därav föreligger, urlastas och anstalt träffas om deras ändamålsenliga vårdande. Så snart ske kan, skola de urlastade djuren vidarebefordras. Samtidigt med djurens vidareändande skall bestämmelsestationen, utan kostnad för trafikanten, medelst telegram underrättas om tidpunkten, då djuren väntas ankomma dit. Det åligger bestämmelsestationen att, såvitt möjligt, skyndsamt meddela mottagaren sådan underrättelse.

För det — — — icke ersättningsskyldig.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1940.

Förslag

till

Förordning angående djurs omhändertagande eller avlivande i vissa fall.

Härigenom förordnas, med stöd av 27 och 32 §§ djurskyddslagen, som följer:

1 §.

Finnes anledning föreligga till ingripande som avses i 27 § djurskyddslagen, vare polischefen skyldig att, före eller omedelbart efter det åtgärd för djurets omhändertagande vidtagits, tillkalla veterinär för att anställa besiktning å djuret. Är djuret, enligt vad för polismyndigheten är känt, försäkrat, skall försäkringsgivaren eller hans ombud beredas tillfälle att närvara vid besiktningen, om det kan ske utan oskälig tidsutdräkt.

Efter besiktningen, därvid protokoll skall föras, har veterinären att avgiva yttrande angående djurets vidare behandling.

2 §.

Skall ingripande varom förmäles i 32 § första stycket djurskyddslagen företagas, har polischefen att föranstalta om besiktning som stadgas i 1 § denna förordning. Grundas anmälan om förhållande, som föranleder ovan nämnt ingripande, på skriftligt intyg av veterinär, vare dock dylik besiktning erforderlig blott då djurets ägare eller, om det är försäkrat, försäkringsgivaren eller dennes ombud förklarat sig påfordra besiktning och annan veterinär kan tillkallas utan oskälig tidsutdräkt.

3 §.

Finner i fall som avses i 1 eller 2 § veterinären att djuret bör avlivas, skall värdering av djuret företagas av veterinären och tillkallad, med värdet å djur av ifrågavarande slag kunnig, trovärdig person. Önskar försäkringsgivaren eller hans ombud närvara vid värderingen, må detta ej förvägras, där det kan ske utan oskälig tidsförlust.

Värderingsmännen skola söka utröna jämväl det värde djuret skulle hava ägt om sjukdom eller skada, varav djuret lider, ej inträffat. Vid värderingen skall föras protokoll.

I fall varom förmäles i 32 § andra stycket djurskyddslagen skall värdering som nyss är sagt företagas snarast möjligt efter djurets avlivande, om djurets ägare eller försäkringsgivaren eller hans ombud det påfordrar.

4 §.

Efter det besiktning och värdering ägt rum, skall polischefen ofördröjligen besluta, huru med djuret skall förfaras.

Prövas i fall varom förmäles i 1 § djuret ej böra avlivas och kan det ej vårdas utan oskäligen kostnad, må polischefen låta försälja djuret.

5 §.

Ersättning till veterinär för besiktning så ock övriga kostnader, vilka för-
anledas av åtgärd varom är fråga i denna förordning, skola förskjutas av
allmänna medel. Vad sålunda stadgas gäller dock ej kostnad som uppstår
för försäkringsgivaren, djurets ägare eller den eljest har hand om djuret;
och skall kostnad för värdering enligt 3 § tredje stycket erläggas av den,
som påkallat sådan förrättning.

Har åtal för djurplågeri blivit anställt, skall domstolen i slutliga utslaget
i målet pröva, huruvida förskjutna kostnader skola återgäldas till statsver-
ket, vare sig av allmän åklagare eller av den tilltalade. Åklagaren må för-
pliktas därtill blott i det fall han utan skäl vidtagit den åtgärd som föranlett
kostnaderna.

Har åtgärd vidtagits i fall som sägs i 2 § och har djuret avlivats, skall dju-
rets ägare återgälda statsverket förskjutna kostnader; dock att försäkrings-
givaren har att bära den kostnad, som föranletts av begäran som framställts
av honom eller hans ombud.

I övriga fall skola förskjutna kostnader stanna å statsverket.

6 §.

Har djuret av polischefen försålts, skall han i avbidan på domstolens be-
slut i kostnadsfrågan av försäljningssumman innehålla belopp, svarande mot
vad av allmänna medel förskjutits.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1940.

MOTIV

Eller del beskattning och värdeförhöjning som sker i polisenheten vid utskottet
besluts, huru med denna skall förhållas.

Pröva i fall varon förtärlig i fall av förhöjning och värdeförhöjning
vårda utan verklig kostnad, som påstås av den förtärliga delen.

Enskattning till värdet för beskattning av andra kostnader i fall för
skatte av förtärlig värde är tillräckligt i andra beskattning, skola förtärlig
allmänna medel. Vid utskottet av den andra delen av kostnader i beskattning
för beskattningssyfte, därutöver skall den andra delen av värde för förtärlig
och skall kostnad för värde för förtärlig i förtärlig stycke skattas av den
som påkallat denna beskattning.

Om det för förtärlig värde i beskattning skall skattas i skatta utskottet
i tillfall för värde, därutöver förtärlig värde skall skattas till skatte
bet, vare sig av annan skatt eller av den tillräckliga. Skattaren må för
påkallat värde i fall av värde för förtärlig den skatt som i skatta
kostnaderna.

VITOM

Här åtgärd vidtagit i fall som skett i och har djuret arbetat som
tillsägare återgå till skatteverket för att återgå till skatteverket för att
givas ett lån den kostnad, som skattaren avskattat med förskott
av honom eller hans ombud.

I övriga fall skall försäkringen återgå till skatteverket.

Om denna av polisenheten förtärlig värde i skatta på beskattning
för i skatteutskottet av skatteutskottet återgå till skatteverket, återgå till
vad av skattaren med skatt förskott.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1940.

Gällande bestämmelser och deras tillkomst.

Straff för djurplågeri infördes i svensk rätt först genom en förordning den 21 december 1857 angående ansvar för misshandling av djur. Enligt denna förordning skulle den som i behandling av egna eller andras kreatur visade uppenbar grymhet straffas med böter från fem till och med etthundra riksdaler riksmünt. Förordningen var alltså icke tillämplig beträffande andra djur än husdjur. Stadgandet upptogs oförändrat uti 18 kap. 16 § i 1864 års strafflag. Genom lag den 20 juni 1890 höjdes straffmaximum i paragrafen till 500 kronors böter och genom lag den 29 juni 1900 erhöi densamma ett tillägg, enligt vilket straffet, därest omständigheterna vore synnerligen försvårande, kunde bestämmas till fängelse i högst sex månader. I syfte att straffbelägga misshandel av varje slag av djur ersattes genom lag den 12 juli 1907 uttrycket »egna eller andras kreatur» av ordet »djur».

Fråga om ändring av lagrummet var sedermera vid upprepade tillfällen föremål för riksdagens behandling utan att föranleda någon åtgärd. I anledning av en vid riksdagen år 1917 väckt motion (II: 246), som dock närmast avsåg kupering av svansen å häst och som nedan ytterligare skall behandlas, anhöll emellertid riksdagen hos Kungl. Maj:t om utarbetande av förslag till sådan ändring i strafflagen, att begreppet straffbart djurplågeri komme att omfatta även andra fall av djurplågeri än sådana, som ådagalade »uppenbar grymhet».

I anledning av proposition (nr 6) till 1921 års riksdag om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen antog riksdagen en i förhållande till propositionen ändrad lydelse av lagrummet, varefter Kungl. Maj:t genom lag den 6 maj 1921 fastställde nu gällande lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen:

»Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.»

Utöver denna allmänna straffbestämmelse för djurplågeri finnas i svensk rätt särskilda föreskrifter, som röra behandling av djur.

I anslutning till 1921 års ändring av 18 kap. 16 § strafflagen utfärdades lagen den 6 maj 1921 (nr 188) om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur. Denna lag har sin upprinnelse i en vid 1915 års riksdag väckt motion (I: 28), i anledning varav riksdagen hemställde om utredning i ämnet.¹

¹ Lagutsk. utl. nr 52, Riksd. skr. nr 208.

Vid remiss till lagrådet av ett härefter inom justitiedepartementet upprättat lagförslag i ämnet, som sedermera i något förändrad form förelades 1921 års riksdag (prop. nr 6) och av riksdagen godkändes, yttrade departementschefen bland annat.

En lagstiftning å området bör, såsom ock riksdagen förutsatt, avse allenast svårare fall av djurplågeri. Beträffande lindrigare fall av sådant brott synes en lagstiftning så mycket mindre påkallad som det redan med gällande bestämmelser läser tillkomma polismyndighet att vidtaga de åtgärder, som kunna erfordras till förhindrande av fortsatt sådan förseelse. Med sådan myndighets förpliktelse att förhindra brotts begående läser få anses följa rätt att vidtaga ej alltför vittgående inskridanden i enskild rätt, där sådant erfordras för nyssberörda syftes vinnande. I de fall åter, som i den förevarande lagstiftningen avses, skulle ofta i enskild rätt ganska ingripande åtgärder förekomma, nämligen djurs mera stadigvarande skiljande från deras ägare eller djurs avlivande. Då det måste anses tvivel underkastat, om så vidsträckt rätt nu tillkommer polismyndighet, samt i allt fall dess närmare reglerande är av behovet påkallat, har jag låtit inom justitiedepartementet utarbeta förslag till bestämmelser i ämnet. — — — Innan djuret skiljes från ägaren eller innehavaren, skall polismyndigheten genom föreställningar och råd söka åstadkomma rättelse och först sedan detta visat sig resultatlöst, skall polismyndigheten omhändertaga djuret. Säkerligen kommer i många fall sådan åtgärd icke att bli erforderlig, då vederbörande kunna antagas välja att följa lämnade föreskrifter framför att få djuren omhändertagna.

I den nu närmast ifrågavarande lagen föreskrives, att om djur är utsatt för djurplågeri av svår beskaffenhet och rättelse ej sker på tillsägelse av polismyndighet, äger polismyndigheten att i den ordning, som stadgas i lagen, omhändertaga djuret samt, där sådant finnes påkallat av omständigheterna, låta avliva eller försälja det (1 §). Finner polismyndighet anledning till dylikt ingripande, skall den i viss ordning föranstalta om veterinärbesiktning å djuret samt, därest veterinären finner att djuret bör avlivas, värdering av detsamma (2 och 3 §§). Härefter skall polismyndigheten ofördröjligen besluta, huru med djuret skall förfaras (4 §). Då polismyndighet vidtager åtgärd av ifrågavarande slag, skall den ofördröjligen väcka åtal för djurplågeriet eller, där polismyndigheten ej själv äger anhängiggöra åtal, hos allmän åklagare göra angivelse om brottet. Har talan om ansvar ej blivit väckt eller svaranden med stämning sökt inom åtta dagar från åtgärdens vidtagande, gånge den där så ske kan åter (5 §). Infaller ej dag, till vilken målet instämts, sist å fjortonde dagen från den, då polismyndigheten meddelat beslut huru med djuret skall förfaras, må, såframt ej djuret blivit avlivat eller försålt, detta beslut dragas under länsstyrelsens prövning av den, mot vilken talan väckts. Vad länsstyrelsen besluter skall omedelbart gå i verkställighet (6 §). Har talan om ansvar för djurplågeri blivit anhängiggjord, och yrkar svaranden, i fall då djuret icke blivit avlivat eller försålt, att vidtagen åtgärd skall upphävas eller ändras, har domstolen att så snart ske kan meddela beslut i frågan. Över domstolens beslut må allenast svaranden föra klagan, vilken, om beslutet meddelas under rättegången, skall föras särskilt (7 §). Vidare lämnas föreskrifter om att kostnader enligt lagen skola förskjutas av statsmedel samt i vilken mån de skola återgäldas av

allmän åklagare eller av den tilltalade m. m. (8 §). Lagen avser med polismyndighet å landet landsfogde, landsfiskal, polisuppsyningsman eller poliskommissarie samt i stad magistrat, polismästare, stadsfiskal eller chef för detektiv polisavdelning (9 §). Slutligen finnes angivet, att Konungen meddelar närmare föreskrifter angående lagens tillämpning (10 §).

Med anledning av ett motionsvis (I: 18; II: 103) framfört yrkande hemställde 1913 års riksdag (skr. nr 71), att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att förbjuda kringförande från ort till ort av vilda djur till förevisning. Så skedde även genom *förordningen den 30 december 1916 (nr 596) angående förbud mot förevisning av djur i s. k. menagerier*. Enligt denna är det förbjudet att mot betalning förevisa eller låta förevisa djur, som i så kallade menagerier föras från ort till ort. Förbudet skall dock icke utgöra hinder mot förevisande av djur vid cirkus- eller liknande föreställning, där huvudsakligen avses att visa djuren bibragt dressyr.

Såsom resultatet av långvariga strävanden från djurskyddsvänligt håll framstår *lagen den 4 juni 1937 (nr 313) angående slakt av husdjur*, vars huvudbestämmelse är, att vid sådan slakt djuret skall bedövas omedelbart före blodets avtappande, dock att fjäderfä och kaniner må utan föregående bedövning avlivas därigenom att huvudet hastigt skiljes från kroppen.

Ytterligare ett antal författningar innehålla — jämte andra föreskrifter — bestämmelser, som röra djurs behandling. Dessa bestämmelser ha i åtskilliga fall tillkommit av andra orsaker än djurskyddsskäl men sakna därför ej betydelse även ur djurskyddssynpunkt. Med bortseende huvudsakligen från de författningar, vilkas närmaste syfte är att förebygga eller bekämpa smittsamma sjukdomar bland djur, må här följande omnämnas.

I fråga om stallrum för djur meddelas vissa bestämmelser i *skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268)*.¹ Däri stadgas, att det vid skogsavverkningens-, väg-, vattenavlednings- och flottledsbyggnadsarbete åligger arbetsgivaren att sörja för att å eller i närheten av arbetsstället tillgång finnes till lämpligt stallrum för de hästar, som användas vid arbetet (1 §). Stallrummet skall ej mindre erbjuda tillräckligt utrymme samt tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd än även i övrigt, med tillbörlig hänsyn tagen till den tid och de förhållanden, under vilka stallrummet kan förväntas komma till användning, motsvara skäligen fordringar på ett tillfälligt stall (2 §). Vidare lämnas bestämmelser om tillsyn å lagens efterlevnad under överinseende och ledning av yrkesinspektionens chefsmyndighet m. m. (4—11 §§). Sålunda stadgas bland annat, att de, som hava att taga befattning med tillsyn å lagens efterlevnad, skola, när helst de så påfordra, äga tillträde till de stall, som finnas anordnade, ävensom rätt att där företaga vissa undersökningar, samt att yrkesinspektionens chefsmyndighet i vissa fall äger förbjuda arbetsgivaren eller upplåtaren av stall att använda, respektive upplåta stallet utan att hava vidtagit av chefsmyndigheten angiven åtgärd.

¹ Vissa ändringar i lagen ha gjorts genom lag den 3 juni 1938 (nr 213).

Överträdelse av sådant förbud straffas med dagsböter dock ej under tio, eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

Jämväl i *hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566)* finnas vissa regler om huru stall, fähus och svinhus skola vara inrättade (17, 18 §§). Föreskrifterna gälla dock endast städers planlagda områden m. fl. tätbebyggda områden.

Angående transport av djur innehåller *järnvägstrafikstadgan den 12 juni 1925 (nr 348)* vissa föreskrifter, gällande samtliga för allmän trafik öppnade svenska järnvägar. Bestämmelser om befordring av levande djur givas i §§ 46—55, varjämte i §§ 36—40 stadgas om hundar och andra djur, som medföras av resande. I § 81, senast ändrad genom kungörelse den 7 maj 1937 (nr 285), meddelas föreskrifter om järnvägs ansvarighet för skada å levande djur under transporten. Av dessa bestämmelser äro emellertid de flesta föreskrivna av endast trafiktekniska och dylika skäl. Ur djurskyddssynpunkt ha huvudsakligen §§ 46—50, 52, 54 och 81 intresse.

Beträffande sjötransport av djur finnes blott ett enda stadgande, som i detta sammanhang är av någon betydelse, nämligen den föreskrift om vissa djurs förseende med vatten, som meddelats i 8 § *kungörelsen den 8 november 1912 (nr 343)* angående villkoren för transport av idisslande djur samt djur hörande till hästsläktet ävensom svinkreatur medelst ångfärja mellan Sverige och utlandet.

Vidare må nämnas vissa bestämmelser rörande yrkesmässig befordran av levande djur med motorfordon, som meddelats med stöd av *motorfordonsförordningen den 20 juni 1930 (nr 284)* av överståthållarämbetet samt det övervägande antalet länsstyrelser, vanligen i form av *länskungörelser*. Deras betydelse har emellertid minskats därigenom att i en senare kungörelse (den 30 juni 1936, nr 448) från motorfordonsförordningens särskilda bestämmelser angående yrkesmässig trafik undantagits fall, där automobil användes för transport uteslutande av mjölk, mjölkprodukter eller slaktdjur. Bestämmelserna äro vidare endast i ett mindre antal fall likalydande i län, som gränsa till varandra.

I *tjänstgöringsreglementet för armén den 2 maj 1931* förekomma bestämmelser om kupering. Sålunda föreskrives dels att på stamhäst manen icke får avklippas eller svansen kortklippas, dels ock att på godkänd egen tjänstehäst manen i regel icke får klippas eller svansen kuperas med mindre vederbörande chef efter veterinärs hörande därtill lämnat sitt medgivande.

Av betydelse ur djurskyddssynpunkt äro även gällande bestämmelser i fråga om metoder och redskap för bedrivande av jakt och fiske. Bestämmelserna återfinnas huvudsakligen i *jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279)* och *fiskeristadgan den 17 oktober 1900 (nr 78 s. 1)*.

Ifrågasatta reformer beträffande lagstiftningen om djurplågeri och djurskydd.

Jämsides med det lagstiftningsarbete, vilket ovan skildrats i sina huvuddrag, ha strävanden förekommit att även i andra avseenden eller än ytterligare utbygga skyddet för djuren. Många djurskyddsfrågor ha sålunda på grund av motioner varit föremål för riksdagens behandling eller bragts på tal genom framställningar direkt till Kungl. Maj:t.

Bland de frågor, som förevarit i riksdagen, intager frågan om *kupering* av vissa kroppsdelar å djur, främst svansen å häst, i viss mån en särskällning, då man här från början icke begärde en i särskild författning meddelad reglering utan fastmer — i den ovan berörda motionen (II: 246) vid 1917 års riksdag — ifrågasatte sådan bestämmelse i strafflagen, att kupering av hästar, därest den icke ansåges nödvändig av uteslutande veterinära skäl, skulle betraktas som straffbart djurplågeri.

Motionären motiverade sin hemställan med bland annat följande.

Det verkliga skälet för kuperingen, där den ej, såsom vanligen torde vara fallet, är en ren lyxoperation, tyckes vara det, att en del hästuppfödare anse, att de genom det fördelaktiga utseende, som hästen förmenas erhålla genom kuperingen, skola kunna betinga sig ett högre försäljningspris för djuret.

Vare sig man betraktar kuperingen som »försköningsåtgärd» eller som en möjlighet att få högre betalning för hästen, kan den ej försvaras, alldenstund den medför stor smärta under utförandet och permanenta olägenheter för hästen. Det är en självklar sak, att kuperingen skall utgöra ett grymt djurplågeri dels genom själva operationen, dels det sätt, varpå man i regel försöker hämma den starka blödningen efter densamma. Vanligen brännes sårytan med glödande järn. Hästen lider också mycket av den bremsning, som väl i de flesta fall förekommer under operationen. — — — Utom det att kuperingen är ett djurplågeri, medför den andra olägenheter för hästen. Han berövas sitt naturliga skydd mot flygfän. Kuperingen nedsätter även hästens tjänstbarhet därigenom, att han så kan oroas av insekter, att han icke äter sig mätt och därigenom icke erhåller de krafter, som han behöver för arbetet. En häst med kuperad svans är även mindre pålitlig än en sådan med lång svans. Insektplågan kan göra honom besinningslös och därigenom bringa den, som färdas med honom, i fara.

I utlåtande (nr 42) över motionen fann lagutskottet det önskligt, att bestämmelsen i 18 kap. 16 § strafflagen om straff för djurplågeri erhöles sådan avfattning, att ifrågavarande förfarande otvetydigt inginge under densamma. Det närmare innehållet i utskottets utav riksdagen bifallna hemställan om ändring av lagrummet framgår av den tidigare lämnade redogörelsen.

Med anledning av riksdagens skrivelse inkom styrelsen för *Stamboksföreningen för svenska ardennerhästen* till Kungl. Maj:t med en framställning, däri bland annat anfördes, att om all svanskupering, som icke föranleddes

av sjukdom, omöjliggjordes, skulle landets då i stark blomstring stadda ardennerhästavel tillfogas en synnerligen kännbar skada och förlust. Okuperade inhemska avelsdjur skulle vid jämförelse med importerade djur av samma slag — i utlandet skedde kupering av hästsvansar i stor utsträckning — värdesättas lägre än de förtjänade, såväl av prisnämnder som framför allt av allmänheten. Ett kuperingsförbud skulle med all säkerhet föranleda ökning av hästimporten i högre grad än som vore behövt eller ens önskvärdt och jämväl verka kraftigt hämmande på en framtida export i större skala av svenska avelsdjur av ardenneras. Det vore fullt riktigt att oändmålsenlig och särskilt plågsamt utförd svanskupering borde kunna beivras, men avklippes endast de yttersta kotorna på svanstången, vars nedre del vore tunn och köttfri samt fattig på blodkärl och nerver, och utfördes operationen med ett särskilt för detta ändamål avsett instrument, så skedde den så ögonblickligt och vore för hästen så smärtfri, att han icke alls reagerade för den. En rätt utförd bränning av sårytan till blödningens stillande medförde vidare endast ögonblicklig och helt lindrig smärta. Styrelsen fann även, att man överdrivit svanskuperingens betydelse för djurens möjligheter att skydda sig mot insekter, särskilt som en kuperad svans icke behövde vara lika kort som dess svanstång utan kunde få växa ut till den längd, som motsvarade det mest verksamma flugskyddet.

I yttrande över denna framställning anförde *stuteriöverstyrelsen* i första rummet, att kupering av svansarna å avelsdjur av ardenneras hade visst berättigande och vore av ganska stor ekonomisk betydelse, särskilt i fråga om djur, som skulle säljas till export och alltså måste möta konkurrens med hästar från andra länder.

Med föranledande av sistnämnda riksdagsskrivelse utarbetades inom justitiedepartementet det förslag till ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen, vilket såsom ovan anförts förelades 1921 års riksdag. Vid förslaget remiss till lagrådet anförde *departementschefen* i nu förevarande fråga bland annat följande.

Därest misshandel, överansträngning eller vanvård av djur kriminaliseras oberoende av graden, måste särskild uppmärksamhet ägnas åt det förhållandet, att handlingar av detta slag ofta påkallas av legitima intressen och på grund härav framstå såsom fullt försvarliga. — — — En positiv reglering helt eller delvis av hithörande intressekollisioner är varken genomförbar eller erforderlig. På många områden kan hänvisas till vissa vedertagna grundsatser om vad som vid behandling av djur är tillåtet eller icke. Men även i andra fall torde det icke vara förenat med alltför stor vansklighet att avgöra, vad som med nuvarande kulturståndpunkt och samhällsåskådning skall anses befogat eller obefogat. — — — Kupering av hästsvansar för tillgodoseende av blotta lyx- eller modehänsyn är obefogad, men åtgärden kan bli befogad i den mån den fortfarande uppbäres av ett allmänt avelsintresse. Det blir rättstillämpningens uppgift att här anpassa sig till åskådningen i livet självt. Naturligen förutsättes därjämte, att ingreppet sker med all den hänsyn till djuret, som praktiskt möjliggöres med nutida tekniska hjälpmedel.

Kuperingsfrågan har sedermera åter blivit aktuell genom två framställningar till Kungl. Maj:t. Sålunda hemställde *Svenska sällskapshundklubben* i skrivelse den 10 januari 1934, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen fram-

lägga förslag till lag, innefattande förbud mot kupering. Klubben berörde därvid såväl hästsvanskupering, vilken enligt klubbens mening berövade djuret dess naturliga skydd mot plågande insekter och sålunda beredde det ett livslångt lidande, som kupering av öronen å hund, vilken operation utgjorde en meningslös stympning, vars enda uppgift vore att tillfredsställa en modenyck, en förvänd smak. Om sistnämnda ingrepp anförde klubben vidare.

Frågan huruvida kuperingen förorsakar djuret lidande torde icke behöva svar. Det bör för en var ligga i öppen dag, att även om operationen utföres under bedövning och således i och för sig är smärtfri, läkningstiden dock måste vara plågsam. — — — Kuperingen, huru den än utföres, bereder djuret lidande. — — — Lägges här till, att förfarandet icke har någon estetiskt tilltalande effekt och att några praktiska fördelar ej heller genom detsamma vinnas, bliver det endast en brutalitet mot den värlöse, en oförsvarlig handling, som skarpt sticker av mot vår tids humana inställning.

Klubbens framställning remitterades för yttrande till *medicinalstyrelsen*, vilken såsom eget utlåtande åberopade vad veterinärhögskolans lärarekollegium i ett av styrelsen infordrat yttrande anförde.

Veterinärhögskolans lärarekollegium förklarade sig inledningsvis intaga en avvisande inställning till alla s. k. lyxoperationer, d. v. s. sådana operationer, som icke vore betingade av sjukdom hos djuren eller av omständigheter, som i nämnvärd grad inskränkte deras användbarhet för olika ändamål. Kollegiet anförde vidare i huvudsak följande.

Kollegiet anser det icke blott önskvärt, utan i hög grad påkallat, att lämpliga åtgärder vidtagas även i vårt land för utrotande av oseden att verkställa sådana operativa ingrepp på husdjur, som icke hava annat ändamål än tillfredsställande av modenycker, — — — och såsom sådana räknar kollegiet svanskupering samt kupering av öronen på hund, n. b. såframt ej sjukliga processer föreligga, som göra dessa operationer indicerade. Ingen av de nu brukliga kuperingarna av djur medför nämligen någon som helst nytta ur synpunkten av ett bättre utnyttjande av djuret, utan utföres uteslutande för att giva detsamma sådana former, som tillfredsställa ett rådande mod.

Huruvida emellertid det torde få anses nödvändigt eller ens lämpligt att genom lagfäst förbud för dessa operationers utförande stävja ofoget, därom är kollegiet icke övertygat. Dels synes det nämligen kollegiet svårt att finna ett tillräckligt berättigande motiv för en sådan lagbestämmelse, dels anser kollegiet, att målet bör kunna ernås lika väl på annan väg. Härom vill kollegiet anförda följande.

Ifrågavarande operationer kunna utföras så, att genom själva ingreppet smärta eller större obehag — annat än det som åtföljer en allmän narkos i de fall sådan erfordras för undvikande av operationssmärta — icke åsamkas djuren. Beträffande svanskuperingen torde man vara berättigad att anse, att ej heller läkningsprocessen i regel behöver vålla djuret några mera plågsamma förnimmelser, något som väl däremot svårligen kan undgås vid den efterbehandling till öronkupering på hund, som verkställs för ernående av den önskade formen på öronen. Vad så angår de för djuren kvarstående följderna av ifrågavarande stympningar, så kan utan vidare sägas, att de för hundens vidkommande sakna varje betydelse. För en häst kommer däremot avkortandet av svansen att medföra minskad effektivitet hos denna kroppsdel som vapen mot insekter, vilket, framförallt vid betesgång, har till följd olägenheter för djuret. Att operationerna i fråga i vissa fall kunna betecknas som djurplågeri vill kollegiet icke bestrida. Men av vad här sagts framgår enligt kollegiets mening, att en eventuell lagbestämmelse med förevarande ändamål icke lämp-

ligen kan generellt motiveras med att de skulle innebära uppenbar grymhet mot djur, och under sådana omständigheter kan kollegiet icke finna något plausibelt skäl att förorda en lagstiftningsåtgärd.

Kollegiet fann däremot ifrågavarande operationer mycket väl kunna och böra motarbetas på annat sätt och anförde härom vidare.

Då svanskupering på häst numera så gott som uteslutande torde utföras på ardennerhästar, skulle en bestämmelse med förbud för premiering och stamboksföring av i Sverige födda kuperade hästar — naturligtvis avfattad med lämplig övergångsbestämmelse beträffande ikraftträdandet — medföra, att denna operation icke vidare komme till utförande. Som emellertid bestämmelserna i premieringsreglementet (och för stambokföringen) väl uteslutande skola avse vad som har betydelse för aveln, och det därför eventuellt kan anses icke lämpligt att där införa stadganden med annat ändamål, vill kollegiet framhålla att lantbruksstyrelsen, jämväl särskilda stadganden förutan, torde ha möjligheter att genom premieringsnämnderna åstadkomma en effektiv påtryckning i berörda hänseende på hästuppfödarna.

Vad angår kuperingsoperationerna på hundar, så synes, av Svenska sällskapshundklubbens föreliggande skrivelse att döma, på vederhäftigt och inflytelserikt håll bland hundägare ett livligt intresse för dessa operationers avskaffande finnas. Det förefaller kollegiet därför vara en framkomlig väg till detta mål, att en överenskommelse träffades emellan de ledande kennelorganisationerna att förvägra tillträde till de offentliga hundutställningarna för hundar med kuperade öron.

Kollegiet avstyrkte följaktligen klubbens förslag men framhöll samtidigt önskvärdheten av att de av kollegiet anvisade åtgärderna att på annat sätt utrota oseden i fråga med det snaraste måtte komma till utförande.

Härefter remitterades ärendet till *lantbruksstyrelsen*, som i huvudsak anförde följande.

Såsom lärarekollegiet vid veterinärhögskolan framhållit — — — utföres svanskupering numera så gott som uteslutande på ardennerhästar. Detta förhållande grundar sig emellertid icke enbart på strävan att giva hästen en mera tilltalande exteriör, utan förestavas även av rent praktiska skäl. Ardennerhästens svans är nämligen beträffande såväl själva stommen som tagelmassan mycket kraftigt utvecklade. Detta är till hinder och obehag särskilt då hästen köres och den tunga svansen allt som oftast kommer över tömmarna. Då vid sådana tillfällen tömmarna skola frigöras förorsakas därav ofta svåra och i längden mycket enerverande och plågsamma ryckningar i hästens mun. Denna olägenhet undvikas genom lämplig kupering av svansen. — — —

Utän att på något sätt vilja försvara överdriven kupering anser lantbruksstyrelsen att svanskupering å ardennerhästar ofta kan vara till nytta under förutsättning likväl, att kuperingen utföres på ett förnuftigt sätt och att taglen fritt få växa ut från den efter kuperingen kvarvarande svansstommen, varigenom erhålles ett lättare och till skydd mot insekter lämpligare vapen än den okuperade men tvärklippta svansen.

På grund av vad sålunda anförts kan lantbruksstyrelsen icke finna några särskilda lagbestämmelser till förhindrande av svanskupering å häst erforderliga eller ens önskvärda.

De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund erhöi härefter tillfälle att avgiva yttrande i ärendet och intog därvid i huvudsak samma ståndpunkt som Svenska sällskapshundklubben. Centralförbundet framhöll bland annat, att en ardennerhäst med okuperad men till lämplig tjocklek och längd avkammad svans icke behövde vålla det minsta besvär vid körning, därigenom att svansen trasslade in sig i tömmarna. Därest ett generellt förbud mot

kupering ej med det snaraste komme till stånd, önskade centralförbundet, att det borde åläggas ordförandena i statens premieringsnämnder att i sina i sammanhang med premieringarna hållna föredrag för allmänheten framhålla vikten av att hästarnas svansar ej kuperades, samt att från premiering med penningpris av statsmedel borde uteslutas alla kuperade hästar, som vore födda efter ingången av dåvarande år.

I förnyat yttrande vidhöll *lantbruksstyrelsen* därefter sin tidigare intagna ståndpunkt. Styrelsen förklarade sig icke kunna biträda centralförbundets förslag om uteslutande från premiering av kuperade hästar, födda efter en viss tidpunkt. Att en framstående häst skulle uteslutas från premiering enbart på den grund, att hästens ägare funnit ändamålsenligt att beträffande hästens exteriör vidtaga en åtgärd, som icke på något sätt sammanhänge med hästens värde eller beskaffenhet såsom avelsdjur kunde i och för sig och ur de synpunkter, vilka vid premieringen borde vara ensamt avgörande, icke anses försvarligt.

Ärendet har överlämnats till utredningsmannen för att tagas i övervägande vid det honom meddelade utredningsuppdraget.

Den andra av de ovannämnda framställningarna i kuperingsfrågan — vilken framställning likaledes överlämnats till utredningsmannen — härrör från *Svenska veterinärläkareföreningen*, som, med instämmande i vad veterinärhögskolans lärarekollegium anfört i sitt nyss berörda utlåtande, i skrivelse den 11 mars 1935 hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes dels vidtaga åtgärder för utfärdande av förbud att kuperas svansen å häst, dock undantaget fall, vilka av veterinär förklarats påkalla operativt ingrepp på nämnda organ, dels ock, i avvaktan på ett sådant förbud — eller om det ej skulle finnas lämpligt — på administrativ väg utfärda föreskrifter därom, att hästar, avsedda till avel, icke måtte godkännas därtill, premieras eller eljest belönas vid med statsmedel understödd premiering eller utställning, därest de efter en viss bestämd tidpunkt blivit kuperade.

Efter att inledningsvis ha erinrat om bland annat hurusom föreningen redan år 1915 ställt sig principiellt avvisande mot kupering av svansen på hästar som lyx- och modeoperation, anförde föreningen till stöd för sin hemställan i huvudsak följande.

Med de hjälpmedel, som stå veterinären med hans utbildning till buds, kan här för erforderlig operation genomföras, utan att djuret förorsakas någon smärta. Sår läkningen försiggår också efter en enligt vetenskapliga grunder utförd operation på kortaste tid och med minsta möjliga smärta.

Liknande förhållanden kunna däremot icke sägas vara för handen, då kuperingen verkställs av personer utan vetenskaplig skolning och utan tillgång till bedövningsmedel, tack vare vilka fackmannen kan genomföra en operation utan smärta för patienten. — — —

Anledningen till att en del hästuppfödare låta kuperas sina djur torde i de flesta fall vara att söka i den uppfattningen, att djuren genom kuperingen erhålla ett fördelaktigare och mera tilltalande utseende samt på grund härav tillerkännas högre värde än eljest, då det gäller deras bedömning såsom avelsdjur. — — —

Att vagnshästar ofta kuperas, beror däremot huvudsakligen därpå, att de därige-

nom kunna bibringas en mera likartad svansföring, vilket för deras utseende vid körning i par spelar en viss roll. Men då det blott gäller hästar av detta slag, har kuperingsfrågan ringa betydelse, enär hästekipagen numera nästan helt och hållet trängts undan av bilarna.

Vad angår hästar, som hållas till salu, bliva de ofta kuperade. Man kan svårigen frigöra sig från den tanken, att avsikten därmed är att vilseleda mindre förfarna spekulanter, varför kuperingen under sådana förhållanden är fördömlig även ur rättssynpunkt.

Föreningen fördömde kuperingen även av humanitära skäl och fortsatte:

Veterinärerna, som ej hava skyldighet att utföra operationer av sådant slag, reagera också allmänt på det kraftigaste mot denna svansstympning. Men därmed att de vägra att lämna sin medverkan till utförande av denna operation, vinnes dock ej målet att förhindra kupering, då personer, som hantverksmässigt lärt sig att »avhugga» hästsvansar, utan påföljd åtaga sig detta.

Mycket skulle visserligen vinnas, om hädanefter kuperade hästar ej bleve premierade eller eljest belönade som avelsdjur. Men därmed vore frågan i dess helhet likväl icke löst på tillfredsställande sätt.

Detta kan endast ske genom förbud.

Övriga djurskyddsspörsmål, vilka motionsledes förelagts riksdagen, ha förslagsställarna tänkt sig lösta genom särskilda regleringar.

Bland dessa spørsmål har frågan om vetenskapligt användande av djur för försöksändamål tidigast varit föremål för riksdagens behandling. Redan vid 1881 års riksdag förelåg nämligen en motion (II: 100) med förslag till lag om vivisektionens inskränkning, vilket föranledde en riksdagens skrivelse (nr 32) till Kungl. Maj:t i ärendet. Kungl. Maj:t fann emellertid i beslut den 23 juni 1882 någon åtgärd för det dåvarande icke böra vidtagas.

Vid riksdagarna åren 1884, 1888 och 1900 väcktes motioner (II: 72, II: 88 och II: 143) angående reglering av plågsamma försök på levande djur i vetenskapligt syfte, vilka motioner dock avslogos. Samma öde rönt de motioner i ämnet, som väcktes vid 1918 års lagtima riksdag och vilka dels åsyftade offentlighet genom noggrann protokollföring av vissa vetenskapliga experiment på levande djur (I: 55; II: 113), dels innehöllo önskemål om en lag med vissa villkor för rättighet att utföra vetenskapliga experiment på levande djur utanför av staten uppehållen eller understödd läro- eller forskningsanstalt, nämligen anmälan före experimentets utförande hos av staten utsedd kontrollmyndighet, noggrant protokoll över förrättningen samt tillsyn av kontrollanter vid pågående experiment, särskilt angående protokollens sanningsenlighet (I: 57; II: 114).

Slutligen förelades frågan om vivisektion 1934 års riksdag genom en nedan vidare berörd, omfattande motion (I: 12), vari bland annat yrkades, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära en specialförfattning med förbud för vivisektion eller åtminstone statskontroll på densamma. Detta yrkande lämnades emellertid på första lagutskottets hemställan utan åtgärd av riksdagen, sedan utskottet i sitt utlåtande (nr 34) anfört bland annat följande.

Utskottet vill till en början framhålla, att även utanför vetenskapsmännens krets har efter hand den insikten allt mer vunnit spridning, att vivisektionen är för vissa

grenar av den vetenskapliga forskningen outhärlig. Ett införande av förbud mot vivisektion synes därför uteslutet.

Beträffande frågan om kontroll över densamma torde i vårt land vivisektionen knappast utövas i andra fall än där efter eventuellt införande av exempelvis tillståndsvång sådant tillstånd skulle meddelas. För begränsning av den krets av personer som verkställa vivisektion skulle tillståndsvång sålunda knappast ha någon uppgift att fylla, och någon garanti därutöver, att vivisektion icke utföres på ett sätt som tillfogar djuret onödigt lidande, kan tillståndsvånget icke innebära. Någon anledning till antagande att vivisektion, med den utsträckt användning som kloroformeringen nu vunnit, skulle i vårt land utföras på ett för djuret onödigt smärtsamt sätt har för övrigt icke utskottet veterligen förekommit och utskottet förutsätter, att vederbörande vetenskapsmän även för framtiden skola beflita sig om att iakttaga vederbörlig hänsyn uti förevarande avseende.

Sedan 1935 års riksdag, såsom nedan närmare förmäles, hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning angående en särskild lag om djurskydd och vad därmed ägde samband, hemställde styrelsen för *Nordiska samfundet till bekämpande av det vetenskapliga djurplågeriet* i skrivelse den 30 mars 1935, att därest en dylik utredning igångsattes densamma måtte få omfatta även frågan om vivisektionen och över huvud taget allt vetenskapligt användande av djur för försöksändamål. Till utveckling av sin framställning anförde styrelsen i huvudsak följande.

Det synes styrelsen ändamålslost att härvid ifrågasätta vivisektionens fullständiga förbudande. Men det torde dock vara ett berättigat och ofrånkomligt krav, att åtminstone de förutsättningar, under vilka vetenskapliga experiment på djur få företagas, bli i lag fastställda.

Sålunda torde det böra bestämmas, vilka institutioner skola äga rättighet att anordna sådana experiment och att dessa få utföras endast av fullt kompetenta personer; vidare synes det vara nödvändigt, att föreskrifter utfärdas för djurens bedövning under plågsamma experiment och för deras omedelbara avlivande efter experimentets upphörande, innan bedövningen upphört att verka. Slutligen torde en effektiv kontroll i fråga om dessa experiment böra anordnas, i det att alla dylika under ansvar av vederbörande institutions föreståndare bokföras och bestyrkas i enlighet med för detta ändamål utarbetade och fastställda blankettformulär.

De institutioner, vid vilka experiment med levande djur komma att tillåtas, böra endast under fullt betryggande former få inköpa försöksdjur, varvid säljarens namn och adress böra i en liggare antecknas jämte djurens proveniens. Det har nämligen inträffat, att stulna djur uppköpts av dylika institutioner. Föreskrifter torde även böra utfärdas för vården av utav dessa institutioner innehavda djur. Dessas förvaring och vård bör kunna inspekteras genom polisens och djurskyddsforeningarnas försorg.

Nästa särskilda djurskyddsspörsmål, som prövades av riksdagen, var frågan om transport av djur. Vid 1902 års riksdag väcktes nämligen en motion (II: 23) med begäran om utredning i ämnet, i anledning varav riksdagen i skrivelse (nr 48) anhöll om utredning och förslag angående vilka allmänna bestämmelser till djurens skydd under transporter som kunde befinnas nödiga.

Efter viss utredning fann emellertid Kungl. Maj:t den 10 december 1926 skrivelsen icke till ytterligare åtgärd föranleda.

Frågan om transport av djur har sedermera åter bragts under Kungl. Maj:ts prövning i den mån transporten utföres med motorfordon.

Sålunda framhöll *länsstyrelsen i Värmlands län* i skrivelse den 3 oktober 1935 behovet av sådana för hela riket gällande föreskrifter, som förhindrade djurplågeri vid automobiltransporter av främst smågrisar men även andra levande djur, och hemställde om beaktande av vad länets djurskyddsförbund anfört i ärendet i en till länsstyrelsen ingiven framställning.

I yttrande, som infordrades över länsstyrelsens framställning, bekräftade och underströk *medicinalstyrelsen* behovet av ifrågasatta föreskrifter till förhindrande av djurplågeri vid djurtransporter.

En annan framställning i ämnet härrör från *länsstyrelsen i Kronobergs län*, som i skrivelse den 7 december 1936 till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet hemställde, att statsrådet ville efter hörande av länsstyrelser och djurskyddsorganisationer med flera vederbörande vidtaga de åtgärder till främjande av djurskyddsintresset vid transport med automobil av levande djur, som kunde anses påkallade av förhållandena. Länsstyrelsen anförde därvid bland annat följande.

Det synes påkallat, att det allmänna förbehåller sig en effektiv kontroll över dessa transporter. Mest ändamålsenligt synes därvid vara, om mer enhetliga bestämmelser utfärdades, då ju slaktdjurstransporterna ofta utsträckas över flera län, inom vilka för närvarande ganska olikartade föreskrifter äro gällande angående yrkesmässig transport av levande djur, om över huvud taget dylika bestämmelser alls äro meddelade. Vidare borde dessa föreskrifter såvitt möjligt avse all transport med automobil av levande djur, alltså icke blott sådan som i enlighet med nu gällande motorfordonsförordning sker yrkesmässigt, och borde därvid i detalj regleras såväl hur automobil, som användes för ändamålet, skall vara beskaffad som ock hur de transporterade djuren skola skötas under transporten. Sannolikt kunde dock föreskrifterna väsentligen mildras, då det gäller mera tillfälliga, kortare transporter.

Över denna skrivelse avgav *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* infordrat utlåtande däri tillstyrktes vidtagandet av åtgärder av äskat slag.

Slutligen har en tredje framställning gjorts i detta ämne, i det *De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* i skrivelse den 22 januari 1937 hemställde om utfärdande av för hela riket gällande föreskrifter rörande transporter av kreatur med automobil, såväl i yrkesmässig som i privat trafik, och att härvid måtte beaktas de önskemål, förbundet framfört i skrivelsen. Denna innehöll nämligen förutom en ingående skildring av rådande missförhållanden bland annat detaljerade önskemål angående sådana föreskrifters utformning.

Förbundets framställning remitterades för yttrande till *medicinalstyrelsen*, som efter hörande av *veterinärhögskolans lärarekollegium* hemställde om sakkunnigutredning i frågan.

Samtliga tre nyssnämnda framställningar ha överlämnats till utredningsmannen.

Vid 1905 års riksdag väcktes en motion (II: 1), som åsyftade bestämmelser med förbud mot användande av taggig stängseltråd vid uppförandet

av hägnader, där fara därav kunde uppstå för människor eller djur. Frågan föll genom kamrarnas skiljaktiga beslut.

Vid 1911 års riksdag fördes en reglering av h ä s t h a n d e l n på tal genom en motion (II: 98), vari — under framhållande av de oeffterättliga förhållanden, som för det dåvarande gjorde sig gällande vid handel med hästar inom riket — hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående vilka lagstiftningsåtgärder borde vidtagas i syfte att förhindra svek vid handel med hästar samt handel med överåriga, till användning i körslor värdelösa hästkreatur. Motionärerna framförde den tanken, att varje häst exempelvis före utgången av sitt första levnadsår skulle förses med ett outplånligt, lätt iakttagbart kännemärke, som angåve djurets ålder, varjämte det skulle stadgas, att häst, som vore över 18 år, icke finge försälas utan medgivande av viss myndighet. Motionen avlogs av riksdagen, men de däri framförda yrkandena återkommo i en motion (II: 87) vid 1913 års riksdag. Denna riksdags lagutskott hänvisade i sitt avstyrkande utlåtande (nr 5) till lagen den 20 juni 1905 om köp och byte av lös egendom och anförde i övrigt särskilt följande.

Det synes ock utskottet, som om de ovan åberopade, i gällande lag meddelade bestämmelserna böra vara i allmänhet tillräckliga för att jämväl vid köp av kreatur, och således även hästar, förekomma skada och förlust på grund av svek från säljarens sida. Något sådant behov, som kunde motivera en speciallagstiftning för ifrågasvarande fall, synes icke hava blivit påvisat. Utan tvivel skulle det ock — — möta svårigheter att åvägabringa en för ändamålet effektiv, för olika fall och olika landsdelar fullt lämplig sådan lagstiftning, även om den kunde i ett eller annat hänseende vara till nytta med avseende på vissa av de i motionen berörda missförhållandena.

Vad särskilt angår den till förekommande av svek beträffande djurens ålder i 1911 års motion ifrågasatta åtgärden, att alla hästar under exempelvis första levnadsåret skulle förses med något märke, utvisande deras ålder — — — synes den nytta, som möjligen skulle kunna vinnas genom en föreskrift av dylikt innehåll, icke komma att motsvara de olägenheter, som därmed skulle vara förbundna. Särskilt torde det bliva förenat med olägenheter och även kostnader att åstadkomma en därvid nödvändig effektiv kontroll. Ej heller synes det utskottet gagneligt eller lämpligt att, såsom i nyssberörda motion jämväl antydes, stadga förbud att utan särskilt tillstånd av myndighet försälja hästar över 18 år. En sådan inskränkning i friheten att köpa och sälja skulle utan tvivel av allmänheten betraktas såsom både obehörig och opåkallad.

Ej heller denna motion föranledde någon riksdagens åtgärd.

Vid 1938 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion (II: 321), vilken med föranledande närmast av skogsområdenas förhållanden utmynnade i en hemställan, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående möjligheten att åstadkomma en lagstiftning avseende skyldighet för försäljare av hästkreatur att tillhandahålla intyg om deras ålder.

Sedan motionen hänvisats till jordbruksutskottet och detta införskaffat yttranden från medicinalstyrelsen — vilken i sin tur åberopat ett utlåtande

av veterinärhögskolans lärarekollegium jämte därvid fogad promemoria av professorn vid högskolan Gerhard Forssell — ävensom från De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund, hemställde utskottet i utlåtande (nr 58), att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida och i vad mån åtgärder kunde vara påkallade för att vid handel med hästar vinna större säkerhet om djurens ålder. Riksdagen (skr. nr 203) beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Härefter har Kungl. Maj:t den 17 juni 1938 uppdragit åt lantbruksstyrelsen att verkställa den äskade utredningen samt att till Kungl. Maj:t inkomma med denna utredning jämte därav föranledda förslag.

Frågan om reglering av handeln med hästar hade emellertid på ett långt tidigare stadium upptagits till övervägande av utredningsmannen, som icke funnit Kungl. Maj:ts sistberörda beslut utgöra hinder mot att i frågan framlägga det förslag, som framgått ur detta övervägande.

Frågan om kastrering av djur förelades 1926 års riksdag. I motion (II: 341) hemställdes nämligen, att en riksdagsskrivelse måtte avlåtas till Kungl. Maj:t med begäran om utredning rörande frågan om att kastrering av husdjur över fyra månaders ålder skulle utföras av veterinär och under bedövning. Denna hemställan vann riksdagens bifall. I skrivelse (nr 214) anförde riksdagen bland annat följande.

Riksdagen är fullt ense med motionären och de i hans motion åberopade veterinärmedicinska auktoriteterna däri, att vid kastration å våra husdjur så litet plågor som möjligt böra tillskyndas djuren. Det är därför önskvärt att få till stånd en lagstiftning i ämnet, som kan bidra till förekommande i största möjliga utsträckning av djurplågeri vid ifrågavarande operationer. För detta ändamål synes en från olika synpunkter sakkunnig utredning i ämnet böra komma till stånd.

Vid en sådan utredning anser sig riksdagen böra framhålla vissa synpunkter, som synas böra tagas i beaktande. Motionären har förutsatt, bland annat, att lagstadganden skulle meddelas, att kastration av husdjur över fyra månaders ålder skall äga rum under bedövning medelst narkos och verkställas av veterinär. Enligt riksdagens mening bör det emellertid utrönas, huruvida en kastration med narkos under alla förhållanden är att från djurskyddsvänlig synpunkt föredraga framför en kastration utan narkos. Riksdagen är icke övertygad att så är fallet och vill i detta hänseende erinra därom, att många kastrationer å mindre djur utan bedövning med hänsyn till det snabba förloppet av operationen torde medföra mindre plågor för djuret än narkosen med dess i vissa fall plågsamma och under alla förhållanden långvariga följdverkningar. Vidare synas möjligheterna för upprätthållande av den föreslagna kastrationslagen böra noggrant prövas och med hänsyn härtill övervägas omfattningen av erforderliga bestämmelser i ämnet. Det torde vara bekant, att man beträffande husdjur av olika slag ofta icke kan, då djuret icke är äldre än fyra månader, bestämma, huruvida kastration bör utföras eller ej. Då nu kastrationer vid högre ålder äro mycket vanliga och i regel icke erbjuda någon svårighet, torde djurägaren ofta komma att draga sig för kostnaden att tillkalla veterinär. Även i åtskilliga andra fall skulle säkerligen kostnaderna för veterinärs tillkallande försvåra lagens efterlevande. En effektiv kontroll däröver, att veterinär anförtros kastrationen torde ock erbjuda praktiska svårigheter. De långa avstånden till veterinär i stora delar av vårt land skulle slutligen i många fall omöjliggöra eller försvåra lagens effektivitet. Nu påpekade svårigheter synas riksdagen böra föranledda

till en undersökning, huruvida icke vissa djur kunde undantagas från lagens bestämmelser eller ock kastration i vissa fall få utföras av icke veterinär.

Kungl. Maj:t remitterade riksdagens skrivelse till styrelsen för veterinärhögskolan, vilken i sin tur beredde *veterinärhögskolans lärarekollegium* tillfälle att yttra sig i ärendet. Kollegiet anförde i sitt yttrande huvudsakligen följande.

Lärarekollegiet — — — är av den uppfattningen, att över huvud taget alla smärtsamma operativa ingrepp på djur såvitt möjligt böra göras under bedövning, för att djuren skola förskonas från onödiga plågor — — —. Därvid vill kollegiet särskilt framhålla, att, då kastrationen är ett ingrepp på friska djur, avsett allenast att göra dessa lämpligare eller lättare användbara för vissa praktiska ändamål, alltså ej är en behandlingsmetod för sjukdom, det i högre grad än i andra fall föreligger en moralisk förpliktelse att göra ingreppet så litet smärtsamt för djuren som möjligt. De bästa garantierna härutinnan vinnas utan tvivel därigenom, att kastrationsoperationen överlämnas åt fullt sakkunnig person, nämligen veterinär, vilken kan med korrekta metoder och därigenom minsta risk för komplikationer samt under användande av bedövning verkställa densamma.

Principiellt står alltså kollegiet på den ståndpunkten, att alla kastrationer (ej blott av djur över 4 månader) borde utföras av veterinär under användande av lämplig form av bedövning, och skulle således anse en lag med detta syftemål vara det mest tillfredsställande. Kollegiet inser emellertid — — — att en så generell avfattad kastrationslag skulle i tillämpningen stöta på avsevärda praktiska svårigheter, och förstår därför även de betänkligheter, som kommit till synes i riksdagens skrivelse — — —.

De avse i första rummet den föreslagna bestämmelsen, att kastration av djur över 4 månader skulle ske under bedövning — — —. Häremot vill kollegiet anföras, att det visst icke alltid är nödvändigt eller önskvärt att använda allmän narkos, då i många fall, och framför allt då det gäller de mindre husdjuren, lokalbedövning genom insprutning av kokain eller liknande medel kan vara fullkomligt tillfyllest. Vidare vill kollegiet påpeka, att även om allmän narkos kommer till användning, denna vid normalt förlopp av kastrationen kan göras så lindrig och kortvarig, att den icke behöver giva några plågsamma eller ens obehagliga efterverkningar. Vad särskilt hästen beträffar, må det påpekas, att bedövningen vid kastration ger betydligt större trygghet mot olycksfall, särskilt benbrott, som följd av frigörelseförsök av det fångslade djuret. Numera torde också veterinärerna i regel använda någon form av bedövning vid kastration. Kostnadsökningen genom användning av bedövningsmedel blir slutligen så obetydlig, att man kan bortse från densamma. Några som helst vägande betänkligheter mot användande av bedövning synes det kollegiet alltså icke finnas. Men bedövningsmedel kunna icke från apotek utfås och ej heller på rätt sätt användas av annan än veterinär. Visar det sig nödvändigt att göra undantag i en eventuell kastrationslag från föreskriften, att denna operation skall utföras av veterinär, medför detta sålunda även motsvarande undantag från bedövningstvång.

Vad härefter angår de inskränkningar i den föreslagna lagen, som av praktiska skäl torde bli åtminstone tills vidare nödvändiga, förefinnes i lagstiftningsförslaget redan en sådan inskränkning, i det bestämmelserna avsetts att gälla allenast djur av mer än 4 månaders ålder. En sådan generell bestämmelse, vilken synbarligen tagits från den danska kastrationslagen, synes kollegiet mindre lämplig, emedan de olika husdjurens utveckling sker betydligt olika snabbt och den normala kastrationstiden i allmänhet rättas därefter. Sålunda kastreras svinen i regel väsentligt tidigare, hingstfölen däremot senare. Mest rationellt synes det kollegiet vara att

helt borttaga åldersgränsen för hästar, då dessa djur äro de, som i allmänhet synas ådagalägga de starkaste smärtförmimmelserna, och för övriga husdjur fastställa en lägre åldersgräns, nämligen 3 månader, vilket icke torde medföra några som helst olägenheter för kreatursägarna, åtminstone ej i de trakter av landet, där veterinärdistriktet ej hava mycket stor utsträckning. De kastrationer, som ännu mera allmänt utföras av kreatursskötare, verkställas nämligen, som ovan nämnts, vanligen vid tidigare ålder. Till de undantag, som torde bliva behöfliga på grund av svårighet att anlita veterinär, återkommer kollegiet i det följande.

Vidare synes det kollegiet nödvändigt, att undantag göres för kastrationen av renar samt för s. k. kapunering av höns. Den förra utföres av lapparna enligt en uråldrig, men synbarligen jämförelsevis smärtfri metod, vilken dels på grund av lappfolkets kända konservatism, dels på grund av svårigheterna att i de trakter, där renaveln bedrives, ha tillgång till veterinär, torde vara omöjlig att få ersatt med modernare metoder. Härtill kommer även att lapparna äro av den uppfattningen att kastration utförd på blodig väg menligt inverkar på renarnas utseende särskilt på hornbildningen, varigenom deras värde skulle nedsättas. Kapuneringen, vilken f. ö. ej utföres i någon större utsträckning i vårt land, torde kunna undantagas på grund av fåglarnas med sannolikhet väsentligt mindre utvecklade känslighet och den lätthet och snabbhet, varmed operationen av något så när van operatör kan utföras.

Det har i riksdagens skrivelse framförts den betänkligheten, att en lag, i vilken stadgades skyldighet att för kastration anlita veterinär, skulle, där veterinärens resor bleve långa, för mycket fördyra operationen, och dessutom försvåra kontrollen över lagens tillämpning. Detta är en synpunkt, som kollegiet icke kan undgå att finna beaktansvärd. Men det synes kollegiet, att veterinärdistriktet endast i de nordligaste delarna av landet hava en sådan utsträckning, att någon risk i berörda hänseende förefinnes, och olägenheten torde kunna undgås, om lagen tills vidare gjordes fakultativ för de nordligaste länen. Det skulle alltså ankomma på Kungl. Maj:t att efter länsstyrelsernas (eller eventuellt även hushållningssällskapens eller annan för frågans bedömande kompetent myndighets) hörande för dessa län bestämma, i vilken utsträckning lagen skulle tillämpas.

Kollegiet uttalade som sammanfattning, att, försåvitt lagbestämmelser angående kastrering av husdjur komme till stånd, borde däri angivas, att kastrering av hästar, oberoende av ålder, samt av andra djur över tre månaders ålder med undantag dock för renar och fjäderfä endast finge utföras av veterinär och under användande av bedövning, men att Kungl. Maj:t kunde meddela vissa undantagsbestämmelser.

Styrelsen för veterinärhögskolan fann i sitt utlåtande, att lärarekollegiets förslag i huvudsak skulle väl tillgodose alla berättigade intressen, varför styrelsen i allt väsentligt instämde i vad kollegiet anfört.

Kungl. Maj:t avskrev ärendet genom beslut den 27 januari 1933.

I några andra djurskyddsfrågor har lagstiftning ifrågasatts i framställningar, som ingivits direkt till Kungl. Maj:t. Av dessa har frågan om *djurförevisningar* sedermera särskilt uppmärksamats i den i andra sammanhang omförmälda motionen (I: 12) vid 1934 års riksdag. Dessförinnan inkom emellertid *De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* med en skrivelse av den 18 februari 1930, vari förbundet föreslog, att sista stycket i förordningen den 30 december 1916 angående förbud mot förevisning av djur i s. k. menagerier måtte utgå, varigenom förevisande av

djur även vid cirkus- eller liknande föreställning skulle falla under förbudet. I skrivelsen anförde förbundet bland annat följande.

I stället för de gamla menagerierna har uppstått en ny form av ambulerande djursamlingar, som man benämner »zoologisk cirkus». Dessa zoologiska cirkusar föra obestriddligen djur från ort till ort och hålla dessa inspärrade under precis samma klandervärda former, som på sin tid gävo anledning till förbud mot menagerier. — — —

Men i de zoologiska cirkusarna har dessutom tillkommit ett nytt moment. Ty under det att djuren i menagerierna såsom regel lämnades relativt i fred, tvingas numera djuren i de zoologiska cirkusarna att uppträda och göra s. k. konststycken för att roa en tanklös allmänhet, som ej äger kännedom om de oerhörda lidanden de vilda djuren fått utstå, innan de lärt sig dressyrnumren, eller med andra ord — Kungl. förordningen har gjort slut på menagerierna och det därmed förenade djurplågeriet, men i strid med dess andemening åstadkommit genom den bekanta undantagsbestämmelsen i samma förordning ett komplicerat och vida större djurplågeri, bestående icke endast i inspärning och transport i trånga burar utan även i en plågsam dressyr av de förevisade djuren.

Svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd uttalade i underdånig skrivelse den 26 februari 1930 sin anslutning till de yrkanden och synpunkter, varåt förbundet givit uttryck i sin nyssberörda framställning. *Centralförbundet* avgav härefter ytterligare skrivelser i ärendet, dels den 10 oktober 1931 till statsrådet och chefen för justitiedepartementet, dels ock den 17 oktober 1932 och den 31 augusti 1933 till Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:t lämnade emellertid genom beslut den 31 maj 1934 framställningarna utan åtgärd.

De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund har även fört frågan om utförsel av hästar på tal genom skrivelse den 4 december 1931, vari förbundet hemställde, att Kungl. Maj:t måtte förhindra, att gamla eller förbrukade hästar, s. k. slakthästar, utfördes från Sverige. Förbundet anförde härvid i huvudsak följande.

Man har alls ingen garanti för att dessa gamla och uttjänta eller med sjukdom och fel behäftade hästar komme att omedelbart slaktas, och detta har ju ej heller förespeglats. Fastmer är det troligt, att deras sista krafter komme att utpressas i ett hårt arbete under vidriga förhållanden. Kanske komme de att hamna i gruvorna i likhet med en del från England utförda gamla hästar.

Över denna förbundets framställning avgav *stuteriöverstyrelsen* infortrat utlåtande, vari hemställdes, att framställningen icke måtte föranleda till någon vidare åtgärd. I utlåtandet framhöll överstyrelsen bland annat följande.

Förbundets farhåga att hästarna komme att användas i de franska gruvorna torde knappast kunna anses ha fog för sig. Till arbete i gruvorna kunna endast hästar av minsta slag användas. Enligt vad som under hand meddelats stuteriöverstyrelsen från länsveterinären i Malmö C. M. L. Sandgren, vilken besiktigat tidigare i Sverige uppköpta och därifrån utförda slakthästar, ha köparna av sådana visat sig angelägna att förvärva så stora hästar som möjligt. De utförda slakthästarna ha för övrigt enligt veterinär Sandgrens utsago varit av sådan beskaffenhet, att de icke skulle kunnat användas till något som helst arbete.

Centralförbundet vidhöll emellertid i förnyad framställning till Kungl. Maj:t den 19 december 1931 sin tidigare hemställan. Förbundet anförde nu såsom ytterligare skäl, att den långa transporten vore synnerligen plågsam särskilt för gamla och utarbetade hästar. Härtill komme, att slakten i de franska hästslakterierna försigginge på ett vida mindre humant sätt än vad som vore fallet vid slakt av hästar i Sverige. Det syntes förbundet vidare vara uppenbart, att intet hinder skulle kunna möta för att hästarna, till undvikande av djurplågeri, i vanlig ordning slaktades i Sverige och köttet där-efter exporterades.

Härefter infortrade Kungl. Maj:t *medicinalstyrelsens* yttrande i ärendet. Detta ämbetsverk förklarade sig icke hava funnit något stöd för de av förbundet uttalade farhågorna, att till Frankrike utförda slakthästar i stället för att nedslaktas skulle komma att användas såsom dragdjur.

Nordiska djurskyddsföreningen hemställde den 20 januari 1932 om förbud för export av föl under sex månaders ålder, där de ej åtföljde sin till avelsändamål försålda moder, samt av alla »mindervärdiga hästar», vilket begrepp föreningen närmare definierade.

Stuteriöverstyrelsen anförde i yttrande häröver bland annat följande.

Ur hästavelssynpunkt finnes intet att erinra mot att hästar av sådan beskaffenhet, att de icke böra användas till arbete, icke få utföras ur riket, så framt icke erforderliga garantier ställas för att de omedelbart nedslaktas. — — — Frågan om sådant förbuds utfärdande står utan tvivel i nära samband med de uppgifter, som under senare tid förekommit i tidningspressen och eljest rörande den behandling, för vilken från Sverige till Frankrike utförda hästar påståtts komma att bli ut-satta, därest de, såsom befaras, komma till användning i de franska gruvorna. — — —

Stuteriöverstyrelsen har nu från härvarande franska legation — — — inhämtat, att tullen i Frankrike å slakthästar utgår allenast med ett belopp, som motsvarar en fjärdedel av tullen för brukshästar, ävensom att kontroll utövas däröver, att slakthästar efter ankomsten till bestämmelseorten direkt avföras till slakthus och senast inom tio dagar därefter nedslaktas.

Överstyrelsen, som ansåge sig icke hava att yttra sig i ärendet ur handels-synpunkt, anmälde till slut, att den icke hade något att erinra mot att förbud meddelades mot utförsel från riket av hästar av sådan beskaffenhet, att de icke borde användas i arbete, så framt icke — såsom förhållandet vore i Frankrike — garantier ställdes för att de omedelbart komme att nedslaktas, men att den ansåge framställningen i övrigt icke böra föranleda till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Även från *kommerskollegium* infortrades utlåtande över föreningens framställning. Kollegiet hemställde däri, att framställningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd, dels emedan kollegiet icke övertygats om behovet av det av föreningen begärda exportförbudet, dels ock enär det särskilt under då rådande ekonomiska förhållanden syntes angeläget att icke utan bärande skäl lägga hinder i vägen för vår exporthandel.

Kungl. Maj:t lämnade genom beslut den 18 november 1932 de av central-förbundet och föreningen gjorda framställningarna utan åtgärd.

Centralförbundet riktade sedermera den 31 augusti 1933 till Kungl. Maj:t ännu en vädjan om förbud mot export av slakthästar.

Sedan *lantbruksstyrelsens* yttrande i detta nya ärende inhämtats och styrelsen därvid — under hänvisning till bland annat gällande bestämmelser om rätt för polismyndighet att omhändertaga djur — hemställt, att framställningen icke måtte till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda, lämnade Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1933 även denna vädjan utan åtgärd.

Under senaste tid ha de djurskyddsvänliga reformsträvandena åter inriktats på den centrala bestämmelsen inom detta område, 18 kap. 16 § strafflagen. Samtidigt ha emellertid olika specialfrågor ånyo tagits upp såsom delar av en som erforderlig ansedd, omfattande djurskyddslagstiftning.

Sålunda väcktes vid 1934 års riksdag en ovan i olika sammanhang berörd motion (I: 12), vilken efter en översiktlig framställning av djurskyddsfrågan utmynnade i en serie förslag. Först hemställde motionären, att riksdagen ville besluta följande ändrade lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen:

»Visar någon i behandling av djur, hemdjur såväl som vilda djur, grymhet genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes straffes för djurplågeri med böter eller fängelse. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest försvärande, må till straffarbete i högst sex månader dömas.»

Vidare hemställde motionären, att riksdagen ville i anslutning till detta allmänna lagbud hos Kungl. Maj:t begära specialförfattningar angående humanitära bestämmelser om slakt, jakt och fiske, angående förbud mot eller åtminstone statskontroll på vivisektion, angående förbud mot drevjakt jämte andra jaktfrågor, angående förbud mot djurförevisningar samt angående humanitära bestämmelser om hemdjur och fångna vilda djurs bostadsförhållande. Bland övriga förslag i denna motion må här nämnas, att motionären påyrkade allmän åtalsrätt i djurplågerimål samt undervisning i skolorna om djurskyddets biologi och djurplågeriets omänsklighet.

Första lagutskottet hemställde i avgivet utlåtande (nr 34), att motionärens förslag till ändring i 18 kap. 16 § strafflagen icke måtte av riksdagen bifallas, samt att övriga i motionen upptagna yrkanden — bortsett från yrkandet om en författning med humanitära bestämmelser om slakt, vilket i sinom tid resulterade i nu gällande slaktlag — icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande den föreslagna strafflagsändringen påpekade utskottet, att förslaget innebure, bland annat, att lagtextens uttryck »uppenbar grymhet» skulle utbytas mot »grymhet» samt att den i lagrummet intagna straffskalan skulle skärpas, samt anförde härom.

Vad först angår uttrycket »uppenbar grymhet» vill utskottet framhålla, att därmed förstås att förfarandet enligt en inom samhället allmänt härskande uppfattning otvetydigt framstår såsom otillbörligt. Det synes utskottet som om man knappast skulle kunna underlåta att såsom förutsättning för straff uppställa ett dylikt villkor och utskottet kan således icke för sin del förorda någon ändring i denna del. I

fråga slutligen om den i lagrummet intagna straffskalan ger densamma för närvarande domstolarna befogenhet att döma till fängelse i högst sex månader så snart djurplågeriet är av svår beskaffenhet eller omständigheterna eljest äro synnerligen försvårande. Utskottet finner den möjlighet att ådöma frihetsstraff som sålunda föreligger fullt tillräcklig.

Vid motionens behandling i riksdagen röntes utskottets hemställan genomgående bifall.

Slutligen väcktes vid riksdagen år 1935 inom andra kammaren två motioner i nu förevarande ämne. I den ena motionen (II:130) yrkades, att riksdagen för sin del ville besluta sådan ändring i strafflagen, att djurplågeri i vanliga fall skulle straffas med böter eller fängelse, i svårare fall åter med fängelse eller straffarbete. I den andra motionen (II:340) yrkades, att riksdagen ville besluta om en ingående och förutsättningslös utredning av vissa påtalade förhållanden, varigenom behovet av straffskärpning för djurplågeribrotten skulle klarläggas och en mera human behandling av djuren befordras.

Sedan motionerna hänvisats till första lagutskottet, anförde detta i utlåtande (nr 13) — efter att ha lämnat statistiska uppgifter angående djurplågeriparagrafens tillämpning samt en redogörelse för viss utländsk lagstiftning — huvudsakligen följande.

När utskottet vid 1934 års riksdag senast behandlade frågan om ändring av 18 kap. 16 § strafflagen, uttalade utskottet bland annat, att den möjlighet att döma till frihetsstraff som redan föreligger syntes fullt tillräcklig. De statistiska uppgifter som utskottet anført torde även visa att domstolarna vid tillämpning av lagrummet i icke så få fall utmäta fängelse. Å andra sidan vill utskottet icke bestrida, att objektivt sett svårartade fall av djurplågeri mången gång till synes bedömas mildt. Av större betydelse är emellertid enligt utskottets mening, att många fall där djuren åsamkas onödigt lidande icke bli föremål för beivran, och det förefaller icke antagligt att ett mera effektivt ingripande därutinnan skulle avsevärt främjas med en straffskärpning.

På sätt utskottet framhöll i sitt utlåtande i ämnet sistförflutna år har definitionen af djurplågeri i 18 kap. 16 § strafflagen så avfattats, att därunder icke faller annat förfarande än det som enligt en inom samhället allmänt härskande uppfattning otvetydigt framstår såsom otillbörligt. Enligt utskottets mening måste det också anses riktigt, att, där lagstiftaren icke närmare än hos oss är fallet anger den rättsstridiga handlingen, straff icke bör inträda i andra fall än där förfarandet står i sådan motsättning till den allmänna uppfattningen som nyss nämnts. Den ståndpunkt som utmärker den svenska lagen i förevarande avseende torde jämväl ända till senaste tid ha stått i huvudsaklig överensstämmelse med lagstiftningen i andra länder. Det kan för övrigt ifrågasättas, huruvida en bestämmelse om djurplågeri i allmän strafflag överhuvud lämpligen kan givas ett innehåll som mera väsentligt avviker från den svenska strafflagens.

Den av utskottet lämnade redogörelsen för utländsk lagstiftning synes emellertid ge vid handen att i andra länder lagstiftaren ansett sig böra beträda nya vägar för att mera effektivt bidra till att åstadkomma en human behandling av djuren. Sålunda ha nyligen i Finland och Tyskland antagits omfattande särskilda lagar om djurskydd, varjämte i Norge föreligger ett förslag i samma riktning. Dessa lagar och lagförslag utmärka sig för stor utförlighet, innehållande bland annat kategoriska förbud att behandla djuren på vissa angivna sätt, förbud för annan än veterinär

att företaga operativa ingrepp m. m. Detsamma gäller, ehuru ej i lika hög grad, den något äldre lagen om djurskydd i Danmark. Det är uppenbart, att man genom en sådan lagstiftningsmetod vinner stora möjligheter att leda det allmänna tänkesättet i förevarande ämne in på nya banor. I detta hänseende lärer själva uppriktningen i lagen av vissa förbjudna handlingar i och för sig vara av stor betydelse. Därjämte synes särskilt i norska förslaget omförmäld djurskyddsnämnd — en för varje kommun — vara ägnad att hos befolkningen införa nya och förbättrade seder vid behandlingen av djuren. Såsom en stor fördel måste betecknas att den allmänna opinionen på sådant sätt lär kunna kraftigt påverkas utan att man behöver tillgripa den straffsanktion som lagförslaget jämväl innehåller.

Någon dylik opinionsbildande verkan tillkommer uppenbarligen icke en sådan straffbestämmelse som 18 kap. 16 § i den svenska strafflagen. På sätt förut erinrats tager lagrummet sikte allenast på sådana handlingar som otvetydigt strida mot den gängse uppfattningen. Det har emellertid syntts utskottet påkallat att i vårt land söka härutöver ingripa i huvudsak på sätt som skett i våra grannländer. Även hos oss förekomma många av de förfaringssätt som där med rätta ansetts böra förbjudas, och vad särskilt beträffar husdjuren råda otvivelaktigt på talrika orter inrotade seder och bruk i fråga om deras behandling vilka äro ägnade att orsaka djuren onödigt lidande. Ej sällan hållas djuren instängda i mörka och osunda stall, svältfödas eller misskötas på annat sätt.

På grund av vad sålunda anförts vill utskottet i anslutning till motionen II: 340 förorda, att frågan om en genomgripande djurskyddslagstiftning blir föremål för utredning. Huruvida därvid kan befinnas nödvändigt att i anslutning till en ny lag om djurskydd underkasta 18 kap. 16 § strafflagen någon omarbetning kan uppenbarligen icke nu avgöras.

Den föreslagna utredningen lärer bland annat böra omfatta jämväl frågan om nya bestämmelser angående omhändertagande av djur, i vilket ämne nu stadgas i lagen den 6 maj 1921, varförutom en omarbetning av menageriförordningen den 30 december 1916 lärer böra tagas under övervägande.

Utskottet hemställde slutligen, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av vad utskottet anförde föranstalta om utredning angående en särskild lag om djurskydd och vad därmed ägde samband samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagens båda kamrar, varpå riksdagen i skrivelse den 4 mars 1935 (nr 61) hos Kungl. Maj:t anhöll om den önska- de utredningen.

Utländsk lagstiftning.

England.

Den engelska rättens huvudförfattning på djurskyddets område är djurskyddslagen (Protection of Animals Act) av år 1911, ändrad 1912, 1921 och 1927. Denna lag innehåller i huvudsak följande bestämmelser. För djurplågeri (»cruelty») straffas den som på ett grymt sätt slår, sparkar, överanstränger, skrämmer eller på vissa andra vis behandlar djur eller på vissa sätt tillåter eller föranleder sådan behandling, eller den som vid ett djurs ledande eller transport förorsakar onödigt lidande för djuret, eller den som på vissa sätt medverkar till eller vid föreställningar, där djur slåss eller hetsas, eller den som förgiftar djur eller den som underkastar ett djur en operation, som utföres utan vederbörlig omsorg och humanitet. Straffet utgöres av böter, högst 25 pund, eller fängelse eller straffarbete i högst tre månader eller båda dessa straff (avd. 1.). Domstol har rätt att förordna om dödande av djur vars ägare dömes för djurplågeri, såvida domstolen är övertygad, att det skulle vara grymt att hålla djuret vid liv (avd. 2.). Domstolen må även förordna, att djuret frántages ägaren, om denne på grund av tidigare förbrytelser eller sin karaktär eller av annan orsak kan troligen befaras utsätta djuret för vidare grymhet, om han får behålla det (avd. 3.). Vidare föreskrives — vid risk av lägre bötesstraff — skyldighet att förse djur i inhägnader med foder och vatten i tillräcklig myckenhet och av lämplig beskaffenhet. I vissa fall av underlåtenhet härutinnan äger en var rätt att på ägarens bekostnad fylla bristen (avd. 7.). Vissa bestämmelser meddelas mot giftiga fodermedel (avd. 8.). Med vissa böter straffas den som använder draghund på allmän väg (avd. 9.) eller den som icke minst en gång varje dag vittjar vissa fällor för fångst av hare eller kanin (avd. 10.). Enligt lagen har vidare varje polisman möjlighet att ingripa vid tillfälle, då han finner ett djur så sjukt eller så allvarligt skadat eller i ett sådant fysiskt tillstånd, att det enligt hans mening och i förhållande till de hjälpmedel, som stå till buds, icke kan flyttas utan djurplågeri. Polis mannen skall, såvida ägaren är frånvarande eller vägrar sitt samtycke till djurets dödande, tillkalla veterinär, om sådan finnes inom rimlig närhet. Om veterinären giver ett intyg, att djuret är dödligt skadat eller eljest i sådant tillstånd, att det skulle vara grymt att låta det leva, har polis mannen rätt att utan ägarens samtycke ombesörja djurets dödande. Djurägaren skall bära kostnaderna för ingripandet (avd. 11.). Anhåller polis man någon, som har hand om ett djur, har polis mannen rätt att taga hand om djuret och på äga-

rens bekostnad sätta det i säker vård, till dess målet avgjorts eller domstolen annorlunda förordnat (avd. 12.).

Vid sidan om denna djurskyddslag finnas ett antal författningar, som helt eller delvis hava karaktären av djurskyddslagstiftning. En lag av år 1921 (Captive Birds Shooting (Prohibition) Act) förbjuder skytte å fåglar, som just lössläppts ur fångenskap, och en fågelskyddslag av år 1925 (Protection of Birds Act) föreskriver bland annat, att fågelbur i regel skall hava sådana dimensioner, att fågeln kan fritt sträcka ut vingarna. Rörande djurtillställningar finnas tre författningar att nämna. En lag 1925 om djurs utställning och dressyr till förevisning (Performing Animals (Regulation) Act) stadgar registreringsskyldighet för den som vill utställa eller dressera ett djur till förevisning samt rätt för polis att inspektera lokaler och djur. Vissa undantag meddelas dock. En lag om skydd för vissa djur av år 1934 (Protection of Animals Act) förbjuder vissa föreställningar, där oövade hästar eller nötkreatur utsätts för vissa ansträngningar, medan en lag av år 1937 om filmer, vid vilkas tillkomst lidande tillfogats djur (Cinematograph Films (Animals) Act), förbjuder förevisande av varje film, oavsett om den är av in- eller utländsk produktion, vid vars inspelning någon scen inneburit visst djurplågeri.

I fråga om utförsel av hästar och likartade djur må nämnas 1910 års lag om djursjukdomar (Diseases of Animals Act), ändrad genom särskilda lagar om hästexport åren 1914 och 1937 (Exportation of Horses Acts). Denna lagstiftning förbjuder utförsel av djur, som icke äro arbetsdugliga och som icke tåla transporten. Kontrollen härvidlag utövas av besiktigande veterinärer. I regel få de utförda djuren vara högst åtta år gamla och måste ha ett visst värde, bestämt olika för olika slags djur. Vidare meddelas föreskrifter om bland annat nedslaktning av särskilt skröpliga eller ock förölyckade djur.

Slutligen må nämnas två andra författningar. En lag av år 1919 om bedövning av djur (Animals (Anaesthetics) Act) föreskriver, att vid utförande av en mängd i bilagor uppräknade operationer å hästar, hundar, katter och nötkreatur m. fl. djur bedövning skall användas. I vissa fall fordras fullständig narkos, vid andra operationer medgives även lokalbedövning. Till den första gruppen höra kastrering av hund eller katt av minst sex månaders ålder, till den senare kupering av svansen eller öronen å sådant djur i samma ålder eller av svansen å häst. Den andra av dessa lagar är 1876 års lag om djurplågeri (Cruelty to Animals Act) som utförligt reglerar plågsamma försök på levande djur. Restriktiva bestämmelser finnas sålunda meddelade i avseende å försökens syfte, rätten att utföra försök, bedövning, försöksdjurs avlivande och arten av använda djur. Vederbörande ministerium kan förordna om viss övervakning av försökens utförande.

Tyskland.

Den tyska djurskyddslagen (Tierschutzgesetz) tillkom år 1933. Denna lag innehåller först förbud att i onödan plåga eller rått misshandla djur. Att plåga djur definieras såsom att tillfoga det betydande smärta eller lidande, som varar en längre tid eller som upprepas; såsom onödigt betecknas lidandet, när det icke tjänar något förnuftigt eller berättigat ändamål. Den misshandlar djur, som tillfogar det betydande smärta; misshandeln är rå, om den härrör från en känslolös sinnesart (§ 1). Härefter förbjödes: att så försumma djur i fråga om underhåll, vård och stallrum eller vid transport att det därigenom lider betydande smärta eller skada; att i onödan använda djur till arbetsprestationer, som uppenbarligen överstiga dess krafter eller vålla det betydande smärta eller vilka det i följd av sitt tillstånd ej är vuxet; att använda djur till dressyr, filminspelningar, utställningar eller dylikt, om därmed är förenad betydande smärta eller hälsofara för djuret; att föryttra eller förvärva bräckligt, sjukt, uttjänt eller gammalt husdjur, för vilket fortsatt liv innebär lidande, annat än till en snar och smärtfri död; att utsätta eget husdjur för att bli av med det; att dressera eller använda hundar till hetsjakt på levande katter, rävar eller andra djur; att kuperade öronen eller svansen på hund, som är över två veckor gammal, såvida ingreppet icke företages under bedövning; att kuperade svansen på häst, såvida det icke sker under bedövning och till hävande av oart eller svanssjukdom hos hästen; att företaga smärtsamt ingrepp på djur på ett icke sakkunnigt sätt eller, såsom regel, utan bedövning, i vilket samband föreskrifter lämnas, att kastrering av häst, eller av nöt eller svin över 3 månaders ålder m. fl. djur är att anse som smärtsamt; att tvångsmata fjäderfä; med mera (§ 2). I en tilläggsförfattning av år 1934 (Erste Verordnung zur Ausführung des Tierschutzgesetzes) har föreskrivits, att endast auktoriserad veterinär får utföra bedövning. I djurskyddslagen meddelas vidare, bland andra bestämmelser, förbud — med vissa undantag — mot import av kuperade hästar (§ 3). Omfattande bestämmelser reglera utförandet av försök på levande djur (§§ 5—8), vilka försök endast må företagas efter vederbörligt tillstånd och under iakttagande av en serie föreskrifter om vetenskapligt ansvar för och vetenskaplig ledning av försöken, om undvikande av varje umbärlig smärtfrankallning, om förbud mot vissa onödiga försök eller försök på djur av onödigt känslig art eller på onödigt antal djur, om bedövning av försöksdjuren och dödande av desamma efter vissa mer ingripande försök — allt försåvitt försökets syfte enligt ledarens åsikt tillåter detta —, samt om anteckningar över de använda djurens art ävensom försökens ändamål, utförande och resultat. För ympningar och liknande försök gälla mindre stränga föreskrifter. Den som onödigt plågar eller rått misshandlar ett djur dömes till fängelse i högst två år och böter eller ettdera av dessa straff. Andra överträdelser av lagen bestraffas enligt andra straffskalor. Sålunda straffas den, som uppsåtligen eller av vårdslöshet underlåter att av avhålla barn eller andra personer, som stå under hans uppsikt och

tillhöra hans hushåll, från att överträda lagen, med böter högst 150 riksmark eller fängelse (§ 9). Vid uppsåtlig förbrytelse av djurägare kan domstol förordna om djurets konfiskering eller dödande eller om dess utackorderande i högst tre månader på den dömdes bekostnad. Konfiskering eller dödande kan påbjudas, även om ingen person kan åtalas eller dömas (§ 10). Vid upprepad förbrytelse kan viss myndighet förbjuda den dömden att hålla vissa djur eller att yrkesmässigt syssla eller handla med dem antingen för viss tid eller för framtiden. Förbudet kan upphävas efter ett år. Myndigheten kan även på ägarens bekostnad utackordera vanvårdade djur, till dess betingelser för en klanderfri vård erhållits (§ 11).

Bland övriga tyska författningar av djurskyddskaraktär må här — förutom vissa delstatsförfattningar med föreskrifter om djurtransport — nämnas 1936 års förordning om slakt och förvaring av levande fiskar och andra kallblodiga djur (Verordnung über das Schlachten und Aufbewahren von lebenden Fischen und anderen kaltblütigen Tieren). Denna förordning innehåller nämligen vid sidan om regler angående bland annat bedövning av fisk före slakten samt dödande av kräftdjur och grodor, avsedda till människoföda, även föreskrifter därom, att detaljförsäljning av levande fisk endast får ske på köparens uttryckliga begäran och såvida köparen medför lämplig vattenbehållare, samt därom, huru levande fisk och kräftdjur skola förvaras och befordras.

Danmark.

Den danska strafflagen av år 1930 stadgar i § 196, att den, som genom överansträngning eller vanvård eller på annat sätt behandlar djur oförsvarligt, skall straffas för djurplågeri med böter, »Hæfte» eller med »Fængsel» som när förhållandet har karaktären av misshandel kan ådömas för en tid av ett år. Vid sidan om denna allmänna straffbestämmelse gäller 1916 års lag om djurskydd (Lov om Værn for Dyr). Enligt denna lag är det förbjudet för annan än veterinär att företaga kupering av svansen å hästar, varjämte meddelas viss bestämmelse om transport av hästar efter sådan kupering. Vidare meddelas vissa bestämmelser om borttagande av mjölktänder å hästar. Kastrering av hästar och andra husdjur över 4 månaders ålder må blott företagas av veterinär. Levande fisk må icke transporteras med hjälp av stänger, vidjor, krokor eller snören, anbragta genom gälarna, käkarna eller dylikt. Vägning av levande fisk får icke heller ske på visst sätt. Överträdelse av dessa bestämmelser straffas med böter från 10 till 500 kronor (§ 2). Enligt lagen kan vidare rätt att utföra slakt för viss tid eller för alltid fränkännas den, som gjort sig skyldig till grov misshandel av djur (§ 3). Det åligger polismyndigheten att vid vunnen kännedom därom, att skadat eller sjukt husdjur icke kan botas och att det skulle medföra onödigt lidande att låta det leva, snarast möjligt vidtaga undersökning, varefter djurets ägare eller besittare kan föreläggas att inom viss tid avliva detsamma. Även veterinär har vissa förpliktelser i motsvarande avseende, varvid dock djurägaren och

försäkringsgivaren äga att rådfråga andra veterinärer. Bestämmelser i försäkringsavtal, enligt vilka särskilda regler uppställas för ersättnings utgående, när djur dödas enligt de i lagen meddelade föreskrifterna, äro icke bindande för försäkringshavaren (§ 4).

Dessutom finnas åtskilliga specialförfattningar på djurskyddets område. En kungörelse av år 1936 angående kontroll i fråga om rovdjur och vissa större djur (Bekendtgørelse angaaende Kontrol med Rovdyr og visse større Dyr) föreskriver, att innehavare av cirkus, menageri, zoologisk trädgård, varieté etc., vilken önskar förevisa rovdjur och större djur, som hållas inne-stängda i burar eller dylikt, skall innan förevisningen äger rum göra anmälan därom till polismyndighet, vars godkännande av de lokaler, burar o. s. v., vari djuren skola förvaras, skall avvaktas (§ 1). Även den, som i andra fall än nyss nämnts vill hålla rovdjur eller andra större djur inspärrade i burar eller dylikt, skall i förväg inhämta polismyndighetens godkännande av djurens tillärnade förvaringsrum (§ 2). Polisen har tillträde till lokaler, burar o. s. v., däri djur förvaras, och äger bland annat vidtaga sådana åtgärder, som må påfordras för att djuren skola erhålla tillräckligt underhåll och erforderlig vård (§ 3).

1934 års kungörelse angående kontroll i fråga om yrkesmässig handel med hundar och vissa andra mindre däggdjur (Bekendtgørelse angaaende Kontrol med erhvervsmæssig Handel med Hunde og visse andre mindre Pattedyr) stadgar för sådan handel anmälningsskyldighet till polismyndighet, vilken skall godkänna de utrymmen, däri djuren förvaras. Vidare meddelas vissa föreskrifter till skydd för djuren — såsom att de icke efter stängningstid må belysas av elektriskt eller annat starkt ljus — samt om polisens rätt att inspektera ifrågakommande lokaler och där vidtaga åtgärder bland annat till djurens erforderliga underhåll och vård. 1937 års lag om hundar (Lov om Hunde) innehåller bland annat följande bestämmelser. Hund må icke utan polisens tillstånd hållas på ställe, där ingen bor (§ 9). Bandhund får ej vara bunden med kortare lina än tre meter, varjämte hundkojan skall skydda mot regn, blåst och kyla samt vara tillräckligt stor (§ 12). Skadar hund någon till person eller egendom, skall besittaren fylla skadan och dömas till bötesstraff. Besittaren av bitsk eller eljest aggressiv hund kan av polisen åläggas att döda djuret, om det ej ständigt hålles bundet eller instängt eller försett med tillfredsställande munkorg. Vissa hundar — bland andra sådana, som angripa får, eller sådana, som trots varning till besittaren stryka kring på annans mark — kunna nedskjutas (§ 13). Personer, som dömts till frihetsstraff för djurplågeri, må ej utan polisens eller i vissa fall justitieministerns tillstånd — i särskilt svåra fall alls icke — inneha hund. Motsvarande gäller om de ådömts bötesstraff för oförsvärlig behandling av hund. Yrkesmässig handel med eller uppfödning av hundar fordrar polistillstånd. Sådant tillstånd må icke meddelas åt den, som ådömts frihetsstraff för djurplågeri (§ 14). Hundar skola vara ansvarighetsförsäkrade (§ 15). Enligt ett i anledning av lagen utfärdat cirkulär utgå ansvarighetsförsäkringspremierna med 2 till 4 kronor för hund. Över-

trädelse av nu nämnda bestämmelser i lagen om hundar straffas med böter (§ 16).

En kungörelse av år 1924 angående sjötransport av levande djur (Bekendtgørelse angaaende Transport til Søs af levende Dyr) lämnar utförliga regler om sådan transport, särskilt för fyrfotadjur och särskilt för fjäderfä. Beräffande fyrfotadjuren gäller, att transportfartyg för större djur, såsom hästar, nöt, får, getter och svin, skola vara godkända av fartygsinspektionen (Skibstilsynet) för sådan transport, därvid inspektionen bestämt det största antal djur, som får medföras, samt de delar av fartyget, där djur få inlastas (§ 1). Vid utförsel tillkommer dessutom viss veterinärinspektion (§ 2). Vidare lämnas föreskrifter mot onödigt trång lastning, om renhållning och ventilation, om skydd mot sjö, regn och snö, om djurs uppbinding, om att svin och mindre kalvar skola gå lösa utan att bindas, mot transport med bundna ben och mot samlastning av djur av väsentligt olika art eller storlek (§§ 3—6). Smärre djur, såsom hundar, katter, smågrisar och kaniner, skola befordras i rymligt emballage (§ 7). Under transporten skola djuren, vart efter sin art, erhålla foder, dricksvatten och strö av lämplig beskaffenhet och i tillräcklig mängd (§ 8). Vad åter angår transport av fjäderfä, skall sådant likaså befordras i rymligt emballage. Närmare bestämmelser om emballagets konstruktion meddelas. Levande fjäderfä må ej transporteras i säckar eller med bundna ben (§ 9). Vidare stadgas bland annat, att fjäderfä av olika art skall lastas åtskilt, likaså vuxna djur och kycklingar eller annat ungt fjäderfä (§ 10).

Motsvarande och i stort sett likartade bestämmelser för transporter med motorfordon lämnas i en kungörelse av år 1934 (Bekendtgørelse angaaende Transport af levende Dyr med Motorkøretøjer). I en avdelning om yrkesmässig transport av större djur lämnas för olika kategorier av djur bestämmelser om lastrummets storlek, väggarnas frihet från ojämnheter, väggarnas täthet, uppbinding av större djur, vederbörligt utrymme och rörelsefrihet för varje djur, skiljeväggar mellan olika djur, strö på lastrummets golv, skydd mot väder och vind, rengöring av fordon m. m. I andra avdelningar lämnas föreskrifter för all transport av mindre fyrfotadjur och fjäderfä.

Slutligen må nämnas den år 1891 utfärdade lagen om vivisektioner (Lov om Vivisektioner). Denna lag bestämmer av vem och var smärtsamma försök på levande djur må företagas. Vidare föreskrives för andra försök än ympningar och blodavtappningar, att försöksdjur såvitt möjligt skall bedövas samt att det, om ej smärtan fullständigt upphört, skall dödas snarast möjligt efter bedövningens upphörande. Vid alla försök skall föras journal enligt fastställt formulär. Utöver bötesstraff på — vid återfall — högst 1 000 kronor kan vid en tredje lagföring ådömas förbud att vidare utföra vivisektionella försök. En särskild nämnd kontrollerar enligt en kungörelse av år 1929 (Bekendtgørelse angaaende Tilsyn med Benyttelsen av Vivisektionstilladelser), att nämnda journaler vederbörligen föras.

Finland.

Den finska strafflagen av år 1889 innehåller en bestämmelse om djurplågeri i 43 kap. 5 §, vilken efter ändring år 1914 har denna lydelse:

»Den, som ådagalagt grymhet emot djur, vare sig att brottet skett uppsåtligen eller af groft vållande, straffes med böter ej öfver femhundra mark eller fängelse i högst sex månader.

Sker det i afsikt att åsamka annan skada eller äro omständigheterna annans försvårande; vare straffet böter minst femtio mark eller fängelse ej öfver två år.»

Vidare finnes en lag om djurskydd av år 1934. I denna förklaras till en början, att djur bör behandlas så, att detsamma ej i onödan åsamkas lidande (1 §). Det är enligt lagen förbjudet att slå husdjur med vissa tillhyggen; att stubba svansen på häst medelst avskärande av svanskota, -muskler eller -senor; att använda taggsporrar; att aga husdjur i onödan eller omåttligt; att giva husdjur för hälsan veterligen farlig föda; att plocka levande fjäderfä eller flå eller upphänga levande djur; att väga levande fisk genom att fästa den vid någon kroppsdel på besmanskrok; att forsla levande djur upphängt vid någon kroppsdel; samt att använda levande duvor för duvskytte (2 §). Vidare förbjudes att i så kallade menagerier förevisa djur, vilka föras från ort till ort, dock att detta ej skall utgöra hinder för förevisning av djur på av lantbruksministeriet fastställda villkor vid cirkus- eller andra därmed jämförliga föreställningar, vilkas syfte i huvudsak är att uppvisa djuren bibragt dressyr (3 §). Därjämte meddelas vissa bestämmelser om slakt av husdjur m. m. (4, 5 §§). Vidare stadgar lagen, att om husdjur är i sådant tillstånd, att dess hållande vid liv uppenbarligen innebär grymhet mot djuret, skall polismyndighet med biträde av legitimerad veterinär eller annan med skötsel av husdjur förtrogen, tillförlitlig person verkställa besiktning av djuret. Polismyndighet äger, där det till undvikande av vidare lidanden för djuret anses av nöden, på stället avliva eller låta avliva djuret. Enahanda befogenhet tillkommer jämväl polisbejtjant, om djur drabbats av svårt olycksfall och djuret i anledning därav måste ofördröjligen avlivas. I sådana plötsliga fall må ej besiktning fordras. Finner polismyndigheten skäl icke föreligga att avliva djuret, men framgår vid besiktningen, att djuret är i behov av särskild vård, kan polismyndigheten för djuret anskaffa sådan vård eller skriftligen förordna, att den, i vars värjo djuret befinner sig eller som äger detsamma, skall anskaffa sådan vård för djuret vid äventyr att, om detta underlåtes, polismyndighet äger låta försälja eller, om försäljning ej fås till stånd eller skulle föranleda uppenbart oskäligen kostnader, avliva djuret (6 §). Vid besiktningen skall protokoll föras, vari utlåtande av veterinär eller annan sakkunnig skall intagas. Finnas sannolika skäl för att djurplågeri eller annan hithörande lagöverträdelse förekommit, skall avskrift av protokollet insändas till allmän åklagare. Kostnaderna för besiktning, vård eller avlivning av djur

drabba djurets innehavare (7 §). Landshövding äger, där särskilda förhållanden å någon ort det påkalla, förordna legitimerad veterinär eller annan med skötsel av husdjur förtrogen, tillförlitlig person att å orten utöva samma befogenheter och rättigheter, som tilldelats polismyndighet och polisbejtjant i fråga om omhändertagande av djur (8 §). Bland lagens övriga stadganden må anföras, att överträdelse av lagen straffas med böter eller vid synnerligen försvårande omständigheter med fängelse i högst sex månader, allt försåvitt ej för brottet annorstädes finnes stadgat strängare straff (9 §).

Åtskilliga specialförfattningar med bestämmelser av djurskyddsvänligt innehåll ha dessutom utfärdats. En förordning av år 1934 angående tillämpning av lagen om djurskydd reglerar slakt av husdjur men även dödande av hund, katt och pälsdjur. Vidare stadgar denna förordning, bland annat, att vetenskapligt experiment, som kan vålla därvid använt djur pina eller smärta, må utföras endast med tillstånd av vederbörande ministerium å vissa inrättningar och på inrättningsföreståndares ansvar. Experiment med djur i undervisningssyfte skola såvitt möjligt ersättas genom andra undervisningsmetoder.

Vidare innehåller 1932 års lag om renskötsel vissa bestämmelser av nu ifrågavarande karaktär (39 §). 1928 års förordning innefattande allmän ordningsstadga för landsbygden stadgar bland annat, att fordon icke må lastas så tungt eller på sådant sätt, att dragaren överanstränges, samt att dragare icke må plågas genom opåkallad användning av piska eller ryckande i tömmarna (28 §).

Transport av djur till sjöss regleras i väsentlig utsträckning genom en förordning av år 1920 angående transport å fartyg av vissa slag av varor och gods. För kreatur skola inrättas särskilda avbalkningar, för hästar böra därjämte finnas spiltor eller boxar, en för vart djur. I kreatursavbalkning bör en gång lämnas fri. Större djur, dock ej hästar, skola kunna lägga sig ned (14 §). Vidare föreskrives bland annat viss belysning och vissa ventilationsanordningar (15 §). I vissa fall skall skötare medfölja (17 §). Under resa, som tager mer än tolv timmar, utan att hamn anlöpes, skall medtagas foder och vatten i mängder, som angivits för varje djur och dygn (18 §). Dessutom meddelas vissa bestämmelser för transport av kreatur å passagerarfartyg (19 §).

Bestämmelser om järnvägstransporter av djur finnas intagna i 1929 års trafikstadga för statsjärnvägarna, i hithörande delar ändrad 1932 genom tilläggsblad nr 3. Dessa bestämmelser äro i stort sett likartade men i allmänhet något utförligare än den svenska järnvägstrafikstadgans motsvarande föreskrifter.

Norge.

Den viktigaste djurskyddsförfattningen i Norge är 1935 års lag om djurskydd (lov om dyrevern). Denna lag innehåller inledningsvis en allmän bestämmelse, att djur skola behandlas väl, så att de icke utsättas för onödigt li-

dande (§ 1). Ägaren eller besittaren av husdjur eller den som har tillsyn över det skall sörja för att det får behövlig tillsyn och omvårdnad samt tillräckligt med foder och vatten ävensom för att stallrummet är tillfredsställande. Veterinär och polisman ha inspektionsrätt härvidlag. Enahanda rätt tillkommer medlem i djurskyddsnämnd, varom ytterligare nedan (§ 2). När det är uppenbart, att djurs ägare eller besittare eller dylik person överträtt bestämmelserna om tillfredsställande stallrum, foder, vatten, tillsyn och vård beträffande djuret, så att detta har lidit eller lider, skall polisen med djurskyddsnämndens hjälp företaga de åtgärder, som äro nödvändiga för att åvägabringa rättelse. Detsamma gäller, när det anses övervägande sannolikt, att djuret kommer att få för litet foder. Åtgärderna, som vidtagas, kunna bestå i nödig förbättring av stallrum eller anskaffande av behövligt foder, allt på djurägarens eller besittarens bekostnad. Påbud kan också givas, att ägaren eller besittaren inom viss tidsfrist skall reducera antalet djur i en besättning. Besittas djur av annan än ägaren, skall denne under rättas om sådant påbud. Om påbudet ej efterkommes, skall polisen ombesörja, att reduktionen genomföres (§ 3). Därest ägaren eller besittaren ej samtycker till åtgärd, som beslutits, kan denna icke verkställas utan samtycke av djurskyddsnämndens flertal. Reduktion av kreatursbesättning eller åtgärd, som eljest medför väsentliga utgifter för ägare eller besittare, fordrar dock enhälligt förslag av nämnden jämte veterinärs bifall (§ 4).

Enligt djurskyddslagen är det vidare — med vissa undantag — förbjudet för annan än auktoriserad veterinär att företaga smärtsamma operativa ingrepp på djur eller att föranstalta om annan behandling, som kan medföra smärta för djuret. Vidare är förbjudet för annan än auktoriserad veterinär att kastrera hästar samt nötkreatur och svin över 3 månaders ålder m. fl. husdjur. Vid sådan kastration skall bedövning äga rum. Beträffande kastration av ren m. m. äger Konungen utfärda bestämmelser (§ 5). Lagen innehåller även bestämmelser om skyldighet för veterinär att sörja för avlivandet av husdjur, som han påträffat sjukt eller skadat, såvida han finner, att det icke kan återställas och att det skulle lida onödigt, om det behölles vid liv. Djurets ägare eller besittare kan dock kräva, att ärendet på hans bekostnad framlägges för viss statlig veterinär. Polisen eller medlem av djurskyddsnämnd kan taga initiativ till motsvarande undersökning av djur — med eventuellt följande avlivning — genom denne statlige veterinär, dock på allmän bekostnad (§ 6). Den som i skog eller mark finner ett allvarligt sjukt, skadat eller i övrigt hjälplöst husdjur, är skyldig att lämna hjälp eller underrätta djurets ägare eller besittare eller polisen. I vissa fall har han rätt att själv avliva djuret, varom dock anmälan till polisen skall ske så snart som möjligt (§ 7). Vidare stadgas bland annat förbud att utan djurskyddsnämndens tillstånd i regel köpa eller sälja häst, som är över 20 år, för annat ändamål än slakt (§ 8). För rätt att yrkesmässigt uthyra hästar till arbetsbruk fordras offentlig myndighets tillstånd (§ 9). Härefter förbjudes: att slå husdjur med vissa tillhyggen; att överanstränga djur; att använda eller dressera djur för uppvisningar, filmning eller dylikt om detta

är förbundet med nämnvärd smärta eller är skadligt för djuret; att kastrera fjäderfä; att tvångsmata fjäderfä för gödning; att uppsätta eller driva menageri; att kupera svansen på häst; att använda levande fisk som agn; att väga eller transportera levande fisk, hängande på stång, snöre, krok eller annat föremål, som stuckits in i eller genom någon del av fiskens kropp; att lägga levande fisk eller kräftdjur i butiksfönster; med mera (§ 10). Djurskyddsnämnd skall finnas i varje kommun och bestå av tre medlemmar (§ 11). Nämnden har till uppgift att i enlighet med av lantbruksdepartementet fastställda föreskrifter vara polismyndigheten behjälplig att tillse, att gällande bestämmelser för djurskydd efterlevas, och att vidtaga de åtgärder, som i vart fall må vara erforderliga (§ 12). Vivisektion får äga rum med Konungens tillstånd (§ 14). Böter eller fängelse i högst sex månader stadgas för överträdelse av lagen, varjämte i särskilt svåra fall eller vid återfall den dömde kan för viss tid eller för alltid fränkännas rätten att hålla, bruka, vårda, slakta eller i övrigt ha hand om husdjur (§ 16).

Bland de norska författningarna på nu ifrågavarande område må nämnas ytterligare några. En författning rörande djurs användande som befordringsmedel (plakat om regler for dyrs benyttelse som befordringsmiddel) utfärdades år 1908. Detta plakat innehåller en föreskrift, att djur som användes till befordran av människor eller gods icke får överansträngas (§ 1). Det är förbjudet att slå sådant djur med piska eller spö på mindre köttfulla delar, såsom huvud, buk eller ben, samt över huvud taget med vissa tillhyggen (§ 2). Vidare stadgas bland annat, att seltyg skola vara i försvarligt skick och att hästar, som stå ute i kyla, snö eller regn, skola skyddas med täcken (§ 4). Sjuka, avmagrade eller uttjänta djur få ej användas, halta eller selbrutna djur endast under vissa omständigheter (§ 7). Överträdelse av plakatet straffas med böter såvida ingen strängare straffbestämmelse är tillämplig (§ 9).

En annan tillhörande författning är 1927 års plakat om regler för transport av husdjur. Detta avser varje transport av husdjur, vare sig till sjöss eller till lands. Djuren få ej utsättas för onödiga lidanden och skola placeras så, att de ej skada sig själva eller varandra. Större djur skola avskiljas från mindre. Om nödvändigt skola framskjutande delar av fartyg eller vagn överklädas, så att djuren icke slå sig under sjögång, vid bils slingring eller vid rangering av järnvägsvagnar. Med undantag av hästar skola djuren, om färden varar över sex timmar, ha plats att lägga sig och resa sig. Hästar och storboskap skola hållas bundna på tillfredsställande sätt (§ 1). Vissa bestämmelser meddelas för att tillförsäkra transporterade djur tillräckligt med foder och vatten för resan, om den varar över sex timmar. Djur få ej befordras med sammanbundna ben. Genom tillräckligt med strö och renhållning skall det sörjas för att underlaget ej blir för halt (§ 2). Vid inlastning och lossning av sjötransporterade hästar och storboskap — särskilt högdräktiga djur — skall försiktighet iakttagas (§ 3). Djurlastade järnvägsvagnar skola rangeras med försiktighet och skola så snart befordrings sättet tillåter sändas till bestämmelsestationen (§ 4). Hundar, katter, kani-

ner, smågrisar, fjäderfä och andra smådjur skola transporteras i burar eller korgar av sådan storlek, att djuren kunna stå upprätt utan att beröra taket och kunna röra sig om varandra. Burar och korgar skola ha tät botten och för övrigt vara så beskaffade, att djuren få tillräckligt med luft och ljus. Öppningarna få ej vara så stora, att djuren kunna sticka ut huvud eller ben och därvid skada sig. Burarna eller korgarna skola vara rikligt försedda med strö och placeras så, att det blir tillräcklig luftförnyelse i dem alla. Olika arter fjäderfä skola skiljas från varandra (§ 5). Transporterade djur skola i mån av möjlighet skyddas mot att lida av värme om sommaren och av kyla och oväder om vintern både under själva transporten och på lastnings- eller lossningsplatser (§ 6). Plakatet innehåller även bestämmelser om landsvägsdrifter (§ 7). Straffbestämmelserna äro lika de i det förut refererade plakatet (§ 8).

Förutom den norska slaktlagen av år 1929 (lov om avlivning av husdyr och tamren) finnas regler om avlivning av hund, katt, silverräv och andra pälsdjur, som hållas i fångenskap, utfärdade av lantbruksdepartementet år 1930.

Utredningsmannens förslag.

Inledande synpunkter.

Av det sätt, varpå en människa uppträder gentemot djuren, kan man väl icke allena draga avgörande slutsatser om hennes moraliska och kulturella ståndpunkt. Alltför många omständigheter, såsom åskådningssättet under olika tidsåldrar, rasegenskaper m. fl., utöva nämligen en så stark inverkan i nämnda avseende, att man icke torde vara berättigad att ur den ena eller andra företeelsen alltför mycket generalisera. Med nutida uppfattning hos vårt folk i allmänhet torde det emellertid, såvitt rör våra egna förhållanden, bäst överensstämma, om man säger, att dålig eller grym behandling av djur visar hän mot karaktärsegenskaper, som vi icke anse få förefinnas hos en fullödig människa och medborgare.

I stort sett torde man vara berättigad till det omdömet, att svenskarna utmärka sig för djurvänlighet, och det övervägande antalet av de svenska djurägarna söker också behandla sina djur väl. Utvecklingen på detta område har på senare tider gått märkbart framåt. Djurbehandlingen har förbättrats såväl därigenom, att det stigande välståndet i landet kommit djuren till godo i form av bättre stallar och bättre utfodring, som på den grund, att genom den andliga kulturens utveckling ett allt större antal människor kommit till insikt om att dålig behandling av djur, vare sig tama eller vilda, är oförenlig med sann mänsklighet.

I *bilaga A* anges för senare år antalet brott mot strafflagens djurplågeriparagraf, vidare antalet i första instans för sådana brott tilltalade och sakfällda personer samt slutligen den huvudsakliga beskaffenheten av de ådömda straffen. Såsom tabellen utvisar är tendensen för den ifrågavarande brottsligheten klart sjunkande. Under det senaste år, för vilket statistik finnes tillgänglig, uppgår brottsligheten till föga mer än en fjärdedel av motsvarande siffror blott 20 år dessförinnan. För närvarande torde man kunna beräkna, att något över 200 personer årligen fällas till ansvar för ett eller flera djurplågeribrott. Även antalet fall, där fängelse ådömts, visar samma sjunkande tendens, dock betydligt mindre utpräglad.

Trots dessa glädjande företeelser måste emellertid förhållandena inom landet på detta område sägas ännu lämna mycket övrigt att önska. Långt talrikare än åtalen och domarna för djurplågeri av ett eller annat slag äro de fall av grym eller på tanklöshet, okunnighet eller slentrian beroende behandling av djur, vilka på grund av att gärningsmannen kunnat försvinna eller av andra skäl icke blivit föremål för lagföring. Och ett stort antal fall

av den ena eller andra hithörande kategorien kommer aldrig till allmänhetens kännedom. Troligt är att även dessa båda grupper fall ha undergått minskning i åtminstone samma grad som de åtalade fallen. Detta förhållande, om vilket man ju icke vet något med säkerhet, kan dock ej jäva riktigheten av det sist uttalade omdömet. Denna bestyrkes än mer, om man undersöker arten av förövat djurplågeri.

I syfte att erhålla någon kännedom härom ha undersökts de fall av dålig behandling av djur, vilka under åren 1931—1937 inrapporterats till De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund, vare sig direkt eller i form av pressreferat. Resultatet av undersökningen framgår av *bilaga B*. Denna måste emellertid läsas med viss försiktighet. Å ena sidan är nämligen materialet mycket ofullständigt — både i avseende å antalet fall och de enskilda fallens utveckling — och ingalunda hopbragt i syfte att tjäna som grundval för noggrannare statistiska beräkningar, å andra sidan ingå däri åtskilliga fall, vilka av enskilda anmälare eller en allmänman uppfattning betecknats såsom otillbörlig behandling av djur, men vilka icke föranlett åtal, vare sig nu detta berott på att gärningsmannen varit okänd eller — i enstaka fall — på att åklagaren ansett åtal icke böra anställas. Fall, som uppenbarligen icke bort kunna föranleda åtal, ha dock här utrensats ur materialet. En noggrannare uppdelning av materialet har icke varit görlig.

Ur denna tabell kan emellertid med tämlig säkerhet utläsas, vilka former av dålig djurbehandling som vanligast förekomma. Sålunda består en mycket stor del av de anmärkta fallen i svältfödning av djur, annan vanvård av djur eller förvarande av djur i dåliga stallrum eller någon kombination av dessa förfaranden. Ytterligare ett antal fall gäller vanvård av sjuka eller skadade djur. En annan stor grupp av djurplågerifall innefattar misshandel av djur. Till denna grupp hör bland annat det övervägande antalet fall, där fängelsestraff utdömts. Misshandeln har i allmänhet förövats genom slag eller sparkar men bjuder i övrigt en skrämmande provkarta på en om stor råhet vittnande uppfinningsrikedom. Särskilt kunna nämnas olika slags knivskärning, ibland såsom en hämndeakt mot djurets ägare. I åtskilliga misshandelsfall har gärningsmannen varit berusad. Det sistnämnda gäller för övrigt även vissa andra grupper.

Från den nyss nämnda gruppen är steget icke långt till de likaledes talrika fallen av körning med sjuka eller skadade djur eller annan överansträngning av dragare. Ofta ha även fall av misshandel sin upprinnelse i körning med en selbruten eller orkeslös häst. När hästen stannat för att något taga igen sig eller rentav stupat av trötthet, har sinnet kunna rinna på körkarlen och slagen och sparkarna börjat hagla.

En fjärde större grupp av djurplågerifall består i olika slags missförhållanden vid transport av djur. Bland övriga grupper, vilka i allmänhet äro förhållandevis små och vilka närmare framgå av tabellen, må här nämnas olämplig avlivning av djur. Dessa fall utvisa än råhet hos gärningsmannen, än stor okunnighet om möjligheten att med använda medel döda det djur, varom varit fråga.

Av de berörda tabellerna framgår, att i ett icke ringa antal fall en för djurplågeri tilltalad person icke blivit sakfälld. Det synes icke uteslutet, att denna omständighet bland andra orsaker även har sin grund i att de rättstilllämpande myndigheterna befunnit sig så att säga något i efterhand i förhållande till utvecklingen av rättsuppfattningen. Ett studium av de under senare tid i högsta instans avgjorda djurplågerimålen synes i viss mån ge vid handen, att en sådan, ytterst på det nu gällande lagrummets avfattning beroende motsättning föreligger. I de flesta av dessa rättsfall har Högsta domstolen funnit den tilltalade icke kunna fällas till ansvar, då han genom sitt förfarande icke ådagalagt uppenbar grymhet mot djur.¹ I åtminstone några av fallen skulle säkerligen en motsatt utgång mottagits med större tillfredsställelse av den icke juridiskt skolade allmänheten.

Förutom denna omständighet, att friande utslag förekommit i en omfattning, vars överensstämmelse med rådande rättsuppfattning kan ifrågasättas, har det ofta framförts klagomål däröver, att olika djurplågerifall icke blivit bestraffade strängare än som skett. I många fall har detta uppenbarligen sin grund i att dagsbotssystemet för den icke ekonomiskt välbärgade de facto medför strafflindring. I andra fall åter, framför allt de där man påyrkat frihetsstraff i stället för böter, torde klagomålen kunna tolkas som tecken på en inom vida kretsar omfattad åsikt, att de möjligheter att skydda djuren, som svensk lag för närvarande erbjuder, äro föråldrade och otillräckliga.

Det är visserligen icke uteslutet att någon förbättring skulle kunna ernås därigenom att åt det nu givna brottsbegreppet i 18 kap. 16 § strafflagen gäves ett annat och något vidare innehåll. På så sätt skulle det bliva möjligt att genom straff motarbete en hel del förfaranden, som nu falla utom det straffbelagda området. Därigenom skulle emellertid lagrummets opinionsbildande verkan icke nämnvärt förstärkas. Såsom både första lagutskottet vid 1935 års riksdag och departementschefen med styrka framhållit, är emellertid en sådan opinionsbildande verkan hos djurskyddslagstiftningen av stor vikt. Utredningsmannen delar till fullo den uppfattningen, att om man genom ny lagstiftning skall kunna åstadkomma ett väsentligt bättre skydd för djuren, måste denna lagstiftning vara så beskaffad, att den direkt eller indirekt motverkar förekommande olämpliga seder och bruk i fråga om djurens behandling och även i övrigt påverkar den allmänna opinionen till ett humanare handhavande av djur.

En annan väg att erhålla förbättrade förhållanden på ifrågavarande område än ett utbyggande av 18 kap. 16 § strafflagen måste därför sökas. En anvisning härom synes kunna erhållas av det sätt, varpå våra grannländer och vissa andra stater löst sitt motsvarande lagstiftningsproblem, då de nämligen antagit djurskyddslagar, innefattande serier av föreskrifter angående ej mindre behandlingen av djur i olika, i det dagliga livet allmänt förekom-

¹ Se härom rättsfall i Nytt juridiskt arkiv, avd. I, årgångarna 1914 s. 175, 1925 s. 439, 1928 s. 29, 1931 s. 235, 1932 s. 51, jämför å andra sidan 1921 s. 660 och 1934 s. 36.

mande situationer eller i vissa nödfall, än även offentlig myndighets rätt att övervaka djurens förhållanden och vid behov ingripa rättande däri. Utredningsmannen har funnit övervägande skäl tala för att denna väg beträdes även i vårt land på så sätt, att en enhetlig, uttömmande djurskyddslag tillskapas. I denna lag böra då först och främst med största möjliga fullständighet regleras olika förhållanden angående behandling och användande av djur. Men däri böra vidare intagas bestämmelser, motsvarande nu gällande föreskrifter angående rätt för polismyndighet att omhändertaga djur samt angående förevisning av djur i s. k. menagerier. Åtskilliga av de lagbud, som sålunda torde böra inflyta i djurskyddslagen, kräva tillämpnings- och detaljföreskrifter. De torde dock icke lämpligen böra infogas i själva djurskyddslagen utan erhålla sin plats i särskilda följdförfattningar. Dessutom äro åtskilliga av de förhållanden, i vilka djurskyddslagen ingriper reglerande, av den art, att ändringar bli påkallade i vissa gällande lagar och författningar.

Ehuruväl en djurskyddslag av i det föregående skisserad gestaltning tager sikte på människans förhållande till djuren, oavsett om de äro tama eller vilda, får lagen självfallet sin största betydelse för behandlingen och användandet av de tama djuren. För de vilda djurens del behöver djurskyddslagen därför kompletteras genom bestämmelser i jaktvårds- och naturskyddslagstiftningen. Den innevarande år utfärdade nya jaktlagstiftningen torde få anses i tillbörlig grad tillgodose det djurskyddsvänliga intresset. Även åtskilliga bestämmelser i naturskyddslagstiftningen verka, åtminstone indirekt, i samma riktning.

Med lagstiftning allena uppnås emellertid icke de önskade förbättringarna i fråga om djurens rätt. Härför erfordras, att insikten om vad denna rätt kräver förefinnes hos en var, som i något avseende har med djur att göra. I den mån sådan insikt saknas, måste den därför frammanas. Det härför nödiga upplysningsarbetet bör såsom förut i första hand utföras av de frivilliga organisationer, som ha djurens skyddande på sitt program. Hittills har måhända upplysningsverksamheten fått stå något tillbaka för strävandena att erhålla en tidsenlig lagstiftning på området. Därest en dylik lagstiftning nu kommer till stånd, synes det kunna förväntas, att djurskyddsorganisationerna skola kunna helt inrikta sig på arbetet att sprida kunskap om djurens rätt. Även det allmänna kan emellertid lämna sin medverkan härtill, nämligen genom undervisningen i skolorna. Ty jämväl på detta område torde gälla, att intryck och lärdomar, förvärvade i barnaåren, bli av bestående värde för handel ochandel vid mogen ålder.

Genom sålunda bedriven undervisning och upplysning, stödd och förstärkt genom en opinionen påverkande lagstiftning, kan det måhända bringas därhän, att det svenska folket jämväl i sitt umgänge med djuren, såväl de tama som de i frihet i naturen levande, skall kunna göra sig förtjänt av vitsordet att vara ett föredöme för andra.

Förslaget till djurskyddslag.

Behandling i allmänhet av djur.

För att en djurskyddslag skall rätt kunna fylla sin i det föregående berörda opinionsbildande uppgift torde den, jämte de i detalj gående stadgandena om handhavande och användande av djur, böra mera allmänt angiva de grundsatser som enligt lagstiftarens uppfattning skola vara vägledande vid all behandling av djur. Så har ock i det föreliggande förslaget skett genom bestämmelsen i 1 §, att djur skall behandlas med omtanke och på sådant sätt, att det icke onödigtvis tillfogas lidande. Med denna bestämmelse avser förslaget att på ett otvetydigt sätt inskräpa, att en praktiskt inriktad djurvänlighet skall vara den ledande grundsatsen vid allt handhavande av djur, samtidigt som det särskilt framhålles, att det för en var gäller att undvika behandlingsmetoder, varigenom djur i onödan tillfogas lidande.

Medan man med gällande lags ståndpunkt har att bedöma behandlingen av ett djur ur synpunkten huruvida därigenom mot djuret visas uppenbar grymhet eller icke, skall således enligt förslaget frågan om det tillbörliga eller otillbörliga i sådan behandling avgöras från en väsentligen annan och för djuren gynnsammare utgångspunkt. Jämväl i de fall, där enligt förslaget speciella föreskrifter ingripa reglerande, kommer den ifrågavarande allmänna regeln att få tillämplighet, då ju av lätt insedda skäl även åtskilliga av specialföreskrifterna ha måst givas en vag eller i varje fall allmänt hållen avfattning.

Inledningsvis har framhållits, att djurskyddslagen icke i princip gör någon skillnad mellan tama och vilda djur. Den vanligaste formen för utnyttjande av de vilda djuren torde vara jakt. För mången lärer väl jakten framstå såsom oförenlig med stadgandet i förevarande paragraf. Så är dock i själva verket icke förhållandet. Jakten som sådan innebär med till visshet gränsande sannolikhet icke ett lidande för villebrådet. Detta hindrar icke att jakt kan så bedrivas, att den medför dylikt lidande. Lika väl som strafflagens djurplågeriparagraf blir tillämplig å den som vid jakt visar uppenbar grymhet mot villebrådet, kommer den i förevarande paragraf givna föreskriften om sådan behandling av djur, att det icke onödigtvis tillfogas lidande, att få avseende även å jakten. Detsamma gäller även fisket. Vad jakten beträffar har den ifrågavarande regeln redan fått sitt uttryck i jaktstadgan, i vars 1 § stadgas att jakt icke må bedrivas så, att villebrådet tillfogas onödigt lidande.

Ej heller göres i förevarande paragraf någon skillnad mellan högre eller lägre stående djur. Väl torde — såsom vetenskapliga rön giva vid handen — förmågan att känna smärta vara betydligt mindre utvecklad hos de lägre djuren. Det synes emellertid i så hög grad ligga i samhällets intresse att inga djur utsättas för tanklös eller förråande behandling, att någon generell distinktion mellan högre eller lägre djur icke bör göras i en djurskyddslag.

Det ligger dock utan särskilt stadgande i sakens natur, att varmblodiga djur i högre grad än kallblodiga böra behandlas med omtanke och välvilja samt att ryggradslösa djur jämväl i detta avseende måste sättas avsevärt lägre än de kallblodiga ryggradsdjuren.

Stallrum.

Åtskilliga av de påtalade missförhållandena rörande djurs vård och behandling ha såsom tidigare framhållits hänfört sig till det sätt, varpå djuren förvarats. Det har härvidlag för det mesta varit fråga om användande av bristfälliga eller i övrigt olämpliga stall- eller andra förvaringsrum. Men det har någon gång även varit så, att förvaringsrum helt saknats. Med hänsyn härtill har det befunnits lämpligt att i förslaget intaga vissa bestämmelser om skyldigheten att förse djur med stallrum och om dettas beskaffenhet. De föreslagna bestämmelserna återfinnas i 2 §. Då deras syfte huvudsakligen är att tillförsäkra djur ett utrymme, där djuret kan vistas utan att tillfogas direkta lidanden, ha de icke gjorts alltför detaljerade utan erhållit möjligast allmänna avfattning.

Förslagets första krav på ett stallrum är, att detsamma skall vara rymligt. Det får alltså icke vara för trångt utan måste medgiva djuret erforderlig rörelsefrihet. Framför allt måste djuret kunna stå upprätt utan att beröra taket eller därifrån nedhängande föremål samt hava god plats att ligga. Förvaras flera djur i samma box eller avbalkning, måste de ha plats att ligga samtidigt samt att röra sig om varandra. Fågelburar böra, alltefter fågelns art, vara än rymligare, så att de i mån av behov tillåta flygturer av rimlig omfattning. Över huvud böra i fångenskap hållna vilda djur hava betydligt större utrymme till sitt förfogande än tamdjur. Vidare föreskrives i paragrafen, att stallrummet skall vara tillräckligt tätt. Härmed avses såväl att stallrummet skall erbjuda tillräckligt skydd mot nederbörd och smältvatten som att det skall vara dragfritt och skydda mot köld.

Härutöver uppställer förslaget fordran på att stallrummet skall vara i övrigt lämpligt. Genom denna bestämmelse lär det bliva möjligt att ingripa mot alltför mörka, kvava eller fuktiga djurstallar. Olämpliga hundkojor kunna således utdömas, varförutom möjlighet beredes för ingripande över huvud mot djurs förvarande å platser, vilkas beskaffenhet är ägnad medföra hygieniska vådor eller direkta lidanden. Utredningsmannen vill härutinnan särskilt framhålla, att stadgandet avser att göra slut på rådande oskick att i butiksfönster el. dyl. utställa levande däggdjur, t. ex. hundvalpar, i reklam-syfte. Utan särskilt stadgande torde vidare gälla, att djur, som till sin natur är vattendjur, skall hava tillgång till lämplig vattenbassäng, beträffande vars storlek motsvarande fordringar böra uppställas som i fråga om djurbox. Vidare motsvaras i detta fall fordringen på frisk luft av krav även på friskt vatten. Slutligen måste vid bedömandet av ett stallrums lämplighet för sitt ändamål avseende fästas vid den omständigheten, huruvida djuret vistas därstädes hela dygnet eller blott nattetid.

Vidkommande bestämmelserna i andra stycket får utredningsmannen framhålla, att kravet på tillgång till stallrum är beroende på omständigheterna. I främsta rummet kommer härvid i betraktande de i det särskilda fallet rådande väderleksförhållandena. De fordringar, som därvid skäligen kunna ställas på stallrummets kvalitet, skifta efter rådande förhållanden, såsom djurets art och vanor — t. ex. dess egenskap av utegångsdjur — samt årstiden.

I förevarande sammanhang vill utredningsmannen något beröra frågan huruvida icke den nu rådande obegränsade rättigheten att hålla vilda djur i fångenskap lämpligen bör begränsas. Fångenskapen medför ju ofta nog lidanden för djuret, vare sig dessa lidanden bestå i smärtor eller umbäranden eller äro av rent psykisk art. Dessa lidanden kunna ej heller tillräckligt verkamt motarbetas genom bestämmelser om tillfredsställande bostäder, föda, vatten och vård för djuren. Vid bedömande av denna fråga får då tagas i betraktande, att syftet med en sådan fångenskap kan vara av olika slag. I den mån det är fråga om djur, som hållas fångna i avsikt att förevisas för allmänheten, kommer spørsmålet att bli föremål för behandling i annat sammanhang. Vad åter angår övriga syften med hållande av vilda djur i fångenskap, kunna dessa vara än att tillgodogöra sig djurets päls eller kött eller annan del av djuret, än att jaga djuret, t. ex. djur i en djurpark, än att driva uppfödning av djur i och för utplantering, än att använda djuret vid jakt, t. ex. iller för kaninjakt eller uv vid kråkskytte, än att å djuret verkställa vetenskapliga observationer. I åter andra fall kan det vara fråga om ren barmhärtighet mot djuret, såsom då någon söker föda upp en fågelunge, som ramlat ur boet eller vars föräldrars blivit dödade, för att återge den friheten, då den blivit stor nog att kunna reda sig på egen hand. Slutligen kan nöjeslystnad eller nyfikenhet utgöra motiv för ett vilt djurs fångenskap. Bortsett från papegojor, kanariefåglar och andra utländska burfåglar av ursprungligen vilda men måhända i de flesta fall sedan åtskilliga led i fångenskap levande arter eller från de numera allmänt förekommande sköldpaddorna och akvariefiskarna, torde det sålunda icke vara alltför ovanligt, att vilda djur hållas fångna utan något ekonomiskt eller humanitärt skäl. Vanligen gäller det pojkar, som av verkligt eller föreburet intresse för naturen hålla fåglar i bur eller fiskar i en så eller damm, men även andra fall förekomma. Den i äldre tider ingalunda sällsynta vanan att hålla ekorrar i bur torde däremot dessbättre vara stadd i utdöende.

Av de nu uppräknade formerna av vilda djurs fångenskap — uppräknningen gör ej anspråk på fullständighet — torde endast vissa av de sist nämnda kunna tänkas bli föremål för ingripande i nu förevarande sammanhang. Sådant hållande av däggdjur och fåglar i fångenskap, som huvudsakligen beror på okynne, nyfikenhet eller dylikt, bör självfallet motarbetas. Skulle härvid stadgas förbud, torde det av praktiska skäl få inskränkas att avse allenast inhemska däggdjur och fåglar, enär det ju nästan uteslutande är sådana, som hållas i fångenskap av nu närmast ifrågavarande slag. Då det emellertid i det enskilda fallet ofta nog lärer bli synnerligen svårt att tillförlitligt utreda

syftet med fångenskapen, komme ett förbud antagligen att verka både ojämnt och i enstaka fall påtagligt orättvist. Icke heller synes någon annan form för reglering av ifrågavarande företeelser lämpligen kunna genomföras. I den mån de allmänna bestämmelserna i 1 och 2 §§ icke kunna anses garantera i allo tillfredsställande förhållanden, synes det därför få överlåtas åt djurskyddspropagandan att påverka särskilt skolbarnen till en med sann djurvänlighet bättre överensstämmande inställning till frågan om hållandet av vilda djur i fångenskap.

Utfodring och skötsel.

Jämväl om djurs dagliga utfodring och skötsel har det befunnits erforderligt att i förslaget intaga vissa allmänna föreskrifter, avseende att utgöra en erinran om de skyldigheter, som därutinnan åvila den som äger, innehar eller vårdar djur. Bestämmelserna, som i förslaget upptagits i 2 §, böra därvid främst söka motverka, att djur kommer att lida brist på tjänligt foder och lämpligt vatten. Likaledes bör strö nämnas bland de förnödenheter, som i tillräckliga mängder och av lämpligt material skola tilldelas djur. Såväl mängden som materialet blir i det särskilda fallet beroende på djurets art och stallrummets beskaffenhet. Även den dagliga vården i övrigt har ansetts böra tillgodoses genom ett stadgande innebärande fordran på skälig omvårdnad. Däri ingår givetvis även tillfredsställande renhållning av det stallrum eller annat utrymme, vari djuret förvaras. Då enligt vad erfarenheten utvisar denna detalj av omvårdnaden ofta förbises, har skyldigheten att ombesörja sådan renhållning ansetts böra understrykas genom ett särskilt stadgande, som tillfogats paragrafen såsom ett andra stycke.

Bestämmelserna i denna paragraf om utfodring få givetvis sin största betydelse i fråga om djur, som befinna sig under människans omedelbara herravälde. En vidsträcktare tillämpning är dock icke utesluten. Sålunda lär den som håller djur i jaktpark göra sig skyldig till straffbar förseelse mot de ifrågavarande bestämmelserna, därest han icke drager försorg om djurens förseende med foder och vatten, om sådant skulle saknas.

Bindning jämte annat inskränkande av djurs rörelsefrihet.

I en djurskyddslag av här föreslagen gestaltning lära även mera allmänt förekommande metoder att inskränka djurs rörelsefrihet böra underkastas viss reglering. I nu förevarande sammanhang kommer därvid i betraktande dels bindning och tjudring av djur, dels ock innestängande av djur medelst stängsel. Bestämmelser härom upptagas i förslagens 4 §.

Vad först angår bindning och tjudring av djur föreskrives, att djur ej må bindas eller tjudras på ett för djuret plågsamt sätt eller sålunda, att djuret icke kan komma i åtnjutande av erforderlig vila. Genom föreskriften att bindning eller tjudring icke får ske på ett plågsamt sätt avses att förbjuda användande av grimma, klave, rep, rem eller dylikt, som på grund av

sin beskaffenhet lätt kan förorsaka djuret skavsår eller liknande. Vidare avser stadgandet att motverka bindning av djur sålunda, att djuret tvingas intaga en för detsamma onaturlig ställning. Framför allt skall därvid uppmärksammas, att djuret kan hålla huvudet i naturlig höjd och att underlaget är någorlunda jämnt. Även vid tjudring avses att genom ifrågavarande bestämmelse tillförsäkra djuret erforderlig rörelsefrihet. Viktigast torde därvid vara, att djuret icke hindras hålla huvudet i naturlig höjd och svänga med detsamma till skydd mot insekter. Stadgandet att djuret skall kunna komma i åtnjutande av erforderlig vila är främst avsett att garantera, att djuret, därest det skall stå bundet länge, t. ex. i ett stall, skall vara bundet på så sätt, att det kan lägga sig ned utan att mer än nödvändigt besväras av bindanordningarna.

För djur, som hållas å bete utan att därvid vara tjudrade, är det emellertid i vissa fall nödvändigt att vidtaga särskilda anordningar för att förhindra, att djuren, t. ex. genom att flöja över stängsel eller på annat sätt, avlägsna sig från betesmarken. Vissa av dessa anordningar äro av den beskaffenhet, att utredningsmannen funnit dem böra föranleda särskilt stadgande i förevarande sammanhang. De åsyftade anordningarna äro dels djurs förseende med s. k. klubbor, dels ock hållning av djur.

En klubba utgöres av ett på olika sätt format trästycke, som fästes vid djurets ben eller hals och som djuret alltså får släpa med sig. Klubbningen medför givetvis ett visst, ibland ganska avsevärt besvär för djuret. Erfarenheten visar dock, att med klubba försedda djur ganska snart anpassa sina rörelser efter hindret. Egentlig smärta eller nämnvärt obehag orsakar därför redskapet i regel icke och något förbud mot eller inskränkning i dess användande har med hänsyn härtill ej ansetts behöva stadgas.

Vid hållning inskränkes djurets rörelsefrihet på så sätt, att två av djurets ben förbindas med en rem el. dyl. Även härvidlag torde gälla, att djuret ganska lätt vänjer sig vid hindret. I vissa trakter förekommer emellertid s. k. nickhållning, som tillgår sålunda, att en rem eller lina fästes med den ena änden vid djurets huvud eller kring dess hals och med den andra vid något av dess ben, vanligen ett framben, och på sådant sätt, att djuret, om det vill hålla huvudet i naturlig höjd, måste lyfta det fjättrade benet från marken; sättes åter detta ben i marken, måste djuret böja ned huvudet. Givet är att denna hållningsmetod är ytterligt besvärande och plågsam för djuret. Som den dessutom är helt onödig anser utredningsmannen, att den bör förbjudas. Så har ock i den förevarande paragrafen skett genom stadgandet i första styckets andra punkt.

Vad åter angår de för betesmarks avstängande nyttjade stängslen lära ur djurskyddssynpunkt allenast taggtrådsstängslen kräva särskilt beaktande. Ur nämnda synpunkt skulle helt visst ett förbud mot användande av taggig stängseltråd vara motiverat, ty svårartade skador tillfogas årligen betande djur genom taggtråden. Härtill kommer en annan omständighet av icke mindre betydelse, nämligen den ekonomiska förlust, som dessa skador tillskynda djurägaren därigenom, att av taggtråd repade djurhudar betinga

ett väsentligt lägre pris än oskadade hudar. De sakkunniga ha upplyst, att denna förlust årligen uppgår till betydande belopp.

Ett generellt förbud mot användande av taggtråd som stängselmaterial kan emellertid enligt utredningsmannens mening av lätt insedda skäl icke komma i fråga. Däremot har det syntts utredningsmannen som om man genom vissa bestämmelser angående taggtrådsstängsels beskaffenhet skall kunna minska skadorna. Det är därvid att märka, att det övervägande antalet skador torde inträffa till följd av att djuren ha svårt att iakttaga sådana stängsel, som bestå av allenast störrar eller pålar med däremellan dragna en eller flera trådar. Livliga djur, såsom föl och unghästar, rusa därför ofta emot och trasa sönder sig å stängslet. Om stängsel av nu nämnd art göras mera i ögonen fallande, torde risken för skador bli avsevärt mindre. Lämpligen torde detta kunna ske på så sätt, att parallellt med och närmast under den översta tråden anbringas en slana. Stängsel av ifrågavarande slag uppsätts emellertid ofta för tillfälligt behov, t. ex. för att indela en betesvall i särskilda fällor, och det skulle särskilt i virkesfattiga trakter säkert bli alltför betungande för kreatursägarna om varje sådant stängsel måste förses med slanor. Därför torde en eventuell skyldighet att förse taggtrådsstängsel med slana få inskränkas till mera permanenta stängsel, förslagsvis sådana, som äro avsedda att begagnas under längre tid än sex månader.

De i förevarande avseende erforderliga bestämmelserna äro näppeligen av den art, att de böra inflyta i djurskyddslagen. Man synes därför lämpligen kunna förfara så, att såsom skett i andra stycket av 4 § i nämnda lag åt Konungen gives bemyndigande att meddela sådana föreskrifter angående stängsels beskaffenhet, som kunna erfordras i syfte att förebygga skada å djur, som hållas å bete. Dessa föreskrifter få sedan intagas i en särskild kungörelse. Förslag till sådan kungörelse ingår bland de av utredningsmannen utarbetade författningsförslagen. Någon ändring eller hänvisning i 5 § lagen om ägofred synes, därest man förfar på nu angivet sätt, icke vara erforderlig.

I detta sammanhang bör uppmärksamhet ägnas även de förhållanden, under vilka hundars rörelsefrihet begränsas. Helt allmänt kan därvid påstås, att ett mycket stort antal hundar både i städerna och på landsbygden icke få den motion de behöva. Ofta nog föreligga missförhållanden av den art, att vederbörande djur tillfogas ett med få avbrott ständigt fortgående lidande. Särskilt gäller detta flertalet bandhundar, vilka sällan få mera rörelse än vad en ofta alltför kort lina eller kedja tillåter. Men även i andra fall måste omständigheterna anses oeffter rättliga. De närmare detaljerna kunna vara särdeles skiftande; här må endast ytterligare nämnas det ingalunda sällsynta förhållandet, att en mindre nogräknad och ansvarskännande hunduppfödare eller någon annan, som utan erforderliga kvalifikationer drager vinning av hunden såsom modebetonat sällskapsdjur, förvarar ett avsevärt antal djur inom tämligen begränsade utrymmen och under sådana förhållanden i övrigt, att han icke med bästa vilja har möjlighet att giva djuren tillfälle till den rörelse de behöva. Särskilt som de i nu ifrågavarande avseende försummade hundarna i det kanske övervägande antalet fall ha då-

liga bostäder eller eljest behandlas illa — varför dock andra stadganden i djurskyddslagen söka råda bot — måste det anses berättigat att genom en särskild lagbestämmelse försöka komma till rätta med missförhållandena i fråga om hundars rörelsefrihet.

Det torde emellertid få anses olämpligt att meddela alltför snäva restriktioner eller mer detaljerade föreskrifter, även om därmed en högre verkkningsgrad säkerligen skulle uppnås. Liksom i många andra fall bör djurskyddslagen på denna punkt innehålla endast en allmänt hållen bestämmelse. I 4 § tredje stycket har därför föreslagits ett stadgande av innehåll, att hund, som hålles bunden eller innesängd, dagligen skall erhålla tillfälle till nödig motion genom tillgång till rymlig hundgård, genom rastning eller på annat lämpligt sätt. I nödfall torde den erforderliga rörelsefriheten kunna beredas hunden därigenom, att den lina eller dylikt, vari den är kopplad, med sin andra ände är rörligt fästad vid en vågrätt uppspänd lina på sådant sätt, att hunden utan ansträngning kan draga den nedhängande linan utefter den uppspända.

Ett påpekande därav, att gällande bestämmelser rörande hunds lösgående skola iakttagas även vid nu föreskrivet motionerande av hund, synes emellertid erforderligt och har därför intagits i det föreslagna lagrummet. Sådana bestämmelser finnas för närvarande mångenstädes meddelade jämlikt ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, § 5, enligt vilket författningsrum ägare av hund är pliktig att vid 2 till 20 riksdalers bot iakttaga vad magistraten med avseende å sådant kreaturs utelöpande i stad, till förekommande av olägenheter därav, förordnar. Av mera vidsträckt giltighet är jaktstadgans i 9 § meddelade föreskrift, att hund — med vissa, av jakt-rättsinnehavarens intresse betingade undantag — från och med den 1 mars till och med den 20 augusti skall hållas under sådan vård, att den förhindras löpa lös i mark där villebråd finnes. Löper hunden i strid med denna föreskrift lös, är jämlikt 29 § 5 mom. i stadgan hundens ägare eller innehavare förfallen till böter från och med 10 — vid återfall 20 — till och med 300 kronor. Dessutom må erinras om stadgandet i lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt, 22 §, enligt vilket hund, som löper lös i mark där villebråd finnes, kan för utlösen upptagas av jakträttsinnehavaren eller hans folk.

Agande av djur.

Den som tilldelar djur överdriven aga eller vid agande av djur använder uppenbart olämpliga metoder — t. ex. slår djuret med en stör eller metallkätting — gör sig givetvis skyldig till överträdelse av den i 1 § av förslaget meddelade allmänna regeln om djurs behandling, därest tilläventyrs icke agan är sådan, att den måste betecknas såsom uppenbart grym misshandel, då allmänna strafflagens djurplågeriparagraf träder i funktion.

Oberoende härav har det emellertid synt utredningsmannen önskvärt att genom särskild bestämmelse i djurskyddslagen söka motverka, att för ut-

delande av aga använda föremål förses med sådana inrättningar, som väl förhöja effekten av slagen men vilka samtidigt tillfoga djuret onödigt lidande eller sår. I 5 § har därför föreslagits förbud mot att tilldela djur slag med sådana föremål, där metallbeslag, taggar, större knutar eller andra särskilt hårda, vassa eller utstående delar av tillhygget eller vidfästade föremål kunna befaras medföra, att utdelade slag få en ur djurvänlig synpunkt icke önskvärd effekt. Ett sådant förbud kan antagligen bidra till att så inrättade redskap för aga så småningom komma ur bruk. Ett snabbare realiserande av sistnämnda önskemål skulle man kanske ernå genom att förbjuda innehav av på nu ifrågavarande sätt utrustade piskor eller andra föremål, som måste antagas komma till användning vid utdelande av otillåten aga. Ett sådant utsträckt förbud skulle säkerligen även medföra ett underlättande av åklagarens bevisföring i åtskilliga fall, men det torde å andra sidan — med hänsyn till de förhållanden, som inom lantbruket råda beträffande bland annat förbrukade föremål av olika slag — kunna befaras bli antingen ineffektivt eller oskäligt strängt. Av denna anledning har ett dylikt förbud icke upptagits i förslaget.

Upphängning av djur.

Upphängande av levande djur vid någon kroppsdel torde inom riket numera förekomma — förutom vid behandling för sjukdom — huvudsakligen allenast vid slakt och vid vägning av fisk. Metoden måste karakteriseras såsom innebärande en rå och vanligen även plågsam behandling av djur, vilken bör förbjudas. Så har ock skett genom bestämmelse i 6 §. Under förbudet faller såväl sådant upphängande, där en krok eller dylikt stickes igenom kroppsdel, som ett förfarande, där en rem, ett rep eller dylikt fästes kring densamma. Förbudet omfattar däremot icke ett tillfälligt lyftande av ett djur vid någon kroppsdel, såsom när man lyfter en gris i bakbenen eller en hund i nackskinnet.

Främst av hänsyn till vissa slaktmetoder har från förbudet gjorts uttryckligt undantag för djur, som före upphängandet fullständigt bedövats. Vidare har det ansetts nödvändigt att direkt utsäga, att förbudet icke har avseende å upphängning vid operativt ingrepp eller annan behandling för sjukdom.

Överansträngning.

Ehuruväl man i fråga om utnyttjandet av djurs arbetsförmåga synes ha anledning till det omdömet, att jämväl på detta område numera större hänsyn tages till djurvänliga synpunkter, lämna förhållandena därutinnan ännu mycket att önska. Särskilt torde detta vara fallet i de norra skogsområdena. Det har därför syntts av behovet påkallat att bland de föreskrifter, som giva särskilda regler för behandlingen av djur, upptaga ett stadgande om förbud att överanstränga djur. I detta stadgande, 7 § i förslaget, har det därvid ur bland annat bevissynpunkt befunnits lämpligt att skilja mellan djurs an-

vändande till å ena sidan arbetsprestation, vars utförande överstiger djurets krafter, d. v. s. en prestation som djuret helt enkelt icke orkar med, och å andra sidan arbetsprestation, vilken för djuret medför överansträngning. I det förra fallet lär förbudet innebära, att ansvar kan ådömas den som sålunda använt djuret, oavsett om djuret tillfogats någon skada, i det senare fallet åter torde erfordras särskild utredning därom, att djuret lidit men av det för tunga arbetet. Stadgandet innehåller vidare en erinran därom, att vid bedömandet av djurets arbetsförmåga hänsyn skall tagas till möjligen förekommande kraftnedsättning hos djuret, vare sig nu denna beror på ålderdom, trötthet, sjukdom eller annan orsak.

Djurs medverkan och förevisande vid vissa tillställningar.

Den nu rådande, vidsträckta friheten att i undervisnings- och framför allt förströelsesyfte förevisa djur i burar eller inhägnader eller vid vissa tillställningar ävensom att använda djur vid filminspelningar anses av mången böra om ej helt förbjudas så dock väsentligt inskränkas. Man anför därvid, att ett dylikt användande av djur är ägnat att för dem medföra svåra lidanden av fysisk och psykisk art. I främsta rummet gäller detta de vilda djuren.

Frågan om vilda djurs hållande i fångenskap har av utredningsmannen tidigare skärskådats ur vissa synpunkter, nämligen vid redogörelsen för innehållet i 2 §. Här torde allenast vara att tillägga, att ehuru det visserligen icke kan förnekas, att fångenskapen, särskilt i dess begynnelse, måste för många vilda djur antagas medföra psykiskt lidande, detta dock får anses vara övergående och i varje fall icke av den art, att dess förekomst kan tagas till intäkt för ett förbud mot djurs hållande i burar och inhägnader. Detta givetvis under förutsättning *dels* att alla möjliga åtgärder vidtagas för att göra tillvaron för de ifrågavarande djuren så dräglig som det över huvud taget är möjligt, *dels ock* att djurets hållande i fångenskap tjänar ett förnuftigt ändamål.

Vad åter angår frågan om djurs medverkan och förevisande vid vissa tillställningar kan väl även häremot riktas invändningen att djuren därvid tillfogas psykiska lidanden. Dessa torde dock i huvudsak ha sin grund i den behandling i fysiskt avseende, som ifrågavarande djur få undergå, och ett av huvudargumenten mot att tillåta sådana förevisningar och tillställningar är också, att de orsaka djuren fysiskt lidande.

Härvidlag synes man enligt utredningsmannens mening böra fastslå, att därest en tillställning förorsakar djuret avsevärd direkt smärta, utgör denna omständighet ett avgörande skäl för tillställningens förbjudande. Detsamma bör givetvis gälla även fall, där djuret lider påtagliga och svåra psykiska lidanden, såsom ren ångest. Däremot torde rimlig aga och måttlig svält samt liknande förfaranden gentemot djuret få anses tillåtna. Bestämmelser i detta ämne hava intagits i förslaget 8 §.

Ett annat argument mot vissa djuruppträdanden är, att djurens dressyr innebär djurplågeri. Hur därmed förhåller sig torde vara svårt att tillför-

litligen utreda, bland annat på den grund att obehöriga och följaktligen ojäviga personer sällan få närvara vid dressyr. Att bortsett från måttlig äga förutsätta misshandel av de djur, som skola dresseras, torde icke utan vidare vara berättigat. Erfarenheterna från de former av dressyr, som bestå i inkörning eller inridning av hästar eller uppfostran av hundar, synas närmast medge slutsatser i motsatt riktning, när det gäller tama djur. Även vad vilda djur beträffar torde det icke få anses uteslutet, att goda dressyrresultat uppnås med en relativt välvillig behandling, även om dressyren ofta nog på grund av djurens vildhet åtminstone i början torde behöva tämligen kraftigt verkande medel. Det nu ifrågavarande argumentet — som visserligen får anses med visst fog påverka mången i riktning mot den ovan berörda avvissande inställningen mot åtskilliga former av djurförevisning o. dyl. — torde därför böra fränkännas betydelse för frågan om tillställningarnas förbudande. Ett tillgodoseende av de sålunda föreliggande motstridiga intressena synes emellertid utredningsmannen kunna ske på så sätt att man stadgar förbud mot sådan dressyr, som bibringas ett djur i syfte att detta skall kunna förevisas m. m. och som medför avsevärt lidande för det dresserade djuret. Förbudet synes i avseende å det tillfogade lidandets grad lämpligen böra vara lika omfattande som det nyss berörda förbudet mot vissa tillställningar. I förslaget har det därför infogats i 8 §.

Vad beträffar möjligheterna att övervaka efterlevnaden av ett dylikt förbud vill utredningsmannen erinra om föreskrifterna i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, § 13, och kungörelsen den 10 juni 1932 ang. tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan, enligt vilka författningar polismyndighetens tillstånd till djurförevisning skall avvaktas efter anmälan om tillämnad föreställning, varjämte det är förbjudet att, innan tillstånd meddelats, utlämna inträdeskort, fordra, begära eller mottaga avgift (jfr även kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlännning att här i riket giva offentlig föreställning m. m.). Möjligheterna till kontroll komma att ytterligare ökas, därest utredningsmannens förslag om en särskild djurskyddsinspektion genomföres. Enligt detta i det följande närmare utvecklade förslag skall nämligen polisman och djurskyddsinspektör m. fl. beredas tillträde till, bland annat, lokal där djurdressyr pågår eller dresserade eller under dressyr varande djur eljest befinna sig.

Slutligen har mot vissa tillställningar riktats anmärkningen, att djur, som användas därtill, åsamkas fysiskt lidande genom trånga och osunda bostäder samt dåligt underhåll. Häremot invändes, måhända, att djurskyddslagens allmänna bestämmelser i fråga om stallrum och underhåll äro tillräckliga att förebygga missförhållanden. En sådan argumentering lär dock icke för alla fall vara hållbar. Den tanke, varpå den nu gällande menageriförordningen vilar, nämligen att djur, som kringföras till förevisning, så ofta utsättas för lidanden, att all menageriverksamhet bör förbudas, synes fortfarande äga full giltighet. Överhuvud kan sägas, att allt kringförande av djur till förevisningar o. dyl. medför stor fara för att djuren på ett eller an-

nat sätt utsättas för umbäranden. Det undantag från menageriförordningens förbud, som hittills gällt för cirkus- eller liknande föreställningar, lärer dock fortfarande böra bestå, emedan det kan antagas, att de uppträdande djuren, särskilt med de möjligheter till övervakning, som en djurskyddslag kommer att erbjuda, skola erhålla relativt tillfredsställande stallrum, tillräckligt med foder och vatten samt god vård. Det bör emellertid såvitt möjligt förhindras, att menageriförbudet kringgås med hjälp av denna undantagsbestämelse.

Förslagets 9 §, som innehåller bestämmelser motsvarande menageriförordningens 1 §, har därför givits en i förhållande till sistnämnda författningsrum avvikande lydelse. Först må framhållas, att även förevisning, som ej sker mot betalning, har ansetts böra förbjudas. Vidare har det åsyftats att ännu skarpare framhålla, att endast de djur, som förevisas i huvudsaklig avsikt att ådagalägga djuren bibragt dressyr, få visas, medan djur, som ej äro dresserade eller som eljest ej uppträda, icke få komma inför allmänhetens ögon. Till den ändan har föreskrivits, att förevisningen skall äga rum å därför avsedd arena eller annan därmed jämförlig, särskild plats. Således skall det i framtiden vara uteslutet att låta djur uppträda i den bur eller dylikt, där det eljest förvaras. Då alltså varje form av s. k. menageri i framtiden blir förbjuden, har ordet menageri, såsom förande tanken på något som tillåtes existera inom riket och såsom i övrigt varande överflödigt, ej upptagits i lagtexten.

Från detta stadgande synes emellertid det undantaget böra göras, att det fortfarande skall vara tillåtet för cirkusföretagen att låta allmänheten besöka djurstallarna och även där se de uppträdande djuren. Dels torde det få anses rimligt att låta allmänheten bese ett djur såväl mellan som under dess uppträdanden, dels torde det vara av icke ringa värde att erhålla den kontroll över cirkusdjurens vård och behandling, som måste anses ligga i denna allmänhetens inspektion. Den föreslagna formuleringen torde utesluta ett kringgående av menageriförbudet. Det lärer nämligen icke möta någon större svårighet att konstatera, om de förevisade djurstallarna innehålla ett nämnvärt antal andra djur än dem som uppträda på cirkusarenan eller annan förekommande, särskild förevisningsplats.

I paragrafen föreslås slutligen, att förevisandet av cirkusdjur i stall eller annat förvaringsrum skall ske i anslutning till de egentliga föreställningarna. Således skall allmänheten äga besöka stallarna såväl under eller omedelbart efter en cirkusföreställning som tidigare på dagen.

Genom de föreslagna bestämmelserna i förslagets 8 och 9 §§ synes det utredningsmannen som om de djurskyddsvänliga synpunkterna i nu berörda avseenden skulle bli i tillräcklig grad tillgodosedda. Ett ytterligare inskränkande av möjligheterna att förevisa djur skulle däremot enligt utredningsmannens mening innebära ett icke önskvärt intrång i de intressen, som utgöra grunden till dessa företags uppkomst och fortvaro. Man synes nämligen icke kunna bortse från att åskådandet av djur i zoologiska trädgårdar och djurparker, av djur som medverka i filmer samt av dresserade djur i cirku-

sar i sig innefattar — förutom moment av förströelse och nöje — möjlighet att erhålla kännedom om djurens utseende, psyke, vanor och förmåga, som för de flesta människor icke står till buds på annat sätt och som i varje fall icke helt kan ersättas genom förevisning av bilder, museala anordningar o. dyl.

Handel med hästar inom riket.

Ehuru den ansvarslösa och med många lidanden för djuren förenade hästhandeln numera får anses hava — särskilt inom landets sydligaste delar — väsentligt minskat i omfång, torde sådan handel ännu förekomma i en utsträckning, som gör ett ingripande fullt berättigat. Det gäller härvidlag icke blott att skydda mer eller mindre uttjänata hästar från överansträngningar och umbäranden i samband med själva transaktionen. Ofta nog kunna lidanden för djuren uppstå på den grund, att köparen bibragt en felaktig föreställning om deras ålder och därför i god tro eller i förgelsen över att ha blivit lurad söker att av dem utvinna mer än deras krafter förmå. Av betydelse är även den visserligen icke djurskyddsbetonade synpunkten, att köpare av hästar böra i mån av möjlighet beredas skydd mot de så kallade »hästskojarnas» samvetslösa framfart.

Den lagstiftning, som sålunda bör genomföras, måste emellertid utformas så, att den legitima hästhandeln och hästuppfödningen icke beredes något avsevärt besvär, medan »hästskojarnas» näringsfång såvitt möjligt inskränkes. De två linjer, efter vilka lagstiftningen kan tänkas framgå, äro reglering av hästhandeln, särskilt i vad den avser otjänstbara djur, samt införandet av föreskrifter, tjänande till att göra det möjligt för köparen av en häst att bilda sig en tillförlitlig uppfattning om djurets ålder.

Vad först beträffar frågan om en reglering av hästhandeln, måste det anses lämpligare att, såsom föreslagits i 10 §, med vissa av de praktiska behoven betingade undantag förbjuda handel med hästar av viss beskaffenhet än att underkasta hästmarknaderna ytterligare restriktioner. Sistnämnda förfarande skulle nämligen icke drabba den hästhandel, som för närvarande äger rum annorstädes än å marknad, en synpunkt som med hästmarknadernas avtagande betydelse vinner i vikt. Det skulle även troligen vara att förvänta, att en ytterligare reglering av hästmarknaderna skulle få den icke önskade verkan, att allt flera hästaffärer förlades till andra platser än marknadsorterna, även om det då skulle bli svårare att skaffa köpare till de uttjänata eller eljest skröpliga hästar, varom nu är fråga.

Ett förbud mot handel med otjänstbara hästar till annat ändamål än slakt vilar på den uppenbarligen sunda principen, att en häst, som icke längre har eller kan beräknas återfå avels- eller bruksvärde, skall slaktas. Då ägaren av en häst icke torde kunna tvingas att nedslakta densamma, blott därför att den blivit otjänstbar utan först, som nedan i annat sammanhang vidare skall utvecklas, då dess otjänstbarhet enbart eller i förening med andra omständigheter orsakar den lidande, måste från nyssnämnda princip det un-

dantaget medgivas, att det skall stå en var fritt att av barmhärtighet behålla en otjänstbar häst. Principen kommer följaktligen endast att kunna tillämpas, då en dylik häst byter ägare. Även detta innebär ett ingrepp i äganderätten till hästen, men detta ingrepp har ansetts fullt motiverat av djurskyddsskäl.

En hästägares rätt till sitt djur lär emellertid få inskränkas än ytterligare såtillvida, som förbudet att avyttra häst till annat ändamål än slakt i regel måste gälla även häst, som icke för tillfället har avels- eller bruksvärde men som, måhända inom en nära framtid, kan beräknas återfå sådant värde. En annan utformning av nu ifrågavarande bestämmelse skulle nämligen göra skyddet för de uttjänta eller eljest otjänstbara hästarna tämligen illusoriskt och öppna möjlighet för en mindre nogräknad hästhandlare, som till arbetsbruk sålt en stadigvarande otjänstbar häst, att undgå ansvar genom att förebära, att han ägde en välgrundad förhoppning om hästens snara återställande till hälsa och krafter.

I den föreslagna 10 §, första stycket, har definitionen på otjänstbar häst avfattats sålunda, att djuret på grund av ålderdom, sjukdom, lyte eller oart icke lämpligen skall kunna användas såsom avels- eller bruksdjur. Det har syntts utredningsmannen lämpligare att allmänt stadga, att hästen på grund av ålderdom skall vara oanvändbar, än att föreskriva en viss åldersgräns, t. ex. tjuguaråldern. En sådan gräns torde nämligen få anses alltför schematisk: en häst kan säkerligen före tjuguaråldern vara utsliten, under det att många hästar ännu länge därefter bibehålla antingen ett högt avelsvärde eller en icke föraktlig arbetsförmåga. Stadgandet påverkas icke därav, att sådana bestämmelser införas, som inom en framtid göra det möjligt att med säkerhet fastställa en hästs ålder.

Förbudet är avsett att drabba handel med hästar; följaktligen falla därunder köp och byte, men ej andra laga fång. Det får vidare anses lämpligt att endast straffa den som avyttrar, d. v. s. säljer eller byter bort, den undermåliga hästen, medan köparen, respektive den som byter till sig hästen går fri. Skulle båda kontrahenterna kunna straffas, torde visserligen den »hästskojare», som förvärvade hästen i syfte att i sin tur avyttra den, kunna bli föremål för ingripande redan innan en andra affär kommit till stånd. För den mer respektable köparen kommer det däremot nog i allmänhet att ställa sig så, att han på grund av brist i det subjektiva brottsrekvisitet bleve — som ock torde vara rimligt — skyddad för straffpåföljd för sitt handlings sätt. Den föreslagna bestämmelsen synes emellertid i sin tillämpning bliva enklare och klarare.

Då vissa former av hästhandel äro av den art, att missförhållanden vid dem knappast kunna befaras förekomma, ha sådana handelsformer ansetts höra uttryckligen undantagas från det föreslagna förbudet. Detta gäller de fall, där häst mera är att betrakta som tillbehör till det väsentliga föremålet för en överlåtelse, t. ex. där ett jordbruk säljes eller där ett jordbruksinventariebestånd på en arrendegård i samband med arrendets övertagande byter ägare eller ock vid överlåtelse av en åkerirörelse. I dessa fall torde det visserligen ligga i den tillträdande ägarens intresse att försäkra sig därom, att i

överlåtelsen ingående hästar äro arbetsdugliga och i god kondition, men fall kunna säkerligen ofta förekomma, då en häst är tillfälligt sjuk eller då dess arbetsförmåga är av ålderdom väsentligen men ej helt nedsatt, så att den lämpligen endast bör få utföra lätta körslor, o. s. v. I sådana samt i mera tveksamma fall torde det få anses lämpligt, att den tillträdande utan särskild omgång kan få övertaga även djur, vilka i andra fall måhända eller med säkerhet icke skulle få byta ägare.

Slutligen torde det få anses önskvärt, att möjlighet till undantag — i enstaka fall — från nu ifrågavarande stadgande beredes, till synes lämpligen därigenom, att polismyndighet kan giva tillstånd till viss affär. Bland annat skulle genom ett tillståndsförfarande möjlighet öppnas att överlåta en häst, som lider av sjukdom men som med all sannolikhet kan väntas bli återställd, eller skulle samvetsgranna personer i tveksamma fall på detta sätt kunna skydda sig mot eventuella efterräkningar. Tillstånd synes kunna lämnas i de allra flesta fall, där köparen är en djurskyddsorganisation eller en för polismyndigheten känd person, mot vars djurvänlighet intet finnes att erinra. Däremot bör tillstånd icke få lämnas, därest det försålda djuret kan beräknas bli föremål för utförsel ur riket.

Till sist torde det i detta sammanhang vara på sin plats att påpeka, att ett utnyttjande av de möjligheter till inspektion genom veterinär och polis av kreatursmarknader och handelsstallar, som nu finnas eller som utredningsmannen ämnar föreslå, är av den största betydelse för bekämpandet av icke önskvärd hästhandel.

Vad åter rörer spørsmålet, huru det skall vara möjligt för en köpare att förvissa sig om en hästs ålder, torde till en början kunna utan vidare påstås, att den väg, som den förut omnämnda, vid 1938 års riksdag väckta motionen (II: 321) anvisar, nämligen att föreskriva åldersintyg vid hästförsäljningar, knappast är framkomlig. Dels skulle sådana intyg, om deras riktighet överhuvud kunde kontrolleras, antingen få formen av tämligen innehållsrika legitimationsböcker eller också behöva kompletteras med ett omständligt registreringsförfarande. Men även då skulle det antagligen vara tämligen lätt att genom olika åtgärder prestera oriktiga intyg och tämligen svårt att övertyga »hästskojare» om brottslighet härutinnan.

Däremot torde det få anses möjligt att — såsom framgår av det i anledning av nämnda motion av professorn Gerhard Forssell avgivna utlåtandet — genomföra ett enkelt förfarande för åldersmärkning av häst. Ett anbragt märke bör vara outplånligt, svårt att ändra och så litet i ögonen fallande som möjligt. Med hänsyn härtill är, såsom av de sakkunniga utan meningskiljaktighet vitsordats, brännmärkning å hästens hud avgjort överlägsen varje annan metod, i all synnerhet som smärtan vid själva bränningen måste betecknas som ringa. Det inbrända märket bör då utvisa de två sista siffrorna i djurets födelseårtal och lämpligen anbringas på hästens hals under manen eller alternativt på bakdelen. För kontrollens skull och för att säkerställa ett sakkunnigt utförande av bränningen bör märket åsättas av veterinär. Kostnaden för märkningen torde kunna hållas låg, dels genom att i

veterinärtaxan det särskilda arvodet för varje märkning bestämmes till ett lågt belopp, förslagsvis till 2 kronor, dels genom föreskrift att märkningen icke behöver ha ägt rum förrän under det kalenderår, under vilket djuret uppnått två års ålder. Genom sistnämnda bestämmelse torde man, utan att märkningens pålitlighet eftersättes, ha i görligaste mån garanterat möjlighet för djurägaren att vid premiering, kastrering, veterinärbesök eller annat tillfälle få den unga hästen åldersmärkt utan andra kostnader än nyssnämnda särskilda arvode. Detta gäller även inom de nordligaste landsdelarna.

Med ett sålunda utformat märkningsförfarande torde — förutom det skydd det skulle bereda många hästar och hästköpare — vara förknippat även den fördelen, att hästens ålder vid tagandet av en försäkring skall kunna säkert bestämmas. Metoden att bestämma en hästs ålder med ledning av nötningen å tänderna måste nämligen anses mindre tillförlitlig, redan då djuret är måttligt gammalt, och synnerligen osäker, då djuret närmar sig femtonårsåldern. Särskilt torde detta gälla hästar av nordsvensk ras.

Utredningsmannen har följaktligen — härutinnan livligt understödd av de sakkunniga — funnit att det nu angivna systemet med åldersmärkning av hästar såsom lämpligt och värdefullt bör införlivas med lagstiftningen. Härvid torde i djurskyddslagen, lämpligen som ett andra stycke av 10 §, böra föreskrivas, att häst före utgången av det kalenderår, då den uppnår två års ålder, skall förses med åldersmärke i den ordning Konungen bestämmer. Övriga föreskrifter torde kunna meddelas, förutom i veterinärtaxan, i en särskild kungörelse. Förslag till sådan kungörelse ävensom till ändring av veterinärtaxan ingå bland de av utredningsmannen uppgjorda författningsförslagen.

Export av hästar.

Allvarliga missförhållanden i samband med utförsel av hästar torde icke behöva befaras i annat fall än där djurens låga värde kan tänkas föranleda, att ägaren låter dem undergå en vårdslös och mer eller mindre plågsam behandling i stället för att vårda sig om dem åtminstone i den grad, som kan vara erforderlig för upprätthållande av djurens hälsa och krafter. Således torde endast utförseln av föl och otjänstbara hästar här behöva tagas i betraktande. Någon reglering av fölexporten lär emellertid för närvarande icke hava visats vara på något sätt erforderlig. Vad åter beträffar de otjänstbara hästarna, vilka enligt gängse inhemsk uppfattning böra gå till slakt, torde förhållandet få anses vara i viss mån annorlunda.

Den svenska exporten av slakthästar finnes icke statistiskt registrerad. Exportstatistiken rörande levande hästar skiljer endast mellan föl under ett år, hingstar och andra hästar. Då statistiken emellertid för varje land anger såväl antalet hästar som deras sammanlagda exportvärde, kan medelvärdet av till visst land under visst år utförd häst beräknas. I *bilaga C* anges för åren 1925—1936 dels omfattningen i antal och värde av den svenska exporten av andra hästar än nyssnämnda föl och hingstar, dels antalet till

olika länder exporterade sådana hästar och dels slutligen de utförda hästarnas genomsnittliga värden.

Av bilagan torde vissa slutsatser angående exporten av slakthästar kunna dragas. De låga medelvärdena för exporten till Danmark åren 1933 och 1934, till Tyska riket år 1931, till Nederländerna åren 1931, 1934 och 1935, till Belgien åren 1934 och 1935 samt till Frankrike åren 1931 och 1932 måste anses giva vid handen, att de utförda djuren till övervägande del bestått av slakthästar. I övrigt torde det föreliggande siffermaterialet icke medgiva slutgiltiga omdömen. Då ju utförseln av blott ett mindre antal relativt värdefulla djur i mer eller mindre hög grad höjer vederbörande medelvärde, lära åtskilliga av övriga siffror avse även export av slakthästar. I huvudsak gäller detta utförseln till Danmark, Tyska riket och Schweiz.

Vissa allmänna slutsatser torde emellertid ytterligare kunna dragas. Utförseln av slakthästar synes i viss, måhända huvudsaklig omfattning vara av mer periodisk karaktär. Sålunda förekom t. ex. år 1936 knappast någon slakthästexport. Man synes emellertid vara berättigad antaga, att exporten åter kan komma att ökas snart sagt när som helst. Vidare är det påtagligt, hurusom utförseln av levande hästar under senare år haft en bestämt sjunkande tendens, vartill en huvudorsak torde vara handelspolitiska åtgärder, som olika avnämreländer företagit. Detta förhållande ger anledning att vid ett eventuellt ingripande framgå med försiktighet, så att icke den berängda hästexporten än ytterligare hämmas.

Därest slakthästexporten finnes vara förenad med allvarliga olägenheter, torde det visserligen få anses berättigat att med lagstiftning söka avhjälpa dessa olägenheter, under förutsättning att detta kan ske utan att jordbrukets rättmätiga exportintressen trädas för nära. Härvid torde endast ett förbud mot utförsel av otjänstbara hästar, eventuellt i förening med ett licenssystem, komma i fråga. Härom torde följande vara att anföra.

I enlighet med den föreslagna 10 § skall en otjänstbar häst i regel ej få säljas till annat ändamål än slakt. Denna regel är helt naturligt avsedd att gälla även försäljning till export. Ett skäl, som visserligen icke får tillmätas avgörande styrka, för förbud mot varje export av otjänstbara hästar, vare sig till slakt eller annat ändamål, är att det eljest torde finnas vissa möjligheter att kringgå bestämmelsen i nyssnämnda 10 §. Detta kan nämligen ske därigenom att man under slaktdjursbeteckning säljer en häst, som rätteligen borde nedslaktas, till utrikes bruksändamål. Ett sådant förfarande kan vara frestande för hästägaren på grund av det högre pris, kanske avsevärt överstigande slaktvärdet, som i sådant fall kan beräknas bli betalt för djuret.

Även andra, från djurskyddshåll framförda skäl för ett förbud mot slakthästexport finnas. Främst torde bland dessa böra beaktas den omständigheten, att kontroll ofta nog saknas över de öden, som de i god tro exporterade slakthästarna gå till mötes. Under nu rådande förhållanden torde säkerhet icke kunna anses föreligga för att djuren alltid nedslaktas omedelbart efter framkosten till den utrikes bestämmelseorten eller i den närmaste ti-

den därefter. Därest alltså utförda slakthästar i nämnvärd utsträckning icke nedslaktas utan att först under längre eller kortare tid ha utfört arbete, måste exporten omöjliggöras eller underkastas en sådan reglering, att missbruk icke längre kunna förekomma. Detta måste i all synnerhet få anses vara fallet, där exporten sker till ett land, vars befolkning hyser en från allmän svensk uppfattning betydligt avvikande inställning till djur och djurbehandling och där följlaktligen det arbete, som en enligt svenska begrepp otjänstbar häst får utföra, kan beräknas ske under former eller förhållanden, som för det svenska rättsmedvetandet måste te sig främmande och fränstötande, för att icke säga upprörande.

De övriga skälen mot utförsel av slakthästar i levande tillstånd bestå däri, att transporten för de gamla och utslitna djuren innebära svåra lidanden och umbäranden, och däri, att slakten när den slutligen sker måhända försiggår under mindre humana former än i Sverige. Dessa skäl gälla varje utförsel av slaktdjur, ehuru de antagligen i ovanligt hög grad gälla hästar. Vad det första argumentet angår, kunna slakthästar i allmänhet anses befinna sig i sämre tillstånd än andra slaktdjur. Vidare sker slakthästexporten ofta till relativt avlägset belägna länder, varför resan blir längre. Beträffande det andra skälet torde kunna sägas, att i länder med för djuren avsevärt mindre förstående befolkning — och till sådana länder synas knappast andra slaktdjur än hästar utföras från Sverige — måste slakten beräknas bliva mindre humant utförd.

Det har ifrågasatts, att exporten av slakthästar skulle kunna ersättas med utförsel av dessa hästars kött, sedan djuren nedslaktats inom landet. Vore detta möjligt, kan det anses uteslutande lyckligt. Det bör dock påpekas, att även under senare år en tidvis icke alltför obetydlig utförsel av hästkött ägt rum. Det utförda köttet har nästan uteslutande varit färskt. Sålunda ha under åren 1925—1936 exporterats något över 800 ton färskt och endast drygt 6 ton rökt eller saltat hästkött till ett värde av något över 400 000 kronor, resp. omkring 5 000 kronor. Exporten har emellertid varit synnerligen ojämn. Större omfattning har utförseln endast haft åren 1925, 1926 och 1930, då till Norge utförts resp. 357, 82 och 46 ton till ett värde av resp. ungefär 220 000, 52 000 och 20 000 kronor, samt åren 1934 och 1935, då huvudsakligen till Belgien exporterats 188, resp. 139 ton för cirka 77 000, resp. 45 000 kronor. Under år 1936 utfördes endast 92 kilogram för 28 kronor.

Den av de nu anförda siffrorna ådagalagda föränderligheten även beträffande hästköttutförseln läser jämte kännedomen om de osäkra handelspolitiska framtidsutsikterna göra det fullt berättigat att påstå, att man icke vågar bygga på möjligheten att ersätta slakthästexport med hästköttexport.

Under beaktande av ovan anförda skäl har i 11 § i det föreliggande förslaget intagits en bestämmelse om hästexport. Enligt detta förslag skall utförsel från riket av otjänstbar häst vara förbjuden. Begreppet otjänstbar häst har beskrivits på enahanda sätt som i 10 §. Från utförsel förbudet skall enligt förslaget undantag kunna medgivas. Det kunde visserligen anses praktiskt, att ett sådant undantag medgäves av den myndighet som äger med-

delat tillstånd till utförsel enligt kungörelsen den 3 januari 1931 med vissa bestämmelser rörande utförsel av klövbärande djur och hästar till av mul- och klövsjuka smittat land, nämligen länsstyrelsen i det län, där exportören har sitt hemvist. Emellertid har utredningsmannen främst på grund av vikten av enhetlig bedömning av förekommande fall föreslagit, att det skall ankomma på Konungen att meddela tillstånd till utförsel av slakthästar. Huruvida den omständigheten, att utförsel av samma häst på grund av den nu föreslagna bestämmelsen kan komma att kräva tillstånd från såväl Konungen som av länsstyrelse, bör föranleda någon åtgärd i förenklande syfte, torde tills vidare kunna lämnas öppet.

Det torde få förutsättas, att Konungen kommer att meddela tillstånd till slakthästexport i sådana fall, där omständigheterna få anses utesluta djurplågeri. I nödfall torde även allmänna ekonomiska och handelspolitiska förhållanden få inverka på tillståndsprövningen. Vid tillstånd torde kunna knytas de villkor Konungen finner lämpliga.

Transport av djur.

Av den tidigare redogörelsen för de ifrågasatta reformerna på området för djurskyddslagstiftningen framgår, att behov föreligger att ur djurskyddssynpunkt reglera förekommande former av transporter av levande djur. I den mån en sådan transportform är mera allmänt förekommande eller kan tänkas medföra större fara för lidanden för de befordrade djuren, läres anledning förefinnas att göra regleringen mera utförlig. Sålunda torde för djurtransporter medelst järnväg och bil böra förefinnas bestämmelser, som genom tillräcklig utförlighet verka därhän, att dessa transporter som regel komma att utföras på vissa sätt och med iakttagande av vissa försiktighetsåtgärder. Härigenom skulle dessa transporter bli standardiserade till vissa former, som med största sannolikhet komma att utesluta nämnvärda lidanden för djuren eller åtminstone nedbringa dessa lidanden till ett minimum. Förutom djurskyddsintresset skulle härigenom tillgodoses även djurägarnas och djurtransportörernas berättigade intresse att genom vidtagande av vissa, relativt enkla åtgärder kunna skydda sig ej blott för efterräkningar i form av åtal för djurplågeri eller eljest ur djurskyddssynpunkt olämplig djurtransport utan även för tvivel att icke hava visat tillräcklig djurvänlighet.

Vid utformandet av de sålunda såsom erforderliga befunda stadgandena har utredningsmannen ansett det ur alla synpunkter lämpligast att bibehålla reglerna för djurtransporter å järnväg i järnvägstrafikstadgan. Bestämmelserna angående djurtransporter med motorfordon ha däremot funnits lämpligen böra meddelas i en fristående författning, bland annat på den grund att de, såsom i annat sammanhang framhålles, skola gälla även icke yrkesmässig trafik och därför icke gärna böra förenas med de ur annan synpunkt än djurskyddssynpunkten för sådan trafik givna föreskrifterna.

Härefter återstående, mera allmänt förekommande former av djurtransport äro — förutom landsvägsdrift, som väl näppeligen torde behöva underkastas

särskild reglering utan får bedömas efter djurskyddslagens allmänna regler, bland andra reglerna om användande av djur till arbetsprestationer — sjötransport och transport å icke motordrivna fordon. Något behov att utförligt reglera även dessa transportformer synes emellertid knappast föreligga. Vad sjötransporter av levande djur angår ha dessa under senare tider, framför allt i samband med motortrafikens utveckling, blivit allt mindre talrika och de äro i huvudsak inskränkta till sådana förbindelseleder, som på grund av naturförhållandena äro utan konkurrens från järnvägar och lastbilar. Det bör även beaktas att transporter till och från utlandet i avsevärd utsträckning äger rum förmedelst färjor, å vilka de djurlastade järnvägsvagnarna tagas ombord. Vad åter beträffar djurtransporterna med icke motordrivna fordon gäller även i fråga om dem, att framför allt biltrafikens utveckling minskat både deras antal och längd. Icke motordrivna fordon torde numera komma i fråga huvudsakligen för lokala och tillfälliga transporter, där en utförligare reglering ofta nog skulle medföra omgång och olägenhet för mången jordbrukare utan att därmed några större vinster för djurskyddet skulle vara att förvänta.

Utredningsmannen har följaktligen funnit det mest ändamålsenliga vara att i djurskyddslagen, såsom ock skett i 12 § i förslaget, fastställa de allmänna principer, som böra lända till efterrättelse vid varje transport av djur, där befordran med något slag av fortskaffningsmedel — i vilket uttryck landsvägsdrift icke torde kunna inbegripas — förekommer. Därjämte bör Konungen givas rätt att meddela närmare föreskrifter rörande transport av djur för de transportformer, där sådana föreskrifter kunna vara erforderliga.

De allmänna principer för djurtransport, vilka sålunda ansetts böra lagfästas, äro följande. Först och främst skall transportmedlet vara lämpligt för den transport varom är fråga. Härmed bör förstås, att transportmedlet skall vara så beskaffat, att transporten, om den utföres med iakttagande av endast normal aktsamhet, med säkerhet kan beräknas bliva en allenast normal påfrestning för ett därmed befordrat djur. I nära samband med denna regel står kravet på lämplig utrustning av transportmedlet, vare sig utrustningen är av fast eller mera tillfällig karaktär. Så böra krävas anordningar för underlättande av djurets lastning eller lossning, t. ex. en lämplig lastbrygga, därest en sådan anordning erfordras för att förebygga att onödigt lidande tillfogas ett djur vid de olika lastnings- och lossningstillfällena, som kunna komma i fråga. Men också anordningar för djurets skyddande under själva transporten bli i regel nödvändiga. Det kan därvidlag bli fråga om än att undvika stötar, skavning eller dylikt, t. ex. genom att man överkläder utstående hörn eller skarpa kanter eller sätter för springor, där ett djur kan befaras råka i kläm, än att skydda djur mot onödiga ansträngningar, t. ex. därigenom, att hållfasta väggar och avbalkningar samt pålitliga bindanordningar anbringas i ändamål att djuret icke skall behöva alltför mycket spjärna emot för att hålla sig kvar i sitt läge, eller därigenom, att man genom lämpligt strö söker mildra fortskaffningsmedlets för djuret tröttande skakningar. Det kan än vidare vara fråga om att t. ex. med en medförd

presenning skydda djur mot ogynnsamma väderleksförhållanden, såsom kyla, hetta, blåst eller nederbörd.

Ytterligare har föreskrivits, att djuret skall inlastas på lämpligt sätt. En lämpligt utförd inlastning förutsätter, att hänsyn tagits till ett flertal olika synpunkter, vare sig djuret lastats direkt i transportmedlet eller det innan lastningen placerats i någon låda eller bur eller i annat emballage. Så skall tillräckligt med utrymme beräknas för varje djur, varvid i avsevärd mån synes kunna tillämpas de ovan berörda synpunkterna vid bedömandet av ett stallrums lämplighet för sitt ändamål. Vidare skall inlastningen ha verkställts så, att djuret har tillräckligt stöd vid transportmedlets slingringar och ej kastas fram och tillbaka. Djurets uppbinding skall ha utförts så, att den icke i onödan besvärar djuret. Det lärers därjämte böra uttrycklingen stadgas, att djuret under färden skall erhålla foder, vatten och luft — särskilt vid sjötransporter får ventilationen icke försummas — i erforderlig utsträckning, nödig vård samt, där så lämpligen kan ske, tillfälle till behövlig vila.

Slutligen har föreskrivits, att transporten skall utföras med nödig försiktighet, varmed avses att förhindra, att befordrat djur genom överdådig framfart av olika slag utsättes för onödiga lidanden och ansträngningar samt ökade risker för olycksfall.

Kastrering.

Av vad som förekom vid det senaste tillfället, då frågan om intagande i lagstiftningen av regler för kastrering var på tal, framgår, att behovet av dylika regler allmänt vitsordades. Jämväl utredningsmannen, som kommit till den uppfattningen, att djurskyddslagen bör innehålla bestämmelser angående de närmare betingelserna för utförande av operativa ingrepp å djur i allmänhet, anser behov föreligga att närmare reglera kastreringen. I stort sett kan utredningsmannen därvid ansluta sig till de synpunkter, som framfördes av veterinärhögskolans lärarekollegium i det tidigare här ovan (sid. 51) återgivna yttrandet.

Enligt utredningsmannens mening bör således det ifrågavarande ingreppets utförande anförtros åt sakkunnig person, d. v. s. veterinär, i alla de fall, där icke jordbrukarnas eller andra djurägares berättigade intresse att ej utan vägande skäl behöva underkasta sig en sådan omgång med ty åtföljande kostnader förtjänar mer beaktande än djurskyddsintresset. Från huvudregeln att veterinär skall anlitas skola undantag alltså kunna komma i fråga dels i de fall, där operationen är föga smärtsam och där följaktligen djurskyddsintresset icke talar med någon större styrka, dels ock i de fall där ovanliga svårigheter och kostnader att anskaffa veterinär göra sig gällande vid varje kastrering.

Bestämmelserna om kastrering ha intagits i förslagets 13 §, enligt vilken som huvudregel gäller dels att, såsom nyss antytts, kastrering av djur skall företagas av veterinär, dels ock att operationen skall företagas under be-

dövning. Sistnämnda bestämmelse torde tarva att något närmare utvecklas, då det möjligen torde kunna ifrågasättas, om bedövningstvång behöves eller bör stadgas.

Det gäller härvidlag att mot varandra väga å ena sidan det obehag eller den plåga, som bedövningen kan medföra för djuret, och å andra sidan smärtan av det ingrepp som företages. Vad först angår smärtan av ingreppet torde operationen vara synnerligen smärtsam för hästar oberoende av åldern och, beträffande andra djur, för de äldre, medan för yngre sådana djur smärtnimmelsen kan anses vara mindre utpräglad. En bedövning åter synes som regel icke vara plågsam. Även obehaget av en allmän narkos — då man oftast måste räkna med en viss skräckreaktion på grund av den ovana lukten — torde såsom regel få anses betyda jämförelsevis litet i förhållande till den smärta, som undviks genom bedövningen.

Enligt vad utredningen givit vid handen behöva några betänkligheter ur kostnadssynpunkt icke hysas i fråga om införandet av bedövningstvång. Vid bedömandet härav måste det jämväl beaktas, att kastreringen som regel är en operation med ekonomiskt syfte, som företages å ett friskt djur blott för att göra detsamma mer värdefullt. Å andra sidan är merkostnaden för erforderlig bedövning tämligen måttlig. Enligt gällande veterinärtaxa utgör veterinärens extra arvode för utförd bedövning 2 kronor, vartill kommer kostnaden för bedövningsmedel, vilken kostnad dock är skäligen obetydlig. Tilläggas må, att kastrering av hingst eller större tjur enligt samma taxa kostar 5 till 8 kronor och av annat djur 1 till 4 kronor, allt utöver rådfrågningsarvode och resekostnadsersättning, där sådant förekommer.

Som ett ytterligare argument för införandet av ett lagstadgat bedövnings-tvång skulle kunna anföras, att det kunde tänkas utgöra ett stöd för den veterinär, som mot djurägarens mening önskade bedöva ett djur i och för kastreringen, eller för den djurägare, som motsatte sig veterinärens avsikt att verkställa operationen på ett obedövat djur. Detta argument torde emellertid i själva verket få tillmätas endast ringa betydelse. Den övervägande delen av den svenska veterinärkåren torde nämligen anse kastreringar böra i regel utföras under bedövning. De svenska djurägarna åter torde — även bortsett från den allmänna djurvänlighet, som i de flesta fall är förhanden — blott i sällsynta undantagsfall söka göra sin mening i fråga om en operations utförande gällande gentemot veterinärens sakkunniga omdöme.

Såsom förut antytts kan emellertid den nu angivna huvudregeln icke undantagslöst upprätthållas beträffande alla förekommande fall av kastrering. Till en början måste av praktiska skäl undantag göras för vissa yngre djur, vilkas känslighet för kastreringsoperationen kan antagas vara mindre utvecklad och vilka på denna grund och då en bestämmelse av motsatt innehåll skulle oskäligt betunga djurägarna skola få kastreras utan anlitande av veterinär och följaktligen utan anbringande av bedövning. Utredningsmannen har härutinnan funnit det ur olika synpunkter lämpligast att draga gränsen mellan de djur, vilkas kastrering regleras, och dem, vil-

ka må kastreras utan iakttagande av lagens bestämmelser, på sätt veterinärhögskolans lärarekollegium i sitt nyssberörda utlåtande föreslagit. Ifrågavarande reglering har följaktligen föreslagits att gälla dels häst, oberoende av ålder, dels ock annat djur över tre månaders ålder.

Det av kollegiet framförda förslaget, att kastrering av även äldre höns icke borde göras till föremål för någon reglering — vilket förslag motiverades med fåglarnas sannolikt mindre utvecklade känslighet samt den lätthet och snabbhet, varmed operationen kunde utföras — har däremot icke upptagits i förslaget. Tillräckliga skäl för ett sådant undantag synas nämligen icke föreligga, i all synnerhet som syftet med en kapunering icke torde förtjäna samma beaktande som det ändamål, för vilket kastreringar i allmänhet företagas.

I förslaget har emellertid vidare beaktats den omständigheten, att det i vissa fall kan vara oskäligt besvärligt och dyrbart att tillkalla veterinär för att kastrera ett djur. Detta gäller naturligen främst de glesast befolkade delarna av vårt land, där veterinärerna äro få och deras distrikt ibland mycket omfattande. Veterinärhögskolans lärarekollegium hade härutinnan föreslagit undantag dels för kastrering av ren, därvid även den omständigheten inverkat, att sådant ingrepp i allmänhet utfördes enligt en jämförelsevis smärtfri, av ålder brukad metod, dels ock för kastrationer i allmänhet i de nordligaste länen. Det första av dessa undantag har i förslaget kommit till uttryck i 13 § andra stycket enligt vilket kastrationsregleringen icke skall äga tillämpning å kastrering av ren. Även den till grund för det andra av de nu ifrågavarande undantagen liggande synpunkten har beaktats i förslaget, dock endast såtillvida att enligt 17 § Konungen skall äga förordna, att, bland andra, bestämmelserna om kastrering icke eller blott i vissa avseenden skola äga tillämpning inom viss del av riket. Denna bestämmelse är, såvitt nu är fråga, närmast avsedd att vara en beredskapsbestämmelse. Under nu rådande förhållanden torde nämligen undantag från kastrationregleringen knappast behöva meddelas för någon del av riket.

Kupering.

Kuperingsoperationer lära för närvarande företagas dels i avsikt att förkorta svansen å vissa djur, främst å hästar och hundar men även å får eller någon gång å katter, dels ock för att omforma öronen å hundar. Då såväl motiven till kuperingen som verkningarna av ingreppet äro olika för olika djurarter, torde de förekommande kuperingsmetoderna lämpligen böra behandlas var för sig.

Vad då först angår hästsvanskuperingen, äro de skäl, som åberopats för ett ingripande däremot, vare sig i form av viss reglering eller totalt förbud, delvis av ideell natur. Dessa skäl, som bottna i åsikten att ingreppet innebär ett våldförande av djurets naturliga skapnad och därför ett förfulande av detsamma, eller att kuperingen endast är en eftergift åt rådande mod eller

dylikt, torde visserligen böra i och för sig tillmätas värde. Såsom grund för i lanthushållningen mer eller mindre ingripande åtgärder mot operationen i fråga kunna de emellertid icke anses hava utslagsgivande betydelse. Skola åtgärder mot ingreppet företagas, torde de få grundas å den smärta och det obehag, som operationens utförande innebär, eller å de lidanden och besvärligheter, som djuret åsamkas av att efter operationen icke kunna rätt värja sig mot sina plågoandar ur insektsvärlden.

Vad det förstnämnda av dessa båda skäl beträffar lär det förhålla sig så, att en av sakkunnig person verkställd kupering som regel försiggår utan allvarligare lidanden för djuret, medan en icke fackmässigt utförd operation ofta nog tillfogar detsamma avsevärd smärta. Härav torde närmast kunna dragas samma slutsats, som utredningsmannen i det följande kommer till beträffande operationer i allmänhet, nämligen att de i möjligaste mån skola utföras av veterinär. Om alltså detta argument starkt talar till förmån för en reglering av kuperingarna av hästsvansar, synes det emellertid icke uteslutande kunna åberopas, när det gäller att förbjuda dessa operationer.

Vad åter angår det andra av de nyssberörda skälen mot bruket att kupera hästsvansar eller att kuperingen berövar hästen hans viktigaste försvarsvapen mot insekter, lär det argument främst tala för införande av kuperingsförbud, medan det däremot blott i andra hand synes kunna åberopas till stöd för reglerande föreskrifter för kuperingens företagande. I det förstnämnda avseendet vill utredningsmannen framhålla följande.

Särskilt under betesgång måste det anses innebära ett ofta till svårt lidande stegrat obehag för en häst att icke kunna freda sig mot stickande och blod-sugande insekter. Även om svansen icke utgör ett i allo verksamt skyddsmedel mot dessa insekter, är det dock ställt utom tvivel, att ett berövande av en större eller mindre del av nämnda kroppsdel i väsentlig mån minskar djurets förmåga att hålla insekterna på avstånd. Särskilt måste sådana kuperingar, som kvarlämna blott en kort stump av svanstången med en ofta nog tämligen obetydlig tagelväxt, anses medföra ett allvarligt framtida men och en orsak till ständigt återkommande lidanden. Även avelsdjur, vilka mer än andra hästar plåga kuperas, befinna sig ofta på bete eller eljest under sådana förhållanden att de ha behov av en tillräckligt lång svans för att kunna skydda sig mot sina plågoandar ur insektsvärlden. Ej heller synes det vara befogat att påstå, att en ej alltför kort kuperad svans med lagom utvuxet tagel utgör ett bättre insektsskydd än en okuperad svans. Dels kan en okuperad svans genom lämplig utkamning och eventuellt klippning lättare bibringas den för skyddsändamål mest verksamma formen, dels visar erfarenheten, att svanskuperingen mycket ofta åtföljes av kortklippning av det återstående svanstaglet. Det måste vid sådant förhållande anses effektivare att förbjuda kuperingen än att söka motverka dess menliga följder i nu ifrågavarande avseende genom bestämmelser, som reglera klippningen av svanstaglet.

De nu anförda omständigheterna ha syns utredningsmannen vara av så-

dan betydelse, att de ensamt för sig göra ett ingripande mot de ifrågavarande operationerna i form av förbud fullt berättigat, så framt icke synnerligen tungt vägande skäl befinnas tala däremot.

Ett skäl för fortfarande tillåten svanskupering, som mera allmänt brukar framdragas, är att genom kuperingen övervinnas olägenheterna av vanan hos särskilt ardennerhästar att »taga töm», d. v. s. lägga svansen ovan och omkring en eller båda tömmarna. Nämda ovana är emellertid säkert mycket överskattad av svanskuperingens försvarare. Det torde nämligen icke finnas skäl för påståendet, att ardennerhästar ha större benägenhet att taga töm än t. ex. hästar av nordsvensk ras, vilka i allmänhet äro utrustade med både långa och fylliga svansar. Ändock torde det vara ytterligt sällsynt, att svansen å en nordsvensk häst förkortas. Skälet ifråga synes därför icke inverka på den ovan intagna inställningen till svanskuperingen å häst. En annan sak är att det kan vara rimligt att, på sätt nedan vidare utvecklas, bereda möjlighet till undantag från kuperingsförbudet, därest den ifrågavarande ovanan utvecklar sig till en mera besvärande oart.

Som ett ytterligare skäl mot ett kuperingsförbud har man anført, att det samma skulle minska möjligheterna till export och alltså medföra menlig verkan för rikets hästuppfödare. Ej heller detta skäl synes utredningsmannen vara av den art, att det i och för sig bör få hindra ett eljest önskvärt förbud att kuperera hästsvansar. Det lär nämligen ingalunda få anses utslutet, att utländska köpare av svenska hästar — i detta sammanhang huvudsakligen djur av ardenneras — lika gärna skulle tillhandla sig okuperade hästar, om de blott visste, att svenska hästar icke finge kuperas. Dessutom skulle ju alltid den utvägen återstå att efter exporten utföra ingreppet. Möjligheten att från svensk sida övervaka operationens utförande går dock då förlorad. Det förtjänar även påpekas att, såsom framgår av redogörelsen för den utländska lagstiftningen, i åtskilliga länder kuperingsförbud redan utfärdats, i ett fall i förening med förbud mot import av kuperade hästar.¹

Vad åter införseln beträffar torde för närvarande anledning saknas att befara en ökad import av hästar av främst ardenneras blott på den grund, att utländska hästar skulle kunna erhållas kuperade och följaktligen av ytligt dömande köpare anses överlägsna de inom landet uppfödda, okuperade hästarna. Skulle emellertid en sådan tendens uppstå, torde den lätt kunna motarbetas genom ett importförbud i fråga om kuperade hästar, varifrån undantag skulle meddelas blott för värdefullare avelsdjur. Sådana undantag torde alltid kunna beviljas, då det icke med fog torde kunna misstänkas, att de hästuppfödare, varom det här kunde bli fråga, skulle på grund av att en hästs svans avkortats bedöma djuret fördelaktigare än vad dess egenskaper eljest borde giva anledning till.

Emellertid torde det icke få anses alldeles utslutet, att ett kuperingsförbud kan vålla den svenska hästexporten ett visst avbräck och sålunda tillfoga

¹ Den tyska djurskyddslagens förbud mot kupering av hästsvansar träder i kraft den 1 januari 1940. Någon bestämmelse om ikraftträdande av samma lags förbud mot införsel av hästar med kuperade svansar har däremot ännu icke meddelats.

främst den med betydande kostnader uppbyggda svenska ardenneraveln skada. Särskilt i betraktande av det svenska jordbrukets allmänna läge synes det därför önskvärt att i denna fråga framgå med viss försiktighet. Möjligheten att hästexporten kommer till skada har sålunda av utredningsmannen funnits böra föranleda till vissa undantag från ett allmänt kuperingsförbud. Hästar av ardenner- eller därmed jämförlig ras skola alltså få kuperas, om de äro uppfödda i avsikt att eventuellt exporteras. Vidare torde — om ock med stor tvekan — svanskupering få medgivas beträffande djur av nyss nämnd ras, vilket är avsett att användas till avel. Grunden härtill är den, att utländska spekulanter på yngre hästar därigenom få tillfälle att betrakta även dessa hästars föräldrar med flera under för uppköparna vanda förhållanden.

I förslaget ha bestämmelserna om kupering av svansen å häst upptagits i första stycket av 14 §. Bortsett från undantaget för häst av ovan angiven ras, som är avsedd till avel eller utförsel ur riket, skall enligt förslaget operationen få företagas blott i det fall att den sker till hävande av sjukdom eller oart hos djuret. Med oart avses, som ovan antytts, främst vanan att »taga töm». Vidare har det av skäl som ovan anförts befunnits nödigt stadga, att operationen skall utföras av veterinär och — i likhet med vad som föreslagits i fråga om kastrering — under bedövning. Härigenom vinnes den fördelen, att förekommande kuperingar bli utförda på för djuren skonammaste och för framtiden minst olämpliga sätt. Detta i förening med veterinärkårens ådagalagda olust att verkställa onödiga lyxoperationer kan förväntas medföra, att det i lagen lämnade medgivandet att låta kupera vissa hästar av främst ardenneras kommer att begagnas huvudsakligen i sådana fall, där verkliga exportintressen stå på spel.

Någon anledning att från bestämmelserna om hästsvanskupering undantaga viss del av riket eller att stadga lindrigare regler för kupering till hävande av sjukdom synes icke föreligga. Härvid kommer i betraktande bland annat angelägenheten av att förhindra, att bestämmelserna om hästsvanskupering kringås.

Vad härefter angår rådande sedvänja att kupera öron eller svans å hund måste man beteckna dessa förfaranden såsom rena lyxoperationer, vilka ej tjäna något för djurets brukbarhet praktiskt syfte. Till försvar för operationerna torde inga vägande skäl kunna anföras, medan däremot allvarliga erinringar kunna framställas mot desamma. Bruket att kupera vissa hundraser, i synnerhet då det sker beträffande öronen, måste anses innebära en osed, som bör motarbetas.

Härav följer emellertid icke med nödvändighet, att ett förbud att kupera öronen eller svansen å hund bör utan vidare införas. I olikhet med vad förhållandet är i fråga om hästsvanskuperingen, medför nämligen en kuperingsåtgärd av nu närmast föreliggande slag i regel inga framtida men för djuret. Vad särskilt beträffar svanskuperingen plägar denna operation i allmänhet utföras vid en ålder, då hunden endast i ringa mån känner

smärtan av ingreppet. Och för det fall att operationen utföres vid en mera framskriden ålder, kan man genom ett stadgande om bedövningstvång utsluta faran att djuret tillfogas lidande.

Gäller det åter kupering av öronen å hund, ställer sig problemet betydligt annorlunda. Även ett sådant ingrepp plägar visserligen företagas, medan djuret ännu befinner sig i späda ålder, och även i nu ifrågavarande fall torde smärtan av ett senare utfört ingrepp kunna avlägsnas genom bedövning. Här tillkommer emellertid det förhållandet, att öronkuperingen i regel icke kan anses avslutad i och med den första operationen. En efterbehandling, varvid öronen uppbindas och deras form kontrolleras och korrigeras, måste i allmänhet vidtaga. Denna efterbehandling medför ett icke obetydligt lidande även för en förhållandevis okänslig hundvalp, i all synnerhet som komplikationer, i allmänhet bestående i varbildning eller brand i delar av öronbrosket, relativt ofta tillstöta.

Å andra sidan torde böra beaktas, att ett förbud mot kupering av öron och svans å hund kan beräknas få ekonomiska följder för dem som uppföda hundar av sådana raser, där för närvarande nästan varje djur är kuperat och där okuperade exemplar av rasen i allmänhetens ögon icke te sig lika tilltalande som kuperade. Man får härvidlag utgå ifrån att, såvida icke allmänhetens inställning till kuperingsvanan dessförinnan avsevärt förändrats, vilket icke torde vara sannolikt, ett kuperingsförbud skall märkbart beskära avsättningsmöjligheterna för hundar av nu närmast ifrågavarande raser till förmån för andra, redan nu okuperade hundraser. Sådana verkningar skulle emellertid med säkerhet medfölja ett förbud mot hundsvanskupering i betydligt högre grad än ett förbud mot kupering av hundöron. Öronens utseende synes nämligen för totalintrycket av en hund spela en väsentligt mindre roll än det förhållandet, om svansen är lång eller förkortad.

Vid övervägandet av nu anförda omständigheter har utredningsmannen funnit det berättigat att förbjuda kupering av hundöron, medan kupering av svans å hund allenast underkastas viss reglering i syfte att tillförsäkra djuren en möjligast sakkunnig och smärtfri behandling. Bestämmelser i denna riktning ha i förslaget intagits i andra och tredje styckena av 14 §. Härvid innehåller lagrummets andra stycke bestämmelserna om kupering av svansen å bland andra djur hund. Sådant ingrepp må företagas endast av veterinär och under bedövning. Från denna föreskrift har undantag emellertid ansetts böra meddelas beträffande hund, som ej uppnått två månaders ålder. På grund av en så ung hundvalps mindre utvecklade känslighet torde det nämligen icke möta betänkligheter att lämna svanskupering å djuret helt oreglerad. Denna undantagsbestämmelse torde komma främst den organiserade hundaveln till godo.

Något annat undantag från bestämmelserna om kupering av svans å hund har icke ansetts böra komma i fråga.

Vad slutligen angår återstående förekommande kuperingar, nämligen kupering av svansen å huvudsakligen får och någon gång annat djur, t. ex.

katt, torde i princip kunna anföras, att då hunden är ett av de djur, vars känslighet är mest utvecklad, lär den för hundsvanskuperingar föreslagna regleringen icke böra av hänsyn till djurets känslighet skärpas, när fråga blir om lämpligaste sättet att utföra kupering av svansen å annat djur. Ej heller torde nu närmast ifrågavarande ingrepp medföra sådan fara för framtida men att därav motiveras en skärpning av nyssnämnda reglering. Tvärtom synes fårsvanskupering — som i allmänhet utföres på lamm som ännu ej uppnått två veckors ålder — vara av en viss nytta för djuret, då detta efter operationen blir lättare att hålla rent.

Med hänsyn till vad nu anförts har andra stycket i den föreslagna 14 § helt allmänt angivits avse kupering av svansen å annat djur än häst.

Egentliga operationer samt annan sjukvård.

Såsom utredningsmannen inledningsvis antytt torde det kunna sägas, att de svenska djurägarna i allmänhet behandla sina djur med omsorg och vänlighet, särskilt då djur som insjuknat eller skadats, och att de vanligen i erforderlig utsträckning anlita veterinär för vården av sådant djur. I de flesta fall lära även vederbörande försäkringsbolag kräva, att veterinär tillkallas. Undantag från nu angivna förhållanden förekomma dock, och i betraktande härav samt jämväl av de fall, där slentrian eller annan orsak föranleder en i bästa mening utförd, men i realiteten olämplig och för djuret direkt eller indirekt plågsam behandling, har utredningsmannen funnit det angeläget att till prövning upptaga — förutom frågan om omhändertagande av djur, varom mera nedan — spørsmålet, huruvida icke bestämmelser kunna införas, som, utan att pålägga jordbrukare och andra djurägare nämnvärd tunga, äro ägnade att garantera en möjligast sakkunnig och smärtfri behandling av sjuka eller skadade djur.

I första hand har därvid synts böra prövas den frågan, huruvida icke djurskyddslagen bör innehålla en föreskrift, att vid svårare sjukdomsfall hos ett djur dettas ägare eller eventuellt vårdare skall vara skyldig att tillkalla veterinär. Genom en sådan bestämmelse skulle troligen bästa möjliga garanti erhållas för att varje allvarligt skadat eller sjukt djur verkligen komme i åtnjutande av tillfredsställande vård.

En dylik skyldighet synes emellertid icke böra uttryckligen stadgas och detta av åtskilliga orsaker. Främst får härvid tagas i betraktande, att det måste anses synnerligen svårt att giva skyldigheten en omfattning, som icke medför mindre önskvärda följder. Behovet av veterinärvård kan nämligen icke sägas stå i någon bestämd proportion till de lidanden, som ett sjukt eller skadat djur måste undergå. Ibland kan det vara fråga om ganska smärtsamma yttre skador, vilka dock kunna botas genom en relativt enkel behandling som utan större vådor torde kunna anförtros åt en erfaren och djurvänlig djurskötare, ehuru det i de flesta fall torde vara lämpligt med veterinärtillsyn även å en sådan skada. I ett annat fall kan en sedermera svår-

artad och ödesdiger sjukdom börja under tämligen lindriga symptom. Det vill dock synas, som skulle det innebära ett alltför hårt ingrepp i djurägarens rätt om man fordrade, att han, även om han kunnat riktigt tyda dessa symptom, skulle vara skyldig inhämta veterinärs råd och ledning innan djuret begynt lida i avsevärd mån.

Ett annat viktigt skäl mot en lagstadgad skyldighet att tillkalla veterinär utgör kostnadsfrågan. Det lär icke utan mycket vägande orsaker kunna försvaras att ålägga de svenska djurägarna de kostnader, som kunde uppkomma i samband med veterinärbesök vilka tillkommit mot den samvetsgranne djurägarens övertygelse men på hans av hänsyn till en lagbestämelse dikterade begäran. Till annan ståndpunkt synes man ej heller komma därest man beaktar stadgandena i kungörelsen den 28 maj 1937 angående statsbidrag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård, enligt vilken författning vissa mindre bemedlade djurägare kunna erhålla statsbidrag med tre femtedelar dels av den del av veterinärrvodet, som överstiger sju kronor, dels ock av resekostnaden för den del av veterinärens resa, som faller utanför ett avstånd av tio kilometer från veterinärstationen.

När det gäller att giva sjuka och skadade djur veterinärvård, synes man därför huvudsakligen få lita till det föreslagna stadgandet i 3 § djurskyddslagen, att djur skall erhålla skälig omvårdnad — ett begrepp som torde få anses i sig innesluta jämväl viss sjukvård — samt till djurägarens eller djurvårdarens intresse att undvika förluster eller skadestånd genom att om varje djur taga den vård, som en förständig person kan finna lämplig. En rätt bedriven upplysningsverksamhet blir härvidlag även av betydelse. Genom allt detta kan dock naturligen aldrig fullständig garanti skapas för att sjuka eller skadade djur så snart som möjligt få den vård de behöva eller ock nedslaktas. De fall där så ej blir förhållandet torde få angripas med förutom strafflagsbestämmelsen om djurplågeri de i förhållande till gällande rätt väsentligt utbyggda bestämmelser om djurskyddsinspektion och omhändertagande av djur, som utredningsmannen ämnar föreslå.

Om alltså en sakkunnig vård icke lämpligen torde kunna framtvingas genom en positiv lagbestämmelse av ovan diskuterad karaktär, synes det utredningsmannen böra övervägas om icke ett bättre tillstånd i fråga om vården av sjuka och skadade djur skulle kunna uppnås på en annan tänkbar väg, nämligen genom ett stadgande som förbjuder vissa olämpliga eller presumerat olämpliga behandlingsmetoder. Även härvidlag måste emellertid synnerligt avseende fästas vid de djurägarens intressen av främst ekonomisk art, vilka nyss anfördes som skäl mot lagfäst skyldighet att vid allvarligare sjukdomsfall tillkalla veterinär. Dessa skäl synas utredningsmannen böra föranleda till att det ifrågasatta lagstadgandet inskränkes att avse allenast sådana fall, där behandlingen kan befaras medföra avsevärt lidande för djuret. Sålunda har det befunnits erforderligt att särskilja å ena sidan de fall, där behandlingen innefattar operativt ingrepp av nämnvärd betydelse och där följaktligen med tämligen stor säkerhet kan påräknas, att djuret tillfogas

avsevärt lidande, om det ej på sakkunnigt sätt bedövas, och å andra sidan de fall, där behandlingen är av annat slag och där sådant lidande för djuret endast behöver uppstå i vissa fall. Såsom operativa ingrepp utan nämnvärd betydelse ha då betraktats åtgärder till avhjälpande av smärre olycksfall, i huvudsak motsvarande de tillfällen, där ett i princip operativt ingrepp å en människa brukar företagas av vem som helst och utan bedövning.

I förslaget behandlar 15 § operativa ingrepp av nämnvärd betydelse och 16 § övriga behandlingsmetoder. Därvid ha från tillämpningsområdet för 15 § själfallet undantagits de operativa ingrepp, som regleras av andra stadganden i förslaget. Detta är fallet med — förutom de tidigare behandlade kastrering och kupering — vetenskapliga försök, d. v. s. vivisektion i vidsträckt mening, varom förslagets 18—20 §§ innehålla bestämmelser. Strängt taget avser följaktligen 15 § icke blott sådana operativa ingrepp, som ske i syfte att bota en sjukdom, skada eller oart hos djuret, utan även annat sådant ingrepp, vars syfte icke medför att det skall behandlas efter någon av de nyss uppräknade bestämmelserna. 15 § kan sålunda tänkas ha betydelse som beredskapslagstiftning, därest ett mod att företaga nu icke brukliga lyxoperationer skulle uppkomma.

Om förfarandet vid operativt ingrepp föreskrives endast, att åtgärden skall företagas av veterinär, varemot någon föreskrift om bedövning ej meddelats. Då operationerna i det övervägande antalet hithörande fall måste antagas ske för ändamål, som ur varje synpunkt äro tillåtna, och då beträffande frågan om bedövning huvudsakligen veterinära synpunkter spela in, synes veterinären icke på något sätt böra bindas i sin handlingsfrihet. Den svenska veterinärkårens allmänt djurvänliga inställning lärer ock få anses utgöra en tillräcklig garanti för att operativa ingrepp företagas på ett sätt, som i erforderlig grad besparar djuren lidande.

Regeln att veterinär skall utföra operativt ingrepp av nämnvärd betydelse torde emellertid icke alltid kunna upprätthållas. Tillfällen kunna alltid tänkas, vare sig av nödfalls karaktär eller icke, då ett anlitande av veterinär skulle medföra oskäligen kostnad eller tidsutdräkt. I 15 § ha sådana fall undantagits från huvudregeln. Dessutom har i 17 § ansetts böra meddelas den bestämmelsen, att Konungen äger förordna att, bland annat, vad i 15 § stadgas icke eller blott i vissa avseenden skall äga tillämpning inom viss del av riket. Sistnämnda bestämmelse avser det fall, att i någon del av riket på grund av långa avstånd och dylikt undantagen från den i 15 § meddelade huvudregeln måste beräknas bliva regel eller åtminstone så talrika, att det bland annat på grund av den ovisshet om rätta förfarandet, som i många fall skulle uppstå, måste anses oskäligt eller olämpligt att kräva huvudregelns iakttagande för blott en del av djurägarna.

Den föreslagna 16 § avser enligt sin ordalydelse behandling av djur, vilken företages i avsikt att bota sjukdom eller skada hos djuret och som ej består i operativt ingrepp av nämnvärd betydelse. Begränsningen av stadgandets tillämplighetsområde till att avse allenast sjukdom eller skada medför att utanför detsamma falla förekommande veterinär-medicinska behand-

lingsmetoder i syfte att häva oart hos ett djur. Såsom framgår av redogörelsen för bestämmelserna om kupering har visst fall, av behandling mot oart reglerats i 14 §. Vissa fall omfattas av stadgandena i 15 §. I övriga fall torde en reglering vara av ett tämligen tvivelaktigt värde. Bestämmelsen avser vidare endast sådan behandling, som kan befaras medföra avsevärt lidande för djuret, medan övriga behandlingsformer lämnats oreglerade, en begränsning vilken ovan framställts såsom betingad av främst djurägarens ekonomiska intressen. Huruvida gränsen mellan reglerade och oreglerade behandlingsformer på detta vis blivit uppdragen på lämpligaste sätt kan givetvis diskuteras. Enligt förslaget kommer huvudsakligen utvärtes behandling med mera handgripliga metoder att kunna motarbetas, medan ingivandet av olika slags medicin eller påläggandet av salvor och dylikt endast i undantagsfall torde komma i strid med lagrummet i fråga. Å andra sidan torde det vara ogörligt att anknyta gränsdragningen till sjukdomens eller skadans svårighetsgrad eller det lidande, som sjukdomen eller skadan förorsakar djuret. Ett stadgande av sådan innebörd skulle ju icke kunna tillämpas, med mindre tillförlitlig diagnos bleve ställd, och en dylik kan, särskilt vad angår sjukdom, oftast icke ställas förrän veterinär tillkallats eller åtminstone rådfrågats. Det torde därför vara tvivelaktigt, om en mer verkningfull bestämmelse kan åstadkommas utan att djurägarens intresse trädes för nära.

I 16 § har beträffande behandlingens utförande föreskrivits, att denna skall företagas av veterinär eller efter dennes anvisningar. Härmed torde alla berättigade krav hava tillgodosetts. Undantag har, i överensstämmelse med 15 §, meddelats för det fall, där tillkallande eller rådfrågande av veterinär skulle medföra oskäligen kostnad eller tidsutdräkt som kan äventyra behandlingens resultat. Likaså äger enligt 17 § Konungen förordna om undantag från nu ifrågavarande stadganden inom viss del av riket. Angående dessa undantag må hänvisas till vad ovan anförts.

Vetenskapliga försök å levande djur.

Å levande djur företagna vetenskapliga försök kunna utföras antingen i form av operativa ingrepp av nämnvärd betydelse, i vilka fall man plägar tala om vivisektion i inskränkt bemärkelse, eller ock förmedelst insprutningar, blodavtappningar el. dyl. Man talar då om vivisektion i vidsträckt bemärkelse. Vivisektion av det eller andra slaget torde för närvarande hos oss förekomma dels vid medicinska och naturvetenskapliga läro- och forskningsanstalter, såsom rikets universitet, karolinska mediko-kirurgiska institutet, veterinärhögskolan, Stockholms och möjligen även Göteborgs högskolor samt statens bakteriologiska laboratorium, statens farmaceutiska laboratorium och statens veterinärbakteriologiska anstalt ävensom ibland utanför dessa anstalters lokaler av till anstalterna knutna vetenskapsmän, dels vid åtminstone vissa större sjukhus och vissa av hushållningssällskapen inrättade laboratorier för efterforskande och bekämpande av tuberkulos och smitt-

sam kastning, dels också vid vissa läkemedelsfabriker samt dels slutligen vid enskilda kliniker samt — måhända — hos enskilda forskare.

Det lär icke kunna bestridas, att åtskilliga av dessa försök, särskilt de som kunna inrangeras under benämningen vivisektion i inskränkt bemärkelse, mången gång tillfoga försöksdjuren allvarligt lidande, som, objektivt sett, måste betecknas såsom djurplågeri. Visserligen torde hos oss vivisektionens utövare som regel bemöda sig att i möjligaste mån reducera detta lidande på så sätt att de företaga operationerna å bedövade djur och att de avliva djuren omedelbart efter det försöksresultatet uppnåtts. I en del fall omöjliggör dock försökets syfte sådan bedövning, ofta medger detta syfte ej heller att djuret avlivas förrän kanske en avsevärd tid förflutit från det operationen företogs. I viss utsträckning kan man nog även minska det lidande försöksdjuren ha att undergå därigenom, att till försöken nyttjas förhållandevis okänsliga djur, men ofta är ej heller detta möjligt. Såsom tidigare i annat sammanhang framhållits äro de kallblodiga ryggradsdjuren väsentligt okänsligare för smärtförmimmelser än däggdjur och fåglar. I än högre grad gäller detta de lägre kallblodiga djuren. Det torde nämligen härutinnan förhålla sig så, att redan hos relativt högt stående kallblodiga djur förmågan till medveten smärtförmimelse är synnerligen ringa, churuväl det på grund av den livliga reflexverksamheten kan te sig som vore förhållandet det motsatta. Å andra sidan äro apor, hundar, katter och hästar känsligare för smärta än de flesta andra djur.

Om alltså ur renodlad djurskyddssynpunkt starka skäl tala för ett inskränkande av i synnerhet vissa former av vetenskapliga försök å levande djur, så gäller å andra sidan, att vivisektionen utgör ett synnerligen värdefullt hjälpmedel för vetenskapen vid utforskandet och bekämpandet av sjukdomar hos människor och djur. Av vad utredningsmannen under överläggningarna med de sakkunniga inhämtat framgår, att redan en närmare reglering av vivisektionen lätt nog kan komma att bliva en black om foten för forskningens frihet och möjlighet till framåtskridande eller utgöra hinder för strävandena att snabbt bringa en verkningsfull hjälp vid sjukdomsfall av olika slag. I vilken mån vivisektion i det speciella fallet är nödvändig eller umbärlig, därom kunna endast medicinskt sakkunniga döma. Så mycket torde dock här kunna sägas, att vivisektionen i avsevärd utsträckning är praktiskt taget oundgänglig för vissa betydelsefulla grenar av vetenskaplig forskning. Att införa ett totalförbud mot vivisektion — vare sig i inskränkt eller vidsträckt bemärkelse — kan därför icke komma i fråga. Där emot synes det utredningsmannen vara av värde för den föreliggande intressekollisionens lösning, om man, där så är möjligt, söker reglera vivisektionen genom sådana föreskrifter, som utan att i nämnvärd grad inkräkta å vetenskapens frihet giva verksamma garantier mot onödigt djurplågeri.

Främst bör härvid behandlas frågan, huruvida man icke genom att införa ett stadgande, att vivisektion icke får utföras utan särskilt tillstånd, kan utestänga olämpliga personer från möjligheten att utföra plågsamma försök

på levande djur. Det torde visserligen förhålla sig så, att sådana försök för närvarande i vårt land till övervägande delen företagas av eller under överinseende av personer, som äro fullt lämpliga därtill och vilka, om tillståndstvång infördes, icke rimligen kunde förvägras tillstånd. Det synes emellertid ingalunda uteslutet, att ett tillståndstvång kan komma att avskära en och annan nu verksam men olämplig vivisektor från möjligheten att fortsätta sin verksamhet, och det lärer ännu mindre vara otänkbart, att en bestämmelse om tillståndstvång i en framtid kan komma att visa sig utgöra ett värdefullt vapen i kampen mot en icke önskad utbredning av vivisektionen. I det föreliggande förslaget har därför en sådan regel upptagits.

Från denna regel ha emellertid omfattande undantag ansetts böra göras. Dels måste nämligen den akademiska forskningen ovillkorligen bibehållas vid sin frihet, dels kan man även i andra fall med säkerhet förutsätta, att de personer, som komma att utöva vivisektion, äro lämpliga att utföra plågsamma försök på levande djur. Ur sistnämnda synpunkt har gränsen ansetts böra dragas mellan å ena sidan de personer, som samtidigt äro sakkunniga och handla under tjänstemannaansvar, och å andra sidan övriga personer. Undantag ha följaktligen meddelats dels för universitet, högskola eller därmed jämställt forskningsinstitut, som drives av staten eller understödes med statsmedel — bland vilka institut även statens bakteriologiska och farmaceutiska laboratorier samt statens veterinärbakteriologiska anstalt naturligen äro inbegripna — dels för av staten, landsting eller kommun drivet sjukhus. Vidare har undantag ansetts böra beviljas för hushållnings-sällskapens ovannämnda laboratorier såsom ur vissa synpunkter tämligen jämställda med några av de uppräknade institutionerna. Sålunda skall enligt förslaget tillstånd erfordras allenast beträffande enskilda sjukhus, läkemedelsfabriker, enskilda kliniker samt enskilda forskare.

På grund av att alltså vivisektion i de antagligen flesta fall, där den för närvarande utövas, fortfarande förutsättes skola få bedrivas utan särskilt tillstånd, har det ansetts lämpligt att i förslaget uppdelat bestämmelserna sålunda att i 18 § omnämnes vivisektion, vartill tillstånd icke behöves, varefter i 19 § behandlas sådan vivisektion, som icke må bedrivas utan särskilt tillstånd.

Då den reglering, varom nu är fråga, tvivelsutan bör omfatta även vivisektion i vidsträckt bemärkelse, har definitionen å begreppet plågsamt vetenskapligt försök på levande djur i 18 § angivits såsom »vetenskapligt försök, vilket består i operativt ingrepp, insprutning eller blodavtappning eller eljest är sådant, att det kan befaras medföra lidande för djuret».

Angående sist omnämnda försök stadgar förslaget i ett andra stycke av 18 § vidare, att försök skall utföras under överinseende av ledaren för vederbörande institution eller den avdelning därav, där försöket företages, och på hans ansvar. Härmed har åsyftats att hos dem som utföra de ifrågavarande försöken inskräpa, att försöken äro av så allvarlig och förpliktande karaktär, att de böra efter noggrann planläggning utföras av sakkunniga personer och enligt de bästa metoder vetenskapen erbjuder.

Stundom kunna förhållandena vara sådana, att ett vivisektionellt försök icke gärna kan utföras inom vederbörande institutions lokaler utan hellre bör förläggas annorstädes, såsom till ett slakthus eller, för att taga ett aktuellt exempel, till någon ort, där renskötsel bedrives. Ett sådant försök utanför institutionens lokaler skall enligt förslaget få företagas efter beprövande av dennas ledare. Något missbruk av en sådan rätt torde ej behöva befaras, bland annat av den anledningen, att det för en vetenskapsman måste vara lättare att arbeta inom en institution, där instrument och annan utrustning stå honom till buds i rikare mått än vad han rimligen kan medföra utom dess väggar.

Som ovan antytts innehåller 19 § den bestämmelsen, att om någon eljest vill utföra försök som avses i 18 §, skall han därtill hava särskilt tillstånd. Sådant tillstånd läser lämpligen böra meddelas av medicinalstyrelsen. Det har vidare föreskrivits, att tillstånd skall angiva försökens ändamål, plats för utförande av försöken ävensom art och antal av de djur, som få användas därtill. Härigenom synes det, utan att en alltför rigorös kontroll behöver försiggå, bliva möjligt för medicinalstyrelsen att i enlighet med sin övertygelse om de äskade försökens ändamål och värde hålla vivisektionen inom rimliga gränser utan att därför äventyra de resultat, som försöken skulle möjliggöra. Utredningsmannen har vidare ur olika synpunkter ansett lämpligt, att en omprövning av beviljade tillstånd äger rum med ej alltför långa mellanrum, och därför föreslagit att tillstånd skola meddelas allenast på viss tid, högst två år. När skäl därtill äro skall tillstånd kunna återkallas. Vidare föreskrives i 19 § att vid utförande av försök, varom här är fråga, skall vad i 18 § andra stycket stadgats äga motsvarande tillämpning.

Beträffande utförandet av de försök varom nu är fråga är det givetvis för- enat med svårighet att utforma sådana föreskrifter, som å ena sidan icke inkräkta på den vetenskapliga forskningens frihet eller eljest verka nedsät- tande på möjligheterna att nå det med försöket avsedda syftet och som å andra sidan kunna förväntas bli någorlunda effektiva. Vare sig dessa före- skrifter äro avsedda att i mån av möjlighet förhindra, att känsligare djur användas till vetenskapliga plågsamma försök, eller de söka genom före- skrifter om bedövning och avlivning av försöksdjuren bespara dessa onödigt lidande, måste, om icke forskningen skall bli lidande, meddelas undantag för alla de fall, där ett strängt iakttagande av föreskrifterna skulle äventyra eller omöjliggöra uppnåendet av försökets syfte. Det torde vidare vara ute- slutet att låta någon annan än ett försöks ledare avgöra, huruvida försökets syfte kräver, att undantagsbestämmelserna tillämpas eller icke. Slutligen måste det innebära en orimlig belastning för de vetenskapsmän, som utföra försök av ifrågavarande slag, att vara underkastade en mera regelbunden kontroll över det sätt, varpå försöken verkställas. En sådan kontroll läser det för övrigt knappast vara möjligt anordna på ett tillfredsställande sätt. Kontrollen skulle vara lika orimlig, antingen den utövades under försökens utförande eller efteråt, stödd på en för vetenskapen opraktisk och betung-

ande noggrann protokollföring av de utförda försöken. Som några allvarigare missförhållanden från svenska vivisektioner knappast kunna sägas ha påvisats, har införandet av närmare kontroll över försöken för närvarande icke ansetts böra komma i fråga. Den inspektion av särskilt försöksdjurens förhållanden före försöken, som kan anses önskvärd, synes däremot lämpligen kunna omhänderhavas av polisen och de föreslagna djurskyddsinspektörerna.

Om alltså en närmare reglering av försökens utförande eller kontroll därå har ansetts kunna underlåtas, har det emellertid befunnits lämpligt att djurskyddslagen angiver vissa allmänna principer, enligt vilka försöken skola utföras. Förslaget innehåller sådana allmänna regler i 20 § första stycket. Först och främst meddelas där den föreskrift, som ur djurskyddssynpunkt bör vara vägledande för varje plågsamt vetenskapligt försök på levande djur, nämligen att försöket skall utföras så, att därvid använt djur tillfogas så litet lidande som försökets syfte medgiver. Vidare gives en allmän regel, som avser att förebygga onödiga efterföljande lidanden för ett försöksdjur, då det nämligen stadgas, att om försöket innebär operativt ingrepp av nämnvärd betydelse eller det eljest kan befaras medföra avsevärt lidande för djuret, skall detta dödas så snart ändamålet med försöket uppnåtts. Från denna regel ha dock undantagits de fall, där de menliga verkningarna av försöket huvudsakligen upphört vid den tidpunkt, då försökets syfte uppnåtts.

Det har även befunnits erforderligt att till djurskyddsintressets fromma söka förhindra utförandet av sådana plågsamma försök, vilkas syfte icke kan anses berättiga, att djur tillfogas lidande. Vivisektionen kan ju försvaras endast därmed, att den är ett outhärligt hjälpmedel för vetenskapen. I den mån vivisektionen uppenbarligen icke kan förväntas ge andra resultat än dem, som redan uppnåtts eller som utan alltför stora svårigheter på annat sätt kunna uppnås, mister den sitt egentliga berättigande.

I 20 § andra och tredje styckena har denna synpunkt kommit till uttryck. Utredningsmannen har nämligen ansett, att vissa fall av vivisektion i inskränkt mening, alltså försök, som innebära operativt ingrepp av nämnvärd betydelse, icke äro av den vikt, att de böra få vidare förekomma å känsligare djur, varvid gränsen dragits mellan varmblodiga och kallblodiga djur. Enligt lagrummets andra stycke må sådant försök, som sker för forskningsändamål, sålunda företagas endast till utrönande av något för vetenskapen okänt eller osäkert förhållande. Det lär icke kunna anses innebära något otillbörligt intrång i den vetenskapliga forskningens frihet, om möjligheten att genom vivisektion ånyo ådagalägga kända och erkända förhållanden sålunda begränsas. Vidare får försök, som innebär operativt ingrepp av nämnvärd betydelse å varmblodigt djur och som sker i undervisningssyfte, företagas blott i sådant fall, där försökets ändamål icke lämpligen kan uppnås på annan väg, såsom genom användande av plansch, film, modell eller preparat. Med denna utformning lär bestämmelsen icke medföra nämnvärda olägenheter för den akademiska undervisningen.

I 20 § tredje stycket har intagits en bestämmelse om försök, vars syfte

är uppnående av teknisk färdighet. Då å ena sidan sådana försök mången gång få anses nödiga för det vetenskapliga arbetet men då å andra sidan försökens ändamål knappast kan sägas urskulda, att försöksdjur tillfogas nämnvärt lidande, har utredningsmannen ansett, att försök av nu närmast ifrågavarande beskaffenhet må företagas allenast på djur, som genom bedövning försatts i medvetlöst tillstånd. Av praktiska skäl har även denna bestämmelse inskränkts att avse blott varmblodiga djur.

Någon anledning att på motsvarande sätt inskränka andra former av plågsamma vetenskapliga försök å levande djur än vivisektion i inskränkt bemärkelse har däremot icke ansetts föreligga.

Vad beträffar de till vetenskapliga försök avsedda djurens vård och levnadsförhållanden, synas föreskrifter icke vara av behovet påkallade utöver vad som ovan föreslagits skola gälla alla djur.

Från djurskyddshåll har ifrågasatts, att särskilda föreskrifter skulle införas om bokföring av inköp av djur, avsedda för vivisektion. Sådana föreskrifter lära även vara motiverade därmed, att det förekommit att djur från stulits sina ägare och sedan sålts till vivisektion. Visserligen torde dylika oöfvlige tillgrepp mången gång möjliggöras genom en även ur andra synpunkter förkastlig underlåtenhet från ägarens sida att hålla behörig tillsyn över sitt djur. Då emellertid den föreslagna bokföringsskyldigheten icke behöver medföra nämnvärt besvär, om den utformas på ett enkelt sätt, har utredningsmannen ansett rimligt att i mån av möjlighet förebygga nyssnämnda brottsliga transaktioner, vilka mången gång kunna hårt drabba djurägaren, särskilt om han varit varmt fästad vid det honom frånstulna djuret.

I förslagets 25 § har därför stadgats, att den, som bedriver vivisektion, skall vara skyldig att föra särskild bok angående inköp av därtill avsedda varmblodiga djur. I boken skall angivas säljares namn och adress samt inköpta djurs antal, art och, i den mån sådan kan angivas, ras. Ytterligare krav torde icke behöva ställas på denna bokföring.

I likhet med vad som gäller beträffande sådan affärsbok, som omförmäles i förordningen den 28 maj 1918 angående handel med vissa begagnade föremål m. m., synes bok av nu ifrågavarande slag böra förvaras i tio år, räknat från dagen för sista inskrivningen, och på begäran företes för polismyndighet.

Särskilda regler om slaktdjur.

I ej obetydlig utsträckning lärer det förekomma, att slaktdjur, som införts till slaktinrättning, under väntan på nedslaktningen bli mer eller mindre försummade. Enligt vad bland de sakkunniga upplysts kan denna väntan ibland vara flera dagar, och det är givet att ett icke oväsentligt lidande tillfogas slaktdjuren framför allt genom deras placering i en för dem främmande miljö. Till avhjälpande av dessa olägenheter har utredningsmannen funnit det angeläget att genom särskilda bestämmelser söka såvitt möjligt

förkorta ovannämnda väntetid, i den mån detta kan ske utan att slakteridriften behöver störas.

I förslaget innehåller 21 § sålunda föreskrifter, åsyftande att bereda djuren snarast möjliga nedslaktning. Det har därvid ansetts lämpligt att giva de djur, som mest lida av att bliva försummade i ovan angivna avseenden, nämligen kalvar och får, förtursrätt till slakt såtillvida, att det stadgats att de skola nedslaktas snarast möjligt under den dag, då de ankommit till slakthus eller annat slakteri. Annat djur skall efter ankomsten till nu nämnd inrättning nedslaktas så snart sig göra låter.

De i 2 och 3 §§ av förslaget givna bestämmelserna om stallrum, foder, vatten och annat gälla självfallet även djur, som införts till slakt. En erinran härom i lagtexten skulle nog i och för sig vara befogad, då sistnämnda bestämmelser i främsta rummet åsyfta för fortsatt liv avsedda djur och allmänheten därför kan tänkas benägen att tillämpa samma bestämmelser *endast* på dylika djur. Då lagtexten emellertid icke ansetts böra tyngas av en dylik i själva verket ändock gällande bestämmelse, har utredningsmannen velat genom ovanstående påpekande fästa uppmärksamheten på att reglerna i 2 och 3 §§ hava tillämplighet även å ifrågavarande slaktdjur. Det lär sedan bli deras sak, vilka ha att öva tillsyn å efterlevnaden av djurskyddslagen, att förvissa sig om att nämnda regler också bli iakttagna.

Djurskyddsinspektion.

För närvarande förekommer på sina håll inom landet en av de frivilliga djurskyddsorganisationerna bedriven djurskyddsinspektion. Åtskilliga djurskyddsföreningar ha nämligen anställt särskilda inspektörer med uppgift att vaka över djurvård och djurbehandling å den ort, där föreningen eller en dess avdelning har sitt säte, samt ibland även å kringliggande landsbygd. I några fall äro dessa djurskyddsinspektörer av vederbörande länsstyrelse utrustade med förordnande såsom extra polisman.

Dessutom förekomma kommunala djurskyddsnämnder med uppgift huvudsakligen att leda husdjursskötseln inom vederbörande orter. Sådana nämnder tillsattes främst åren närmast före världskriget på initiativ av De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund till ett antal av omkring 300. Det har emellertid visat sig svårt att hålla dessa nämnders verksamhet vid liv, varför särskilt under senare år antalet alltmera nedgått. För närvarande torde högst inemot ett 30-tal sådana nämnder vara i verksamhet.

Man synes visserligen ha all anledning antaga, att ordningsmakten med sedvanligt nit kommer att övervaka efterlevnaden av de bestämmelser angående djurs vård och behandling, som redan äro meddelade eller som kunna komma att meddelas vid ett genomförande helt eller delvis av den föreslagna nya lagstiftningen. Ändock torde det vara befogat att ställa frågan, om denna övervakning kan beräknas bliva ur djurskyddssynpunkt tillfyllest eller om den icke lämpligen bör kompletteras med en särskild djurskyddsinspektion. Vid ett sådant övervägande bör emellertid fasthållas vid den tidigare

berörda, såsom grundläggande för djurskyddslagen angivna principen, att det främst gäller att motverka förekommande olämpliga seder och bruk i fråga om djurens behandling och även i övrigt påverka den allmänna opinionen i riktning mot ett humanare handhavande av djur. I sådant syfte bör en övervakande verksamhet huvudsakligen vara inriktad på meddelande av råd och anvisningar rörande djurens rätta behandling. Först i andra hand synes det böra ankomma på densamma att genom åtal och straff söka rätta dem som framhärda i sina förkastliga behandlingsmetoder eller som göra sig skyldiga till ett om sinnets råhet vittnande handlingssätt mot djur.

Ett polisngripande måste, även då det sker med varsamhet och urskillning, anses vara mindre lämpligt såsom normal form för meddelande av råd och anvisningar. Å andra sidan förmår de frivilliga djurskyddsorganisationernas upplysningsarbete endast på den personliga övertygelsens väg åstadkomma någon förbättring för djuren; vägrar någon att i enlighet med givna råd giva sina djur en bättre behandling, står djurskyddsorganisationen eller dess inspektör maktlös och måste lita till ordningsmakten. Den föreslagna djurskyddslagen bringar visserligen till stånd ett system av föreskrifter, vilka den som omhänderhar djur blir tvungen att efterleva vid risk för laga påföljd. Men, i all synnerhet som dessa föreskrifter av praktiska skäl ofta nog måst formuleras tämligen allmänt och sålunda lämna öppna en mängd av de frågor, som uppstå vid den i det dagliga livet förekommande behandlingen av djur, lär det alltid finnas ett flertal områden, där det ur djurskyddssynpunkt i längden mest verkningsfulla ingripandet sker genom ett organ, som under sitt meddelande av råd och anvisningar förmår uppträda med tillräcklig auktoritet.

Den sålunda erforderliga verksamheten synes kunna utformas efter i huvudsak två olika men dock ingalunda skarpt avgränsade principer, nämligen dels utifrån en på de olika kommunerna byggd organisation, dels såsom en utbyggnad av den nu existerande, av de frivilliga djurskyddsorganisationerna bedrivna inspektionsverksamheten. Däremot torde det icke vara lämpligt att på något sätt söka veterinärkårens såsom sådan medverka härvidlag eller att belasta hushållningssällskapens konsulentverksamhet med rena djurskyddsuppgifter, ehuru denna verksamhet ur djurskyddssynpunkt eljest måste tillmätas en mycket stor betydelse.

En kommunalt organiserad djurskyddsinspektion kan bestå antingen av särskilda djurskyddsnämnder, vilkas ledamöter var för sig eller tillsammans undersöka hithörande förhållanden, eller ock av särskilda djurskyddsinspektörer. När det gäller att avgöra, vilken form som är mest ändamålsenlig, synes kostnadsfrågan främst få tagas i betraktande. Det torde nämligen få anses uteslutet att för djurskyddsarbetets bedrivande kräva anslag av stat eller kommun annat än i mycket ringa utsträckning. Som exempel på anslag, vilka man kan förvänta skola i många fall beviljas, kan nämnas mindre kommunala anslag till vederbörandes resekostnader. Man lär vidare kunna beräkna, att en genom enstaka inspektörer utövad djurskyddsinspektion blir mindre kostsam än en sådan inspektion, som står under ledning av en

nämnd, antingen dess ledamöter var för sig tjänstgöra såsom inspektörer eller nämnden uppträder samlad. Kostnaderna torde kunna begränsas särskilt i sådana fall, där till inspektörer utses personer, vilka eljest hava anledning att syssla med förhållandena på de olika ställen där djur pläga förvaras, främst ledamöter i kommunernas hälsovårdsnämnder.

Det andra alternativet att organisera djurskyddsinspektionen, nämligen att utbygga den nu existerande, av de frivilliga organisationerna bedrivna inspektionsverksamheten skulle innebära, att dessa organisationer anställde ett antal särskilda inspektörer. Dessa borde då utrustas med polismans skydd och befogenhet, enär de icke i sitt uppträdande kunde tillgodoräkna sig den auktoritet, som ett kommunalt organ måste anses inneha. Deras verksamhetsområden finge i allmänhet beräknas bli betydligt större än en kommun. Man synes berättigad utgå ifrån att en organisation av detta slag skulle vid ungefär lika effektivitet ställa sig dyrbarare än en kommunalt organiserad djurskyddsinspektion och kräva ej obetydliga anslag såsom understöd till de djurskyddsorganisationer, vilka anställde inspektörerna.

Även om valet mellan de båda organisationsformerna skedde uteslutande ur djurskyddssynpunkt och alltså med bortseende från kostnadsfrågan måste nog den kommunala typen anses överlägsen. Att vara kommunal djurskyddsinspektör kommer antagligen i regel icke att innebära några större upppoffringar eller kräva alltför mycket tid. Man lär därför kunna beräkna, att till sådana inspektörer skola kunna utses personer med god kännedom om husdjursskötsel, vilka även i övrigt äro lämpade för uppgiften i ungefär samma grad som de, om vilkas medverkan de frivilliga djurskyddsföreningarna kunna försäkra sig. Båda organisationstyperna bli i fråga om effektivitet i hög grad beroende på vederbörande inspektörers intresse för sin uppgift, men det synes tvivelaktigt, om en helt frivillig organisation, där visserligen ett större renodlat djurskyddsintresse torde vara att påräkna, i längden kan utöva ett lika starkt inflytande som en på den kommunala självstyrelsen fotad inspektion.

Slutligen lär till förmån för en kommunalt organiserad inspektion kunna anföras, att den auktoritet som ett kommunalt organ i allmänhet får anses åtnjuta svårligen helt kan ersättas därav, att de av de frivilliga organisationerna utsända inspektörerna såsom ovan antytts utrustas med polismans skydd och befogenhet. Man synes fastmer vara nödsakad förutsätta, att sådana inspektörer mer än de kommunala skulle mötas med misstro och bristande förståelse.

I förslaget har därför föredragits den kommunala typen av djurskyddsinspektion. Det har sålunda i 22 § föreskrivits, att inom varje kommun skall utses en eller flera sådana inspektörer. Inspektör skall utses av hälsovårdsnämnden, eller, i vad angår kommun, där särskild hälsovårdsnämnd icke finnes tillsatt och således kommunalnämnden tjänstgör såsom hälsovårdsnämnd, av kommunalnämnden. Inspektör bör av ovan anförda skäl helst utses bland hälsovårdsnämndens, respektive kommunalnämndens ledamöter. Möjlighet har dock givits att till inspektör utse annan person, som dock

skall vara valbar till ledamot av nämnden. Denna möjlighet har särskilt avsetts för det säkerligen ofta inträffande fall, att någon för uppgiften särskilt lämpad och intresserad person finnes att tillgå utom nämnden. Uppdraget att vara djurskyddsinspektör har ansetts böra begränsas att gälla för fyra år såsom beträffande kommunala förtroendebefattningar i allmänhet är fallet.

Det torde icke behöva utsägas i lagtexten, att det naturligtvis står en kommun fritt att, om den så finner lämpligt, låta en eller flera djurskyddsinspektörer ensamma eller tillhopa med andra personer bilda en särskild djurskyddsnämnd.

Det har ovan antagits, att den sålunda föreslagna organisationen kommer att medföra endast obetydliga kostnader för kommunerna. Vid kollision mellan en kommuns ekonomiska intresse och djurskyddsintresset torde det senare få vika. Särskilt gäller detta skattetyngda kommuner. Det lär nämligen som regel vara möjligt att utöva mycken nyttig inspektion utan några som helst kostnader. Vidare har utredningsmannen förutsatt, att som regel inga krav på statsmedel skola behöva ifrågakomma. Möjligen bör man vid uppkommande behov av särskilt anordnade kurser för djurskyddsinspektörer kunna räkna med tillfälliga och förhållandevis obetydliga statsbidrag.

Det har vidare befunnits lämpligt att i lagen ange en djurskyddsinspektörs skyldigheter. Han skall, såsom förslaget är utformat, enligt nämndens anvisningar inom kommunen vaka däröver, att de till djurens skydd meddelade bestämmelserna vederbörligen efterlevas. Dessa nämndens anvisningar torde ej behöva göras särskilt utförliga. I de glesare befolkade delarna av landet, där en effektiv djurskyddsinspektion icke utan en del, kanske ibland rätt avsevärda kostnader för bland annat resor lär kunna åstadkommas, synes nämnden i sina anvisningar kunna inskränka inspektörens verksamhet till det ur ekonomisk och praktisk synpunkt möjliga. Även torde nämnden i anvisningarna lämpligen kunna dela kommunens område mellan olika inspektörer.

Ytterligare har bland inspektörens skyldigheter upptagits, att han särskilt skall ägna sin uppmärksamhet åt djurstallars beskaffenhet och djurs behandling och utfodring. Dessa förhållanden synas nämligen utgöra det tacksammaste objektet för hans verksamhet.

Slutligen har i det nu ifrågavarande lagrummet föreslagits, att djurskyddsinspektör skall till nämnden inrapportera av honom iakttagna missförhållanden och de åtgärder, han i anledning därav eller i övrigt vidtagit. En sådan rapport torde kunna ske helt formlöst men ändå vara av betydelse, såtillvida som nämnden därigenom hålles underrättad om djurens förhållanden och behov. Att djurskyddsinspektören har icke endast rätt utan även plikt att hänvända sig till polismyndigheten, därest han i sin verksamhet konstaterar förhållande som påfordrar polisingripande, torde utan särskilt stadgande vara klart.

Vid införande av en djurskyddsinspektion av den kommunala typen får det emellertid ej förbises, att den av de frivilliga djurskyddsorganisationerna

bedrivna upplysningsverksamheten dock är av synnerligen stor betydelse för ernående av bättre vård och behandling av djur. De hittillsvarande djurskyddsinspektörerna torde sålunda ha utövat en mycket värdefull verksamhet. Det måste förty anses önskvärt, att denna verksamhet även i framtiden kommer att bedrivas vid sidan om och i samarbete med den kommunala djurskyddsinspektionen. Därest någon för ändamålet lämplig person är villig att med råd och anvisningar främja djurskyddet i vårt land, lär hans arbete böra mottagas med erkännande. I synnerhet blir en sådan verksamhet värdefull, när den inriktas på särskilda förhållanden — gärna inom ett större område — vilka de kommunala djurskyddsinspektörerna icke rimligen kunna övervaka annat än i enstaka fall eller åtminstone icke systematiskt. Såsom den utan gensägelse angelägnaste uppgiften av detta slag må här framhållas inspektion av de förhållanden, under vilka de i skogsbruket sysselsatta hästarna ha att utföra sitt arbete.

Man synes emellertid icke utan vidare kunna utgå ifrån att den hittills frivilligt bedrivna inspektörsverksamheten kommer att fortsätta i sin nuvarande omfattning efter tillkomsten av en kommunalt organiserad djurskyddsinspektion. Ekonomiskt mindre bärkraftiga djurskyddsföreningar, som endast med stora ansträngningar och uppoffringar kunnat anställa en inspektör, torde i framtiden antagligen finna andra former av djurskyddsverksamhet mera väsentliga och därför nedlägga inspektionen. Dock lär alltid ett visst intresse för ytterligare rent frivilligt inspektionsarbete vara att påräkna, och detta intresse kan erhålla ett gott stöd av sådana lagstadganden, som inlemma detta frivilliga arbete som en värdefull del av övervakningen i fråga om djurs levnadsförhållanden och behandling.

I 23 § i lagförslaget ha dylika stadganden intagits. På begäran av djurskyddsorganisation — med vilken bestämmelse en önskvärd förhandskontroll synes kunna uppnås — skall nämligen länsstyrelsen äga godkänna lämplig person att vara djurskyddskonsulent. Detta namn har valts för att skilja vederbörande från djurskyddsinspektörerna, vilkas ställning och verksamhet är av delvis annat slag än konsulenternas. En djurskyddskonsulent har ansetts icke böra utan vidare erhålla polismans ställning, ehuru väl detta ofta blir lämpligast, men han har, som av det nedan sagda framgår, ändock vidlyftiga befogenheter. Djurskyddskonsulenten torde vid behov genom samverkan med djurskyddsinspektör kunna uppträda med ökad auktoritet, såvida han icke föredrager att anlita polisen. Det torde icke behöva direkt utsägas, att djurskyddsinspektör skall kunna godkännas som konsulent för ett större verksamhetsområde än den kommun, där han är förordnad som inspektör.

Djurskyddskonsulent äger enligt den i det föreslagna lagrummet intagna instruktionen i första hand att gå allmänheten tillhanda med råd och anvisningar angående djurs vård och behandling. Han äger emellertid också övervaka efterlevnaden av de föreskrifter, som meddelats till djurens skydd. Vidare har i instruktionen utsagts, att djurskyddskonsulent vid utövandet av sin verksamhet bör samverka med vederbörande djurskyddsinspektörer. Ett

gott samarbete härvidlag, särskilt i fråga om arbetets planläggning, synes kunna medföra avsevärda vinster i fråga om effektivitet och kostnadsbegränsning.

Som nämnts erfordras länsstyrelses godkännande av djurskyddskonsulent. Godkännandet bör lämpligen avse länet, respektive Stockholms stad, eller del därav. För verksamhet inom samma område må vid behov godkännas två eller flera konsulenter. Genom kravet att behov skall föreligga, har icke avsetts att annat än i undantagsfall begränsa konsulenternas antal. En konsulents verksamhet är helt frivillig, och det måste förutsättas att även relativt små områden kunna kräva insatser från mer än en konsulent. Det kan dock icke anses lämpligt med alltför många konsulenter på samma ort, särskilt om kommunerna äro förhållandevis små och djurskyddsinspektörerna följaktligen ha tämligen begränsade verksamhetsområden. Godkännandet som konsulent skall enligt förslaget meddelas för viss tid, högst fyra år. När skäl därtill äro, må förordnandet återkallas.

Oaktat tillkomsten av djurskyddsinspektörer och djurskyddskonsulenter synes möjlighet böra finnas för djurskyddsorganisationerna att erhålla polis- mans skydd och befogenhet åt personer, vare sig inspektörer, konsulenter eller andra, vilka i visst avseende och utan ersättning av allmänna medel hålla uppsikt över djurs vård och behandling. Särskilt i fråga om de ovan omnämnda hästarna, vilka användas till körslor i de stora skogsbygderna i olika delar av landet, torde med polis- mans befogenhet utrustade ordningsvakter för djurtillsyn kunna vara till god nytta. Det lär emellertid vara onödigt att härför skapa ett särskilt förfarande, då ett förordnande som extra polisman måste anses innebära en god lösning av problemet.

Lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket innehåller i 18 § den bestämmelsen, att vad i lagen finnes stadgat ej utgör hinder bland annat för att polisbevakning på enskild bekostnad anordnas vid visst företag, vid viss tillställning eller eljest i särskilt fall. I polisreglementet den 26 september 1925 för riket, 21 §, stadgas, att myndighet, som äger tillsätta extra befattningshavare vid polisväsendet, må meddela den som skall ombesörja i 18 § i lagen om polisväsendet i riket omförmäld, på enskild bekostnad anordnad bevakning (ordningsvakt) förordnande att utöva den för bevakningens ombesörjande erforderliga polisverksamheten. Sådant förordnande skall ange nämnda verksamhets art och omfattning ävensom under vilkens för- manskap ordningsvakten skall stå. Förordnande som nu sagts må ej meddelas annan än den, som prövas lämplig att utöva den polisverksamhet varom fråga är, och må när som helst återkallas.

Från djurskyddshåll har framhållits, att de flesta länsstyrelser icke vore villiga att förordna extra polismän med uppgift att hava tillsyn å djurskyddslagstiftningens efterlevnad, ehuru sådant förordnande ibland kunnat utverkas. Enligt förmenande skulle den främsta orsaken härtill ha varit ordalagen i det nyss refererade stadgandet i polisreglementet. Under senare år synas emellertid länsstyrelsernas betänkligheter härvidlag, antingen de berott på nu angiven orsak eller andra skäl, ha minskats.

Då utredningsmannen funnit gällande bestämmelser icke utgöra hinder mot att meddela förordnande som extra polisman åt personer, vilka ha till uppgift att övervaka djurs vård och behandling, har ändring i eller tillägg till dessa bestämmelser icke föreslagits. Med polismands befogenhet utrustad ordningsvakt för djurtillsyn har ock, som nedan vidare omtalas, upptagits bland de i 24 § i förslaget omförmälda, med vissa befogenheter utrustade personerna.

Utredningsmannen har vidare funnit erforderligt att i förslaget angiva icke blott vilka som skola utöva inspektionen och dessas uppgifter utan även omfattningen av den skyldighet att underkasta sig inspektion, vilken åligger en var som har hand om djur. Bestämmelserna härom ha intagits i 24 §.

Enligt detta lagrum skall en var, som äger, vårdar eller befordrar djur, vara skyldig att vid anfordran låta viss inspektion äga rum. Inspektionsrätt har tillagts polisman — en bestämmelse som torde vara erforderlig såsom komplement till gällande regler om husrannsakan — samt djurskyddsinspektör, djurskyddskonsulent och med polismands befogenhet utrustad ordningsvakt för djurtillsyn. Vidare har det ansetts ändamålsenligt att medgiva veterinär samma rätt. Inspektionsrätten skall enligt förslaget innefatta först och främst rätt att erhålla tillträde till stallrum, inhägnad eller annat ställe, där djur förvaras, samt vidare rätt att besiktiga, förutom naturligen stallrummet eller annat förekommande förvaringsrum, de djur, varom kan vara fråga, för djuren ifrågakommande foder och de föremål, vilkas beskaffenhet kan tänkas ha betydelse för djurens vård och behandling. I det föreslagna lagrummet ha dessa föremål angivits utgöra fordon eller annat transportmedel, varmed djur befordras, samt bindsle, sele eller redskap, som användes vid djurs skötsel, utnyttjande, uppfostran eller dressyr.

Polisingripande vid djurplågeri eller eljest lagstridig behandling av djur.

Lagen den 6 maj 1921 om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur har tillkommit i samband med bestämmelsen i 18 kap. 16 § strafflagen, att fängelsestraff för djurplågeri må ådömas, om djurplågeriet är av svår beskaffenhet eller omständigheterna eljest äro synnerligen försvårande, och får anses utgöra ett komplement till nämnda strafflagsparagraf. Därest nu tiden anses mogen att vid sidan av djurplågeriparagrafen införa en djurskyddslag med närmare föreskrifter angående djurs vård och behandling, torde jämväl kunna ifrågasättas, om icke lämpligen lagen om omhändertagande av djur bör utbyggas på motsvarande sätt. Härvidlag synes kunna komma i fråga dels att möjliggöra ett ingripande även vid fall, som ej kunna betecknas som djurplågeri av svår beskaffenhet, dels att möjliggöra ett ingripande i lindrigare form än ett omhändertagande, nämligen genom meddelande av föreskrifter angående djurs fortsatta behandling, dels

slutligen att giva även annan än de nu i lagen uppräknade polismyndigheterna rätt att ingripa.

Vid bedömandet av samtliga hithörande spörsmål synes man fortfarande böra hålla fast vid de två principer, som ligga till grund för den nu gällande lagen, nämligen att ett ingripande dels måste anses vara av så allvarlig karaktär, att det får företagas endast i klara och otvetydiga fall av lagöverträdelse, dels ock om möjligt bör med det snaraste bringas under domstols prövning, utan att den, mot vilken ingripandet skett, behöver vidtaga några mera omfattande åtgärder härför.

Vad först angår frågan huruvida ett ingripande skall få äga rum även i fall, som ej kunna betecknas som djurplågeri av svår beskaffenhet, lärer sakläget efter tillkomsten av en djurskyddslag vara helt annorlunda än förut. Medan tidigare endast om grymhet vittnande handlingssätt voro straffbara, komma nu även vissa tekniskt beskrivna handlingssätt att kunna straffas, emedan de beräknas medföra lidande för djuren. Det synes därför fullt logiskt, om möjlighet att ingripa, åtminstone i lindrigare grad, öppnas redan vid det tillfälle, då ett i djurskyddslagen förbjudet handlingssätt påbörjats, vilket kan beräknas leda till djurplågeri av sådan beskaffenhet som i och för sig motiverar ett ingripande.

Vidare torde det kunna sättas i fråga, om kravet att djurplågeriet skall vara av »svår» beskaffenhet för att berättiga ett ingripande är så lämpligt formulerat. Visserligen föreslås, såsom i annat sammanhang närmare utföres, ändring av 18 kap. 16 § strafflagen, vilken ändring bland annat borttager beteckningen »djurplågeri av svår beskaffenhet» såsom en straffskärpande omständighet. Följaktligen skulle möjligheten till ingripande icke längre vara bunden till straffmätningen, medan denna möjlighet för närvarande får anses vara begränsad till fall, som kunna tänkas motivera ett strängare straff än vad normalt plågar ådömas för djurplågeri. Oaktat detta måste det emellertid, särskilt om förfarandet får en lindrigare gestaltning än ett direkt omhändertagande, anses önskvärt att göra det möjligt att ingripa vid ett pågående eller befarat djurplågeri, som utan att direkt kunna kallas »svårt» dock är av allvarlig grad. I förslaget har därför det tidigare uttrycket »av svår beskaffenhet» utbytt mot beteckningen »av allvarlig beskaffenhet».

Ovan har framhållits vikten av att ingripande icke sker i oträngt mål utan endast i klara fall. Det torde emellertid därutinnan med fog kunna anmärkas, att det ofta kan vara tämligen svårt att avgöra, om ett visst, mot djurskyddslagen stridande förfarande kommer att medföra djurplågeri av allvarlig beskaffenhet. Härom kan då sägas, att det i allmänhet torde bliva förhållandevis enkelt att bestämma, huruvida ett visst förfarande strider mot djurskyddslagen eller icke. Ett klart lagstridigt förfarande, som kan befaras medföra allvarligt djurplågeri, synes utan tvivel motivera ett ingripande av lindrigare slag, även om djurplågeriet mot förmodan sedermera skulle ha visat sig vara mindre allvarligt. Gäller det åter ett så djupt ingrepp i djurägarens rätt som att djuret omhändertages, måste nog det allvarliga

djurplågeriet ha börjat, för att ingripandet skall vara fullt försvarligt. En motsatt lösning på denna punkt får nämligen anses innebära förhållandevis alltför stora osäkerhetsmoment.

Reglerna om ingripande vid fall av djurplågeri torde givetvis böra gälla även de fall, där fråga är om sjukt eller skadat djur. Dessa fall torde dock lämpligen dessutom böra regleras genom särskilda bestämmelser, varom ytterligare nedan i annat sammanhang.

Det har, såsom nyss antyddes, satts i fråga om det ej skulle vara lämpligt att möjliggöra ett ingripande i lindrigare form än ett omhändertagande, nämligen genom meddelande av föreskrifter angående djurs fortsatta behandling. Inledningsvis kan i denna del framhållas, att ett sådant ingripande redan under nu rådande förhållanden lär vara möjligt och även förekommer, nämligen i form av en tillsägelse av polisman. Någon egentlig förpliktande karaktär har en sådan tillsägelse dock som regel icke. Det kan emellertid väl tänkas åtskilliga situationer, där ett pågående eller befarat allvarligt djurplågeri har sin grund i t. ex. en stallbyggnads dåliga beskaffenhet, ett transportfordons bristfälliga utrustning, en seles olämpliga konstruktion eller dylikt, och där det innebär en onödig omgång att omhändertaga ifrågakommande djur, medan däremot en i viss bestämd form given föreskrift, som riktar sig mot djurplågeriets grund och alltså kan förväntas få jämväl framtida verkan, utgör en fullt tillräcklig och synnerligen lämplig form för ingripande. Vetskapen om att ett definitivt förbud eller annan sådan föreskrift kan utfärdas kommer även antagligen att i högre grad än för närvarande giva ökad auktoritet åt de övervakande organens preliminära, muntligen delgivna förbud eller anvisningar rörande djurs vård och behandling. Denna verkan kommer med all sannolikhet att ytterligare förstärkas om en skriftlig tillsägelse av nu ifrågavarande slag snarast möjligt bringas under domstols prövning i samband med ett åtal för djurplågeri eller eventuellt för överträdelse av djurskyddslagen. Enligt den andra av de ovan uppställda huvudprinciperna bör ju ock ett ingripande om möjligt med det snaraste bringas under domstols prövning, utan att den, mot vilken ingripandet skett, behöver vidtaga några mer omfattande åtgärder härför. Det synes vidare vara att ur praktisk synpunkt föredraga, att förfarandet i fråga om åtals anställande och om prövning i särskild ordning, därest målets handläggning skulle taga sin början först efter längre tid, blir utformat på huvudsakligen samma sätt, när det gäller meddelande av nu närmast ifrågavarande föreskrifter som när det gäller omhändertagande av djur.

Slutligen återstår frågan åt vem behörigheten att företaga ingripande av något av de nu omnämnda slagen lämpligen bör anförtros. Givetvis bör polischefen i orten äga en sådan rätt. Vidare torde härutinnan annan polisman ävensom djurskyddsinspektör och möjligen även djurskyddskonsulent eller med polismans befogenhet utrustad ordningsvakt för djurtillsyn kunna komma i fråga. Särskilt i glest befolkade delar av riket, där landsfiskalsdistrikten äro stora, måste en sådan utvidgning av de till ingripande berättigades krets anses vara av värde. Detsamma torde kunna sägas för de

fall, där särskild skyndsamhet är av nöden. Att sålunda utsträcka rätten att ingripa måste emellertid väcka betänkligheter ur den synpunkten, att ett ingripande bör få komma i fråga endast i klara och otvetydiga fall av lagöverträdelse. Ingripandets allvarliga karaktär synes, även om det blott är fråga om meddelande av föreskrift angående djurs behandling, innebära ett avgörande hinder mot att ingreppsrätt tillerkännes personer, vilka icke äro underkastade tjänstemannaansvar. Gäller det omhändertagande av djur, lärers kravet på möjligast starka garantier mot obefogade ingrepp föranleda att ingen i mindre ansvarsfull ställning än vad för närvarande gäller blir behörig att ingripa. För sådana fall får alltså behörigheten inskränkas till att avse polischefen i orten. Är åter fråga om meddelande av förbud eller föreskrift angående djurs vård och behandling, synes man utan större risk kunna överlåta åt en var polisman att avgöra, huruvida ett ingripande behöves och vilken form det bör få.

Utifrån de sålunda angivna allmänna riktlinjerna ha i förslagets 26—30 §§ utformats en serie bestämmelser angående meddelande av föreskrifter om djurs vård och behandling samt omhändertagande av djur vid djurplågeri eller eljest lagstridig behandling av djur.

I 26 § ha sålunda intagits bestämmelserna om det lindrigare ingripandet, vilket enligt det ovan sagda skall vara tillämpligt i de fall, där polisman finner djur vara utsatt för djurplågeri av allvarlig beskaffenhet eller behandling, som strider mot bestämmelserna i djurskyddslagen och som kan befaras medföra sådant djurplågeri. Uttryckligen har, liksom i 1 § lagen den 6 maj 1921, föreskrivits, att ingripande ej får äga rum, om på tillsägelse, som enligt förslaget kan givas av polisman, rättelse skett. Detta villkor har dock ansetts böra ändras därhän att rättelsen skall ha skett omedelbart.

Ingripandet har betecknats såsom meddelande av förbud att använda stallrum, foder, transportmedel, bindsle, sele eller annat, som kan förutsättas vara eller bliva orsak till djurets lidande, eller av annan föreskrift för djurs vård och behandling. Förbudet eller föreskriften skall meddelas i skriftlig form, vilket synes lämpligt dels med hänsyn till eventuella tvister om förbudets innehåll, dels ock för möjligheten att ernå en fast utgångspunkt för beräkningen av de tidrymder, som omtalas i 28 och 29 §§. I andra stycket av 26 § har stadgats, att förbud eller föreskrift omedelbart skall lända till efterrättelse, ändå att klagan däröver föres.

27 § i förslaget behandlar det fullständigare ingripandet, d. v. s. omhändertagande av djur, och motsvarar följaktligen 1 § lagen den 6 maj 1921. I förhållande till sistnämnda lagrum avviker den nu föreslagna paragrafen först och främst därigenom, att ingripande kan ske vid fall av djurplågeri av allvarlig beskaffenhet. Som ovan anförts har det däremot ansetts alltför riskfyllt att möjliggöra omhändertagande av djur vid behandling, som strider mot bestämmelserna i djurskyddslagen och som kan befaras medföra djurplågeri av nyss nämnd art. Vidare har även i 27 § krävts omedelbar rättelse på tillsägelse av polisman för att ingripande icke skall få äga rum.

Övriga skillnader mellan den nu föreslagna paragrafen och dess äldre mot-

svarighet äro betingade därav, att de bestämmelser i 1921 års lag, som avse förfarandets närmare utformning i fråga om främst besiktning och värdering samt kostnaderna härför, ha ansetts alltför speciella för att böra överflyttas till djurskyddslagen. Nämnda bestämmelser ha i stället föreslagits skola kvarstå i en särskild författning, som dock lämpligen bör utfärdas av Konungen. Emellertid har i 27 § djurskyddslagen erinrats om att i förfarandet vid omhändertagande av djur i nu förevarande fall såsom nödvändigt led ingår veterinärbesiktning av djuret ävensom, därest djuret befinnes böra avlivas, värdering av detsamma.

Härefter ha i 28—30 §§ intagits föreskrifter, vilka motsvara dem som innehållas i 5—7 §§ 1921 års lag. De föreslagna bestämmelserna ha dock naturligen måst avfattas med hänsyn till att de skola äga tillämpning även å ingripande enligt 26 §. Sålunda har i den föreslagna 28 § stadgats, att jämväl för de fall att förbud eller annan föreskrift, som sägs i 26 §, meddelas, åtal för djurplågeri eller eljest lagstridig behandling av djur eller angivelse till åtal skall ske ofördröjligen. Har talan om ansvar ej blivit väckt eller svaranden med stämning sökt inom åtta dagar efter förbudets eller föreskriftens meddelande, skall förbudet eller föreskriften ej längre gälla. Vidare har den från 6 § 1921 års lag till förslaget 29 § överflyttade regeln om klagorätt hos länsstyrelsen över polismyndighetens beslut angående förfarandet med det omhändertagna djuret beträffande åtgärd enligt 26 § fått den motsvarigheten, att sådan klagorätt skall finnas, om dag till vilken målet instämts ej infaller sist å fjortonde dagen från förbudets eller föreskriftens meddelande. Det nu gällande undantaget för fall där djuret blivit avlivat eller försålt har införts jämväl i fråga om förbud eller annan föreskrift, varom förmåles i 26 §.

Slutligen ha de i 7 § gällande lag förefintliga bestämmelserna om domstolens beslut angående yrkande, att vidtagen åtgärd skall upphävas eller ändras, och om klagan över sådant domstolsbeslut i 30 § föreslagits skola omfatta även fall av förbud eller annan föreskrift, som meddelats enligt 26 §.

I fråga om den närmare utformningen av förfarandet vid omhändertagande av djur har utredningsmannen upprättat förslag till en särskild förordning i ämnet, för vilket lämnas redogörelse i ett senare sammanhang.

Särskilda regler angående sjuka eller skadade djur.

Ej så sällan torde det förekomma att ett sjukt eller skadat djur, som icke gärna kan beräknas bli återställt från sjukdomen, respektive skadan, behålles vid liv av sin ägare eller eventuellt annan, som har hand om detsamma, i förhoppning att det skall bli bättre. Under tiden kan djuret lida avsevärda plågor. Förhoppningen om djurets tillfrisknande kan än bero därpå, att veterinär icke tillkallats och kunnat giva upplysning om sjukdomens eller skadans allvarliga karaktär, än hava sin grund i ett av optimism präglad fasthållande vid något moment i veterinärens utlåtande, vilket ofta nog

måste innehålla reservationer för oregelmässigt förflytande sjukdomsförlopp eller dylikt. Dröjsmålet med djurets avlivande kan dessutom ibland bli längre än ägaren kanske från början avsett. Detta kan i sin tur bero antingen på ren oföretagsamhet eller därpå, att han i det längsta drar sig för att taga en med nedslaktandet av ett oförsäkrat djur förbunden förlust, eller att försäkringsgivaren icke låter sig övertyga om att djurets tillstånd bör betraktas som hopplöst och följaktligen motsätter sig ett ersättningskrav på grund av djurets avlivande.

Åtskilliga av de fall, som nu antytts, innebära säkerligen straffbart djurplågeri av allvarlig beskaffenhet, men förhållandet lärer ock många gånger vara det motsatta. Är det sistnämnda förhållandet skulle följaktligen ett hopplöst sjukt eller skadat djur i många fall icke kunna omhändertagas av polismyndigheten enligt djurskyddslagens 27 §. Det måste emellertid anses önskvärt, att ett dylikt djur genom offentligt ingripande kan bli befriat från ett fortsatt meningslöst lidande. Detta synes lämpligast kunna uppnås genom upptagande i djurskyddslagen av bestämmelser om ett särskilt förfarande beträffande sjuka och skadade djur. Ehuru gränsen mellan de båda former av ingripande, vilka således möjliggöra avlivande av djur, därigenom blir synnerligen obestämd, synes det logiskt och förenat med praktiska fördelar att låta ett sådant särskilt förfarande avse samtliga fall av hopplös sjukdom eller skada hos djur, oavsett huruvida djurplågeri av allvarlig beskaffenhet kan anses föreligga eller icke. Man lärer ej behöva frukta några olägenheter därav, att polisen sålunda i åtskilliga fall skulle kunna välja mellan två olika förfaranden; snarare torde denna valrätt medföra en önskvärd frihet att ingripa på ett smidigt och lägligt sätt.

Detta särskilda förfarande har utredningsmannen ansett böra utformas kring ett stadgande, att polischefen i orten skall äga att i viss ordning ombesörja dödande av djur, vilket är så sjukt eller skadat att det ej kan beräknas bli återställt och för vilket fortsatt liv innebär ett onödigt lidande. I förfarandet böra som regel ingå de moment, vilka utgöra led i omhändertagande av djur enligt 27 § i förslaget, nämligen veterinärbesiktning och värdering. Vid svåra skador synes ett mera summariskt förfarande kunna tillåtas. Bestämmelserna lära lämpligen kunna uppdelas mellan djurskyddslagen och en särskild förordning enligt samma grunder som föreslagits i fråga om bestämmelserna rörande vanligt omhändertagande av djur.

Utredningsmannen har vidare övervägt lämpligheten av att till övriga regler angående detta särskilda förfarande foga en föreskrift om skyldighet för veterinär att till polismyndighet anmäla fall, där djurägare icke åttlytt hans råd att låta nedslakta djur som är hopplöst sjukt eller skadat och för vilket fortsatt liv innebär onödigt lidande. En sådan bestämmelse synes otvivelaktigt ägnad att avsevärt öka betydelsen av ifrågavarande förfarande. Å andra sidan kan det med visst fog göras gällande, att om djurägarna, särskilt de minst djurvänliga bland dem, göra den erfarenheten att de genom att anlita veterinär men ej följa hans råd kunna genom hans åtgöranden bli föremål för polisingripande, torde de bli mindre benägna att tillkalla veterinär, var-

igenom en förlust för djurskyddet skulle uppstå. De anförda betänkligheterna synas emellertid icke böra tillmätas avgörande betydelse, emedan ju ett tillkallande av veterinär endast undantagsvis kan beräknas medföra en anmälan till polismyndighet och vidare åtalsskyldighet icke befunnits lämpligen böra införas vid ingripanden av nu behandlad art, varför veterinärens anmälan således icke behöver innebära angivelse om brott.

Det har slutligen synts nödvändigt att föreslå ett stadgande, som förebygger att djurägare genom det nu avsedda tvångsavlivningsförfarandet kommer i sämre ställning gentemot förekommande försäkringsgivare. Ett sådant stadgande kan lämpligen intagas i lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal bland övriga regler om kreatursförsäkring. Det behandlas därför i ett senare sammanhang.

I förslaget till djurskyddslag innehåller 31 § reglerna om veterinärs skyldighet att göra sådan anmälan, som nyss sagts. Skyldighet att anmäla föreligger enligt förslaget endast i fråga om djur, som vårdas av veterinären. Det har nämligen, delvis ur liknande synpunkter som ovan anlagts på förhållandet mellan veterinärer och djurägare, ansetts olämpligt att ålägga veterinär skyldighet att rapportera förhållanden, som genom en tillfällighet kommit till hans kännedom. För att anmälningsplikt skall föreligga fordras vidare att veterinär finner, att sjukt eller skadat djur icke kan beräknas bli nöjaktigt återställt och att det skulle medföra onödigt lidande för djuret att låta det leva, ävensom att djurets ägare vägrar att låta avliva detsamma. Genom att inskränka fordran på återställelse till allenast nöjaktig sådan har avsetts att tydligt framhålla, att sjukdom eller skada icke bör medföra krav på djurets dödande blott därför, att framtida men kommer att uppstå och full återställelse följaktligen icke kan beräknas bli uppnådd. Vidare synes en vägran att låta avliva djuret böra föranleda anmälan till polisen endast i det fall, att den härrör från djurets ägare. Den som med annan rättstitel än äganderätt besitter ett djur måste i regel anses ha fullt fog att överlämna åt ägaren att avgöra, huruvida djuret skall dödas eller icke.

Veterinären skall, då förutsättningarna härför föreligga, enligt det föreslagna lagrummet omedelbart göra anmälan om förhållandet till polischefen i orten. Det torde icke böra krävas särskild form för anmälningen; emellertid torde många sådana anmälningar i praktiken komma att åtföljas eller efterföljas av veterinärens skriftligen avfattade utlåtande i ärendet.

I 32 § i förslaget ha intagits reglerna för polismyndighetens handlingsätt. Enligt dessa skall polischefen äga ingripa, när han finner anledning antaga, att djur befinner sig i sådana omständigheter, som förmälas i 32 §, d. v. s. att det är sjukt eller skadat och icke kan beräknas bli nöjaktigt återställt, att det medför onödigt lidande för djuret att låta det leva samt att ägaren vägrar att låta avliva det. Kännedom om förhållandet förutsättes polischefen ha erhållit genom anmälan från veterinär eller på annat sätt, t. ex. genom anmälan från djurskyddsinspektör eller djurskyddskonsulent eller därigenom att en polisman händelsevis kommit att uppmärksamma djurets tillstånd.

I det föreslagna lagrummet har ingripandet angivits bestå däri, att polischefen efter veterinärbesiktning, där ej skriftligt utlåtande av veterinär angående djurets tillstånd ändock finnes att tillgå, och värdering samt i övrigt i den ordning, Konungen förordnar, äger ombesörja djurets avlivande. De närmare reglerna för förfarandet skall således Konungen äga bestämma. I förfarandet måste dock ingå veterinärbesiktning å djuret samt värdering av detsamma. I de fall, där ingripande sker efter anmälan med stöd av veterinärs skriftliga utlåtande i ärendet, torde, såsom framgår av lagtexten, förnyad besiktning som regel icke erfordras. Att sådan förnyad besiktning dock i vissa fall ansetts böra tillåtas på begäran av djurägare eller försäkringsgivare på grund av främst hänsyn till den senares intressen, synes icke behöva komma till uttryck i djurskyddslagen. Reglerna härom ha därför intagits i förslaget till den förordning, vari de närmare föreskrifterna rörande förfarandet i nu föreliggande fall liksom angående förfarandet vid djurs omhändertagande enligt 27 § djurskyddslagen utformats.

Ett summariskt förfarande har för vissa fall möjliggjorts genom bestämmelser i 32 § andra stycket. Därest ett djur befinner sig så svårt skadat, att det uppenbarligen måste avlivas, vilket ju ofta innebär att det plågas svårt, skall polischefen äga att utan iakttagande av bestämmelserna i paragrafens första stycke genast draga försorg om djurets dödande. En sådan föreskrift läser icke behöva nämnvärt äventyra djurägares eller försäkringsgivares rätt. Däremot måste stadgandet ur djurskyddssynpunkt vara av stort värde vid olycksfall av olika slag, där ett djur blivit svårt lemläst eller massakrerat men ändå befinner sig vid liv och där det i lagrummets första stycke stadgade förfarandet mången gång skulle genom sin omständlighet förlänga djurets lidanden på ett sätt, som för en djurvän måste synas meningslöst eller ibland till och med upprörande. Särskilt komma här i fråga de fall, där djurets ägare är okänd eller icke utan oskäligen tidsutdräkt kan rådfrågas, men där det med tämligen stor sannolikhet kan antagas, att han skulle samtycka till djurets snara avlivande. Samma rätt att genast ombesörja djurets dödande har ansetts böra i särskilt uppenbara och trängande fall tilläggas såväl annan polisman som veterinär. Bestämmelsen om varje polismans behörighet i detta avseende synes bli av särskilt värde i de fall, där det på grund av ett landsfiskalsdistrikts storlek eller annan sådan orsak skulle medföra oskäligen tidsförlust att avvakta polischefens ankomst eller där djuret är så illa skadat, att varje förståndig människa måste inse att det bör dödas så snart som möjligt, och där det skulle väcka allmän anstöt eller förargelse att icke genast avliva detsamma. Att veterinär bör äga rätt att draga försorg om djurets dödande i nu ifrågavarande, särskilda nödfall synes uppenbart bland annat av den anledningen att det väl kan tänkas, att han tillkallats eller händelsevis kommit till platsen, och då hans sakkunskap måste anses innebära en tillfredsställande garanti mot misstag.

Slutligen har i 32 § tredje stycket djurskyddslagen intagits en erinran därom, att särskilda bestämmelser finnas i fråga om dödande av vissa skadade jaktbara djur, nämligen främst 25 och 26 §§ jaktstadgan.

Ansvarsbestämmelser.

Av bestämmelserna i den föreslagna djurskyddslagen äro främst reglerna angående djurs vård och behandling, d. v. s., fränsett föreskriften i 10 § andra stycket om åldersmärkning av häst, de bestämmelser som upptagas i 1—21 §§, i behov av straffsanktioner. Detsamma gäller nämnda föreskrift i 10 § andra stycket samt vidare bestämmelsen i 24 §, att polisman, djurskyddsinspektör, djurskyddskonsulent, viss ordningsvakt eller veterinär vid anfordran skall erhålla tillträde till vissa utrymmen och tillfälle till vissa besiktningar, ävensom de i 25 § meddelade stadgandena om bokföring av till vivisektion inköpta djur. Slutligen lär straffpåföljd böra drabba veterinär, som icke fullgör den i 31 § stadgade anmälningsplikten.

De angivna förseelserna ha utom såvitt angår underlåtenhet att fullgöra vad i 10 § andra stycket och 25 § stadgas ansetts vara av den karaktär, att de lämpligen böra sonas med dagsböter. Det har därvid icke synts utredningsmannen föreligga anledning att förmedelst skillnad i strafflatituden gradera de olika förseelserna sinsemellan.

I fall av överträdelse av reglerna angående djurs vård och behandling kan emellertid, såsom tidigare i olika sammanhang framhållits, jämväl föreligga straffbart djurplågeri. För sådant fall bör straffet utdömas allenast jämlikt allmänna strafflagen.

Uraktlåtenhet att fullgöra den i 10 § andra stycket föreskrivna märkningskyldigheten eller att iakttaga bestämmelserna i 25 § angående förande m. m. av där omförmäld bok har däremot ansetts vara närmast en ordningsförseelse och fördenskull icke böra bestraffas strängare än med omedelbart i penningar ådömda böter.

De sålunda angivna riktlinjerna ha kommit till uttryck i förslaget 33—35 §§. I 33 § har i första stycket omnämnts överträdelse av bestämmelserna angående djurs vård och behandling. I paragrafens andra stycke har upptagits förseelse mot 24 §, medan veterinärs underlåtenhet att göra anmälan enligt 31 § straffbelagts i 34 §, såvida veterinären icke är underkastad ansvar för ämbetsbrott. Slutligen ha förseelser mot 10 § andra stycket och mot 25 § behandlats i 35 §.

Vid denna lösning har den nu i 1916 års menageriförordning 2 § upptagna straffbestämmelsen för den, som upplåter lokal eller plats till menageriförevisning, bortfallit. Detta synes emellertid av praktiska skäl vara önskligt. Skall en motsvarande bestämmelse intagas i djurskyddslagen, lär konsekvensen fordra att den utsträcker till att omfatta upplåtande av lokal för alla otillåtna föreställningar samt för otillåten dressyr. Därigenom skulle den dock få alltför vidsträckt räckvidd och lätt kunna leda till mindre rimliga följder. Å andra sidan synes den ifrågavarande straffbestämmelsen med hänsyn till den föreslagna utbyggda djurskyddsinspektionen utan större risk kunna avvaras, särskilt som polismyndighet, enligt vad som framgår av det följande, även i framtiden skall hava rätt att inställa olaglig förevisning.

I detta sammanhang vill utredningsmannen till prövning upptaga frågan, huruvida icke åt domstol bör inrymmas möjlighet att vid svårare fall av djurplågeri eller eljest lagstridig behandling av djur jämte straff ådöma en särskild påföljd, bestående i förbud att för viss tid eller för framtiden syssla med djur vare sig över huvud taget eller blott i ett eller annat avseende. Behovet av bestämmelser av sådan innebörd, vartill motsvarigheter finnas i dansk, norsk och tysk djurskyddslagstiftning, har av de sakkunniga utan meningsskiljaktighet vitsordats.

Utredningsmannen finner det uppenbart, att möjligheten att ådöma en sådan särskild påföljd i många fall skulle bli av värde i kampen för bättre förhållanden för djuren bland annat därigenom, att den skapar skydd emot att en person i framtiden får tillfälle att begå förnyat djurplågeri eller eljest fortsätta eller upprepa sitt lagstridiga förfarande. Det kan därvidlag vara fråga om en person, som är sysselsatt med skötsel av kreatur och som upprepade gånger gör sig skyldig till ett handlingssätt mot djur, vilket vittnar om sinnets råhet i den grad, att det med fog kan antagas, att han ej låter rätta sig och att han, om han åter får hand om djur, alltså skall behandla dem illa. Eller förhåller det sig så, vilket måhända torde vara det i verkligheten vanligare fallet, att en kreatursägare eller djurskötare på grund av abnorm sinnesbeskaffenhet är helt olämplig att handhava djur. En annan gång kan det åter röra någon, som håller sig med hund eller katt utan att visa sig äga omdöme eller vilja att sköta djuret på ett nöjaktigt sätt, trots tidigare varningar eller bestraffningar. Eller kan det slutligen vara fråga om någon, som transporterar t. ex. smågrisar medelst lastbil och som icke låter sig övertyga därom, att de transporterade djuren äro utsatta för ofta svåra lidanden, om icke de lagligen föreskrivna försiktighetsåtgärderna vidtagas.

Mot införandet av ett stadgande av angiven innebörd kunna emellertid åtskilliga invändningar göras. I första hand synes därvid komma i fråga påstående att påföljden menligt inverkar på den dömdes försörjningsmöjligheter. Det synes emellertid utredningsmannen, att man icke har anledning att fästa alltför stort avseende vid denna verkan av påföljdens ådömande. Så har ju ej skett beträffande indragningen av körkort. För de fall då ett ådömande av den ifrågavarande påföljden kommer att ske torde man kunna utgå ifrån att djurskyddssynpunkterna äro så dominerande, att varje motskäl kan lämnas å sido. Tänker man vidare på de fall, då påföljdens ådömande innebär, att en djurägare blir fråntagen rätten att vidare innehava djur, så synes ock böra beaktas att de till ytterlighet vanvårdade djur, varom det då förmodligen blir fråga, knappast kunna lämna någon avkastning och att det därför icke innebär någon nämnvärd olägenhet för ägaren att göra sig av med dem. Och i de fall där det är fråga om djur, som icke hållas av ekonomiska skäl, kommer ju försörjningssynpunkten över huvud icke i betraktande.

I övrigt torde mot lagfästandet av en sådan påföljd huvudsakligen två skäl kunna anföras, nämligen dels att det ibland blir svårt att övervaka, att

meddelade förbud upprätthållas, dels att ett förbud kan drabba även tredje man. Vad beträffar det förstnämnda skälet kommer det säkerligen icke att möta nämnvärda svårigheter att övervaka personer, som äro stadigvarande bosatta i mindre samhällen eller på rena landsbygden, åtminstone i mera tätbefolkade trakter. Bli det däremot fråga om invånare i större städer, särskilt personer som ofta byta bostad, eller om förhållandevis ofta kringflyttande lantarbetare, kan en fullt effektiv övervakning antagligen icke ske utan ett så pass omfattande system av registreringar och underrättelser, att därav föranledda kostnader och besvär icke kunna motiveras med den ifrågavarande straffpåföljdens eljest stora betydelse. Skall därför en dylik påföljd införas, får man alltså räkna med att dess efterlevnad i vissa fall icke kan tillförlitligen övervakas.

Ett förbud synes ock kunna lända tredje man till förfång, t. ex. i det fall, då en lantbrukare i god tro såsom kreatursskötare anställer en person, som sedermera visar sig vara av domstol förbjuden att syssla med djur. Om nu lantbrukaren icke utan särskild hjälp förmår rätt sköta sina djur och annan arbetskraft icke genast eller endast med svårighet står att uppdriva, bli besvär och kostnader honom åsamkade. Emellertid synes man kunna räkna med att dessa verkningar bli av övergående natur och att de i varje fall icke äro av den art, att de uppväga fördelarna ur djurskyddssynpunkt.

Vid prövningen av denna fråga har utredningsmannen funnit, att införandet av en särskild påföljd av nu behandlad struktur kan bliva av stort värde i vissa fall, där en person gjort sig skyldig till olämplig behandling av djur och han kan antagas vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava djur. Utredningsmannen har emellertid ansett påföljdens allvarliga och ingripande karaktär böra föranleda, att påföljd skall kunna ådömas endast vid fall av djurplågeri. En överträdelse av djurskyddslagens bestämmelser må vara aldrig så graverande; först när det med visshet kan konstateras, att, oavsett eventuell brist i tillräkneligheten, enligt strafflagen straffbart djurplågeri föreligger, kan det enligt utredningsmannens mening anses fullt berättigat att göra det ingrepp i vederbörandes personliga frihet, som ett förbud att handhava djur innebär. För en sådan begränsning av möjligheten att ådöma dylik påföljd talar även den omständigheten, att det ur praktisk synpunkt lär vara att föredraga, att påföljden gives en absolut karaktär: den dömde skall avstängas från varje beröring med djur. Det kan nämligen knappast anses logiskt, att den dömde hindras från att syssla med djur blott i den verksamhet, där han förbrutit sig, eller på vissa andra sätt, vilka domstolen kan finna medföra större risk för djurplågeri än ytterligare andra former av handhavande av djur.

Den påföljd, som sålunda ansetts böra införas, har givits formen av ett av domstol meddelat förbud för viss tid eller för alltid att äga, sköta, köra, slakta eller eljest syssla med djur. Reglerna härom har emellertid utredningsmannen såsom längre fram vidare utföres funnit böra intagas i 18 kap. strafflagen, förslagsvis såsom en ny paragraf, benämnd 17 §.

Det torde vidare få anses motiverat att söka framtvunga ökad respekt för

ett meddelat förbud genom härför lämpade straffbestämmelser. Är det den dömde själv, som överträtt förbudet, torde en sådan bestämmelse ha sin plats i strafflagen. Är det åter fråga om en annan person, som genom sina åtgöranden möjliggjort överträdelsen, torde i vissa fall strafflagens allmänna bestämmelser om delaktighet bli tillämpliga. Åtskilliga fall kunna dock tänkas, där så icke blir förhållandet. I syfte att förebygga att lagstiftningen här kommer att uppvisa en lucka, synas sistnämnda bestämmelser böra kompletteras med särskilda regler, vilka emellertid på grund av sin speciella karaktär ansetts rätteligen höra hemma i djurskyddslagen.

Sådana regler ha i det föreliggande förslaget intagits i 36 §. De avse att förebygga dels att en person, för vilken förbud meddelats, kommer i besittning av djur, dels ock att en sådan person anställs att handhava djur. I förstnämnda avseende bestraffas den som säljer, bortbyter, giver, pantsätter, lånar eller leger djur till den, för vilken meddelats förbud varom förmäles i 18 kap. 17 § strafflagen. I sistnämnda avseende åter skall straffbudet drabba den som anställer en sådan person till att sköta, köra, slakta eller eljest syssla med djur. I båda fallen fordras vetskap om förbudet för att straff skall kunna ådömas. Straffet har föreslagits skola utgöras av dagsböter.

Utredningsmannen har icke ansett det lämpligt att, såsom från vissa håll föreslagits, låta målsman stånda ansvar för minderårigs djurplågeri. Där emot har det befunnits lämpligt att i vissa fall göra målsman ansvarig, därest minderårig gör sig skyldig till handlingssätt, vilket strider emot djurskyddslagens bestämmelser, vare sig sedan handlingssättet medfört djurplågeri eller icke. En anledning till ett sådant stadgande är att särskilt inom ett lantushåll många sysslor, vilka i detta sammanhang äro av betydelse, ofta utföras av hemmavarande barn, i allmänhet efter ortens sed eller särskilt lämnade anvisningar. Det måste då anses vara en lucka i lagen, om icke sådana handlingar, i den mån de äro ur djurskyddssynpunkt olämpliga, kunna motverkas därigenom, att barnets målsman genom straffhot föranledes att lämna lämpliga anvisningar angående handhavandet av djur.

I förslaget har därför i 37 § intagits en bestämmelse, att om barn under femton år begår förseelse mot djurskyddslagen skall den, vilken vården om barnet åligger, svara för förseelsen, såvida det icke visas, antingen att förseelsen skett utan hans vetskap eller att han gjort vad på honom ankommit för att förhindra densamma.

Övriga bestämmelser.

Åtskilliga av den föreslagna djurskyddslagens bestämmelser äro av den karaktär, att de rättegångsmål, vartill de kunna giva anledning, böra handläggas vid allmän domstol. Vissa mål torde åter bli av den art att handläggning inför polisdомstol eller poliskammare kan ifrågakomma. Som emellertid någon gräns mellan enklare och mer komplicerade mål icke läres kunna uppdragas på förhand, synas samtliga hithörande mål böra behandlas av allmän domstol. Stadgande härom har intagits i första stycket av 38 §.

Utredningsmannen har i fråga om rätten att åtala såväl djurplågeribrott som brott mot djurskyddslagen icke funnit vägande skäl för annan ordning än att behörighet därutinnan skall tillkomma allenast allmän åklagare. Särskilt stadgande härom lär emellertid vara överflödigt.

För närvarande gäller, att enligt menageriförordningen ådömda böter skola till hälften tillfalla kronan och till hälften åklagaren; dock att, där särskild angivare finnes, denne tager hälften av åklagarens andel. Enligt djurskyddslagen ådömda böter föreslås av utredningsmannen skola tillfalla kronan. Stadgandet härom har införts såsom ett andra stycke av 38 §.

Såsom tidigare i annat sammanhang anförts föreskriva ordningsstadgan för rikets städer, § 13, och kungörelsen den 10 juni 1932 ang. tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan, att innan polismyndigheten efter anmälan om tillärdnad djurförevisning meddelat tillstånd, må icke inträdeskort utlämnas eller avgift fordras, begäras eller mottagas. Dessutom finnes i menageriförordningens 2 § det stadgandet, att polismyndigheten äger inställa förevisning, vilken strider mot förordningens bestämmelser.

En mot sistnämnda stadgande svarande föreskrift bör enligt utredningsmannens åsikt fortfarande finnas, dock synes den böra utvidgas till att avse varje föreställning, som strider mot djurskyddslagens bestämmelser. Ett stadgande av sådan innebörd har införts i förslagets 39 §.

I fråga om de erforderliga övergångsbestämmelserna torde här endast behöva framhållas, att åldermärkning av häst, varom förmåles i 10 § andra stycket, icke synes böra krävas i fråga om djur, som fötts före lagens ikraftträdande.

Förslaget till lag om ändring i 18 kap. strafflagen.

Såsom av redogörelsen för den föreslagna djurskyddslagens straffbestämmelser framgår, har utredningsmannen föreslagit att i strafflagen skola införas bestämmelser om möjlighet för domstol att vid fall av djurplågeri förbjuda den dömda att för viss tid eller för framtiden syssla med djur samt om straff för den, som överträder honom meddelat förbud av nyss angivet slag. Innan redogörelse lämnas för dessa bestämmelsers närmare utformning, vill utredningsmannen till prövning upptaga frågan, huruvida någon omarbetning av de nu i 18 kap. 16 § strafflagen intagna föreskrifterna är erforderlig eller önskelig.

Härvid torde inledningsvis kunna påpekas, att mellan den föreslagna djurskyddslagen och nu ifrågavarande strafflagsparagraf ingen sådan motsättning synes föreligga, som nödvändiggör en omformulering av brottsbeskrivningen i det sistnämnda lagrummet. Icke heller av andra skäl torde en sådan omformulering vara nödig eller ens önskvärd; bland annat torde vad 1934 års första lagutskott härom anført få anses innehålla fortfarande fullt bäran-

de skäl mot de av utskottet avstyrkta förslagen att ändra eller förtydliga brottsbeskrivningen i fråga.

I viss mån annorlunda ställer det sig i frågan huruvida någon skärpning av strafflatituden är önskvärd, antingen så att frihetsstraff skulle kunna ådömas i vidare omfattning än för närvarande, eller att längre frihetsstraff än sex månader borde möjliggöras, eller ock att straffarbete skulle införas vid de svåraste fallen av djurplågeri.

Även härvidlag synes man visserligen kunna säga, att nyssnämnda lagutskotts ståndpunkt fortfarande i det stora hela är hållbar. Möjligheten att ådöma frihetsstraff måste i det övervägande antalet fall anses tillräcklig. Dock finner utredningsmannen det för möjlighet att döma till fängelse stadgade villkoret, att djurplågeriet skall vara »av svår beskaffenhet» eller att omständigheterna eljest skola vara synnerligen försvårande, innebära en onödigt snäv och till opåkallad straffmildhet inbjudande begränsning. Trots tillkomsten av en djurskyddslag kan man enligt utredningsmannens åsikt i strävandena att motarbeta förekommande grym behandling av djur nämligen icke undvara bestämmelser som medge utdömande av kännbara straff även i så att säga normala djurplågerifall. Särskilt synes här komma i betraktande sådana fall, där ett ekonomiskt intresse kan anses utgöra bakgrunden till de lidanden ett djur får undergå. Från dessa utgångspunkter har utredningsmannen funnit det lämpligt föreslå, att i huvudstraffskalan i 18 kap. 16 § strafflagen såsom andra straffart införas fängelse, dock med liksom för närvarande ett till sex månader begränsat maximum.

Vidare torde det icke kunna förnekas, att vissa fall av djurplågeri bära vittne om en så höggradig råhet, att för densamma straffarbete är ett lämpligare korrektiv än fängelse. Dessa fall, som visserligen dessbättre äro tämligen fåtaliga, bestå vanligen i misshandel under upprörande former av överansträngda dragare eller andra djur, ibland såsom en hämndeakt mot djurägaren. Utredningsmannen har därför föreslagit, att i 18 kap. 16 § strafflagen skall intagas en bestämmelse av innehåll, att om djurplågeribrott finnes vara att tillskriva synnerlig råhet hos gärningsmannen, må till straffarbete i högst ett år dömas. Det synes därjämte vara lämpligt att möjliggöra utdömande av ett sådant strängare straff även då omständigheterna eljest äro försvårande.

Slutligen återstår frågan om utformningen av bestämmelserna om ovan nämnda straffpåföljd, vilka synas böra införas i en särskild paragraf i 18 kap.

Det torde då först få framhållas, att påföljden skulle förlora mycket av sin betydelse, om den icke kunde ådömas även i det fall, att vederbörande jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklaras strafflös. Som ovan anförts har nämligen påföljden ansetts av särskilt värde, när det är fråga om en kreatursägare eller djurskötare, vilken på grund av abnorm sinnesbeskaffenhet är helt olämplig att handhava djur. I den föreslagna 18 kap. 17 § strafflagen har därför uttryckligen stadgats, att påföljd må ådömas, därest någon begår gärning som i 16 § sägs.

En andra förutsättning för påföljds ådömande måste vara, att gärningsmannen kan antagas vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava djur. Ett sådant antagande torde sällan kunna grundas på annat än gärningsmannens sinnesbeskaffenhet eller upprepade förbrytelser mot 18 kap. 16 § strafflagen eller också mot detta lagrum och djurskyddslagen. Ett isolerat djurplågeribrott, som förövats av en med någorlunda normal sinnesbeskaffenhet utrustad person, synes därför såsom regel icke gärna böra föranleda, att påföljd ådömes, även om brottet bestraffas med frihetsstraff.

Som tidigare förmåls har påföljden utformats såsom ett av domstol meddelat förbud att äga, sköta, köra, slakta eller eljest syssla med djur. Förbud har ansetts kunna meddelas för viss tid, minst ett och högst fem år, eller för alltid. Ständig påföljd torde endast mycket sällan behöva ådömas, huvudsakligen lär det bli i fall av höggradig och varaktig abnormitet hos den åtalade.

I 17 § andra stycket har intagits den jämväl tidigare berörda regeln, att om någon överträder honom meddelat förbud av nu ifrågavarande art, skall han straffas. Straffet har synts lämpligen böra utmätas i dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Fängelse torde böra ingå i straffskalan främst för fall av upprepade bevis på bristande respekt för domstolens förbud.

Förslaget till lag angående tillägg till lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal.

Såsom ovan på tal om särskilt förfarande beträffande sjuka eller skadade djur anförts, har utredningsmannen funnit erforderligt föreslå att i lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal införes ett stadgande som förebygger, att djurägare genom det ifrågavarande förfarandet kommer i sämre ställning gentemot förekommande försäkringsgivare. Har en försäkringsgivare vid slutande av kreatursförsäkringsavtal förbehållit sig rätt att i viss ordning avgöra, huruvida försäkringsfall inträffat eller icke, vid risk att ersättning eljest icke utbetalas, skulle nämligen åberopandet av ett sådant förbehåll kunna medföra, att en djurägare, vars djur avlivats enligt i djurskyddslagen omnämnt förfarande, åsamkades förluster som han rimligen icke borde behöva bära. Djurskyddslagens regler icke blott om tvångsavlivning av sjuka och skadade djur utan även beträffande omhändertagande av djur i fall av allvarligt djurplågeri torde få anses utformade med tillbörlig hänsyn även till försäkringsgivarens intressen, då nämligen veterinärbesiktning och värdering av djuret i regel fordras före dettas avlivande. Särskilt som försäkringsgivaren enligt den föreslagna förordningen angående förfarandets närmare utformning skall i mån av praktisk möjlighet beredas tillfälle att närvara vid sådan besiktning eller värdering, synes försäkringsgivares förbehåll av ovan antydd karaktär icke böra gälla fall, där försäkrat djur dödas enligt i djurskyddslagen jämte nyssnämnda förordning reglerat förfarande.

Detsamma synes böra gälla även de fall, där 32 § andra stycket djur-

skyddslagen tillämpats, ehuru här veterinärbesiktning och värdering i regel icke ägt rum före djurets dödande. Bemälda lagstadgande synes nämligen utredningsmannen icke giva anledning till berättigade farhågor att skadade djur skola dödas i oträngt mål.

Det föreliggande förslaget till lag angående tillägg till försäkringsavtalslagen innehåller en bestämmelse av nu ifrågavarande slag. Det synes lämpligast att låta denna bestämmelse ingå i en särskild paragraf, betecknad 90 a §, efter övriga bestämmelser om kreatursförsäkring.

Det sålunda föreslagna lagrummet avser förbehåll, enligt vilket försäkringshavarens rätt till ersättning skall vara underkastad särskilda regler, såvida djur dödas i den ordning varom finnes särskilt stadgat. Dylikt förbehåll föreslås skola vara utan verkan, därest vederbörlig uppgift om försäkringens bestånd lämnats vid föregånget provningsförfarande eller skadat djur dödates utan särskilt sådant förfarande. Villkoret att försäkringens tillvaro måste anmälas i fall, som avses i 32 § första stycket djurskyddslagen, torde vara nödvändigt för att i möjligaste mån säkerställa, att försäkringsgivaren erhåller tillfälle att närvara vid provningen, d. v. s. vid besiktningen och värderingen, och därunder göra erforderliga iakttagelser och framställningar. Möjligen skulle tvekan angående villkorets lämplighet kunna råda för det fall, där djuret vid omhändertagandet befinner sig utom ägarens besittning hos någon, som antingen ej har kännedom om försäkringens eller ock av någon orsak underlåter att omnämna densamma tillvaro och där ägaren icke kan höras i ärendet. Det torde emellertid få anses lämpligare att i sådant fall, då alltså ingripande sker enligt 27 § djurskyddslagen, lägga den risk som kan förefinnas på ägaren än på försäkringsgivaren; då ju den förre har helt andra möjligheter att övervaka djurets förhållanden.

Förslaget till kungörelse angående transport av levande djur med motorfordon.

Såsom utredningsmannen vid 12 § i förslaget till djurskyddslag framhållit, torde utöver de där meddelade allmänna bestämmelserna om transport av djur erfordras särskilda föreskrifter för de fall att transporten sker förmedelst motorfordon.

I annat sammanhang har redogjorts för de önskemål angående lagstiftning i nu ifrågavarande avseende, vilka framställts av olika myndigheter, främst länsstyrelsen i Kronobergs län, och djurskyddsorganisationer. Sammanfattningsvis kunna dessa önskemål angivas såsom huvudsakligen avseende genomförandet av en lagstiftning, som dels gäller hela riket, dels gäller all transport av levande djur med motorfordon, vare sig transporten sker i yrkesmässig automobiltrafik eller icke, och dels slutligen genom utförligare bestämmelser än de nu gällande länskungörelserna bereder djuren ett mera verksamt skydd än vad för närvarande är fallet.

Utredningsmannen, som funnit de sålunda framförda önskemålen värda beaktande, har vid utarbetandet av de närmare föreskrifterna angående transport av levande djur med motorfordon haft tillgång till vissa utredningar, utförda av ovan avsedda myndigheter och djurskyddsorganisationer. Särskilt må nämnas den omfattande utredning, som verkstälts av länsstyrelsen i Kronobergs län och som utom förslag till förbättrad länskungörelse bland annat innefattar yttranden i ärendet från landsfiskaler och veterinärer inom länet samt från länets slaktdjursförsäljningsförening och ordföranden i styrelsen för länets trafikbilägareförening. Hänsyn har även tagits till de rörande biltransport av slakt- och livdjur till Stockholms stads slakthus i Enskede av slakthusdirektören i oktober 1934 utfärdade råd och anvisningar samt till de erinringar och tillägg härtill, som Sveriges slakteriförbund beretts tillfälle att framställa.

Såsom allmänna bestämmelser i nu ifrågavarande kungörelse ha upptagits vissa grundläggande regler om de fordon, varmed djur må befordras. Sålunda föreslås förbud mot att använda snabbgående släpfordon till djurtransporter, emedan sådana fordon genom sina förhållandevis stora rörelser göra transporten onödigt tröttsam för djuren och i hög grad öka riskerna för att djur falla omkull eller kastas om varandra. I 2 § första stycket har denna regel uttryckts så att släpfordon, som drages av annat motorfordon än traktor eller därmed jämförligt motorredskap, icke må brukas för transport av levande djur.

En annan allmän regel för djurtransporter med motorfordon har utredningsmannen funnit vara, att samlastning av levande djur och dött gods icke bör tillåtas, såvida icke vissa försiktighetsmått vidtagits. Även om de lådor, säckar eller vad det må vara, som skola befordras med samma fordon som ett eller flera levande djur, äro väl fästade vid varandra och vid fordonet, finnes nämligen ofta en möjlighet att något djur kan snubbla över dem eller stöta eller skava sig mot någon utskjutande kant eller dylikt eller fastna i någon springa eller något mellanrum. Och skulle någon låda eller säck icke vara ordentligt fastbunden, ökas riskerna för en olyckshändelse avsevärt. 2 § andra stycket innehåller därför ett stadgande om sådan samlastning, vilken är tillåten endast om djuret är inneslutet i lämpligt emballage eller om dels det för djuret återstående utrymmet är fullt tillräckligt och dels sådana anordningar i övrigt vidtagits, att djuret icke löper risk att bli klämt eller eljest skadat.

Härefter komma i betraktande de föreskrifter om lastfordons beskaffenhet och utrustning som föreslås skola intagas i kungörelsen.

I fråga om lastflaket ha bestämmelser om både hållfasthet och storlek befunnits erforderliga. Hållfastheten måste vara sådan, att icke ens det tyngsta ifrågakommande djur kan trampa igenom flaket. Ett stadgande härom motiveras av åtskilliga händelser, där djur trampat igenom och skadat sig. Särskilt om fordonet varit i rörelse, ha skadorna kunnat bli svåra. Minimimått på flaket ha synts erforderliga endast vid transport av större djur.

En bestämmelse härom synes emellertid bli av värde, då det gäller att förhindra att djur lastas på alltför små och därför olämpliga fordon. De nu ifrågakvarande bestämmelserna återfinnas i den föreslagna 3 §.

Vad härefter angår lastrummets väggar måste dessa vara tillräckligt starka och tillräckligt höga, varjämte vissa krav måste ställas på deras täthet. Enligt den föreslagna 4 § skola väggarna kunna motstå inlastade djurs tryck vid fordonets krängningar eller vid lastning och lossning. Vid dessa tillfällen är nämligen påkänningen som starkast. Som timade olyckor utvisa måste särskilt tagas i beaktande de häftiga rörelser, som djur kunna utföra vid lastning eller lossning, då sidoväggarna icke stödjas av bakgaveln. Framför allt måste förebyggas sådana upprörande fall såsom då djur under färden fallit av fordonet och ibland fått släpa efter detsamma en god sträcka, innan föraren observerat det skedda.

Föreskrifterna i 4 § andra stycket om väggarnas höjd avse i främsta rummet att skydda djuren mot väder och vind. I sådant hänseende synes 1'5 meters höjd vara tillräcklig, dock att framgaveln vid transport av hästar eller fullvuxna nötkreatur bör hålla ytterligare 25 cm i höjd. Vid avpassande av vägghöjden bör emellertid tagas i beaktande, att jämlikt 9 § i förslaget lämpligt skyddstak, t. ex. en presenning, skall kunna anbringas över lastrummet. En ofta använd konstruktion härvidlag är den, att presenningen lägges på ett antal tvärs över lastrummet anbragta stänger, men ännu bättre synes vara, om presenningen får vila på en mitt i fordonets längdriktning placerad, vågrät stång och likt ett tak slutta ned mot sidorna. Denna senare lösning kräver, att bakgaveln åtminstone i mitten är lika hög som framgaveln. En uttrycklig bestämmelse härom har dock ej ansetts nödig.

5 § behandlar väggarnas täthet. Särskilt när lastrummet måste täckas, är det av vikt att djuren erhålla tillräckligt med frisk luft. I all synnerhet äro svin ömtåliga härvidlag. Ventilationsöppningarna måste dock begränsas, så att djuren ej utsättas för alltför starkt drag eller alltför mycket oroas och så att de icke kunna sticka ut någon kroppsdel genom öppningarna. Vad den föreslagna paragrafen innehåller har synts innefatta en lämpligt avvägd lösning. Särskilt bör observeras nödvändigheten att kunna tillfälligt tillsluta ventilationsöppningarna vid kall väderlek.

Viktigt är att lastflaket och insidan av väggarna äro släta. Detta gäller även de väggar, lämmar, bommar eller andra avbalkningar, som i vissa fall måste anbringas för att stödja eller åtskilja djur. Härom har i förslagets 6 § intagits bestämmelser, som kompletterats med en anvisning om lämpligheten att vid hästtransport madrassera eller på visst sätt överkläda sidoväggarna.

Större djur böra, såsom framgår av föreskrift i 18 §, befordras på lämpligt sätt uppbundna, d. v. s. bindslena skola antingen fastgöras i ringar inuti lastrummet eller ock trädas genom hål i väggarna och fästas i ringar på utsidorna. Till undvikande av olämpliga provisoriska anordningar har det därför i 7 § föreskrivits, att fordon, som ej är avsett uteslutande för transport av emballerade djur, skall vara försett med sådana ringar, eventuellt hål.

För det fall att ringarna anbragts på väggarnas insidor har föreskrivits, att ringarna skola vara infällbara. Detta torde visserligen följa av 6 §, men det har icke desto mindre ansetts lämpligt att för ett så speciellt fall som djurens uppbindingssanordningar ytterligare framhålla vikten härav.

Ett lastfordon för levande djur måste vidare vara så inrättat, att djurens lastning och lossning kan försiggå på ett för djuren skonsamt sätt. Mindre djur kunna lyftas på och av fordonet, lämpligen genom en särskild dörr i ena sidoväggen, medan större djur själva måste gå upp på eller ned från flaket. Härtill erfordras en lastbrygga av lämpligt slag. Såsom i 22 § föreslagits skall vid slakthus, marknadsplats eller annat ställe, där lastning eller lossning av levande djur kan beräknas förekomma i större utsträckning, finnas lämplig anordning för lastningens eller lossningens underlåtande. Härmed har i främsta rummet avsetts en lastkaj eller fast lastbrygga av lagom höjd. Å övriga platser, där särskilt inlastning kan förekomma, torde en dylik anordning däremot endast undantagsvis vara för handen. Då i hast anordnade provisorier ältför ofta kunna befaras vara antingen mindre hållfasta eller också hala eller på annat sätt olämpliga, har utredningsmannen funnit det nödvändigt föreskriva, att vid transport av andra djur än sådana, som lämpligen kunna lyftas på och av fordonet, skall medföras en tillräckligt hållfast lastbrygga. Undantag från denna regel har dock gjorts för det fall, att sådan brygga eller därmed jämställd anordning, t. ex. särskilt uppbyggd lastkaj, med visshet kan beräknas vara tillgänglig på de platser, där djuren skola in- eller urlastas. En medförd lastbrygga skall vara minst dubbelt så lång som avståndet från flakets övre sida till marken och försedd med tvärgående ribbor till stöd för djurens fötter. Den angivna minimilängden garanterar, att bryggan får högst 45 graders lutning. Emellertid måste denna lutning anses vara i starkaste laget, och utredningsmannen vill därför utan att föreslå särskilt stadgande framhålla det lämpliga i att man för lutningens nedbringande utnyttjar sluttningar eller mindre upphöjningar.

Då bakgaveln vid lastning eller lossning av större djur alltid måste fällas undan, torde det vara lämpligt att konstruera den såsom lastbrygga. I 8 § har en sådan konstruktion angivits.

Såsom redan antytts innehåller 9 § en av timade händelser föranledd föreskrift därom, att vid otjänligt väder skall, såvida ej annan, likvärdig anordning träffats, såsom tak över lastrummet anbringas en därtill avpassad presenning. Motsvarande skydd måste emellertid även vid starkt solsken beredas djuren. För att dessa bestämmelser skola bliva fullt effektiva har den fordringen uppställts, att presenningen eller annat tak jämte för dess påläggande nödiga anordningar alltid skall medföras å fordonet.

I den föreslagna 10 § ha intagits bestämmelser om strö på golvet i lastrummet. Fint sågsån är olämpligt såsom strömedel, dels emedan det har benägenhet att yra kring och därmed intränga i ögonen på de befordrade djuren, dels ock emedan det lätt blandar sig med djurens spillning, vilken under transporter brukar vara riklig, så att underlaget blir halt. Med torvmull är

förhållandet enahanda. Kalk torde icke böra användas till strö, emedan svin skadas — »brännas» — därav. Grovt grus är olämpligt på grund av sin ojämnhet. Även finare grus är mindre lämpligt vid transport av djur i lig-gande ställning. Särskilt bör framhållas, att svin kunna få blåmärken, som sitta kvar efter slakten, om de lägga sig på även förhållandevis små stenar.

Särskilda bestämmelser om burar, lådor och annat emballage ha även befunnits nödvändiga. 11 § fastslår, att emballage skall vara tillräckligt hållfast, möjliggöra nödig luftväxling — särskilt grisar kunna kvävas — samt vara lagom stort och i övrigt lämpligt. I fråga om storleken bör observeras, att djur kunna tillfogas avsevärda lidanden genom att lastas i för stora burar eller lådor, där de kastas fram och tillbaka vid fordonets krängningar. Stoppning med halm eller annat tjänligt ämne, utöver vad som erfordras såsom strö, kan emellertid avhjälpa sådana olägenheter. Beträffande den allmänna konstruktionen må vidare framhållas vådan av attemballerade djur kunna sticka ut huvud eller ben genom springor eller galler i emballaget. Särskilt gäller detta botten eller väggarnas nedre del. Vidare är det av vikt att ingångsöppningen är tillräckligt stor och att den kan tillslutas på betryggande sätt. I 12 § ha meddelats vissa föreskrifter, avsedda att underlätta konstruktionen av särskilda fordon för transport av mindre djur. Utredningsmannen har härmed främst åsyftat att möjliggöra en förbättring av de förhållanden, under vilka smågrisar för närvarande kringföras till försäljning. Den föreslagna 13 § stadgar slutligen, att burar, lådor eller annat emballage skall förse med lämpligt strö.

Många fall av djurplågeri vid motortransporter ha haft sin grund däri, att djuren lastats på olämpligt vis. Ofta ha djuren lastats för trångt. Ibland ha de därvid ådragit sig elakartade skavsår. Såsom erforderliga ansedda föreskrifter i detta ämne ha intagits i 14 §. Det torde utan att det utsäges i författningstexten vara klart, att golvytan för emballerade djur skall beräknas inom vederbörande emballage och icke å lastflaket.

Om transporterade djur sålunda icke få lastas alltför tätt, få de å andra sidan, såsom beträffande smärre djur redan antytts, ej heller placeras alltför glest. Stående djur måste, såsom i 15 § föreskrivits, ha stöd i sidled så att de kunna stå stadigt. I annat fall kunna de skadas genom att falla omkull eller onödigt håftigt kastas mot varandra eller mot väggarna, men även om så ej skulle ske, bli de onödigtvis plågade genom att behöva företaga en serie tröttsamma balansrörelser.

I förslaget 16 § ha intagits vissa bestämmelser mot samlastning av djur av olika art eller avsevärt olika storlek. Endast får och mindre kalvar ha ansetts kunna lastas tillsammans. Sådana bestämmelser ha befunnits nödvändiga bland annat på den grund att det ej sällan inträffat, att större djur trampat mindre, ibland till döds, eller att kalvar blivit illa bitna av med dem samlastade svin.

Ofta har lastning av särskilt nötkreatur skett sålunda, att främst ha i automobilens längdriktning placerats två eller tre djur i bredd, varefter ytterli-

gare ett eller flera djur ställts på tvären bakom de övriga. Det har emellertid visat sig, att det främsta av de tvärställda djuren blivit trampat av de framför stående eller orenat av deras uttömningar, vilka ibland nedsmutsat ögon och öron på det bakom varande djuret. Till förebyggande av sådana händelser syftar den föreslagna 17 §, som för en sådan lastning kräver antingen en vägg, vilken skall uppfylla i kungörelsen uppställda fordringar på styrka och släthet, bakom de på längden stående djuren eller också, att det bakre djuret är inneslutet i en tämligen hög bur, i mån av behov överhängd med en presenning eller dylikt.

I 18 § lämnas vissa föreskrifter om djurs uppbindning, vilka synas motiverade av erfarenheten. Till utveckling av bestämmelserna i andra stycket får utredningsmannen erinra därom, att det för hornboskap medför svåra smärtor att hårt bindas kring själva hornfästet. Bindning av djur kring hornen bör därför icke ske med löpande rännsnara.

Den föreslagna 19 § förbjuder såsom regel, att djur transporteras med sammanbundna ben. Däremot måste det anses tillåtligt att befordra en kalv på så sätt, att den stoppas i en säck, vilken knytes kring djurets hals, så att huvudet är fritt, varefter säcken lägges på hö eller annat mjukt underlag. Kalvens huvud får givetvis lika litet som dess övriga delar därvid skjuta utom fordonets sidor.

Till de i 20 § intagna bestämmelserna om transport av sjuka och skadade m. fl. djur torde endast böra anmärkas, att 30 § från kungörelsens föreskrifter under vissa betingelser undantager transport av skadat eller sjukt djur till veterinär ävensom viss kortare transport av tillfällig karaktär.

De i 21 § föreslagna bestämmelserna om lastning av emballerade djur ha tillkommit i främsta rummet för att söka råda bot på vissa av de missförhållanden, under vilka smågrisar nu kringföras till försäljning. Utredningsmannen har härvidlag sökt taga all den hänsyn som torde vara möjlig till det förhållandet, att ett fördyrande av transportkostnaden för dessa smågrisar sannolikt komme att beskära en möjlighet till inkomst, som för närvarande är mycket värdefull särskilt för vissa mindre jordbrukare. Förslaget omfattar därför endast sådana stadganden, som utan nämnvärda kostnader kunna efterlevas. Bland annat har det från olika håll framförda och ur djurskyddssynpunkt måhända väl motiverade kravet, att burar eller dylikt finge lastas i högst två lager på varandra, avvisats.

Även om djurs vård under transporten har utredningsmannen funnit bestämmelser erfordras. Vidkommande föreskriften i 23 § om försiktig körning är att nämna, att kravet på bestämmelser om maximihastighet för djurlastade bilar icke ansetts lämpligen böra tillmötesgå. Blott fordonets förare beaktar, att han med hänsyn till sin levande last måste beräkna en avsevärt längre sträcka för inbromsning än vad som eljest är erforderligt, synes han nämligen kunna hålla en tämligen hög fart på en rak och god väg utan att djuren därav tillskyndas lidande.

Många olyckshändelser vid djurtransporter med motorfordon ha fått större

omfattning och svårare karaktär därigenom, att föraren eller vid transporten medföljande person icke observerat att något hänt utan obekymrat fortsatt färden en längre sträcka. Sålunda saknas icke exempel på att ett djur som fallit omkull blivit svårt skadat på den grund, att det under en längre tid fått ligga och bli trampat av andra djur, eller vidare att den omständigheten, att en låda börjat förskjuta sig eller att ett bindsle brustit, med visshet skulle vållat betydligt mindre ohägn, om den någorlunda tidigt blivit upptäckt och avhjälpt. Den föreslagna 24 § är avsedd att i görligaste mån förebygga de nu angivna olägenheterna. Antingen skall föraren eller annan vid transporten medföljande person ha möjlighet att — lämpligen med hjälp av ett mot förarhyttens bakfönster svarande fönster i lastrummets främre vägg, eventuellt jämte elektrisk belysning i lastrummet — hålla nödig tillsyn å befordrade djur, eller också skall färden avbrytas minst en gång varje timme för undersökning. Den olägenhet, som möjligen härav vållas för transportören, synes väga lätt i förhållande till fördelarna ur djurskyddssynpunkt av en sådan tillsyn.

I 25 § ha intagits föreskrifter om raster samt om utfodring och vattning av befordrade djur. Dessa föreskrifter, som näppeligen kunna göras mer detaljerade, ha befunnits nödiga för att minska eller helt avlägsna de umbäranden för djuren, som måste anses vara förbundna med varje längre transport. Bland annat har därvid beaktats, att idisslande djur i allmänhet icke idissla under pågående färd. Särskild vinst ur djurskyddssynpunkt torde erhållas genom föreskriften, att ifrågakommande övernattning skall ske på skyddad plats, naturligen helst inomhus och först sedan djuren urlastats, utfodrats och vattnats. Djur som befordras i rymligt emballage synas dock som regel icke behöva urlastas.

Om rengöring och desinfektion av motorfordon eller emballage, som använts till djurbefordran, lämnar den föreslagna 26 § regler.

Då den föreslagna kungörelsen i huvudsak är att betrakta allenast såsom en utbyggnad av 12 § djurskyddslagen, har det syntts utredningsmannen lämpligt att låta de bestämmelser, som sanktionera detta lagrum och som återfinnas i 33, 37 och 38 §§ förslaget till nämnda lag, gälla även för överträdelse av kungörelsens bestämmelser. 27 § i kungörelsen anger sålunda 33 § djurskyddslagen såsom straffbeläggande lagrum för flertalet förseelser mot kungörelsens bestämmelser. Blott underlåtenhet att iakttaga kungörelsens föreskrifter i 22 § om lastnings- eller lossningsanordningar vid slakthus m. fl. ställen eller i 26 § om renhållning har ansetts utgöra en förseelse av sådan art, att den lämpligen bör bestraffas enligt särskild bestämmelse. En sådan återfinnes också i 28 §, där underlåtenhet i nyss nämnda hänseenden straffas med dagsböter, där ej förseelsen skall straffas enligt allmän strafflag. Härmed har främst åsyftats, att de i 19 kap. 17 § strafflagen meddelade bestämmelserna om den som veterligen bryter emot de föreskrifter, som äro givna till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka, kunna tänkas bliva tillämpliga i vissa fall. Vidare innehåller andra stycket av kungörelsens 28 § en föreskrift, att be-

stämmelserna i 38 § djurskyddslagen skola äga motsvarande tillämpning å förseelse mot kungörelsen jämväl i sistnämnda avseenden. Slutligen har i 29 § intagits en erinran om den inspektionsrätt, som 24 § djurskyddslagen medgiver.

De bestämmelser som innehållas i den föreslagna kungörelsen äro i huvudsak avsedda för automobiltransporter av slakt- eller husdjur i förvärvssyfte. Bestämmelserna måste därför anses vara alltför stränga i åtskilliga fall, varför vissa undantag, såsom i 30 § föreslagits, måst medgivas. Dock är att märka att 12 § djurskyddslagen gäller även för de sålunda undantagna transporter, vilken omständighet måste anses innebära en tillräcklig garanti för deras utförande på godtagbart sätt.

Det första undantaget gäller transport av skadat eller sjukt djur till veterinär under förutsättning dock att transporten utföres på sådant sätt, att djuret ej utsättes för onödigt lidande. En sådan transport är ofta betingad av särskilda omständigheter. Ibland kan en nödsituation föreligga, som knappast medgiver, att eljest erforderlig utrustning anskaffas. Undantaget gäller såväl transport till veterinär för undersökning som befordran till veterinär sjukvårdsinrättning för stadigvarande vård.

Vidare har undantag ansetts böra göras för militära transporter, såvida transporten är så anordnad, att djuret icke skadas eller plågas. Under samma förutsättning ha undantagits även vissa mer tillfälliga transporter, som företagas av djurs ägare eller stadigvarande innehavare själv eller genom hos honom anställd person. Härmed åsyftas fall, såsom när en lantbrukare vilken ej brukar handla med djur har köpt något eller några djur till sin besättning och med egen bil vill hämta vad han köpt. Går transporten över mer än sammanlagt förslagsvis 40 kilometer, skall den dock på grund av sin varaktighet falla under kungörelsens strängare föreskrifter. Försåvitt djuret icke löper risk att skadas eller plågas har även transport av djur inuti personbil synts kunna undantagas. Visserligen torde man endast i det mindre antalet fall, där djur åka i personautomobil, kunna anse, att djuren verkligen transporterats. Det kan t. ex. vara fråga om en sällskapshund, som följer med sin husbonde. Men i de fall, där transport verkligen måste anses föreligga, kunna den nu föreslagna kungörelsens bestämmelser knappast anses rimliga. Vidare har undantaget begränsats till befordran inuti personbilen och omfattar alltså ej transport t. ex. i en låda på en bagagehållare. Sådan transport, vilken i allmänhet måste anses mindre lämplig på grund av de förhållandevis starka rörelserna vid t. ex. ojämnheter i vägbanan, kan följaktligen endast komma i fråga vid något av de förut nämnda undantagen. Transport av levande djur i de på personbilar numera allmänt förekommande slutna bagagerummen är givetvis ej heller tillåten annat än i samma undantagsfall, och då endast, på grund av djurskyddslagens krav på erforderlig lufttillförsel, såvida bagagerummet ej hålles helt tillslutet.

Såsom av de föreslagna övergångsbestämmelserna till kungörelsen framgår har utredningsmannen funnit det vara rimligt att under 5 år framåt från kun-

görelsens ikraftträdande medgives vissa lättnader för redan befintliga djurtransportbilar.

Givet är att den nu föreslagna författningen sätter de lokala bestämmelserna om motortransport av levande djur ur kraft även till den del dessa bestämmelser innehålla längre gående föreskrifter.

Förslaget till kungörelse angående ändring i vissa delar av järnvägstrafikstadgan den 12 juni 1925.

Den svenska järnvägstrafikstadgans bestämmelser torde i stort sett få anses tillfredsställande ur djurskyddssynpunkt. Visserligen äro bestämmelserna icke så utförliga som de, vilka utredningsmannen föreslagit skola införas för djurtransport med motorfordon, men det torde vara otvivelaktigt, att motortransporterna erbjuda ett långt större antal riskmoment ur djurskyddssynpunkt än järnvägstransporterna, beroende bland annat därpå att dessa senare endast utföras av ett begränsat antal företag med långvarig erfarenhet och ett förhållandevis mer enhetligt material.

Vissa smärre jämkningar i nu gällande föreskrifter har emellertid utredningsmannen funnit önskvärda. Detta gäller först bestämmelsen i § 46 mom. 1, att avsändare har rättighet att sända djur, som förvaras i emballage, såsom fraktgods, om han så önskar. Detta torde kunna giva anledning till missförhållanden, ehuru väl järnvägen ofta nog kan beräknas sända levande fraktgods med samma hastighet som ilgods. Stadgandet har därför föreslagits skola ändras därhän, att djur icke få sändas som fraktgods, om järnvägen med hänsyn till förhandenvarande omständigheter finner ett sådant transportsätt vådligt för deras välbefinnande.

I samma paragraf, lämpligen såsom ett näst sista moment, synes även böra, närmast efter norskt mönster, införas ett stadgande, att järnvägsvagn varmed djur befordras skall rangeras med nödig försiktighet och att den icke bör framföras i tågets sista del. Härigenom skyddas de transporterade djuren mot de för dem särdeles tröttande balansrörelserna i den mån detta kan ske utan hinder för järnvägstrafiken.

Även beträffande inlastning av djur ha ett par mindre ändringar ansetts böra åvägbringas. Enligt § 47 mom. 1 b) åligger det järnvägen att förse vagn, varmed icke emballerade djur skola befordras, med lämpligt ströämne. Det har syntts önskligt att även ålägga järnvägen att dessförinnan ombesörja, att vagnens golv och väggar äro fria från utskjutande kanter, spikar och dylikt, varpå djur kan stöta, skava eller riva sig, t. ex. ett på grund av golvets slitning upphöjt eller uppböjt järnbeslag, ävensom att inga föremål, varpå djur kan skada sig, finnas i en sådan vagn. Stadgandet här om synes lämpligen kunna införas i omedelbar anslutning till föreskriften om strö.

I § 47 mom. 1 f) föreskrives för närvarande, att djur av väsentligt olika

art och storlek icke få lastas i samma vagn utan att i lämpliga grupper efter art och storlek skiljas från varandra. Utredningsmannen har emellertid funnit nödigt föreslå att även småkreatur av samma slag och svin skola åtskiljas i grupper, om de i större antal befordras i samma vagn. Erfarenheten visar nämligen, att särskilt svin ofta packa ihop sig i någon del av vagnen på ett sådant sätt, att några av dem kvävas eller eljest taga skada. Om, såsom nu föreslås, vagnen genom avbalkningar, skiljeväggar eller eljest på betryggande sätt indelas i fållor av lämplig storlek, kommer risken av en sådan sammanpackning att högst väsentligt reduceras.

Slutligen torde ännu en ändring i järnvägstrafikstadgan kunna sättas i fråga. I § 81 sådant detta författningsrum lyder enligt den år 1937 vidtagna, tidigare berörda ändringen, stadgas, dels i mom. 1 f), att järnvägen icke ansvarar för levande djur, för såvitt skadan är att tillskriva den särskilda risk för djuren, som är förbunden med deras transport, såsom skada som uppstår därigenom att djur bland annat falla omkull, trampa varandra, sjukna, kvävas, frysa, hungra eller törsta ihjäl, dels i mom. 1 g), att järnvägen ej heller ansvarar för bland annat levande djur, som skall åtföljas av vårdare, för såvitt skadan är att tillskriva den särskilda fara, för vars avvärjande vårdaren medsänts, dels ock i mom. 3, att järnvägen ändock ansvarar för skada, som nu nämnts, om det må antagas, att järnvägens förvaltning eller betjäning genom vållande medverkat till skadan, varvid i vissa fall jämkning av skadeståndet kan ifrågakomma. Mot dessa bestämmelser svara stadgandena i § 50, däri järnvägspersonalen ålägges viss tillsyn över djuren. Uti sistnämnda paragrafs mom. 1 stadgas främst en allmän skyldighet för personalen att såvitt möjligt tillse, att djur såväl vid lastning och lossning som under transporten behandlas väl och icke onödigtvis plågas. Mom. 2 åter föreskriver, att om järnvägspersonalen under transporten skulle finna, att djuren plågas till följd av bristande utrymme eller andra orsaker, såsom olämplig eller otillräcklig uppbinding, otillräcklig fodring eller vattning eller dylikt, och om dessa brister icke kunna avhjälpas av medföljande vårdare eller järnvägspersonalen under tågets gång eller under de i tidtabellen angivna uppehållen å stationerna, skola djuren, i den mån behov därav föreligger, urlastas och anstalt träffas om deras ändamålsenliga vårdande. Härjämte stadgas om vidarebefordran av sålunda urlastade djur samt om underrättelser till bestämmelsestationen och mottagaren.

Den ovan berörda ändringen år 1937 i § 81 innebar, att bestämmelsen i mom. 1 f) — som förut endast stadgade, att järnvägen icke ansvarade för levande djur, för såvitt skadan vore att tillskriva den särskilda risk för djuren, som vore förbunden med deras transport — försågs med ett uppräknande tillägg, angivande skadans karaktär. Anledningen till denna ändring var, att skiljenämnd vid två olika tillfällen, där grisar omkommit under järnvägstransport — i det senare fallet genom ihjälfrysning — förklarat järnvägen icke äga åberopa § 81 mom. 1 f) såsom friande från skadeståndsskyldighet; detta oaktat något vållande eller någon uraktlåtenhet från järnvägens sida icke kunnat påvisas. I nämnda senare fall hade nämnden ut-

tryckligen förklarar, att stadgandet icke kunde avse jämväl det fall, att djuren omkommo genom förfrysning under transporten.

Ehuruväl i betraktande av dessa omständigheter det icke torde ur djurskyddssynpunkt kunna i sak riktas några invändningar mot 1937 års ändring av § 81 som sådan, lär det sålunda ändrade författningsrummet vid jämförelse med särskilt § 50 mom. 2 lätt kunna giva en något skev och till djurens nackdel talande bild av järnvägspersonalens skyldighet att övervaka djurens välbefinnande. I syfte att undanröja möjliga farhågor att personalens nyssnämnda skyldighet genom författningsändringen skulle ha avtrubats har utredningsmannen därför ansett sig böra föreslå, att § 50 mom. 2 något utbygges, dels genom en utförligare uppräknning av de orsaker till lidanden hos djuren, som personalen skall uppmärksamma och söka avlägsna, dels ock genom att klarare framhålla personalens principiella skyldighet att själv eller genom medföljande djurvårdare bringa verksam hjälp. I sådant syfte har föreslagits dels att bland orsakerna till djurens lidanden särskilt nämna även bristande lufttillförsel och ogynnsamma inflytelser av rådande väderlek, dels ock att uttryckligen föreskriva, att personalen utan dröjsmål skall ombesörja, att anledningarna till djurens lidande såvitt möjligt avlägsnas.

Till sist kan i detta sammanhang framhållas, att i järnvägstrafikstadgan icke synes böra införas någon bestämmelse med straff för den som transporterar levande djur i strid med stadgans föreskrifter. En sådan bestämmelse synes nämligen icke stå i överensstämmelse med stadgans allmänna syfte att reglera förhållandet mellan järnvägar och trafikanter. Vid ett åtal för olämpligt utförd djurtransport lär man därför få stödja sig direkt på djurskyddslagens 12 och 33 §§, ehuru naturligtvis järnvägstrafikstadgans föreskrifter måste tillmätas stor betydelse vid bedömande av åtalets berättigande.

Förslaget till förordning angående djurs omhändertagande eller avlivande i vissa fall.

I förslaget till djurskyddslag ha icke behandlats de närmare detaljerna rörande det allmänna omhändertagande av djur, varom förmåles i lagens 27 §, eller beträffande det särskilda förfarandet för tvångsavlivning av djur enligt lagens 32 §. Utredningsmannen har som ovan anförts funnit att dessa närmare detaljer lämpligen böra regleras genom en särskild förordning, i vilken alltså skulle intagas bland annat de nu i 1921 års omhändertagandelag förekommande stadgandena, i den mån de finnas lämpligen böra bibehållas och de ej överflyttats till djurskyddslagen.

Sålunda återstående bestämmelser i 1921 års lag äro följande. Finner polismyndighet anledning föreligga till ingripande för omhändertagande av djur, är den skyldig att före eller omedelbart efter det åtgärd i sådant syfte vidtagits, tillkalla legitimerad veterinär för att anställa besiktning å djuret.

Vid besiktningen skall protokoll föras. Härefter skall veterinären avgiva yttrande angående djurets vidare behandling (2 §). Finner veterinären, att djuret bör avlivas, skall värdering av djuret i närvaro av polismyndigheten verkställas av veterinären och tillkallad, i husdjursskötsel kunnig trovärdig person. Även vid denna förrättning skall protokoll föras (3 §). Efter det besiktning och värdering således ägt rum, skall polismyndigheten ofördröjligen besluta, huru med djuret skall förfaras. Prövas djuret ej böra avlivas, och kan det ej vårdas utan oskäligen kostnad, må det av polismyndigheten försäljas (4 §). Ersättning till veterinär för besiktning, så ock övriga kostnader, vilka föranledas av enligt lagen vidtagen åtgärd, skola förskjutas av allmänna medel. I slutliga utslaget i målet angående djurplågeri skall domstolen pröva, huruvida nämnda kostnader skola återgäldas till statsverket av allmän åklagare eller av den tilltalade. Åklagaren må dock ej förpliktas därtill i annat fall än då han utan skäl vidtagit den åtgärd, som föranlett kostnaderna (8 § första och andra styckena). Har djuret av polismyndigheten försålts, skall polismyndigheten, i avbidan på domstolens beslut i kostnadsfrågan, av försäljningssumman innehålla belopp, svarande mot vad av allmänna medel förskjutits (8 § tredje stycket).

Utredningsmannen har funnit dessa bestämmelser böra i princip bibehållas oförändrade, i vad avser omhändertagandet av djur enligt 27 § djurskyddslagen. Vad åter vidkommer förfarandet enligt 32 § samma lag, däri även regelmässigt skall ingå veterinärbesiktning och värdering av djuret, har det syntts fördelaktigt att i mån av möjlighet anknyta de närmare bestämmelserna härom till de för det existerande förfarandet gällande föreskrifterna. Dock torde det summariska förfarandet enligt 32 § andra stycket kräva särskilda stadganden.

De sakliga förändringar i bestämmelserna, som befunnits erforderliga, bero främst därpå, att ökad hänsyn ansetts böra tagas till försäkringsgivares intresse, huvudsakligen på den grund att ett tvångsavlivningsförfarande beträffande sjuka och skadade djur införts. Detta intresse lär lämpligen kunna tillgodoses på så sätt, att tillfälle om möjligt beredes försäkringsgivaren eller hans ombud att närvara vid veterinärbesiktning eller värdering av djur som blir föremål för ingripande. Dessutom synes försäkringsgivaren eller hans ombud böra tillerkännas rätt att, där så kan ske utan större olägenhet, tillkalla annan veterinär för förnyad besiktning i de fall, där ingripande enligt 32 § djurskyddslagen föranletts av anmälan, som ingivits med stöd av veterinärs skriftliga intyg, och där följaktligen ur det allmännas synpunkt förnyad besiktning är överflödig.

Det nu föreliggande förslaget till förordning angående djurs omhändertagande eller avlivande i vissa fall innehåller i 1 § bestämmelser, svarande mot 2 § i 1921 års lag, eller alltså de närmare föreskrifterna angående veterinärbesiktning å djur, som omhändertagits enligt 27 § djurskyddslagen. Försäkringsgivarens intressen ha iakttagits genom en föreskrift att om djuret, enligt vad för polismyndigheten är känt, är försäkrat skall försäkringsgiva-

ren eller hans ombud, om det kan ske utan oskäligen tidsutdräkt, beredas tillfälle att närvara vid besiktningen. Polismyndigheten torde i det övervägande antalet fall erhålla kännedom om förefintligheten av en försäkring, enär ju djurägaren till följd av det föreslagna tillägget till försäkringsavtalslagen får anses ha ett starkt intresse att meddela polismyndigheten försäkringens bestånd.

I förordningens 2 § ha intagits reglerna angående veterinärbesiktning å djur som gjorts till föremål för ingripande enligt 32 § djurskyddslagen. Sådant besiktning föreslås skola ske på samma sätt som när det är fråga om djur vilket omhändertagits jämlikt 27 § djurskyddslagen. Det i 32 § första stycket nämnda lag upptagna undantaget från besiktningstvangen har i förordningen närmare utvecklats genom en föreskrift, att veterinärbesiktning ej erfordras, när anmälan om det förhållande, som föranlett polismyndigheten att ingripa, ingivits med stöd av veterinärs skriftliga intyg. I detta fall har dock, såsom ovan anförts, djurets ägare eller, om det är försäkrat, försäkringsgivaren eller dennes ombud tillagts rätt att påfordra förnyad besiktning, såvida annan veterinär utan oskäligen tidsutdräkt kan kallas att utföra den önskade förrättningen.

3 § i förordningen innehåller bestämmelser rörande värdering av djur och motsvarar således 3 § i 1921 års lag. Från detta lagrum avviker det nu föreliggande förslaget först och främst genom stadgandet att försäkringsgivaren eller hans ombud skall äga närvara vid värderingsförrättningen om någon av dem önskar det och det kan ske utan oskäligen tidsförlust. Vidare har tillagts en föreskrift, att vid värderingen skall söka utrönas även det värde djuret skulle hava ägt, om sjukdom eller skada, varav djuret lider, ej inträffat. Sålunda skall värderingen icke blott avse bestämmandet av ett skäligt slaktvärde utan även det värde hos ett sjukt eller skadat djur, enligt vilket ersättning jämlikt 90 § lagen om försäkringsavtal skall utgå. Bestämmandet av sistnämnda värde torde vara behöfligt främst vid vissa kollektiva försäkringar av djurbesättningar ävensom i de fall, där eventuellt skadeståndstalan kan komma att föras mot någon som förorsakat sjukdomen eller skadan.

I ett tredje stycke i den nu föreslagna 3 § har meddelats den bestämmelsen att i fall av summariskt förfarande enligt 32 § andra stycket djurskyddslagen, då värdering regelmässigt icke föregår djurets avlivande, skall djurets ägare eller ock försäkringsgivaren eller hans ombud äga påfordra, att värdering skall företagas snarast möjligt efter djurets avlivande.

I förslagets 4 § följer så motsvarigheten till 4 § i 1921 års lag med bestämmelser angående polismyndighetens beslut, huru med omhändertaget djur skall förfaras. Det har icke ansetts nödigt att direkt föreskriva, att sjukt eller skadat djur, i fråga varom ingripande jämlikt 32 § djurskyddslagen skett, skall, för det fall att djuret ej prövas böra avlivas, utan vidare åtgärd kvarlämnas i ägarens eller annan besittningshavares vård. Ej heller har utredningsmannen funnit det erforderligt att i författningstexten uttryckligen angiva att, om djuret skall avlivas, detta må ske på sätt, som med hänsyn

till omständigheterna prövas lämpligast. Att emellertid den beslutande myndigheten självfallet måste anses ha fullständig frihet härutinnan lär framgå, om man tänker på huru förhållandena gestalta sig särskilt vid olycksfall.

Den föreslagna 5 § i förordningen innehåller bestämmelserna om fördelning av kostnaderna för förrättning varom är fråga i förordningen. Förslaget upptager sålunda i denna paragraf mot 8 § första och andra styckena i 1921 års lag svarande föreskrifter. Principen att kostnaderna skola förskjutas av allmänna medel har ansetts böra utsträckas att gälla även kostnader vid förfarande jämlikt 32 § djurskyddslagen. Har djur avlivats efter summariskt förfarande, skall dock kostnad för den i förordningens 3 § tredje stycket omnämnda efterföljande besiktningen direkt gäldas av den som påkallat förrättningen. I förtydligande syfte har det vidare syntts lämpligt att föreskriva, att försäkringsgivares, ägares eller annan besittares kostnader icke skola förskjutas av allmänna medel.

Efter införandet av tvångsavlivningsförfarandet enligt 32 § djurskyddslagen, varvid åtal för djurplågeri endast undantagsvis torde förekomma, blir domstol ej längre i tillfälle att i alla fall bestämma, huruvida förskjutna kostnader skola återgäldas till statsverket av allmän åklagare eller av den tilltalade. Där åtal anställts skall enligt förslaget domstolen efter samma regler som hittills ålägga sådan skyldighet att återgälda kostnader. För det fall att fråga är om förfarande jämlikt 32 § djurskyddslagen har i förslaget intagits regler om ersättningsskyldighet, gällande evad åtal anställts eller icke. Har djuret icke avlivats, föreslås kostnaderna skola stanna å statsverket. Bestämmelsen torde dock ej utgöra hinder för kronan att, såvida åtgärd företagits utan skäl, i annan väg återvinna därav uppkommen kostnad från den försumlige. Har djuret däremot avlivats, skola kostnaderna återgäldas av djurets ägare; dock att försäkringsgivaren har att bära den kostnad, som föranletts av begäran som framstälts av honom eller hans ombud.

Slutligen har i den föreslagna 6 § intagits den nu i 8 § tredje stycket 1921 års lag förefintliga bestämmelsen om hur polismyndighet av försäljningssumman för sålt djur skall i avbidan på domstolens beslut innehålla belopp, svarande mot vad av allmänna medel förskjutits.

Förslaget till lag om okynnes och skadegörande hundar.

Historik.

Lagen den 9 juni 1893 (nr 37 s. 1) angående ändring i vissa delar av 22 kap. 6 och 7 §§ byggningsbalken har denna lydelse:

»Okynnes hund, som biter folk eller fä, må ej lös vara; anträffas sådan hund å område, varöver hundens ägare eller annan, som har hunden i vård, ej äger förfoga, må den av en var dödas.

Gör hund skada å hemdjur, skall skadan av ägaren fullt gäldas.»

I fråga om hund, vilken förorsakar skada å hemdjur, särskilt får, lär

denna lag innebära, att hund, som har för vana att bita folk eller fä, må dödas av en var inom det i lagen angivna området, oavsett om hunden för tillfället uppträder aggressivt mot folk eller fä eller icke. Vidare lärers enligt allmänna nödregler även sådan hund, som icke kan betecknas såsom okynnes utan som kanske aldrig förut bitit något djur, få dödas i det fall, att den antingen biter fä eller också förföljer fä under omständigheter, som måste anses innebära avsevärd sannolikhet för att hunden kommer att bita sådant djur. (Se härom rättsfall i Nytt juridiskt arkiv, avd. I, årgångarna 1933 s. 681 och 1937 s. 94.)

Ett visst mått av skydd — åtminstone indirekt — även för hemdjur måste vidare anses ligga i de i ett tidigare sammanhang (sid. 79) återgivna föreskrifterna i 22 § lagen om rätt till jakt samt 9 § jaktstadgan.

Slutligen må i detta sammanhang nämnas vissa föreskrifter i lagen den 18 juli 1928 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige. 36 § 1. föreskriver skadeståndsskyldighet för den, vars hund ofredat ren på tillåtet uppehållsområde. 38 § 1. stadgar, att hundar som icke användas i lapparnas renskötsel i regel skola hållas i band eller instängda eller vara försedda med klubba under den tid lappar med sina renar lagligen uppehålla sig å trakten eller å trakt därintill. Vid flyttning med renar förbi gård, varom varning om möjligt skall lämnas, skola därvarande hundar hållas bundna eller instängda. Enligt 38 § 2. må å trakt där renbete må äga rum hund, som är känd för att jaga renar och som icke hålles i band eller instängd eller försedd med klubba, då renar under tillåten tid befinna sig där, dödas genom lappfogdens eller polismyndighetens försorg. 38 § 3. innehåller följande bestämmelser. Påträffas hund, medan den jagar eller annorledes ofredar ren som befinner sig å trakt, där renar vid tillfället må föras å bete, må hunden dödas. Detsamma gäller då hund anträffas å sådan trakt utan tillsyn omedelbart efter det den jagat eller annorledes ofredat ren. Påstår hundens ägare, att hunden blivit dödad utan att sådana omständigheter förelegat, som må föranleda dylik åtgärd, och kan den som dödat hunden icke styrka, att han varit därtill berättigad, vare han likväl fri från ansvar och ersättningskyldighet, såframt ej hundens ägare kan visa sannolika skäl för sitt påstående.

Ett likartat skydd för renar mot hundar finnes tillförsäkrat norska lappar genom de med ovannämnda bestämmelser i huvudsak likartade föreskrifterna i lagen den 20 juni 1919, innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 5 februari 1919 mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt till renbetning.

Vid 1919 års riksdag anfördes i väckt motion (II: 6), att dåvarande lagbestämmelser visat sig ineffektiva, när det gällde att bereda på sommarbete utsläppta fårhjordar skydd mot kringströvande hundar. Detta hade medfört stora olägenheter för fåraveln, varjämte det svåra djurplågeri som försigginge ur rent djurskyddsvänlig synpunkt motiverade att åtgärder vidtoges. Motionären hemställde, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t an-

hålla om förslag till sådana ändringar i gällande lag och författningar angående hundägares skyldigheter, att ett mera betryggande skydd mot kringströvande okynneshund bereddes får på betesmark och att framkomliga vägar öppnades för försunlig hundägares dömande till skadestånd i förekommande fall av skadegörelse genom okynneshund.

Andra lagutskottet höll i avgivet utlåtande (nr 3) före, att 1893 års lag visat sig otillräcklig för det avsedda syftet. Missförhållanden förekomme och vore ingalunda sällsynta i skilda delar av landet. De vållade skadorna vore avsevärda. Anledningen till ineffektiviteten vore att söka — förutom i svårigheten vid bevisning angående vållandet av förelupen skada — i begränsningen av hemdjurägarens rätt till förebyggande inskridande mot okynneshund till sådan hund, »som biter folk eller få». Bevisning i sådant avseende torde ofta möta svårighet. Efter en hänvisning till 19 § dåvarande lag om rätt till jakt framhöll utskottet, dels att ansvar syntes böra ifrågasättas för ägare till en för hemdjur farlig hund, därest hunden löpte ute å tid, då får hålles å bete, dels ock — beträffande hemdjurägarens befogenhet till preventivt ingripande — att i stället för den bevisning om hundens farlighet, som krävdes för dess oskadliggörande, presumption om farlighet borde berättiga till inskridande i form av antingen dödande eller upptagande.

Utskottet hemställde slutligen, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i gällande lagbestämmelser, att ett mera betryggande skydd mot skada å hemdjur genom okynneshund bereddes.

Riksdagen biföll utskottets hemställan och avlät den begärda skrivelsen (nr 14).

Sedan Kungl. Maj:t över denna riksdagens skrivelse infordrat ett antal yttranden, i vilka behovet av ytterligare lagstiftning allmänt vitsordades, beslöt Kungl. Maj:t den 7 december 1928, att skrivelsen ej skulle till någon vidare åtgärd föränleda. Anledningen till detta beslut torde ha varit, att utredning saknades angående omfattningen av ifrågavarande skador.

Styrelsen för *Svenska fåravelsföreningen* har jämte ett antal föreningens medlemmar i underdånig skrivelse den 17 mars 1931 hemställt, att frågan om åtgärders vidtagande emot hundars skadegörelse på får måtte tagas under förnyat övervägande. Vid denna skrivelse har fogats viss utredning om skador, som kringströvande hundar tillfogat betande får. I skrivelsen heter det bland annat.

Dessa uppgifter giva vid handen, att hundars kringströvande utgör en högst allvarlig fara för fåraveln och försvårar eller omöjliggör fårens vistande ute i det fria. Ansträngningarna att genom betesgången verka för billigare fårhållning, bättre hälsa hos fåren samt en rikligare och renare ull bliva härigenom ofta fåfånga. Fårens betesmark är ofta belägen på stort avstånd från människoboningar, varigenom risken för hundars anfall på fåren med ty åtföljande massakrer ytterligare ökas.

— — — Fårägare stå så gott som hjälplösa inför den situation, varom här är fråga. Skyddet av nu gällande lag beredes dem endast i sådant fall, att hundarnes skadegörelse på fåren iakttages av två vittnen. Ett sådant fall inträffar praktiskt taget aldrig, och på den grund erhåller fårägaren oftast ingen ersättning för dödade eller

skadade får. Mångenstädes har fåraveln, trots ett livligt intresse för densamma, nedlagts, då som sagt upprepad skadegörelse genom hundar förekommit och ägaren åsamkats stora förluster, utan möjlighet att på laglig väg vinna någon ersättning.

Föreningen har sedermera låtit ingiva ytterligare utredning om hundars skadegörelse å får.

Ärendet har överlämnats till utredningsmannen.

Slutligen har *kyrkoherden Samuel Gabrielsson i Rättvik* i skrivelse den 28 januari 1935 hemställt, att Kungl. Maj:t behagade taga i övervägande vilka åtgärder, som borde vidtagas för att säkerställa svenska medborgares och deras barns liv, rätt att röra sig fritt och trevnad gentemot utelöpande argsinta och opålitliga hundskap.

Även detta ärende har överlämnats till utredningsmannen.

Utredningsmannens förslag.

Någon vare sig fullständig eller eljest tillförlitlig statistik angående den skadegörelse, som löslöpande hundar föröva därigenom att de ofta ihjälbita eller driva på bete gående får, torde icke kunna åstadkommas. Den utredning, varmed Svenska fåravelsföreningens styrelse beledsagat sin ovanberörda framställning, visar emellertid oförtydligt hän på att dylik skadegörelse förekommer i avsevärd utsträckning och att densamma är förenad med ett många gånger upprörande djurplågeri. Icke endast hänsynen till dem vilka bedriva fåravel utan även djurskyddssynpunkter tala alltså för möjligast effektiva bekämpande av nu ifrågavarande kategori hundar. Att gällande bestämmelser härutinnan äro otillräckliga har framgått såväl av vad som i förevarande ärende hittills förekommit som av de överväganden, som utredningsmannen företagit tillsammans med de sakkunniga. Det är emellertid icke endast i fråga om möjligheten att effektivt ingripa mot och oskadliggöra skadehundarna som den gällande lagstiftningen visat sig behäftad med brister. Jämväl fårägarnas möjlighet att med tillämpning av gällande lags bestämmelser utfå ersättning för ihjälbitna eller till döds hetsade får måste anses alltför ringa. En revidering av gällande lagstiftning i syfte att i möjligaste mån undanröja de nu angivna bristerna har därför synt utredningsmannen ofrånkomlig.

Vad då först angår frågan om införande av bestämmelser, som skulle göra det möjligt att effektivt ingripa mot och göra slut på här avsedd skadegörelse å får, synes det utredningsmannen, att sådana bestämmelser lämpligen skulle kunna åstadkommas genom en utbyggnad av de stadganden, som för närvarande finnas upptagna i första stycket av 1893 års lag. Främst har därvid tagits under övervägande, huruvida för tillämpning av dessa stadganden då det gäller får måste krävas, att hundens egenskap att vara okynnes hund skall ha tagit sig uttryck i vana att bita folk eller få. Därvid har det synt utredningsmannen, att särskilt avseende bör fästas vid den omständigheten att en hund genom att blott driva en fårhjord kan, därigenom att djuren skingras,

tillfoga ägaren allvarliga besvärligheter och icke obetydliga kostnader, då han skall samla ihop de skingrade djuren. Hans kostnader bli givetvis än större, därest drivandet pågår tills djuren stupa av utmattning. Utredningsmannen finner i betraktande härav det nödvändigt att låta bestämmelsen angående in-nestängande av okynnes hund bli tillämplig även å hund, som driver får. Då en sådan hund emellertid icke gärna kan vålla skada å annan tid än den, då får i trakten hållas å bete, torde sagda bestämmelse kunna inskränkas till sådan tid.

Enligt gällande lag må löslöpande okynnes hund dödas av en var, om den anträffas utanför område, varöver hundens ägare eller annan som har hunden i vård äger förfoga. Erfarenheten har visat att värdet av denna bestämmelse icke kan anses särdeles stort, enär den även i andra fall än där det skyddande området är tämligen vidsträckt medför en allenast liten möjlighet att oskadliggöra en fårbitande hund, vilken efter sina vanligen nattliga strövtåg drager sig tillbaka till detta »basområde». Utredningsmannen har därför funnit bestämmelsen böra kompletteras sålunda, att möjlighet gives att döda hunden även inom det ifrågavarande området, om den icke hålles bunden eller instängd eller eljest under omedelbar tillsyn av ägaren eller annan, som har hunden i sin vård, t. ex. en ägarens familjemedlem eller anställd eller en mera stadigvarande innehavare av hunden. En sådan utsträckt rätt att döda hund måste emellertid kringgärdas med betryggande garantier mot missbruk. Detta synes kunna ske genom föreskrift att det skall ankomma på myndighet, lämpligen polischefen i orten, att föranstalta om hundens dödande. Givetvis skall polischefens ingripande icke kunna hindras t. ex. därigenom, att hunden tillfälligtvis kopplas upp.

Man synes vidare i likhet med andra lagutskottet vid 1919 års riksdag kunna sätta i fråga, om icke möjligheten att oskadliggöra hundar borde utbyggas ända därhän, att fårägaren skulle äga rätt att upptaga eller döda hund, som kunde antagas vara farlig för hans djur, varvid väl i allmänhet presumtionen skulle komma att grundas därpå, att hunden inkommit på fårens betesmark. Onekligen skulle en sådan bestämmelse i och för sig vara av värde i kampen mot de skadegörande hundarna. Med hänsyn till den antagliga effektiviteten av det ovan föreslagna stadgandet om hundar, som driva får, och till de nedan omnämnda reglerna för hundägares ansvarighet vid timad skadegörelse synes detta kampmedel kunna undvaras. Dess värde kan i varje fall icke överväga de vådor, som äro förbundna därmed.

En annan möjlighet att framtvinga, att farliga hundar icke löpa lösa, synes vara att införa en straffbestämmelse för ägare eller eventuellt även innehavare av en sådan hund, därest hunden löper ute å tid, då får hållas å bete, eller, kanske än bättre, under hela året. Utskottet vid 1919 års riksdag nämnde i sitt utlåtande även denna linje såsom förtjänt av övervägande. En ansvarsbestämmelse lär emellertid enligt utredningmannens förmenande icke kunna anses lika effektiv som den föreslagna utsträckta rätten att få hund avlivad, framförallt på den grund att en sådan avlivning kan genomföras mycket snabbare. Att jämsides med denna rätt att döda en för fåren farlig

hund införa en särskild ansvarsbestämmelse torde därför vara onödigt och till och med direkt olämpligt såtillvida, som det mycket väl kan tänkas, att vid lagtillämpningen tvekan kan uppstå huruvida hund må dödas utan att ansvar samtidigt ådömes hundägaren.

Även om de mest verksamma lagbestämmelser införas, syftande till att förebygga löslöpande hundars skadegörelse å får, torde man fortfarande vara tvungen att räkna med åtskilliga fall, där hundar döda, sarga eller skingra får. Det gäller därför att vid sidan av dessa bestämmelser av skyddskaraktär införa stadganden, som medverka till att fårägaren vid sådana tillfällen i största möjliga utsträckning utfår ersättning för honom tillfogad skada. Förutsättningarna härför äro enligt gällande lag uppenbarligen dels att det kan konstateras vilken ägares eller innehavares hund som tillfogat skadan, och dels att hundägaren, respektive innehavaren är solvent för skadestandsbeloppet.

Skadegörelse av ifrågavarande art sker ofta i avskilt belägna trakter, fjärran från människoboningar. Ofta förövas den därjämte under den mörkare delen av dygnet. Det är därför ingalunda förvånande, att fårägaren endast mera sällan kan bilda sig en absolut säker uppfattning om vilken eller vilka hundar som varit framme, ehuru han väl mången gång hyser starka och välgrundade misstankar åt visst håll. Än mera sällan lyckas han bevisa, vem som förorsakat skadan. Mången gång upptäckes för övrigt en skedd förödelse icke förrän någon dag eller vecka efteråt, då fåren redan ligga döda eller skadade i markerna och de blodbestänkta förövarna — hundar slita vanligen i fårens bakdel och bliva därför mer eller mindre besprutade med blod — lämnat valplatsen och givit sig hemåt. I sådana fall är blodet på hundarna oftast det enda beviset, om det över huvud sitter kvar. Hundarnas ägare eller innehavare torde emellertid endast mera sällan omtala ett sådant faktum.

Med hänsyn till de sålunda föreliggande faktiska förhållandena har utredningsmannen funnit verksam hjälp åt fårägarna, då det för dem gäller att erhålla ekonomisk gottgörelse för skada, orsakad av hundar, icke kunna beredas dem med mindre de nu rådande kraven på bevisning om skadans uppkomst väsentligen eftergivas. Utredningsmannen har så mycket mindre funnit betänkligheter mot ett stadgande av sådan innebörd som det även ur andra synpunkter måste anses förkastligt, att hundar stryka fritt omkring. Utredningsmannen föreslår därför, att därest det ej kan utrönas vilken ägares hund förövat skadegörelse å får, skall så anses, som hade skadan orsakats av hund, vilken vid tidpunkten för skadegörelsen löpte lös i den nejd, där skadegörelsen förövats. En bevisning härom torde visserligen icke heller alltid bli så lätt att åvägbringa, men lär, särskilt när någon eller några hundar äro misstänkta för tidigare angrepp mot får, ofta kunna ske genom en av vittnen verkställd kontroll vid sådan hunds hemvist.

I vissa fall skulle emellertid den nu uppställda bevisregeln kunna leda till obilliga eller rentav orimliga resultat. Hundens ägare har därför föreslagits skola kunna gå fri från ansvarighet, därest det göres antagligt, att hunden icke åstadkommit skadan. Måttet av den bevisning, som sålunda skall

fordras, torde endast kunna avgöras i varje särskilt fall. Här må endast framhållas, att ett ytterligare allvarligt indicium för skadegörelsen, utöver själva löslöpanDET i den kritiska nejden, i allmänhet torde omöjliggöra en sådan hundägarens friande bevisning.

Vad härefter vidkommer den andra förutsättningen för att fårägaren skall kunna få ersättning för honom åsamkad skada, nämligen att hundägaren är solvent för skadeståndsbeloppet, måste man beräkna, att brister i solvensen härvidlag liksom i andra skadeståndssituationer kunna vara för handen. En obligatorisk ansvarighetsförsäkring för hundar skulle kunna avlägsna på nämnda brist beroende förlustrisker. Utredningsmannen har emellertid icke ansett nog starka skäl föreligga att föreslå införandet av ett så genomgripande och omständligt institut.

De sålunda föreslagna bestämmelserna ha lämpligen synts kunna tillika med de kvarstående stadgandena i 1893 års lag sammanföras i en lag om okynnes och skadegörande hundar. Genom denna lag, vars bestämmelser alltså skulle träda i stället för vad 22 kap. 6 och 7 §§ byggningsbalken innehålla däremot stridande, skulle 1893 års lag upphävas. I den nya lagen ha bestämmelserna om tvånget att hålla okynnes hund bunden, instängd eller eljest under uppsikt samt om rätten att avliva sådan hund intagits i 1 och 2 §§. Det förra lagrummet behandlar bitska hundar och det senare hundar, som blott driva får. Härvid har det skydd, som befunnits erforderligt för får och fårägare gentemot bitska hundar, ansetts kunna utsträckas att gälla även andra hemdjur och deras ägare. För en sådan utvidgning av de nu gällande bestämmelserna kan åberopas icke blott det angelägna i att erhålla möjligast enkla och enhetliga bestämmelser utan även sakskaL. En hund, som biter andra hemdjur än får, kan säkerligen orsaka avsevärd skada och den kan även antagas bita får, när tillfälle därtill gives. Ett likställande i skyddsavseende med fåren av andra hemdjur kan därför beräknas få förebyggande betydelse i fråga om skyddet för fåren. Däremot har skyddet emot blott drivande hundar icke utsträckts till andra hemdjur än får, huvudsakligen emedan motsvarande skyddsbehov icke där föreligger.

Vidare innehåller förslaget att okynnes hund, som biter folk, skall hållas efter lika som annan okynnes hund. Skäl synas nämligen icke föreligga att i detta avseende sätta människorna i en sämre ställning än djuren. Här tillkommer dessutom en omständighet, som kyrkoherden Gabrielsson i sin skrivelse framhållit och som enligt utredningsmannens mening måste tillmätas stor betydelse, nämligen att ett stort antal barn i vårt land mottagit och alltfört mottaga för själslivet skadliga intryck därigenom, att de skrämmas av arga hundar, antingen detta sker vid enstaka tillfällen eller, vilket ej sällan torde vara fallet, så gott som dagligen under längre tidsperioder.

Föreskrifterna om ansvarighet för hunds skadegörelse åter ha infogats såsom en 3 §. Även dessa bestämmelser ha ansetts lämpligen böra gälla beträffande såväl får som andra hemdjur.

BILAGOR

Brottslighet mot 18 kap. 16 § strafflagen åren 1913—1935.

År	Brott	Tilltalade personer	Ej sakfällda personer	Sakfällda personer	Därav ådömda fängelse	Villkorlig dom
1913	1 047	1 071	110	961	7	2
1914	814	824	100	724	4	—
1915	897	917	84	833	4	1
1916	811	820	91	729	3	—
1917	872	905	101	804	3	1
1918	765	768	74	694	6	—
1919	613	628	71	557	3	—
1920	514	527	63	464	5	—
1921	434	440	41	399	4	—
1922	427	418	34	384	8	—
1923	445	461	66	395	3	7
1924	520	528	49	479	9	—
1925	429	435	49	386	3	—
1926	302	317	48	269	1	—
1927	303	315	36	279	6	1
1928	337	359	42	317	6	3
1929	303	322	29	293	4	1
1930	222	221	36	185	1	—
1931	295	298	47	251	4	—
1932	263	281	42	239	3	3
1933	222	237	47	190	3	—
1934	255	266	36	230	1	1
1935	236	244	35	209	6	—
1913/15	919	937	98	839	5	1
1916/20	715	730	80	650	4	0
1921/25	451	456	48	408	6	1
1926/30	293	307	38	269	4	1
1931/35	254	265	41	224	3	1

Fall av djurplågeri, inrapporterade till De svenska djurskyddsföreningarnas
centralförbund åren 1931—1937.

	Djurplågeriets art	Antal fall	Åtal ej anställt eller utgång okänd	Målets utgång känd	Svarande ej sakfälld	Svarande sakfälld	Därav fängelse ådömt
1	Svältfödning, vanvård, dåligt stallrum	148	98	50	5	45	4
2	Misshandel av olika slag, mest genom slag, sparkar, knivskärning o. dyl.	145	102	43	8	35	8
3	Körning med sjuka eller skadade djur; annan överansträngning av dragare	122	71	51	5	46	1
4	Egentlig vanvård under sjukdom eller efter olycksfall	22	17	5	1	4	—
5	Kvarlämnande av överkörda eller skadade djur	16	14	2	—	2	—
6	Olämplig avlivning	22	17	5	1	4	—
7	Hetsande av hund å annat djur ...	6	3	3	—	3	—
8	Olämplig bindning	2	—	2	2	—	—
9	Nickhällning	5	1	4	4	—	—
10	Missförhållanden vid transport av djur	91	61	30	5	25	—
11	Kastrering av djur utan bedövning	2	—	2	1	1	—
12	Kupering av hästsvans utan bedövning	2	1	1	1	—	—
13	Direkt djurplågeri vid jakt (alltså bortsett från mer eller mindre vårdslöst skadskjutande av djur).....	14	10	4	—	4	—
14	Summa	597	395	202	33	169	13

Utförsel av andra hästar än föl under

År	Norge		Danmark		Finland, Estland, Lettland, Litauen		Tyska riket		Neder- länderna		Belgien	
	1		2		3		4		5		6	
	Antal st.	Medel- värde kr.	Antal st.	Medel- värde kr.	Antal st.	Medel- värde kr.	Antal st.	Medel- värde kr.	Antal st.	Medel- värde kr.	Antal st.	Medel- värde kr.
1925	10	675	902	550	152	923	1 172	814	—	—	20	700
1926	16	815	393	563	28	1 000	258	851	—	—	—	—
1927	26	1 192	306	671	—	—	467	1 011	—	—	—	—
1928	82	1 096	175	742	6	1 117	127	1 020	—	—	—	—
1929	34	1 363	318	581	1	7 500	28	982	—	—	—	—
1930	33	1 256	278	583	3	530	30	681	—	—	—	—
1931	13	1 039	202	466	—	—	34	368	30	220	—	—
1932	24	1 766	64	673	1	2 000	102	710	—	—	—	—
1933	15	1 278	122	318	12	1 558	47	584	—	—	—	—
1934	12	1 001	366	263	7	1 386	106	911	20	165	17	100
1935	11	1 014	9	1 172	17	1 471	82	1 004	21	200	15	353
1936	16	1 767	5	1 560	31	1 005	6	1 100	—	—	—	—

Bilaga C.

1 år och hingstar åren 1925—1936.

Frankrike		Storbritan- nien		Schweiz		Övriga länder		Summa 1—10			År
7		8		9		10		11			
Antal st.	Medel- värde kr.	Antal st.	Medel- värde kr.	Antal st.	Medel- värde kr.	Antal st.	Medel- värde kr.	Antal st.	Total- värde kr.	Medel- värde kr.	
18	645	—	—	1 890	768	—	—	4 164	3 075 310	738	1925
—	—	—	—	793	681	—	—	1 488	1 022 135	687	1926
—	—	—	—	251	694	16	1 100	1 066	899 970	844	1927
—	—	—	—	24	800	—	—	414	375 165	906	1928
—	—	—	—	10	700	13	5 500	404	344 500	853	1929
5	1 000	—	—	—	—	—	—	349	230 603	661	1930
176	279	—	—	59	629	—	—	514	212 940	414	1931
155	120	—	—	866	589	—	—	1 212	688 320	568	1932
—	—	13	600	206	598	—	—	415	235 115	567	1933
—	—	60	594	383	566	—	—	971	472 032	486	1934
—	—	25	920	60	860	—	—	240	213 170	888	1935
—	—	—	—	12	1 000	—	—	70	85 828	1 226	1936

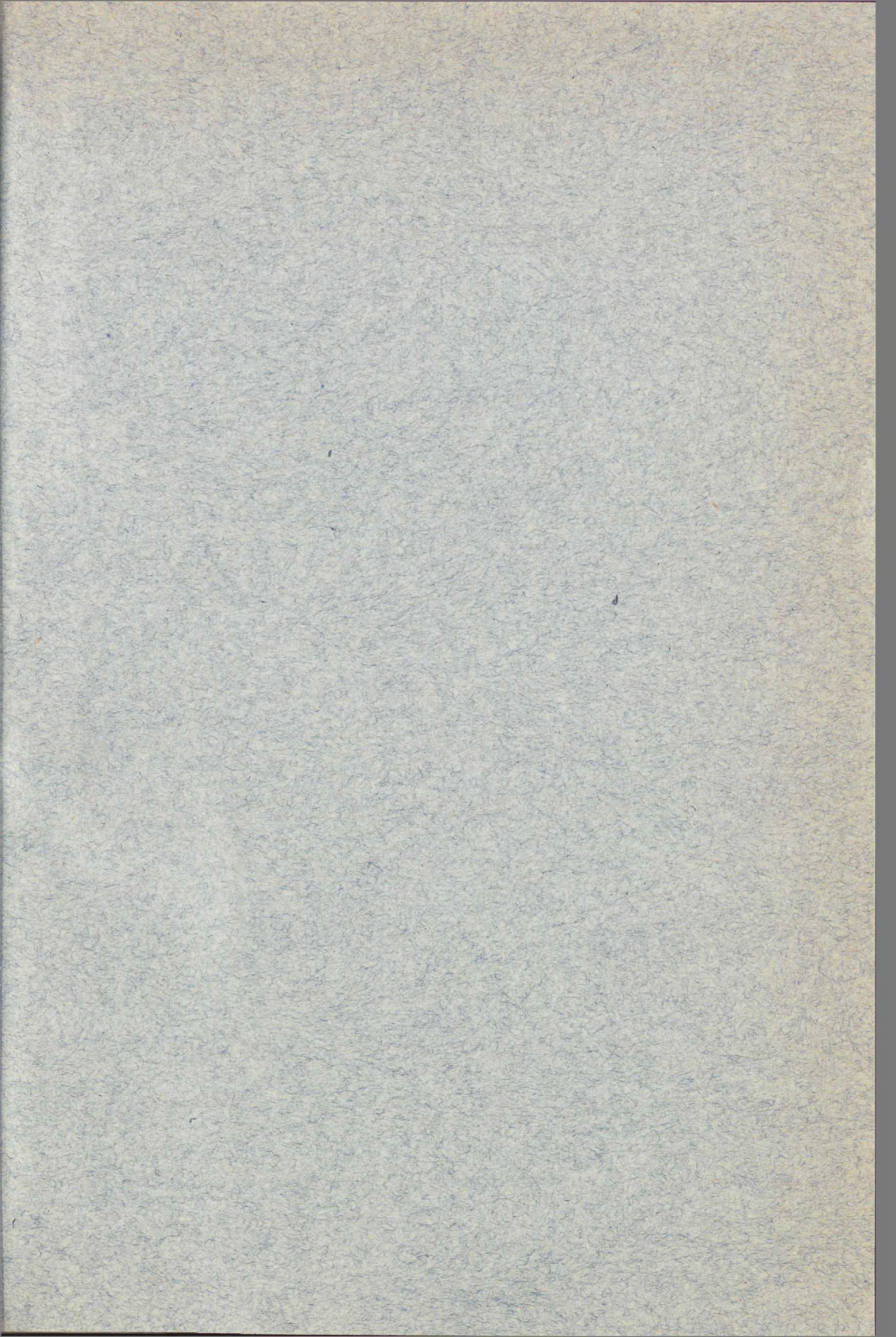
Förteckning över framställningar i djurskyddsfrågor, vilka överlämnats eller inkommit till utredningsmannen.

Överlämnade framställningar.

- 1) Riksdagen i skrivelse den 4 mars 1935, nr 61, med anhållan, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning angående en särskild lag om djurskydd och vad därmed ägde samband samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda;
- 2) Svenska sällskapshundklubben i skrivelse den 10 januari 1934 med hemställan om förbud mot kupering;
- 3) Svenska veterinärläkareföreningen i skrivelse den 11 mars 1935 med hemställan om åtgärder mot hästsvanskupering;
- 4) länsstyrelsen i Värmlands län i skrivelse den 3 oktober 1935 med hemställan om åtgärder till förebyggande av djurplågeri vid automobiltransporter av smågrisar m. fl. djur;
- 5) länsstyrelsen i Kronobergs län i skrivelse den 7 december 1936 med hemställan om åtgärder till främjande av djurskyddsintresset vid transport med automobil av levande djur;
- 6) De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund i skrivelse den 22 januari 1937 med hemställan om föreskrifter rörande transporter av kreatur med automobil;
- 7) Nordiska samfundet till bekämpande av det vetenskapliga djurplågeriet i skrivelse den 30 mars 1935 med hemställan, att blivande djurskyddslagstiftningsutredning måtte omfatta även frågan om vivisektion m. m.;
- 8) Svenska fåravelsföreningen i skrivelse den 17 mars 1931 med hemställan om åtgärder emot hundars skadegörelse å får;
- 9) kyrkoherden Samuel Gabrielsson i Rättvik i skrivelse den 28 januari 1935 med hemställan om åtgärder mot utelöpande argisinta och opålitliga hundkreatur; samt
- 10) skriftställaren Henry von Kræmer i skrivelse den 3 maj 1938 angående försäljning av levande fisk m. m.

Inkomna framställningar.

- 11) Sixten Malming i Äskekärr i skrivelse i september 1937 angående olika djurskyddsspörsmål;
- 12) Svenska hundskyddsföreningen i skrivelse den 29 mars 1938 med hemställan om bestämmelser till skydd för hundar;
- 13) Göteborgs djurskyddsförening i skrivelse den 12 juli 1938 angående hållning av betesdjur m. m.; samt
- 14) »En djurvän» i Örnsköldsvik i skrivelse den 7 maj 1937 med begäran om föreskrifter angående kastrering.

Statens offentliga utredningar 1938

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

- Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. [11]
Betänkande med förslag till lotteriförordning m. m. [17]
Betänkande med förslag till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda m. m. [18]
Betänkande med förslag till reformerad hyreslagstiftning. [22]
Betänkande med förslag till lag om villkorlig frigivning m. m. [25]
Betänkande med förslag till trafikförsäkringslag jämte därmed sammanhängande författningar. [27]
Betänkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning. [36]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

- Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. [12]

Politi.

- Betänkande ang. omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m. [1]

Nationalekonomi och socialpolitik.

- Betänkande i näringsfrågan. [6]
Betänkande ang. barnbektädnadsbidrag m. m. [7]
Betänkande ang. förvärvsarbete hos kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnsbörd. [13]
Betänkande ang. landsbygdens avfolkning. [15]
Yttrande med sociala synpunkter på befolkningsfrågan. [19]
Betänkande ang. barnkrubbor och sommarkolonier m. m. [20]
Arbetslöshetsräkningen den 31 augusti 1937. Del 1. [21]
Betänkande med vissa demografiska utredningar. [24]

Hälsa- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

- Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trägårdsnärningen. [5]
Den statliga egnahemsverksamheten. [34]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

- Byggnadsindustrien i Sverige. 1. Allmän översikt, yttranden och förslag. [10] 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster. [3] 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar. [4]
Betänkande jämte lagförslag ang. lärlingsutbildning inom hantverket och den mindre industrien. [30]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

- Betänkande med förslag till lag om enskilda vägar m. m. [23]
1936 års järnvägskommitté. Betänkande rörande åtgärder för enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet. [23]
Försöksutredning beträffande omfattningen av yrkesmässig godstrafik med automobil eller släpvagn under år 1937. [31]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.

Andlig odling i övrigt.

- Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. 1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm. [8]
Betänkande och förslag ang. skolöverstyrelsens organisation. [14]
Betänkande och förslag ang. verksamheten vid kunskapsdramatiska teatern, dess förvaltning och ledning. [16]
Betänkande med utredning och förslag ang. centralskolor m. m. [26]
Betänkande med utredning och förslag ang. intagnen av elever i första klassen av de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. [29]
Betänkande med utredning och förslag ang. begynnelse språket i realskolan. [32]
Betänkande och förslag rörande den andliga vården inom försvarsväsendet. [33]
Betänkande och förslag ang. utsträckning av den årliga lästiden vid folkskolan m. m. [35]

Försvarsväsen.

- Utlåtande rörande flottans fartgystyper m. m. [9]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.